Editura pentru Literatură Universală

Un autocamion american, încărcat cu arme, gonea pe șoselele Guatemalei. Armele erau destinate reprimării poporului. Și armele au dispărut din autocamion, fără ca șoferul să fi avut cea mai mică bănuială, fără să fi putut emite cea mai vagă supoziție.

S-a întîmplat un mister? Nu.

Lucrurile au decurs foarte logic și limpede. Ele dovedesc modul în care poporul guatemalez știe să se apere împotriva dușmanilor săi și să-i dejoace planurile.

Citiți prima nuvelă: W e e k - e n d î n G u a t e m a l a.

În același mod captivant, colorat, plin de vigoare sînt scrise și toate celelalte nuvele.

Lei 6,25

M. A. Asturias

Week-end în Guatemala

M. A. Asturias

Week-end în Guatemala

Colecția Meridiane

Desenul copertei de *Bogdan Stibi*

Miguel Angel Asturias
WEEK-END EN GUATEMALA
Goyanarte
Buenos Aires — 1958

Miguel Angel Asturias

Week-end în Guatemala

În romînește de
Micaela Ghițescu
și
Paul Teodorescu

Editura pentru Literatură Universală

București — 1964

Guatemalei,
Patria mea,
vie în singele
studenților săi eroi,
țăranilor săi martiri,
muncitorilor săi sacrificați
și poporului său în luptă.

Dedicație intimă:
B l a n c ă i

MIGUEL ANGEL ASTURIAS

Schiță biobibliografică

MIGUEL ANGEL ASTURIAS s-a născut în Guatemala, în anul 1899. În casa părintească, ceasuri întregi a ascultat cîntecele și basmele indienilor, minunatele lor legende și frînturi ale epopeii populare Popol—Vuh. *Acest contact direct cu creația populară a jucat un rol important în dezvoltarea patriotului și scriitorului. În întreaga sa operă literară se va resimți nemijlocit influența artei populare.*

Copilăria îi este întunecată de exploatarea trusturilor nord-americane și de dictatura sîngeroasă a lui Estruda Gabrera. De tînăr, Asturias alege calea permanentă a luptei pentru eliberarea poporului său. Student fiind, se găsește în cercul studenților opoziționiști, militînd pentru învățămîntul gratuit. Colaborează la revista socialistă Vremuri Noi *și participă la mișcarea care, în 1920, îl răstoarnă pe Gabrera. Cîțiva ani mai tîrziu, în 1925, emigrează în Europa, de unde se va întoarce abia în 1933. Aflîndu-se la Paris, frecventează cercurile unor tineri scriitori sud-americani, dar, în ciuda atmosferei confuze, Asturias rezistă presiunilor nefaste și respinge imitația servilă a tuturor curentelor „moderniste" franceze. Prima sa*

carte, apărută la Madrid în 1930, Legendele Guatemalei, *este remarcabilă prin originalitate și pitoresc. După cîțiva ani, în 1933, termină romanul* Domnul Președinte, *început încă de la vîrsta de 20 de ani. Din cauza dictatorului Ubico, a cărui existență nu crea condiții favorabile pentru tipărirea lui, romanul a apărut abia în 1946. Devenise totuși cunoscut în cercuri largi, cu mult înainte de 1946, circulînd clandestin, în manuscris.*

Lucrare realistă de mare valoare artistică, Domnul Președinte *este rezultatul îmbinării sentimentelor de nemărginită dragoste pentru poporul umilit și de ură profundă împotriva tiranului.*

Motorul desfășurării acțiunii din trilogia Oameni de Porumb : Vînt puternic, Monstrul verde, Ochii munților *este lupta de clasă.*

Din nou în patrie, consecvent cu patriotismul său fierbinte, Asturias s-a încadrat imediat în munca la care a pornit guvernul democrat al președintelui Arbenz. A fost unul din cei mai activi membri ai comisiei pentru reforma agrară. În aceeași perioadă a fost trimis ca ambasador al tinerei republici democrate în Argentina. Puțin timp după aceea, în urma loviturii contrarevoluționare din 1954, președintele Arbenz este alungat și, o dată cu el, Asturias pornește din nou în exil. Cutreieră stat cu stat America Latină și, într-o serie de conferințe pasionate, demască, plin de curaj, complotul cercurilor

monopoliste nord-americane și amestecul lor direct în răsturnarea guvernului democrat. Expresie directă a urii sale față de invadatorii străini, culegerea de nuvele Week-end in Guatemala *(1956) este o dovadă înflăcărată a dorinței de libertate a poporului său.*

Militant al mișcării mondiale pentru pace, Asturias este un participant activ la această mișcare.

Oaspete al țării noastre, Asturias a scris despre realizările poporului nostru, iar acum pregătește un volum referitor la Republica Populară Romînă.

WEEK-END IN GUATEMALA

IȘI TRASE de pe podea acea parte a corpului numită picior — totdeauna atît de uitat — îl prinse cu ajutorul tocului într-una din stinghiile taburetului care se rotea cu persoana lui cu tot — ca un satelit — înaintea barului și, rezemîndu-se cu spatele de bara tejghelei, orizont infinit tocit și răstocit de nenumărate mîini de bețivi, schiță grimase de rîs cu buzele și cu dinții lui neregulați, gălbui, își plimbă ochii pe gîturile celorlalți băutori — ce mai chef ar fi avut să-i spînzure! — și în timp ce barmanul îi servea whisky și bere, mărind doza de whisky în proporție geometrică și cea de bere în proporție aritmetică, își trîntea cîte un pumn în creștetul neted al genunchiului.

— Sînt sergentul Peter Harkins, și cum nu m-am dus la nici un fel de *blitz*, ci la un *week-end*... mă îmbătai... pricepeți?... mă îmbătai!... Insă în ziua aceea nu eram beat!... Băusem, dar nu eram beat, iar cel care zice altfel confundă prostește a cădea cu a se împletici... omul beat cade... ăl băut se împleticește... și cum în ziua aceea, cînd am ieșit să-mi caut camionul, mă clătinam, eram doar băut, nu eram beat. Sergent Harkins, de cînd oare îți saluți camionul militărește?... Am rîs cînd m-am trezit luînd poziția de drepți în fața unui

şef de două tone şi jumătate... dar nici gînd de bîjbîială pînă să dau de portiera maşinii... am pus mîna pe clanţă dintr-o dată şi numai ce am deschis, că m-am şi agăţat de volan, ca de un cîrlig, ca să mă salt în muşchi şi să cad drept pe locul meu... O ţigară şi lumina la faruri, că nu degeaba mai întîi a fost fulgerul şi-abia după aceea tunetul... întîi şi întîi farurile deci, şi apoi tunetul portierei, cînd am închis-o, cu camionul în mers, căci îl scosesem în marşarier şi pe urmă îl îndreptasem pe stradă în direcţia dorită, gata să străbată cei o sută şaizeci de kilometri care mă despărţeau de coastă. Lumina electrică îşi rodea unghiile pe semilunile iluminate ale cadranului, ceasul rodea timpul: nouă şi treizeci de minute seara, iar eu începeam să-mi rod din parcurs.

Am ieşit din oraş printr-un bulevard mare, plin de copaci, trecători şi monumente, automobile şi biciclete, mărind viteza pe măsură ce mă apropiam de capătul lui, unde am făcut la dreapta, ca s-o iau pe drumul cînd drept cînd curb care se aşternea printre arcadele unui vechi apeduct, în parte îngropat, printre grădini şi vile iluminate.

Lipsa de încărcătură, viteza la care mergea şi starea proastă a pavajului făceau să salte camionul într-un nor de praf atît de des, încît nu mă mai vedeam nici pe mine şi, de n-ar fi fost zăngănitul îndrăcit al roţilor şi al caroseriei, aş fi uitat că mergeam în misiune, manevrînd un uriaş vehicul al marinei.

Nici nu adormisem, nici nu visam, nici nu eram beat...

Am auzit răgetul fiarelor la ieşirea din oraş... leii şi tigrii pe care „comuniştii" îi ţineau hămesiţi de foame, gata să-i mănînce pe catolicii bogaţi — în cadrul unei serbări romane ce se pregătea pe *Stadionul Revoluţiei.* M-am simţit ca un roman milos şi asta m-a mîhnit. Naţiunile tinere, cum e a mea, nu pot avea milă. De loc. Mi-am înăsprit obrazul sub casca ce-mi dădea înfăţişarea unui soldat al Imperiului şi mi-am aruncat ochii asupra circului, asupra *Stadionului Revoluţiei* unde se juca fotbal, închipuindu-mi-i pe catolici şi pe bogătaşi în ghearele şi sub colţii fiarelor, pe care le ascultam cum rag ameninţătoare şi fioroase...

Nu, nu eram beat şi nici nu aveam o iluzie auditivă! Răgeau, şi de aceea am hotărît să opresc camionul lîngă un gardian şi să-l întreb, într-o spaniolă corectă, dacă aude şi el cum rag fiarele înfometate de creştinii bogaţi.

— Lei ?... l-am întrebat extrem de serios.

— Da, lei... mi-a răspuns.

— Tigri ?... l-am întrebat extrem de serios.

— Da, tigri... mi-a răspuns.

— Şi dumneata, ca paznic al ordinii — m-am înfuriat eu — nu faci nimic ca să nu-i mănînce pe catolici ?

— Sînt în cuştile grădinii zoologice — mi-a răspuns fără să-şi mai ascundă rîsul — şi nu-i nici un pericol să-i mănînce, mister...

Am mers înainte pe o pantă abruptă, am trecut peste şinele unei căi ferate înguste, lîngă o gară unde, dacă n-ai cască pe cap, îţi spargi ţeasta de acoperişul cabinei cînd sare camionul la trecerea de nivel şi, de acolo, am apucat-o cu

șaizeci pe oră pe un drum în formă de S, printre copaci și case cu acoperișul scund, aprinzînd faza mare și claxonînd într-una. Cînd să trec de la prima la a doua curbă a lui S, cu toate că am întors cît am putut volanul spre stînga, am călcat o persoană care mergea pe partea dreaptă a șoselei, în aceeași direcție cu mine. Cu coada ochiului, într-o frîntură de secundă, i-am zărit corpul zburînd în aer cu brațele desfăcute.

Ei, blestemăție, cine dracu' poate să frîneze brusc cu șaizeci pe oră !...

Am reușit să opresc camionul acolo unde mi-a permis porcăria asta de inerție, dar atît de departe încît a trebuit să alerg înapoi ca să-i dau ajutor victimei. Lanterna mea de buzunar lumina încă de departe mogîldeața întinsă pe troscot, dar n-am găsit decît un pardesiu de damă de culoarea vinului negru, cu o mînecă aproape smulsă. Cînd am pus mîna pe el, încă mai păstra căldura de om. Victima trebuia să fie prin apropiere. Căldură și un ușor miros de păr, de piele... Cum însă nu auzeam nici vaiet, nici geamăt, m-a cuprins spaima că am s-o găsesc moartă. Simții cum înțepenesc, căci una-i să găsești o ființă vie, chiar dacă-i rănită, foarte grav rănită, și alta să dai peste un cadavru. Și, cu pas greu, m-am învîrtit în stînga și-n dreapta fără să găsesc cadavrul. Mi-am întețit căutarea, desperat, simțind cum creștea misterul pe măsură ce trecea timpul și eu mă tot învîrteam în jurul pardesiului. Palmă cu palmă am cercetat din nou locul accidentului. Am răscolit apa dintr-o băltoacă făcută de

ploaie, într-un șanț, cu o creangă care mai întîi, cînd am văzut-o pe întuneric, am crezut că era victima. Am traversat șoseaua alergînd, gîndindu-mă că poate oi fi azvîrlit-o în partea cealaltă. M-am dus glonț la camion, temîndu-mă să n-o fi tîrît pe porțiunea aceea de șosea pe care mersesem fără să pot opri, și să nu dau peste corpu-i zdrobit, sîngerînd sub o roată ; și iar m-am întors la locul unde rămăsese pardesiul pe troscot, singurul lucru vizibil, strigînd-o în neștire, dar nu-mi răspundea decît ecoul...

Unde, unde mi-era victima ?... O fi tînără ?... O fi bătrînă ?... O fi frumoasă ?... O fi urîtă ?...

Mă cutremură răgetul fiarelor care, de la tonul cel mai ascuțit, trecea la un vaier de o moliciune sfîșietoare, nostalgică...

Numai unui om beat i se putea întîmpla așa ceva, și eu nu eram beat... Să vezi corpul unei persoane zvîrlit în aer, cu brațele desfăcute, să alergi în ajutorul ei și să n-o găsești, ca și cum totul ar fi fost o vedenie. O vedenie ?... O vedenie de bețiv ?... Totuși, cum era posibil așa ceva, cînd pardesiul se afla acolo ?...

Am stins lanterna și m-am întors la camion, după ce mi-am aprins o țigară. Mirosul grețos al benzinei, duhnind a tăbăceală, alungă din nările mele ceva din ceea ce adusese victima mea dispărută, aroma de camelii dulci din acea noapte de iunie.

Nu aveam timp de pierdut. Altminteri, dădeam mașina îndărăt și mă întorceam pînă la agentul postat lîngă grădina zoologică, îl suiam în camion și-l luam cu mine ca să mă ajute să

limpezesc misterul... Ce mutră ar fi făcut omul acela dacă, după ce-l întrebasem despre tigri, lei și catolici, veneam să-i povestesc că tocmai călcasem o femeie cu roata dreaptă din față, dar că nu-i găseam corpul !... Ar fi spus ceea ce gîndiți și dumneavoastră acum... O vedenie de bețiv... dar... cum putea să fie vedenie, dacă găsisem pardesiul ?... hm !... era acolo ca să demonstreze că nu-i vedenie de bețiv, fiindcă vă spun, și vă repet, că nu eram beat.

Am zbughit ca un abur în mijlocul drumului, afundîndu-mă într-o vale scăldată de mii de stele. Mîinile îmi ațipeau pe volan și corpul pe scaun. Priveam doar, în depărtare, fîșia de șosea care părea că se înmoaie la cotituri și se întărește pe porțiunile drepte. Mașini, autobuze, camioane, căruțe se dădeau la o parte ca să-mi facă loc. Dar puțin durează o cîmpie la optzeci pe oră, și drumul se prăvăli spre adîncuri ca și cum greutatea nopții l-ar fi doborît, pînă ce am trecut un pod peste un rîu cu ape de un albastru-întunecat, de unde, printre garduri vii, cu frunzele ca niște pumnale verzi și flori asemeni unor clopoței amuțiți de lună albă, am coborît spre coastă.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !...

Țigara, lipită de buza inferioară, pe jumătate căzută, i se consuma ca o a doua răsuflare fumegîndă.

— Tîmpiții !... Beat, eu, sergentul Harkins ?... Cocotierii se aliniau la intrarea unei localități care trebuie să se fi chemat *Unsprezece mii de pietre fierbinți* și pe care, din fericire, am lăsat-o repede în urmă. Noi porțiuni drepte mi-au

permis să măresc viteza și să pot respira în atmosfera aceea înnegurată, asfixiantă, cu arbori înalți, uriași, prefăcuți în argint luminos la lumina stelelor, singurii locuitori ai acelor întinderi golașe, mărginite de Oceanul Pacific. În depărtare, pe șosea, se ivi semnalul de stop pe care numai eu îl cunoșteam, și-am început să frînez pînă am ajuns la el, punct în care, fără să opresc, am virat spre dreapta, făcînd să lunece imensa masă vibrîndă de pe partea carosabilă a drumului pe un teren cu pietroaie și apoi mai departe, dincolo de niște mărăcinișuri, pe un fel de lac de nisip care producea sub cauciucuri zgomotul a mii de guri ce-mi spuneau : „sst!... sst!... sst!..." pentru a-mi impune tăcerea.

M-am oprit, cu luminile stinse, așteptînd să se facă ora pe care am stabilit-o. Mai erau nouă minute. Curînd batistele mi se udară leoarcă tot ștergîndu-mi nădușeala, ploaie de foc care-mi șiroia pe obraz, în mijlocul acelei arșițe tropicale.

La ora potrivită, cîteva minute după aceea, zgomotul de telefon produs de îndepărtatul du-te-vino al mării, conectat cu imensitatea, lăsă să se distingă un zbîrnîit care zgîria aerul, zbîrnîit ce deveni curînd un muget sfredelitor de motoare și apoi, cînd aparatul zbură deasupra capului meu, revărsarea unor urlete negre. Se vedea puțin prin întuneric. O aripă complet înclinată în timp ce evolua deasupra terenului, coloane de nisip care se ridicau în vîrtejuri sub respirația elicelor, plopi și tufișuri care fremătau și o parașută deschizîndu-se în umbră. Intr-un salt nebunesc am ajuns, fără să pierd timpul,

pînă la umbrela aceea albă, care tocmai se lăsase pe pămînt cu încărcătura. Se zvîrcolea în mîinile mele ca să se înalțe iarăși, asemenea unui imens fluture de pînză care, în clipa cînd se strînse, nu mai era decît un cadavru.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

In cursul uneia din evoluțiile sale, am simțit cum giganticul avion de transport trecea atît de aproape de capul meu încît mai-mai să mă doboare la pămînt; dar mai bine-mi tăia capul, lua-l-ar dracu'!... M-ar fi scutit să mai car armele, de-acolo de unde le lăsase parașuta, pînă la locul în care, mizînd totul pe o carte — căci roțile se înfundau din ce în ce mai mult în nisip — izbutisem să mă apropii cu camionul. Să mă apropii?... Să te apropii e un fel de a zice, atunci cînd nu lași și spinarea să vorbească. Am cîntărit de departe, din ochi, încărcătura, numai că ochii au fost făcuți să cîntărească vise și nu realitatea cea mai rea, adică încărcătura pe care trebuie să ți-o salți pe umeri și s-o transporți pe picioarele tale. Am blestemat de o mie și una de ori clipa afurisită în care mi-am închipuit că-i o nimica toată să transporți pe o distanță de cincizeci de metri baloturile de arme și lăzile de muniții, mai ales că eram nevoit să-mi trag tot timpul picioarele din nisipul în care mă afundam la fiecare pas. Maica mă-si, dacă ăsta era *week-end*, atunci nu mai știu ce înseamnă *week-end!* Era un *blitz*, un *blitz* pe care-l pregăteau pentru un sfîrșit de săptămînă!

In calea mea se iveau mărăcinișuri, rădăcini pe care coasta le uscase și vîntul le purtase și

care, ca într-un vis mut de lucruri inerte, se opuneau mersului meu clătinat sub acea povară de moarte; dar nu pentru că aș fi fost cumva beat, înțelegeți? Ci doar fiindcă-i greu să faci pași siguri pe nisip. M-am ținut eu țeapăn să nu cad, dar pînă la urmă tot am căzut, am căzut, ca un om beat, lungindu-mă cu fața-n jos, atunci cînd m-am dus să ridic ultimul balot de arme. Nu că ar fi fost mai greu, dar nu mai aveam nici putere, și nici voință, fiindcă mă istovisem tot cărînd poverile acelea reci ca însuși scheletul morții. Fapt e că m-am întins cît eram de lung, cu fața-n jos, și nu tăgăduiesc că am zăcut acolo... da... am zăcut o bună bucată de timp, ca și cum într-adevăr m-ar fi răzbit somnul, într-atît eram de pilit... Nu m-am sculat prea repede de jos, și atunci cînd mi-am revenit, m-am mai zvîrcolit cîtva timp pe pămînt, dînd din mîini și din picioare de furie, zgîriat pe frunte și pe nas, în timp ce pe obraz îmi curgea sînge amestecat cu sudoare... Drace!... Cît p-aci să las acolo ultimul balot, drept dovadă a *week-end*-ului pe care-l petreceam în țărișoara aceea. L-am tîrît cum am putut lîngă camion, apoi l-am ridicat cu brațele și pieptul ca să-l pot sprijini de caroserie, iar pînă la urmă, între un gîfîit uscat și o pîrîială de centură, l-am împins înăuntru, așa cum făcusem și cu celelalte baloturi din încărcătură, am închis tăblia din spatele camionului, și gata. Trebuia să mă grăbesc, să mă întorc cu armele înainte de ivirea zorilor.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

Contact, benzină și motor, dînd la maximum, la maximum, cu gîndul de-a smulge camionul

din locul în care se împotmolise. A fost ușor să intre fără încărcătură, dar să iasă... cine iese din nisip cu un camion încărcat ?...

Barmanul se proțăpea dinaintea lui, ca să-i împrospăteze doza de whisky și bere în proporție geometrică și aritmetică și ca să-i dea impresia că-l ascultă, la fel cu ceilalți băutori care-l înconjurau pe sergentul Harkins.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !

Barmanul știa că *blitz-week-end*-ul sergentului Harkins avusese drept decor o țară tropicală, cu munți înalți și mereu verzi, cu lacuri foarte frumoase, cu fructe delicioase, cu flori fermecătoare, o țară plină de păduri, din ai căror arbori se mulge laptele care ne dă guma de mestecat și de unde veneau cele mai bune banane și cea mai bună cafea din lume. Toate astea le știa barmanul. O țară cu indieni pașnici, care se îmbrăcau în pînzeturi multicolore, cu creole insinuante și cu metiși triști, care umpleau arenele unde aveau loc luptele cu tauri, țarcurile pentru lupte de cocoși, bisericile catolice și crîșmele cu rachiu din trestie-de-zahăr. Toate astea le știa barmanul care, după ce-l servi pe sergentul Harkins, îl întrebă cum făcuse ca să iasă din beleaua aceea, cu camionul încărcat de arme.

— Cum ?...

Inainte de a răspunde, bîjbîi ca bețivul care nu-și nimerește băutura, ridică paharul de whisky și și-l înfundă în gură, fixîndu-l între colțurile buzelor ca o zăbală, după care-i bău conținutul dintr-o sorbitură, fără a risipi nici un strop ; pe urmă își potoli arsura lăsată pe gîtlej de scotch cu bere rece, scuipă, își șterze obrazul

cu batista și-și scoase o nouă țigară din tabacheră.

— In cazuri de-astea e nevoie să pui lanțuri... spuse barmanul, cu sticla de whisky gata să-i mai toarne o dușcă ; bere avea mai mult de o jumătate de pahar.

— Blestemată înșelăciune mai sînt și cuvintele ! strigă Harkins. Unora li se pun lanțuri ca să li se răpească libertatea, iar camionului meu trebuia să-i pun lanțuri ca să-l eliberez ! Cum am ieșit din nisip ?... Ei bine, era un lucru atît de grav apariția unui camion de-al armatei, încărcat cu arme și cartușe aruncate de un avion de-al nostru, condus de un sergent din armata noastră, fost combatant în Normandia, încît m-am simțit pierdut și tot atît de neputincios să scot lanțurile și să le pun la roți, cît să opresc timpul în loc pentru a întîrzia ivirea zorilor... Motorul pornit la maximum duduia, roțile dinapoi se învîrteau în gol și camionul era scuturat de un tremur oribil de frică, spaimă și frig, ca să nu dea acolo peste mine autoritățile vreunei țări prietene, împotriva căreia ne jucam de-a războiul la sfîrșit de săptămînă. Nici conștient, nici inconștient, am lăsat să-mi cadă brațele pe volan și mi-am aplecat capul pe ele, avînd grijă să nu-mi zgîndăr zgîrieturile de pe frunte și nas... Ce pacoste și cu sudoarea asta... Imi picura de la subsuori, îmi alerga pe spate, de-a lungul piciorului, la glezne mi se lipeau ciorapii și cizmele de parc-ar fi fost clei, nu alta... Doamne sfinte !... Ochii mi-au alunecat spre roata din față și, în lumina slabă a farurilor, mi se înfățișa din nou scena cînd afurisita

aia de roată, acum nemișcată, zvîrlise în aer cu brațele desfăcute ca o sperietoare de ciori sau ca un crucificat, corpul unei persoane — femeie după pardesiu — pe care nu l-am găsit după aceea nicăieri. La asta mă gîndeam și asta mi se părea că văd ; dar, de fapt, în timp ce-mi ciupeam obrazul ca să-mi revin la realitate, pupilele mele mîngîiau conturul unei pietre ce răsărea din imensul banc de nisip și care, după cum am văzut numaidecît, avea forma unei femei sub un cearceaf... o femeie cu forme rotunde... dormea și ea... era și ea ca mine, prizoniera nisipului... Aceeași roată alături de aceeași formă reală, corporală, a femeii... zvîrlind-o acolo în văzduh, pentru ca în văzduh să se topească, să nu rămînă nimic dintr-însa, nici măcar rouă, iar aici arătînd-o în mormîntul ei, prefăcut într-o piatră de vis... Toate lucrurile acelea mi se părură atît de misterioase încît, nu știu de ce, am simțit că asta era salvarea mea. Mă și ridicasem, cu volanul în mînă, învîrtindu-l pînă ce i-am dat roții drepte posibilitatea să sară peste colțul acela de piatră și, luînd această precauție, am pornit vehiculul cu motorul în mers, hotărît să-l forțez pîn-o lua foc, ca să pot măcar explica într-un fel „pana" și să nu se arunce vina pe presupusa mea ebrietate.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !...

Parcă n-ar fi făcut un salt înainte enormul camion atunci cînd s-a urnit din loc, ci parcă ar fi fost catapultat. Și nu m-am oprit nici pe nisip, nici pe șoseaua pe care acum, la întoarcere, o străbătui cu atîta viteză încît porțiunile drepte de coastă din apropierea Oceanului Pacific dispărură aproape pe dată, și orășelul pe care-l botezasem *Unsprezece mii de pietre fierbinți* rămase în urmă, estompat, cu ochiul unui felinar în vîrful turnulețului unei cazărmi, cu cocotierii, plantațiile de trestie de zahăr, bananierii și papayerii [1], înlocuiți de vegetația celor dintîi platouri, al cărei verde metalic se deslușea în aerul dimineții. Am schimbat direcția mai înainte de a ajunge la un lac și, părăsind șoseaua asfaltată, am pornit pe un drum de țară, săltînd prin hîrtoape, printre așezări minuscule, pînă la ferma *Grăuntele de aur*, unde trebuia să predau armele, fiindcă nu era prudent să le duc pînă-n capitală. In satele acestea viața-și începea cursul : cocoși, găini, porci, cirezi, clopote ce chemau la liturghie și trompete care sunau deșteptarea.

De-a lungul unei largi alei de smochini, care aproape o acopereau cu crengile lor, am intrat cu mașina într-una din cele mai vestite ferme producătoare de cafea din regiune, ai cărei proprietari mă și așteptau în fața casei ; erau doi domni cu fețe uscățive, cel mai mare dintre ei încărunțit, amîndoi cu ochi mici și pomeți asiatici. Abia oprii camionul, că ei se și apropiară să mă salute într-o engleză perfectă, cercetîndu-și ceasurile-brățară, de parcă mi-ar fi spus : „Ai întîrziat, grăbește-te, trebuie să cîștigăm timp !..." Am sărit jos de la locul meu, din fața volanului, cu casca dată pe spate, cu batista în mînă ca să-mi șterg nădușeala, și

[1] Arbore din America tropicală, al cărui fruct, *papaya*, este comestibil (n. t.).

m-am dus cu ei în spatele vehiculului să deschid tăbliile și să începem descărcatul și ascunderea armelor în casă... armele?... care arme?... camionul era gol...

Mi se înmuiară picioarele, picioarele cele mai grele din lume; nu-mi venea să-mi cred ochilor, în timp ce stăpînii plantației, alarmați, din ce în ce mai alarmați, uitîndu-se unul la altul și apoi la mine, repetau: „Nu e nimic înăuntru!... Nimic!..." Am sărit în sus, era imposibil, era o amăgire a ochilor... Acolo, fuseseră armele, da, acolo... Picioarele mele, ca ale unui fotbalist înnebunit, începură să tragă șuturi în pereții camionului, în spațiul lui gol, fără să lovească nici un balot... Nu era nimic... Se volatilizaseră lăzile din camion... M-am repezit să le caut cu mîinile... Trebuiau să fie acolo... Cum putea să dispară o încărcătură întreagă?... Dar n-am dat decît peste parașută... pardesiul... pardesiul... de astă dată nu al femeii, ci al armamentului pe care nu-l găseam. Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

Să fi căzut? Cum ar fi putut să cadă, dacă am găsit tăblia fixată cu drugi și cu lanțuri?

Furt? Cine să le fure, dacă la întoarcere nu m-am oprit niciodată, și am venit în viteză mare, în afară de urcușuri unde, din cauza greutății pe care o căram și a pantei șoselei, încetineam mersul?

Vis?... Vis, așa cum fusese cel cu fiarele care devorau creștinii bogați?... Vis, așa cum fusese cel cu persoana călcată din care nu găsisem decît pardesiul?... Dar cum să fie vis cînd le încărcasem și le aruncasem în camion,

balot după balot, avînd umerii zdrobiți și mîinile pline de bășici mari cît oul de porumbel?

Atunci am crezut că într-adevăr mi-am pierdut mințile. Totul era inexplicabil. Dar nu eram beat. Proprietarii *Grăuntelui de aur* care așteptau armele în mijlocul cîmpurilor cu arbori de cafea înfloriți, albi, ninși, mă străpungeau cu ochii lor enigmatici de șefi indieni educați la *Columbia University*... Cel mai tînăr alergă să-și scoată automobilul dintr-un garaj ascuns de o perdea de plante agățătoare și dispăru în plină viteză pe drumul pe care venisem eu. Se ducea să vadă dacă lăsasem urme pe șosea. Era foarte probabil. Mai tîrziu am aflat că mersese în sat ca să vorbească la telefon cu *Ambasadorul*, care aștepta știri despre sosirea armamentului și a muniției.

Trebuia să mă prezint autorităților locale, pentru a lămuri cazul femeii aceleia călcate, al cărei pardesiu îl lăsasem aruncat la locul accidentului, și ardeam de curiozitate să aflu în ce stare găsiseră victima: moartă sau rănită; cît despre arme, urma să răspund în fața teribilului *Ambasador*. Degeaba aș fi încercat să-l conving, vorbindu-i de șalele mele zdrobite și de mîinile-mi prăpădite, de efortul depus și de tot ce făcusem pentru a-mi îndeplini conștiincios misiunea. Mai grăitoare erau zgîrieturile de pe frunte și de pe nas care dovedeau starea mea de beție.

M-am depărtat de camion pas cu pas. Purtam parașuta pe umăr ca o manta albă, o țigară între buze; am acceptat din partea proprietarului *Grăuntelui de aur* o ceașcă de cafea și un scaun.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !...

Barmanul se proțăpi din nou în fața lui, cu sticla de scotch în mînă, cu ochii umeziți de o veselie de paradă, cu surîsul celui care conduce călători, și îi umplu paharul. Știa cîte ceva barmanul despre viața sergentului Harkins. Știa că e din California, licențiat al unei universități, probabil al celei din Standford, ziarist, *globetrotter*... și, cum spunea chiar el, „poet pe care cel de-al doilea război mondial îl lăsase dormind un somn fără vise".

— Beat, eu ?... In loc să fac drepți în fața *Ambasadorului*, trebuia să-i trag una în mutra lui scîrboasă de pederast, dar luasem deja poziția, cu piciorul la treizeci și cinci de centimetri spre stînga și cu mîinile încrucișate la spate.

— Unde ai lăsat armele, sergent ?

— Nu știu, domnule *ambasador*...

— Le-ai încărcat în camion ?

— Da, domnule *ambasador*, le-am încărcat chiar eu.

— Și cum explici dumneata că n-au ajuns în camion ?

— Nu-mi explic, domnule *ambasador*...

— N-au căzut pe drum ?...

— Nu știu, domnule *ambasador*...

— Ți le-au furat ?

— Nu știu, domnule *ambasador*, dar nu m-am oprit nicăieri...

— Erai beat ?

— Nu, domnule *ambasador !*...

— Te vei prezenta să dai socoteală în fața autorităților militare ale Zonei, în Panama.

— Nu sînt mobilizat, domnule *ambasador*...

— Și cum ești aici ?

— Ca turist, domnule *ambasador*. Invitat să petrec *week-end*-ul...

— Atunci află, prostule, că sîntem în război...

— In război ? am holbat eu ochii. In război cu Rusia ? am întrebat.

— Nu, sergent Harkins, nu fă pe imbecilul, sîntem în război cu țara asta, și dumneata ești beat !

— Da, domnule *ambasador*, sînt beat...

— Adineauri spuneai că nu...

— Acum însă spun că da. Dacă dumneavoastră afirmați că țara noastră, cea mai puternică din lume, se află în război cu republica asta în miniatură, atunci sînt beat, beat mort.

— Ți se va da biletul pentru Panama și trebuie să te prezinți, sub cuvînt de onoare, în fața autorităților militare ale zonei.

— Inainte de asta trebuie să mă prezint poliției de aici, fiindcă astă-noapte am călcat cu mașina o femeie.

Dar diplomatul nici nu mă mai auzi. Imi întoarse spatele și ieși milităreşte, urmat de cei doi proprietari ai fermei *Grăuntele de aur*. Pe lîngă acești oameni cu înfățișare de indieni, arăta corpolent, ca un călău deghizat în sportiv.

Mă prăbușii pe scaun. Eram beat. Numai în stare de beție puteam să cred că țara mea, cea mai puternică din lume, ar putea fi în război cu o țară atît de mică, atît de inofensivă... ha !... ha !... ha !... era o rușine și trebuia să fiu

total, absolut, complet beat, și s-o țin așa într-una ca să cred asemenea năzbîtie... beat... beat turtă...

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !...

II

Cel însărcinat să dea informații polițienești presei, un jandarm căruia îi lipsea un braț și avea prea mulți ochi, îi cunoștea foarte bine pe reporterii ziarelor. In dimineața aceea nu veniseră însetați după marea știre, ci după confirmarea ei oficială. I-a fost de ajuns să-i audă înaintînd în pluton de asalt către biroul său și să-i vadă intrînd cu creion și hîrtie în mînă, scoțîndu-și trenciurile, cu pălăria la subsuoară, cei care foloseau încă această piesă vestimentară inutilă — unii fără cravată, alții fără haină, în bluze, cu toții nervoși, gesticulînd, cu răsuflarea întretăiată — atît de multe erau semnele de întrebare pe care, ca pe niște cîrlige de undiță, le aduceau cu ei din orașul ce fierbea de zvonuri.

Dar îi lovi în ochi *presse-papier*-ul sau poate chiar jandarmul, care deși îl ascundea întotdeauna cînd intrau ei — nu lipseau cleptomani printre oamenii de condei — de astă dată însă puse mîna pe el ca să se facă respectat, încleștîndu-și degetele mîinii drepte pe globul de cristal, pe care se vedeau figurile miniaturale ale unui bărbat și ale unei femei, călcînd una din cele zece porunci.

Reporterii dădură înapoi în fața atitudinii războinice a ciungului, care nu numai că nu-i asculta, dar îi și amenința să-i dea afară, în timp ce ei îi explicau că gravitatea știrii, după a cărei confirmare veniseră, îi făcuse să-și piardă capul și să se repeadă într-un mod atît de nerespectuos în biroul lui. Ceea ce se găsise pe șoseaua Pacificului în dimineața aceea, nu erau nici hapuri și nici scobitori, ci arme de toate calibrele, precum și mii de gloanțe.

Unul dintre ei salvă situația.

— Am și eu un *presse-papier* ca al dumitale, numai că bărbatul și femeia sînt îmbrăcați.

Ciungul fu dezarmat. Avea o mare slăbiciune pentru *presse-papier*-urile obscene.

— Imbrăcați, dar... ooo...

— Da, da, îmbrăcați, ce-i atît de neobișnuit ?...

— Atunci al meu e mai bun... vedeți, al meu e în pielea goală...

— Nu știu dacă e mai bun... al meu e foarte nostim... bărbatul poartă sutană și femeia mantie...

Gura ciungului se umplu de spume, ochii începură să-i strălucească și, cum nu-și putea freca mîinile, își pocnea de plăcere un genunchi de altul.

— Un popă cu femeia lui ! strigă. Și se vede bine cum...

— Da, se vede bine...

— Și cum fac...

— Cum adică, cum fac ?... Așa cum numai un bărbat și o femeie pot face împreună !...

— Ea, ea ! cum stă ?
— Ingenuncheată...
— Ingenuncheată... repetă ciungul cu bale la gură, înainte de a întreba curios, lasciv : Şi popa ?... Şi popa ?...
— Aşezat...
— Aşezat ?...
— Dar cum voiai să stea, de vreme ce-o spovedeşte ?
Cu toţii izbucniră în rîs, iar ciungul cinsti gluma cu hohote atît de puternice, încît se sufocă : ochii i se umplură de lacrimi, mustăţile mari i se zburliră, în timp ce mîneca fără braţ îi ţopăia ca moţul unui curcan. Şi nici nu s-ar fi oprit prea curînd din rîs, dacă ziariştii, crezîndu-l anesteziat de hohote, n-ar fi încercat să-i smulgă confirmarea oficială a ştirii.
Omul se schimbă la faţă.
— Duceţi-vă în... la Ministerul Apărării... vreţi să mă trageţi de limbă... le aruncă în obraz. Asta e o informaţie cu caracter militar şi nu poliţienesc, dar dacă aveţi nevoie de material, vă pregătesc numaidecît un buletin cu ştirea că în apropiere de gara Eureka s-a găsit un pardesiu de damă.
— Ce spaimă trebuie să fi vîrît poliţia în tînăra pereche, pentru ca femeia să-şi lase pînă şi pardesiul ! exclamă ziaristul, care făcuse gluma cu *presse-papier*-ul !
— Şi pesemne că nu erau ca pe *presse-papier*-ul dumitale, îmbrăcaţi şi spovedindu-se, sublinie ciungul, ci ca pe al meu...

— Şi ţi se pare drept, domnule şef, ca în timp ce dumneata colecţionezi *presse-papier*-uri cu perechi goale pe ele, poliţia să nu dea pace perechilor care *furnizează oraşului presse-papier*-uri vii ? îi argumentă unul dintre reporteri, singurul care îi primi buletinul.
Ceilalţi nici nu catadicsiră să-l citească. Să te duci să vînezi o confirmare oficială a zvonului în legătură cu armele găsite pe şosea şi să te-ntorci la ziar cu noutatea că un pardesiu de damă a fost găsit lîngă gara Eureka era tocmai ce-ţi trebuia ca să te dea afară din serviciu.
— Arme... arme... ştirea zilei... s-au descoperit arme pe şoseaua Pacificului... arme... arme !...
Vînzătorii de ziare străbătură oraşul cu acest strigăt, iar lumea se ivea la ferestre, ieşea la porţi, alerga după ei, pînă ce punea mîna pe hîrtia tipărită. Nu le era de ajuns să audă ştirea din gura vînzătorilor. O auziseră încă de cînd circulase zvonul prin oraş. Voiau s-o citească, s-o silabisească.
— Arme !... Arme !... Ştirea zilei... S-au descoperit arme pe şoseaua Pacificului... arme !... arme !...
— Da, domnule, mă numesc Marcos Paz...
— Dragi ascultători, în faţa microfonului nostru se află domnul Marcos Paz, unul dintre şoferii care au descoperit azi-dimineaţă primele lăzi din marea încărcătură de arme şi muniţii, semănată de-a lungul şoselei care leagă capitala de portul San-José. E un bărbat de

statură mijlocie, brun, cu un nas nu prea mare, din care pricină i se spune „Cîrnul", și ne va povesti cum a descoperit aceste baloturi... Domnul Marcos Paz are cuvîntul...

— Apăi... phe... he !... nu-i mult de povestit, ce să spun... Am plecat în zori din port cu niște pasageri...

— Ați auzit, interveni crainicul, a plecat din port cu un transport de pasageri adormiți...

— Nu știu dacă erau adormiți, însă... phe !... he! ... eu unul eram treaz de-a binelea. Nițeluș mai încolo de Masagua a apărut primul balot, zvîrlit în mijlocul șoselei... phe !... he !... nici prin gînd nu mi-a trecut ce erau...

— Și dumneata ce-ai făcut ?

— Cum, ce-am făcut ?... Am oprit.

— Da, se înțelege că ai oprit...

— L-am zgîlțîit pe ajutorul meu, care moțăia, ca să coboare și să vadă despre ce e vorba, și s-a întors, galben la față, să-mi spună că era un balot cu arme. Phe !... he !... zic eu... și am coborît... Erau într-adevăr arme... Le-am ridicat pe loc, ca să le aruncăm în camionetă, dar mai departe am întîlnit al doilea, apoi al treilea balot... trei am găsit eu...

— Și cum erau ?

— Aruncate în drum... ca atunci cînd un camion în mers lasă să-i cadă încărcătura pe care-o duce...

— Ai putea consemna dumneata asta ? Nu crezi că au fost zvîrlite din avion ?

— Phe! ... he !... să semnez, nu...

— Să consemnezi...

— Nici asta, nici asta... e o simplă presupunere...

— Și pe ce te bazezi ?...

— Ei bine, pe faptul că în locul unde se aflau baloturile căzute, se vedeau urmele unor cauciucuri cu dinți mari care nu puteau fi decît ale unui camion de peste două tone... Phe... he... he !... avioanele nu lasă urme, iar acolo îți săreau în ochi urmele unui camion !...

— Și altceva ce ne-ai mai putea spune ?... Ce-ai făcut cu armele ?... Le-ai dus în căsuța dumitale ?...

— Doamne ferește !... Le-am predat Comandamentului din Santa María, și, n-o să mă credeți dacă o să vă spun, că a trebuit să fac coadă, atîta lume se adunase acolo ca să predea baloturile găsite... camionari... automobiliști... pînă și căruțași.

— Îi mulțumim domnului Marcos Paz... phe... he... he!... fiindcă a vorbit la microfonul acesta pentru ascultătorii noștri...

Știrea zilei erau armele. Atunci, cine mai avea măcar vreme să vadă mica notiță publicată în interiorul ziarelor ? Cîteva rînduri : „Ieri la orele 21 și 53 de minute a fost găsit în apropierea gării Eureka, aruncat la marginea șoselei care duce de la *Garda Veche* la *Reforma*, un pardesiu de damă de culoarea vinului roșu, cu mîneca dreaptă aproape smulsă. In buzunarele lui s-au descoperit două fise de ruletă, una de zece dolari de culoarea fildeșului, alta de cinci dolari, roșie, precum și o carte de vizită cu numele *Ada Nuffio, Profesoară de Educație Fizică*".

III

Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

N-am mai tăgăduit că mă îmbătasem... pentru că era mai bine să mă creadă beat... Numai considerîndu-mă eu însumi într-o stare de completă ebrietate, inconştient, total inconştient, puteam accepta să mă trateze ca şi cum într-adevăr ar fi fost aşa. ...Eram sau nu beat atunci cînd mă dusesem să aduc armele?... Ne-am înţeles doar mai-nainte că nu eram într-atît de beat ca să nu mă pot ţine pe picioare, că... nu eram în aşa hal de beat încît să cad grămadă, ci numai să mă împleticesc, da... şi de-atunci n-am mai contenit cu băutura nici măcar o singură zi... asta înseamnă sinucidere?... dacă asta înseamnă sinucidere atunci eu nu încetez să mă sinucid nici măcar o zi... mă sinucid în fiecare zi... de-atunci mă sinucid în fiecare zi... înainte mă bărbieream în fiecare zi, ca orice persoană civilizată... acum mă sinucid în fiecare zi...

Agentul însărcinat să ancheteze ceea ce se şi numea *Affaire Harkins*, membru al Serviciului federal de spionaj, al Agenţiei centrale de spionaj, şi om de încredere al *Ambasadorului*, a adus cu el biblia... Am crezut că are de gînd să mă pună să jur c-am fost beat... N-a fost aşa... A adus-o, a deschis-o şi mi-a spus:

— Ştii ceva despre învierea lui Hristos?...

— Ceva... i-am răspuns.

— Atunci, dacă ştii, îţi vei aminti, sergent, că în capitolul 28, versetul 2 din Evanghelia lui Matei, citim:

Şi iată, cutremur mare s-a făcut; că Îngerul Domnului... (pesemne că-s beat mort, mi-am spus, că nu pricep o boabă din ce-mi citeşte ticălosul ăsta...) *că Îngerul Domnului pogorîndu-se din cer şi venind, a prăvălit piatra de pre uşă şi şedea deasupra ei.*"

Cu atît mai puţin înţelesei pe urmă, cînd mă întrebă, netam-nesam, care înger deschisese oblonul de la spatele camionului.

— „Da, da..." afirmă el în faţa tăcerii mele, ţintindu-mă drept în ochi, cu pupilele-i ca un albuş de ou uşor albăstrui, şi, fără să aştepte vreun răspuns, scoase din buzunarul lateral al vestonului un ziar îndoit. Îl desfăcu deschizîndu-şi larg braţele, cu capul îngropat în paginile lui, şi îl auzii citind, ca un sufler de la teatru, informaţia cu pardesiul. Şi cînd termină de citit, fără să mă lase să spun şi eu ceva, îşi scoase capul din ziar şi exclamă: „Un lucru neînsemnat, nu-i aşa?... Totuşi, pentru mine, în această mică ştire se află cheia întregii chestiuni... Dacă mormîntul Domnului a fost deschis de-un înger, oblonul camionului a fost deschis de alt înger..."

A trebuit să-mi scutur capul, ca atunci cînd îţi rămîne apă în urechi, ca să-mi dau seama că nu eu, ci el, cel mai bun agent al Serviciului de spionaj, era cel care aiura ca un om beat.

— Insinuaţi, i-am spus, că stăpîna pardesiului, probabil Ada Nuffio, după cartea de vizită ce-o avea în buzunar, ar fi deschis oblonul camionului ca să cadă armele?...

— Nu insinuez nimic, sergent...

— Vreau să vă explic : între locul unde am călcat această persoană și cel în care am adunat armele lansate de unul din avioanele noastre e o distanță de cel puțin optzeci de kilometri, iar între ora accidentului, înainte de zece seara, și dimineața în care am încărcat armele, trecuseră multe ore. Cum să accept că la asemenea distanță, și cu această diferență de ore, persoana călcată, probabil Ada Nuffio, ar fi putut deschide oblonul camionului ca să semene armele pe drum, avînd grijă să-l închidă după aceea ?...

— Aceasta este necunoscuta problemei și vom căuta s-o rezolvăm, sergent. Dumneata susții, și declarația dumitale a fost înregistrată pe bandă de magnetofon, ceea ce mi-a permis s-o ascult de mai multe ori, că în momentul accidentului ai zărit cu coada ochiului corpul unei persoane zvîrlite în aer cu brațele desfăcute și că, oprind camionul mai încolo și întorcîndu-te ca să-i dai ajutor, această persoană dispăruse.

— Da, e foarte misterios... i-am răspuns.

— Ai putea dumneata, sergent Harkins, să-mi spui dacă ai văzut capul, obrazul, mîinile sau picioarele acestei persoane ? Mi-ai mai spus că nu, că în fracțiunea aceea de secundă nu ți-a fost cu putință să observi decît mogîldeața, silueta umană, care putea fi pur și simplu pardesiul, iar ceea ce ai luat dumneata drept brațe, mînecile în mișcare ; în cazul acesta am ajuns la concluzia care lămurește enigma : persoana călcată a fost azvîrlită din pardesiu în momentul loviturii, și-așa se explică cum de n-ai găsit-o...

— Aș fi găsit-o pe jos... l-am întrerupt.

— Lasă-mă să trag concluzia — n-ai găsit-o, fiindcă a căzut acolo unde te-așteptai mai puțin, acolo unde nici n-ai căutat...

— V-am mai spus doar că nu eram atît de beat încît să nu știu ce fac...

— Da, însă mi-ai spus, de asemenea, că nici o clipă nu te-ai urcat ca să inspectezi camionul, nici măcar atunci cînd ai încărcat armele, pentru că n-ai făcut altceva decît să împingi înăuntru baloturile, care au alunecat cu multă ușurință pe podeaua camionului...

— Sugerați deci... că persoana a căzut în camion, l-am întrerupt. Imposibil... mogîldeața abia a atins înălțimea roții, iar brațele și le-a mișcat în afară !

— Brațele sau... mînecile... și prin ceea ce spui dumneata, sergent Harkins, nu faci decît să confirmi ipoteza : în timp ce pardesiul era zvîrlit ca o coajă, corpul omenesc era expediat în sus ca o ghiulea — o simplă chestiune de balistică — și, pierzîndu-și impulsul, s-a prăbușit înăuntrul camionului.

— Cred că atunci cînd am oprit camionul aș fi auzit-o văietîndu-se, plîngînd, jelindu-se... sau cînd m-am întors s-o caut sub roți...

— Și dacă era în nesimțire ?...

— Cine ?...

— Ea...

— A, da, ea, ea... și mi-am mușcat buzele.

— A căzut leșinată în camion și abia mai tîrziu și-a recăpătat cunoștința ; cine știe, poate că tocmai în clipa cînd avionul zbura deasupra terenului pe care a lăsat să cadă armele...

— Nu puteam fi atît de beat!... am strigat disperat. Şi, în afară de asta, e imposibil ca o persoană care a fost călcată, care rămîne leşinată şi care şi-a pierdut cunoştinţa, să-şi poată da seama imediat ce-şi vine în fire că eu încarc arme şi să mai joace şi o festă...

— Nu te-ai prezentat în faţa autorităţilor poliţieneşti...

— Nu...

— In privinţa asta ai procedat bine. Ar fi însemnat să-i fi pus în gardă asupra identităţii camionului care a călcat-o pe persoana ce, fără să vrei şi fără ca dumneata să accepţi, a fost pasagera vehiculului...

Mă exaspera faptul că mă interoga în forma asta voalată, dar m-am abţinut să reacţionez, mulţumindu-mă să mă scarpin în cap şi să spun drept concluzie:

— Pe de altă parte, era un secret militar...

— Era, bine ai spus, *era*, fiindcă, după părerea mea, a încetat să mai fie un secret... Spionajul acestor sălbatici e foarte activ în Panama. Nu se poate contesta că a fost o lovitură de maestru, şi vei vedea cum se confirmă ceea ce susţin eu: cheia acestei enigme o constituie accidentul... O să primim însă foarte repede ştiri din Panama. Şi despre această profesoraşă de educaţie fizică, Ada Nuffio, de asemenea...

IV

Pe pistele negre, lăcuite, suprafeţe de apă grea, gheaţă de catran, picoteala de lumini ale hangarelor, sfîrlezele scînteietoare ale farurilor

aprinzîndu-se şi stingîndu-se ici şi colo, iar la capăt, spre mare, în mijlocul celei mai umede întunecimi, o frîntură de zi obţinută cu preţul a mii de volţi, strălucire orbitoare care scălda corpul masiv al unui uriaş avion de transport şi al unui *Thunderbolt* P—47.

Cu spatele la lumină, lipiţi de suprafeţele metalice ale avioanelor, grupuri de oameni ca nişte marionete îşi arătau chipurile însîngerate, dar nu era sînge, ci vopsea, pentru că ştergeau unele iniţiale şi cifrele roşii de pe aripi şi de pe părţi.

...Eu vreau să divorţez
Ca să mă-nsor cu tine...
...Eu vreau să divorţez
Ca să mă-nsor cu tine...

Negrul Turundré continua să bată toba în burta *Thunderbolt*-ului, şi mîna lui nu ştergea nici steaua, nici pavilionul, nici literele, nici numerele... nu ştergea... nu ştergea...

...Eu vreau să divorţez
Ca să mă-nsor cu tine...

Toate celelalte mîini ştergeau, dar a lui, cea care bătea toba în burta avionului, nu ştergea, nici steaua, nici pavilionul...

Nu erau mulţi cei din tura specială. Lucrau într-un loc izolat, departe de orice trafic, şi erau plătiţi ca în timp de război.

— Va fi din nou război, Turundré? îl întrebă un mulatru care ştergea şi el alături o stea şi un pavilion...

— Iar război? Ce întrebare! Doar nici nu s-a isprăvit. Numai că-i zic „lăzboi lece"...

— Război sărac trebuie să-i zică, își dădu cu părerea mulatrul, potolindu-și jocul pupilelor de miere neagră în corneele de aluminiu. Și pentru războiul ăsta rece, băiete, stăm noi să ștergem semnele de recunoaștere de pe avioanele astea?

— Ah!... deschise negrul o gură cît o șură, descoperind o cavitate roșie, cu șiruri de dinți albi. In momentul acesta cel mai bine folosit e un bombardier, unul singur, fără stea, fără pavilion, fără litere... cel mai bine...

— Pentru ce e cel mai bine?...

— Pentru tot...

— Și ce vorbeai cu administratorul teatrului?

— Vorbeam? se miră Turundré.

— Te-am văzut... și, cu degetul colorat de vopsea, mulatrul își trase pielea obrazului ca să-și dezgolească și mai mult corneea argintată de aluminiu.

— Vorbeam?!... înălță din umeri negrul.

— Te-am văzut... Tocmai îl întrebai, Turundré: „de ce ne pun să ștergem pavilioanele de pe avioanele astea?..."

— Da, am întrebat...

— Și el ce ți-a spus?...

— Ca să fie de luclu, cică... sînt mulți șomeli...

— Păi doar îs vopsite de curînd... ce dracu, cum să nu știu eu de ce... cine nu știe?!...

Mările se năpusteau una împotriva alteia, prin acel brîu subțire de pămînt, fără a reuși să se miște, încătușate de talazuri, arătîndu-și

dinții de spumă la fiecare mușcătură de cristal și mugind pînă departe. Incepu să plouă. Turundré nu se uda. Vedea cum se udă ceilalți, cei care lucrau la coada avionului, rîcîind numerele pînă ce dispăreau. El, stînd sub o aripă foarte mulțumit, șterge și tot șterge pavilion și stea...

Dar acum dădeau jos vopseaua de pe avioanele de transport și de pe bombardiere pînă și în timpul zilei. Turundré apăru la Teatrul Cometa pe la mijlocul siestei. Era închis. Inchis peste tot. Nici măcar palmierii nu clipeau. Moțăind sub torentele fierbinți ale razelor de soare perpendiculare, nu mai clipea nici Turundré, și genele sale mari și negre rămaseră în pragul pleoapelor ca niște bărbi din frunze de palmier. E oribil să cînți cînd ceilalți toți își fac siesta. Dar n-avea încotro. Chiar pe acolo trebuia să cînte. Mai întîi fredonă, apoi fluieră melodia, iar la urmă dădu drumu vocii lui de negru, deschizînd gura doar și scoțînd din gîtlej sunetul.

...Eu vreau să divorțez
Ca să mă însor cu tine...
...Eu vreau să divorțez
Ca să mă însor cu tine...

Abia începu să cînte, că la ferestruică se și arătă un cap strigîndu-l de sus pe nume:

— Ce mai faci, Turundré?

Nici n-a avut timp să răspundă sau să scuipe de două ori, că administratorul Teatrului Cometa se și afla lîngă el.

— Cîte au curățat azi? se grăbi să-l întrebe; era un bărbat uscățiv, năsos, cu fruntea largă,

cu gura mirosind a cărbune vegetal, leac sfînt împotriva acidității, preludiul ulcerului, care, la rîndul lui, e preludiul cancerului.

— Un avion de transport, care-o să plece numaidecît, și un bombardier din cele mari, deși e cam vechi.

În mîna lui Turundré rămase un pumn de bancnote foșnitoare.

— Pe pilotul columbian l-ai văzut? întrebă celălalt în timp ce-și încheia nasturii la pantaloni, căci coborîse din casă cu ei descheiați.

— Nu, pe Silvano nu l-am văzut. Avioanele astea mari nu le dau pe mîna nimănui, numai ei le pilotează.

Cînd dispăru administratorul Teatrului Cometa, Turundré se opri lîngă un palmier să numere banii căpătați. Apoi își continuă drumul spre Bulevardul Central. Corpul lui avea nevoie de o ceașcă de lapte de cocos.

Avionul de transport se desprinse ușor de pe pistă și se angajă în zbor razant peste hangarele și edificiile din Panama, care, după puțin timp, deveniră niște puncte albe, nelămurite pete de culoare. Trebuiau să anunțe că un avion de transport fără semne de recunoaștere pornește chiar în clipa aceea spre nord. Și, în ciuda avizului, oarbe și aproape instinctive, mii de baterii antiaeriene se îndreptară către silueta cruciformă a avionului.

Sub un cer acoperit de nori, prin locurile pe unde se destrăma perdeaua lor groasă, se zăreau, contopindu-se în puzderii de smaralde și turcoaze, în largul coastelor Americii Centrale, pămînturi și mări, iar după cîteva ore de zbor,

cînd avionul de transport începu să coboare, se ivi imensa masă de apă a două lacuri, atît de apropiate unul de altul încît păreau două cupe ciocnite într-o urare.

Nici nu ateriză bine, că o grămadă de umbre albe — ca bolnavii dintr-un ospiciu de nebuni cu picioarele goale, iar unii din ei cu pălării mari din palmier — asaltară aeronava într-o procesiune mută, încărcați cu baloturi și lăzi. Un dublu șir de gardieni în uniforme albe, cu ghete lucioase și pălării de *cowboy*, cu pistoale mari la cingătoare și cu cravașe în mîini, urmăreau cu ochi atenți acest du-te-vino al hamalilor. Nimeni nu cuteza să scoată o vorbă, dar știau cu toții prea bine că se încarcă arme și muniții; și cu atît mai puțin îndrăzneau să pronunțe numele țării spre care se îndrepta mai tîrziu avionul, ce-și profila pe cer, deasupra cîmpului uscat, cele patru cruci ale giganticelor sale elice.

V

— Anterior volum indică ori nu!... Anterior volum indică ori nu!... se auzi vorbăria monocordă a unui radioamator din Panama (care-și avea transmițătorul la Teatrul Cometa)... Aici Panama, aici Panama, aici Panama, cheamă pe Luis Morch din Guatemala... cheamă Guatemala... Guatemala... Anterior volum indică ori nu! Anterior volum indică ori nu!...

În Guatemala, pe strada Cimitirului, în fundul unei grădini unde se intra printr-o portiță care, de-atîta soare cît o bătuse, părea de var

stins, și pe sub care se mai vedea inscripția „Aici se vînd flori", într-o casă cu acoperiș cu două streșini, printre iederă și sîrmă cu plante agățătoare și grilaj de metal, un radioamator captează: „Anterior volum indică ori nu" și deduce, scriind în viteză și extrăgînd prima literă a fiecărui cuvînt: AVION!

— ...Treci pe recepție, treci pe recepție, îi cere Panama, și să auzi Guatemala:

— ...Trec pe recepție... Panama... Panama... Panama... trec pe recepție... aici Guatemala... aici Guatemala... Guatemala raportează... am luat notă de cererea dumitale... „Anterior volum indică ori nu"... dar îți dau din nou microfonul... treci pe recepție... Panama... treci pe recepție... îți dau din nou microfonul, e inutil să-ți dau volumul pe care mi-l ceri, dacă nu știu pe ce undă s-a emis... dacă s-a emis pe cea obișnuită, nu-i vorba de volum...

— ...știu, știu, dar amintește-ți că sînt amator și nu mă pricep prea bine la volume și la unde... e însă sigur că transmisia mea s-a emis și c-a ajuns pînă la dumneata... și vreau să mă fixez bine asupra undei pe care s-a emis... pentru că, dacă m-ai receptat, știu acuma că s-a emis... deși cred că am un condensator care încarcă prost... încarcă prost? nu încarcă de loc... mă auzi, Guatemala... Guate... Guate... Guate... mă auzi...

In Guatemala, pe strada Cimitirului, tocmai s-a oprit în fața portiței unei grădini, unde se vînd flori, un bătrîn frînt în trei bucăți: pînă la genunchii, care se înclinau înainte din cauză că-și tîrîie picioarele — una; de la genunchi pînă la mijlocul aruncat spre spate — alta; iar de la mijloc pînă la umerii încărcați de ani —a treia, fără să mai pomenim de capul prăbușit pe piept.

— Aveți sticle... sticle? strigă, izbind cu ciomagul în poartă.

Nimeni nu răspunde. Dincolo de poarta ca de var stins se aude doar zborul fluturilor care cutreieră florile în hora lor de miere și parfum.

Mîna radioamatorului notează pe o hîrtie, străin de loviturile date în poartă, pe care nu le aude fiindcă are casca la urechi: „Avionul a plecat din Panama fără încărcătură..."

Panama îi cere să treacă pe recepție și el face întocmai...

— Panama... Panama... Panama... trec pe recepție... te ascult în condiții perfecte, deși la început nu mi-a fost ușor să-ți identific semnalul...

— ...Era vreo necunoscută pe scala dumitale? izbucni Panama într-un rîs scurt, parcă ar fi strănutat. Voi transmite de azi înainte incognito... fără să-mi dau identitatea... cineva ne interferează... alo, Guatemala, Guatemala, Guatemala... sîntem interferați.

Bătrînul frînt în trei bucăți bătu iarăși în poarta din stradă, întrebînd cu vocea sa înăsprită de atîtea răceli, dacă sînt sticle goale de vînzare; și, după ce așteptă o bună bucată de timp, doar-doar i-o deschide cineva, se întoarse și-și apropie șezutul de pragul porții, ca să se așeze și să se mai odihnească puțin.

— Alo... alo... Guatemala... Guatemala... îți spuneam că sîntem interferați... e un bun prieten din Nicaragua care mă interferează ori de cîte ori poate și mă încurcă mereu clătindu-și

parcă gura cu vocale și bătîndu-și joc de mine pentru că-mi spune că e din Managua; m-a auzit spunînd, fără îndoială, că bateria mea nu încarcă, fiindcă m-a invitat să mă mut la Managua pentru a încărca... vino... vino... și-o să vezi că încarcă chiar acum...

In Guatemala, pe strada Cimitirului, cu grădina aceea unde se vînd flori și nu sticle goale, bătrînelul a adormit lîngă poartă, cu un roi de muște pe obraz, sforăind, horcăind, despărțit prin trandafiri, garoafe, dalii, magnolii, hortensii și crini de casa în care radioamatorul notează: „Avionul a pornit din Panama fără încărcătură, pentru a încărca chiar acum în Managua..."

Pentru a încărca ce?

— ...aici Guatemala... aici Guatemala... spune-mi, Panama, Panama, spune-mi, Panama, cum a rămas cu armătura pe care-o făceau pentru antena dumitale... noi îi spunem armătură... Cum îi spuneți voi, tot armătură?... armătură... treci pe recepție, Panama... Panama... îți las recepția... te întrebam dacă ți-ai instalat antena și dacă i-ai pus ceea ce noi numim armătură... nu știu dacă și dumneavoastră îi spuneți la fel, armătură.

— ...Da, da, armătură... îi spunem și noi, tot armătură... da... da... Guatemala... armătură... armătură... așa îi spunem în Panama, mi-a ieșit bine, dar cred că am să-i schimb locul, că am s-o pun în fața parcului [1]... parcul din fața

[1] In limba spaniolă, substantivul *parque* înseamnă și *parc* și *muniție* (n. t.).

casei mele... un parc atît de frumos, încît toți spun că e prea frumos pentru Panama... dar te las, amice din Guatemala, și vom sta de vorbă din nou, dacă ești la aparat mîine în zori... să nu mi te duci la culcare... și nu uita să-l saluți pe domnul care s-a oferit să-mi dăruiască inelul cu smaralde... spune-i să nu-l joace la ruletă...

Mesajul era complet:

„Avionul a plecat din Panama fără încărcătură, pentru a încărca chiar acum arme în Managua și a ajunge în Guatemala în zori: înștiințează-l la cazino pe prietenul cu inelul cu smaralde..."

Ieșind din casă, radioamatorul trecu prin fața bătrînelului care dormea în poartă.

— Ei, bătrîne, aici nu-i loc de dormit!

— Așteaptă... curînd o să-mi vină rîndul să dorm colo-n față! — și moșneagul arătă cu capul spre cimitir. M-am așezat pîn-o veni cineva să deschidă, aici însă ori nu stă nimeni, ori sînt surzi cu toții... poate că au sticle goale de vînzare...

— Mai curînd de spart, aș zice... și-i arătă o sticlă care se făcuse bucăți în fața porții.

— Spărsei una care nu mai era bună! exclamă bătrînul cu vocea mucegăită de necaz, mișcîndu-și capul dintr-o parte într-alta în fața ireparabilului. O mare pierdere pentru mine...

— Ia moneda asta, ca să te mai ajuți... și radioamatorul îi dărui o monedă de douăzeci și cinci de centavos — și... ca să strîngi ciobурile...

— Le strîng, le strîng... nu vă supărați! îngăimă bătrînul, dispus să adune cioburile în

sacul de pînză de in pe care îl ducea pe umăr; dar mai înainte îl privi în faţă pe radioamator şi-i spuse: Se zice că e semn rău dacă spargi o sticlă goală, dar cînd sticla e verde, culoarea speranţei, aduce noroc...

Celălalt nici nu mai auzi ce spunea bătrînul despre sticle şi semne rele. Trebuia să cîştige timp, să treacă la acţiune. Era un S.P.S.-ist şi ducea la Cartierul General S.P.S. (Societatea patriotică secretă) mesajul transmis din Panama. Nu era superstiţios, dar în timp ce străbătea un teren viran, îndreptîndu-se spre cimitir, unde se găseau totdeauna maşini de închiriat, se gîndi că trebuie să existe o legătură între inelul de smarald şi sticla verde spartă de bătrîn în faţa porţii şi că, fiind un semn bun, îi va purta noroc la capturarea armelor.

VI

Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

Nu ştiam cine era Ada Nuffio, şi poliţistul nu mai înceta să facă tot felul de presupuneri imposibile... da, imposibile... încît a trebuit să-i strig în obrazul acela scîrbos, ca de carton presat... Era imposibil ca persoana călcată de mine, bărbat sau femeie, să fi căzut înăuntrul camionului. I s-a crispat şi mai mult obrazul cînd l-am făcut să înţeleagă că vehiculul era acoperit cu o prelată şi că, dacă ar fi căzut pe ea vreun corp, ar fi ricoşat, şi apoi, alunecînd treptat, ar fi ajuns pe podeaua maşinii, unde nu eram atît de orb să nu-l descopăr.

— La asta nu m-am gîndit... murmură el. aţintindu-şi pupilele de albuş de ou albăstrui pe nasul meu rănit, adică nu ştia că avea prelată camionul. In strădania de a-şi explica lucrurile, omul mai uită amănuntele. Susţin totuşi că persoana accidentată reprezintă şi acum cheia misterului..., da... da... — se răzgîndi — chestia cu pardesiul poate să fi fost o simplă şiretenie. Ai afirma dumneata, sergent Harkins, sub prestare de jurămînt, că persoana pe care ai văzut-o sărind în sus în momentul izbiturii, al accidentului mai bine zis, era o femeie?...

Am tăgăduit, dînd din cap.

— Să admitem ipoteza că a fost un bărbat. A aruncat pardesiul în aer, a fugit într-o ascunzătoare, şoseaua fiind cufundată în umbră, şi era de ajuns să rămînă pitit, iar cînd dumneata ai oprit şi te-ai întors să-i dai ajutor, îndreptîndu-te spre mogîldeaţa aceea pe care o credeai victima, dar care nu era decît pardesiul, ţi-a jucat renghiul şi s-a urcat în camion, ca să se ascundă.

Işi frecă mîinile. Aproape că m-a îmbrăţişat.

— Să ne felicităm, sergent, pentru că am dat de cheia problemei! Acum avem explicaţia...

— Nu eram chiar atît de beat... am murmurat, respingîndu-i ipoteza. Aş fi auzit cel mai mic zgomot.

— Atunci explică dumneata întîmplarea...

— Explicaţia mea nu ajută la descoperirea mîinii aceleia necunoscute care a deschis şi a închis tăblia camionului împrăştiind armele pe drum, i-am răspuns eu şi, fără să-i dau răgaz să vorbească, am adăugat: Explicaţia acciden-

tului, după cum o văd eu, e mai simplă. Zvîrlind în aer, cu roata, pardesiul doamnei care mergea în aceeași direcție cu camionul — pînă acum totul ne face să presupunem că era o doamnă — reacția ei firească, omenească, instinctivă a fost să fugă cît o țineau picioarele de imensa masă vibrîndă care-i pusese viața în pericol. Asta a determinat-o să se întoarcă înapoi și atunci cînd am coborît s-o ajut, n-am mai găsit-o. Sub influența spaimei, a cîștigat foarte repede teren, fără să se mai gîndească la pardesiu...

— Dar atunci cine, Harkins, cine... a deschis tăblia camionului ?...

„Îngerașul" m-am gîndit să-i răspund, și era cît pe ce s-o fac ca să-mi bat joc puțin de el, dar omul era stăpînit de-o serioasă îngrijorare.

— Operăm într-o țară dușmană, mormăi el.

— „Dușmană ?" am avut intenția să-l întreb. Dar căile ferate-s ale noastre, docurile-s ale noastre, transporturile maritime ale noastre, cele aeriene ale noastre, comunicațiile telegrafice și radiofonice-s ale noastre... numai dacă n-am ajuns să ne declarăm război nouă înșine...

— E înfiorător !... mormăi, serviciile noastre de spionaj nu-și dau toată silința, crede-mă, nu-și dau toată silința ; și, ceva mai mult, sînt aproape dăunătoare ; e adevărat, nu fac să curgă sînge, ci dolari, pentru că sînt plătiți foarte bine, foarte bine, atît de bine încît oricine ar putea ști despre dumneata ceva mai mult decît au reușit ei să afle...

— Despre cine, despre mine ?

— Despre relațiile dumitale, Harkins... Îi dau zor că dumneata îi simpatizezi pe republicanii spanioli, și asta se pare că te-a îndemnat să te înrolezi pentru a apăra Madridul...

— E adevărat... i-am răspuns.

— Nu, nu se poate, sergent Harkins ! și ochii i se umplură de o fiere înghețată. E cu neputință ca dumneata să fii bănuit ! Importantele servicii pe care le-ai adus în timpul războiului te pun la adăpost de orice bănuială.

— Ce vreți să spuneți ? i-am strigat.

— Eu, nimic, dar alții insinuează că dumneata ai fi putut să deschizi tăblia, ca să lași să cadă armele...

— Tîmpiți !

— Da, e o tîmpenie ; dacă ai fi fost dumneata acela, o lăsai deschisă și explicai liniștit pierderea armelor drept accident întîmplat pe parcurs...

Barmanul apăru în fața lui Harkins — ai cărui dinți gălbui și neregulați lăsau să i se distileze saliva și neliniștea — îi împrospătă iar doza de whisky înmulțită, și cea de bere, adunată.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn !

De atîtea ori i se spusese că Ada Nuffio, profesoara de educație fizică, era persoana doborîtă de camion, încît barmanul o știa pe dinafară. Însoțită de tatăl ei, se prezentase la poliție și la redacțiile ziarelor, lămurind că în ziua aceea se afla la cazino, de unde cineva îi luase din greșeală pardesiul, lăsîndu-i în loc unul destul de asemănător, chimono, de culoarea drojdiei de vin. Sergentul Harkins, bîjbîind ca

un orb, își căuta paharul de whisky. Un orb cu ochii deschiși asupra misterului cu femeia aceea călcată de mașină — de pe urma căreia găsise doar pardesiul — și cu încărcătura de arme din care-i rămăsese doar parașuta...

Se răsuci înainte de a lua paharul, ca să-l înfrunte pe barman.

— Nici serviciile noastre de spionaj — trei mari rețele — nici serviciile de spionaj ale guvernului țării în care operam, nici spionajul armatei acelei țări, nici cel al poliției n-au rezolvat necunoscuta și, de n-aș fi fost erou în Normandia, m-ar fi acuzat în fața Comisiei pentru cercetarea activității antiamericane de complicitate cu inamicul.

Afurisită treabă să stai în Brooklyn!

VII

— Atala Menocal mă numesc, am împlinit douăzeci și doi de ani, studiez filozofia și literele la universitate, sînt campioană la săritură cu prăjina, la tenis, la tir, la *bowling*[1] și nu știu dacă am sau nu logodnic, deoarece acela care îmi face curte vrea să-mi fie amant, iar eu vreau să-i fiu soție. Deocamdată sînt tovarășă cu el în S.P.S.

„Atala Menocal, plecarea!" După această comandă, am plecat din casă spre cazino. Mi-era silă să mă duc acolo, dar trebuia să îndeplinesc o anumită misiune chiar în după-amiaza aceea.

[1] Joc asemănător cu popicele (n. r.).

Inainte de a ieși mi-am inspectat poșeta: chei, brichetă, țigări, ruj, batistă, un mic revolver, pudră, bani... In ultimul moment m-am decis pentru pardesiul de culoarea drojdiei de vin. Avea mîneci chimono și-mi venea bine.

Autobuzul care mă ducea la cazino era plin de odrasle de-ale bogătașilor, însoțiți de tinerele lor mame sau de doici, și doar cîțiva pasageri. Jucăriile, dulciurile, biberoanele, globurile colorate, bîzîielile și rîsetele mă făcură să uit destinul care mă mîna și-am intrat în vorbă cu mai mulți copii, răspunzînd la întrebările lor interminabile. De fiecare dată cînd oprea autobuzul coborau cîțiva spunîndu-mi adio cu mînuțele lor trandafirii, și pînă la capătul traseului din fața cazinoului, am rămas puțini.

Zgomot de fise. Auzii pe cineva, salutîndu-mă. Era o prietenă de-a familiei. M-a prezentat soțului ei. Dar cînd bila saltă pe ruletă și mîinile jucătorilor se lungesc și se crispează, mizînd ultimele fise, nu dai prea multă atenție prietenilor, așa încît abia dacă am schimbat cîteva cuvinte de rigoare: „Vii să joci?... Ce-ai mai făcut?... Noi plecăm... Nu, nu, nici nu pierdem, nici nu cîștigăm..."

In momentul acela se juca la două mese, și la nici una n-am văzut să se mizeze pe 19 roșu. Un fior nervos îmi trecu prin șira spinării. La una din mese, peste pătratul roșu cu numărul 19 vopsit în negru, am descoperit o fisă de fildeș, de formă octogonală, cu margini aurite. Persoana care o miza era însă o doamnă. Venea

[1] Joc asemănător cu popicele (n. r.).

lume tot mai multă. Mesele erau înțesate. Am jucat pe culoare, ca să-mi justific întrucîtva prezența, și, deși cîștigam mai totdeauna, jocul n-a reușit să mă intereseze, căci așteptam să vină un domn, cu un inel de smarald, care urma să pună o fisă de fildeș pe 19 roșu. Așa trecu o jumătate de oră, o oră, o oră și jumătate. Începea să mă cuprindă disperarea. După două ore puteam să-mi socotesc misiunea terminată și să mă retrag. Așa am și făcut. Îmi pusesem pardesiul pe spătarul unui scaun; mi l-am aruncat pe umeri și am ieșit, hotărîtă să mă întorc acasă. Domnul cu inelul de smarald nu jucase pe 19 roșu cu o fisă de culoarea fildeșului. Dar noaptea era foarte frumoasă, înmiresmată și înstelată, ușor călduță. Pașii puținelor persoane care treceau la ora aceea pe-acolo răsunau prudenți pe nisipul umezit de rouă. Și în mijlocul atmosferei aceleia tihnite, tocmai cînd mergeam mai liniștită, auzii deodată, de foarte aproape, urletele leilor din grădina zoologică. Am grăbit fără voie pasul. Instinctul animalului mic care se simte amenințat de răgetul îngrozitor! Puteam merge mai departe pe jos la Eureka, ca să fac puțină mișcare. Dacă oboseam, puteam lua un taxi de-acolo. Mergeam pe stînga, pe marginea drumului, prin tufișuri de troscot, dar, ajungînd la calea ferată din apropierea gării Eureka, am luat-o la dreapta, înainte de-a o traversa. Ce pustiu era totul! Dacă e adevărat că pe-acolo niciodată nu e lume, pe atunci chiar că nu trecea nimeni. Circulau știri foarte alarmante. Mă gîndeam să aștept vreun vehicul, însă pe

drum m-am hotărît să merg mai departe pînă la Garda Verde; nu eram obosită și, deși mai aveam o bucată bună, puteam face tot drumul pe jos, sigură că pe bulevardul Bolívar o să-mi fie ușor să găsesc un taximetru.

Mergeam pe dreapta și, pe la jumătatea unei porțiuni de șosea în formă de „s", cam întunecoasă, unde pe nesimțite am mărit pasul, am auzit, n-am auzit, ba da, am auzit claxonul unui camion care intra în cotitură cu faruri orbitoare și-am văzut, n-am văzut, ba da, am văzut cum mi-a zburat pardesiul de pe spate, căci îl purtam doar aruncat pe umeri și mi-am dat seama, sau nu mi-am dat, ba da, mi-am dat seama că ieșea de sub roata care-mi suflase în obraz respirația ei atunci cînd îmi smulsese pardesiul, aproape ridicîndu-mă de la pămînt și lăsîndu-mă apoi în beznă. Nu știu dacă am strigat. Vehiculul se opri și am văzut coborînd din el un om cu o lanternă în mînă îndreptîndu-se spre locul unde mă aflam. Era un soldat. Cu cască. Cască și uniformă. Chiar așa, fără puls, fără răsuflare, scuturată din cap pînă-n picioare de un tremur nervos, primul meu gînd a fost să fug din locul acela, ca să evit complicațiile cu poliția, dar dîndu-mi seama că era vorba de un soldat străin și că eu făceam parte din S.P.S., am traversat șoseaua ca să nu mă găsească, iar cînd l-am văzut aplecîndu-se asupra a ceea ce, fără îndoială, crezuse că era corpul victimei, pardesiul aruncat pe troscot, m-am furișat spre camion, m-am cățărat repede și m-am lăsat să cad sub prelata de pînză care-l acoperea, curioasă să aflu ce ducea; dar

nu era nimic înăuntru. Ghemuită, nemişcată, am zărit printr-una din deschizăturile prelatei un crîmpei de cer înstelat, rumegînd cu milioanele sale de măsele de aur imensa clipă a vieţii mele, cînd am hotărît, în acel ascunziș, să-mi urmez drumul cu camionul, oriîncotro ar merge. Ce-mi propuneam ? Nimic concret. Să știu unde se ducea acel vehicul verde-măsliniu condus de un soldat cu cască. Minutele mi se păreau secole. Omul acela nu se mai întorcea. Il auzeam învîrtindu-se dintr-o parte în alta, căutînd, căutîndu-mă. Auzeam clipocitul apei răscolite, apoi călcătura cizmelor sale pe asfalt și aproape imediat apropierea lui de camion cu pași mari, clipe în care n-am clintit nici măcar pleoapele de teamă ca nu cumva să mă descopere după zgomotul acelui clipit. Și dacă mă descoperea ? Mă gîndisem la asta mai înainte, cînd întîrzierea lui mă făcuse să presupun că se dusese în căutarea unui poliţist. Dacă mă descoperea, m-aş fi prefăcut că sînt în nesimţire, ca și cum impulsul roţii, smulgîndu-mi pardesiul, m-ar fi azvîrlit în aer, și de sus, prin despicătura dintre pînză și cabină, aș fi căzut leșinată acolo unde mă aflam. Ajunse lîngă camion, însă, departe de a-și urma călătoria, se vîrî sub roţi, se apucă parcă să le izbească și se întoarse cu pas nesigur. Mi-am dat seama că mergea clătinîndu-se, căutînd fără îndoială mai departe locul unde căzuse pardesiul. Nu-l mai auzii. Pesemne că a rămas multă vreme tăcut, încremenit locului, nemișcat. Eu stăteam așa cum căzusem, fără a îndrăzni măcar, cum am spus, să clipesc. Cînd am auzit din nou

zgomotul pașilor lui, înjura, blestema. Am auzit cum închide portiera, trîntind-o brutal, și mai tîrziu un foșnet, de parcă și-ar fi aprins o ţigară. Puse motorul în funcţiune și, cînd camionul începu să se miște, m-am simţit ca pierdută în pîntecul unei balene vagabonde, transportată cu mare viteză între luminile unei artere publice care se perindau vertiginos din răspîntie în răspîntie. Curînd însă nu se mai zăriră lumini, indiciu sigur că ieșisem din oraș pe la Garda Veche și că, judecînd după șoseaua asfaltată pe care goneam, atunci cînd ajunsesem la bifurcaţia drumurilor, o luasem înspre sud. Mi-am dezmorţit picioarele, mi-am întins braţele, m-am așezat mai bine în diferite poziţii, din moment ce mă puteam mișca fără ca el să-și dea seama. Gîndul că aceste camioane ar putea intra la bazele care li se cedaseră în timpul războiului, prin partea dinspre Mariscal, mă neliniști, căci în acest caz aventura mea avea să se termine într-un garaj, închisă sub cheie, sau în curtea unei cazărmi părăsite. Dar abia am avut timp să mă gîndesc la asta. Strălucirea depărtată a orașului care se profila pe cer, în zare, și iuţeala cu care alergam îmi arătau că primejdia Mariscalului rămăsese în urmă. Un zăngănit rapid pe uliţele pietruite ale unei așezări care trebuie să fi fost Amatitlán ori Palín. Vreun pod ?! Vehicule cu care ne încrucișam fără să ne ciocnim mă făceau să cred că trec pe lîngă noi, tăindu-ne drumul. Alte poduri. Vuiet de rîuri către coastă. Noaptea răcoroasă de pe podiș începu să devină un cuptor. Tocmai străbătusem localitatea Escuintla. Aș fi vrut să fu-

mez. De cîteva ori am strîns mîna transpirată pe tabacheră și brichetă. Imposibil. Ar fi fost imprudent. Zăngănitul mă buimăcea, zăngănitul și căldura, iar prelata care mă acoperea încingîndu-se de focul nopții de pe coastă, răspîndea o duhoare de vopsea și de catran. Probabil că ne și aflam aproape de mare. Vînt sărat, lipicios, și cîmpii interminabile pe care le străbătea camionul cu peste o sută de kilometri pe oră, într-o goană halucinantă. Treptat-treptat începu să frîneze ca pentru a trece un hop greu și aproape că se opri, însă n-o ținu drept și, după un viraj la dreapta, am simțit că înaintam pe un pietriș și apoi, încetișor, pe o dună de nisip nesfîrșită. Se opri și, cum stăteam așa nemișcați, m-am simțit descoperită, ca și cum pînă atunci viteza m-ar fi ascuns. La iuțeală mi-am scos pistolul și am anticipat cu gîndul evenimentele: o să tragă jos prelata, mi-am zis, dar cum nu știe și nici nu poate presupune că sînt înarmată, o să am un avans luîndu-l prin surprindere și cerîndu-i să-mi explice prezența acelui vehicul militar care aparținea unei puteri străine, într-un loc atît de îndepărtat de șosea. Răspunsul veni din cer. Peste ecoul puternic al talazurilor care, purtat de vînt și datorită liniștii nopții, ajungea pînă la mine o dată cu masele de apă care se sfărîmau de stînci, se auzi zumzetul unui avion ce creștea pe măsură ce se apropia de terenul unde camionul stingea și aprindea farurile, făcîndu-i parcă semne. Printr-un fel de deschizătură în partea de sus a prelatei mi s-a înfățișat silueta lui cruciformă perfect conturată; zbura cu luminile stinse și fără nici o culoare de steag sau vreun număr care să-l identifice. De două ori trecu deasupra camionului, zburînd foarte jos, apoi l-am auzit evoluînd într-o rază mai amplă, pentru ca după aceea să ia înălțime și să dispară deasupra foșnetului mării. Dar urechile mele, în timp ce mai urmăream încă avionul care se îndepărta, îndeplineau o misiune mai apropiată, pîndindu-l pe șofer care coborî din cabină și alergă spre... Abia dacă-l auzeam alergînd, fără să știu însă încotro. Am ascultat cu atenție; eram singură. M-am ridicat în picioare și am deschis bine ochii. O pată albă se tîra între tufișuri. M-am gîndit să sar din camion, să ies în șosea și să iau contact cu autoritățile ca să-l aresteze, pentru motivul că a venit să aștepte sosirea unui transport aerian care, folosindu-se de parașute, lansase... nu știam ce anume lansase, oameni sau armament, și asta îmi tăia elanul de a mă depărta de locul acela, fără să aflu despre ce este vorba... Desigur că era o încărcătură importantă, căci de-ar fi fost parașutiști, spioni sau sabotori, n-ar fi deplasat un vehicul atît de mare, le-ar fi ajuns un *jeep* ori vreunul din numeroasele automobile de care dispuneau, cu avantajul de a fi toate ocrotite de tăblița C.D. de la spate. Am ascultat călcătura apăsată a cizmelor pe nisip și l-am văzut pe soldat înaintînd spre camion. Se clătina. Cînd am observat că face zigzaguri, nu din pricina nesiguranței mersului pe nisip, m-am simțit orbită de furie constatînd impunitatea cu care operau pînă și beți, și l-am țintit cu pistolul ca să termin cu el chiar

acolo, dar... eram oare sigură că nu fuseseră lansați parașutiști ? Și, în fața acestei îndoieli, m-am stăpînit să nu-i descarc cîteva gloanțe drept în piept, în timp ce se apropia de portieră cu casca căzută pe spate și pieptul descoperit. L-am văzut spînzurîndu-și mîna pe clanță și bălăbănindu-și capul ca un bețiv, în timp ce profera tot soiul de necuviințe și scotea mîrîieli de fiară furioasă. Sări la volan și puse în funcțiune motorul, care tîrî imensa masă a camionului de-a lungul întinderii de nisip. Yancheu nenorocit, de aici n-ai să mai ieși nici azi, nici mîine ! i-am strigat în gînd, savurînd plăcerea scenei ce urma să se întîmple : să rămînă lipit de nisip ca un muscoi verzui pe o hîrtie de prins muște.

Frînă, opri motorul și sări la pămînt împleticindu-se. Mi-am dat seama că se îndrepta spre spatele camionului și m-am ascuns în cutele prelatei, care mă acoperea complet și în care stăteam ca un ac înfipt într-un rever. Deschise tăblia foarte supărat, scuipînd și lovind cu pumnii. Nu știu dacă a avut intenția să urce. Eu îi urmăream fiecare mișcare, cu pistolul în mînă, dispusă să-i aduc moartea fără să-l fi văzut vreodată, fără să-l cunosc, fără să-i fi vorbit, așa cum se ucide în război, fiindcă numai noi, cei din societatea patriotică, recunoșteam faptul că sîntem în război, împotriva opiniei guvernului, a militarilor și a conducătorilor politici care cred că e vorba de un „șantaj" ; și tocmai de aceea ne numim S.P.S. (în război), ca să ne amintim în orice clipă că sîntem în război.

Se îndreptă spre tufișuri, unde văzusem căzînd parașuta ; cine știe dacă nu lansaseră mai multe, eu am văzut doar una, de care apropiase camionul ca să-i fie mai la îndemînă ; nu zăbovi mult și-mi apăru în mijlocul nopții arzătoare, plină de aștri, albă hîrtie a zilei pe care soarele coastei, aprinzînd-o, o preface într-o foaie de cărbune, și pe care stelele se aprind și se sting, asemeni unor briliante și rubine. Se înapoia cu o povară pe umeri, nu atît de mare, cît grea, judecînd după efortul ce-l făcea ca să-și tragă cizmele din nisipul în care rămînea înfipt la fiece pas. In cele din urmă ajunse lîngă bordura caroseriei și, cu mare chin și bombăneli, împinse balotul pînă în fund. Nici prin gînd nu-i trecea că un pistol îl țintea drept între sprîncene. Se opri să-și șteargă sudoarea cu batista și apoi se depărtă către mărăciniș, căutînd. Se întoarse cu un alt balot pe umăr, străduindu-se să nu i se înfunde prea mult picioarele în nisip, dar tot i se înfundau. Izbuti să ajungă la camion, se întoarse să pună balotul pe marginea caroseriei și să-l împingă înăuntru. Mi-am dat seama, în timp ce transporta încărcătura din mărăciniș în camion, că pînă la urmă va fi nevoit să se urce în locul unde mă aflam, ca să le stivuiască, și atunci trebuia să acționez cu hotărîre : ori să-l iau prizonier, ori să-l omor înainte de-a putea folosi armele ; certitudine care creștea pe măsură ce numărul baloturilor sporea, împiedicînd, lîngă tăblie, trecerea celorlalte pe care le aducea. Dacă el arăta deja istovit, apoi eu una eram acoperită de sudoarea unei așteptări neliniștite,

disperate, însoțită de clănțănitul dinților, ca și cum conștiința lucidă cu care aveam să trag în el — la război ca la război — m-ar fi forțat să înfrunt momentul ori de cîte ori se apropia. Stropi din această sudoare înghețată îmi curgeau pe obraji. Ii ștergeam cu dosul palmei stîngi în care, cu o clipă înainte, ținusem pistolul. Știu să trag cu ambele mîini, însă de astă dată trebuie să folosesc dreapta, cel puțin nu era cea din partea inimii, acum că-mi dădeam seama că la sfîrșit aveam să-l lichidez prin surprindere și puțin cam perfid — dar ce alta făceau ei, oare, decît să trădeze în mod perfid, într-o țară lipsită de apărare, spiritul Americii ?...

Și în cîmpia aceea marină izolată, lîngă Oceanul Pacific, mi-am dat seama de durerosul destin care ne aștepta : cel puternic și cei mici luptînd față în față, din generație în generație.

Am coborît piedica, obosită să-l mai aștept. Nu se întorcea. Intîrzierea lui deștepta în mine ideea să-i fur camionul încărcat ; după zgomotul lăzilor cînd se ciocneau de podeaua caroseriei metalice și după forma baloturilor mi-am dat seama că erau arme. Mai bine să-i fur încărcătura decît să-l ucid. Bucuria de a găsi această ieșire din impas îmi ușură sufletul, însă mi-am dat seama că planul meu va eșua în nisip și, pe deasupra, yancheul se și întorcea, învăluit în lumina stelelor, însoțit de țîrîit de greieri, scîrțîit de cosași, orăcăit de broaște și de zborul vreunui liliac orbecăitor. Venea tîrînd un balot și, dacă mai înainte avusesem impresia, ori de cîte ori se apropia încărcat, că era ulti-

mul, ceea ce însemna începutul bătăliei mele, de astă dată inima îmi impuse să cred așa, pentru că balotul pe care îl aducea tîrîș, fiind ultimul, cum presimțeam, logic era să se urce ca să le așeze unele peste altele și, numai să fi încercat, că eu și deschideam focul din fund. Niciodată nu mi-am simțit stomacul mai lipit de șira spinării, pîntecele mai scobit, pieptul cînd plin, cînd gol din pricina contracțiilor acelora ca de gheară care-l pregătesc pentru măcel ; simțeam în unghii umiditatea plînsului, gura uscată pînă la omușor, gata să întîmpin clipa în care aveam să mă întîlnesc cu el, fără să-l cunosc, pentru a-l sili să se rostogolească fulgerat de o rază ce nu era păstrată într-un nor mînios, ci într-un toc albăstrui ca oțelul, de dimensiunile unei pudriere. .

Trecu tîrînd balotul lîngă camion și se opri, ca și cum ar fi ascultat ceva, în dreptul cabinei, la cîțiva centimetri de locul unde stăteam eu, îndărătul pînzei, înălțată în vîrful picioarelor, ca într-un refugiu. L-am simțit cum răsuflă agitat, asudat, gîfîind. De ce să nu-i strig să se predea ? Chiar acolo, prin surprindere, sau cînd urca, acuma că începuse deja să facă cei cîțiva pași care-l mai despărțeau de partea din spate a camionului. Ochii mi se ațintiră în direcția lui, așteptînd să se cațere dintr-un salt. Dar se lupta să urce balotul. De cîteva ori încercă fără să izbutească. A treia sau a patra oară, făcînd un mare efort, îl rezemă de capătul caroseriei, înainte de a-l împinge înăuntru. „In sfîrșit !“ își spuse probabil căci arăta atît de vlăguit cînd lăsă să-i cadă brațele lîngă balotul

acela îngrămădit la intrare, lîngă celelalte, iar peste brațe, obrazul. Mai tîrziu, după un răstimp, înălță capul și-l văzui întinzînd mîinile spre interiorul mașinii... „Aha, mi-am zis, se sprijină ca să sară..." și niciodată n-am simțit cu mai multă fermitate revolverul în mînă; dar am observat că se mărginea să umble numai la tăblii ca să le închidă, ceea ce nu reuși înainte de a da la o parte armele aflate la margine de tot. Secole dură operația aceea care pentru mine avea să se termine cînd el se va sui să rînduiască baloturile, iar eu îl voi lua prizonier ori îl voi ucide. In cele din urmă, închise. Am auzit drugii căzînd și lanțurile prinzîndu-se în cîrlige, pînza trasă pentru a acoperi mai bine spatele și, cînd furăm despărțiți de portieră, în timp ce el își dezmorțea mîinile, eu am lăsat jos piedica, acolo, în ascunzătoarea mea, acum mai întunecoasă pentru că închisesem mai bine prelata, decisă să-mi urmez drumul în camion ca să aflu soarta acelor arme. Căci acuma era important să aflu unde le ducea.

Și, gata de plecare... încotro ?... motorul urla, pornit la maximum, dar fără să pună camionul în mișcare. Roțile se învîrteau moarte în nisip, ca în gol, moarte, pentru că, oricît se îngropau, tot nu întîlneau teren solid și schimbările de viteză erau zadarnice, înainte, înapoi, înainte, iarăși înapoi, vrînd să scoată vehiculul cu spatele, ca și mișcările foarte ușoare pe care izbutea să le imprime volanului... Nici mort, nici prizonier, în schimb prins de nisip, de parcă și pămîntul ar fi luat parte în mod tăinuit la apărarea fiilor săi. Se auzea cum intra și bîțîia corpul, cum manevra pîrghii, cum îi scăpau pedalele de sub picioare, fără a reuși altceva decît să scuture la nesfîrșit tot în același loc uriașul vehicul. Un simplu strat de nisip reducea la neputință cine știe cîte mii de cai putere. O să recurgă la lanțuri, m-am gîndit după ce opri motorul, și asta însemna să-l văd încă o dată mișcîndu-se pe lîngă mine. Sentimentele-mi erau nedefinite. Acum regretam bucuria pe care o încercasem la gîndul că nisipul îl prinsese ca pe o muscă verde. Important era să iasă de acolo și să aflu în ce loc ducea armamentul. Nu-l mai auzii, de parcă ar fi adormit... Cum stam așa, pîndindu-i mișcările, am început să simt că mi se încețoșează ochii, că nu am aer, că toate se învîrtesc în capul meu, răstimp în care el reuși să pună motorul în funcțiune fără să-mi dau seama, asfixiată, copleșită de greață, gata să cad; deodată mă trezii aruncată spre spatele cabinei în clipa în care vehiculul fu smuls din loc, nu smuls, ci săltat ca o clădire aruncată din temelii. M-am izbit cu umărul de cabină și am căzut în genunchi, rezemîndu-mă cu o mînă de podeaua de metal fierbinte a caroseriei, în cealaltă ținînd arma, și avînd gura plină de salivă, ochii înăspriți de încordare, așteptîndu-l să oprească la intrarea în șosea, căci, fără îndoială, mă auzise. Dar nu opri; zburam pe primele porțiuni drepte și în curînd aveam să știu unde duce armele... Oriunde, mi-am spus, dar nu la dispoziția oamenilor care le vor folosi în acțiuni de represiune nimicitoare a peonilor, munci-

torilor, țăranilor... Ah!... dar asta stătea în puterea mea, stătea în puterea mea ca să ajung în mîinile acestora din urmă... și am văzut mîinile unui popor întreg luînd armele pentru a se apăra... N-am mai stat la îndoială nici o clipă, trebuia să acționez din mers, ca un om care aruncă de pe el un tăciune. Mi-am păstrat pistolul la cingătoare și m-am îndreptat spre tăblii împiedicîndu-mă de armamentul pe care, sub prelată și în bezna nopții, nici nu-l vedeam bine, și am fost cît pe-aci să-mi pierd echilibrul; m-am ținut de camion nici eu nu știu cum, dar spaima mi se prefăcu în mulțumire cînd am auzit căzînd pe șosea primul balot... al doilea... al treilea... pe urmă nici n-am mai numărat...

Apropierea de Escuintla mă neliniștea; garnizoana militară cu santinelele ei, poliția, noctambulii sau cei care se scoală ca să muncească din zori, cineva poate care o să vadă că vehiculul își pierde încărcătura și-l va înștiința pe șofer, dar, din fericire, yancheul zbura ca glonțul și am lăsat în urmă Escuintla, cu casele, străzile și cocotierii ei... Mi se părea un vis... Doar în vis se petrec lucrurile exact așa cum le dorești...

Baloturile care lipseau căzuseră fără mare greutate, ca și cum ar fi ieșit ele singure în căutarea mîinilor în care trebuiau să ajungă. Urcînd panta tot mai pronunțată, partea din spate a caroseriei se apleca în jos. Și, de îndată ce am văzut cum cade afară ultima ladă, am închis tăbliile, ferecîndu-le cu drugii și lanțurile lor în cîrlige, iar la ultima cotitură, cînd o

și luasem spre Palín, acolo unde șoseaua trece sub un pod de cale ferată, am sărit...

Înălțimea... parcă sărisem din vîrful unei prăjini învăluită pînă la sol într-un nor de praf... mireasmă de iarbă cosită și apoi... globurile roșii ale uriașului vehicul, pierzîndu-se din ochii mei ca două imense picături de sînge. M-am ridicat și am alergat să-mi caut poșeta, pe care avusesem grijă s-o arunc înainte de a sări din camion. Apa cădea la nesfîrșit în cascadele uzinei electrice din Palín, între munți și păduri luminate de focuri incandescente. Acuma, important era să nu rămîn pe șosea. Mi-am luat poșeta și am pornit-o spre un gard de piatră, care despărțea de drum o casă luminată, la capătul unui cîmp arat, unde brazdele păreau să sclipească în răsăritul soarelui. Locatarii ei se și duceau la treburile lor zilnice și mă primiră mirați, potolindu-și cîinii care fragmentau cu lătrăturile lor istorisirea falsului accident... încercam să le explic ce s-a întîmplat. „Nu e prima persoană care pătește așa ceva: adoarme și cade din camionetă“, comentau ei creduli. Am fost silită să primesc atențiile lor copleșitoare, fericită că țin în mînă o ceașcă de cafea caldă și că simt sub mine un hamac legănat în ritmul întinderilor de bambus ce-și unduiau ramurile rotunde asemenea rostogolirilor unui talaz vegetal... încet-încet, am adormit.

M-am deșteptat aproape de ora prînzului, printre copilași îmbrăcați sărăcăcios, aproape goi, care mă priveau ca și cum aș fi fost o arătare, și a trebuit să primesc, ca să nu-i jig-

nesc, *sancocho*[1], un adevărat ospăţ cîmpenesc, căci pe lîngă asta am mai avut carne de *tatu*[2], porumbiţe, *aguacate*[3], alte fructe şi, pentru a înşela foamea, turte de porumb proaspăt scoase din cuptor.

M-am despărţit de ei după-amiază, nu fără a împărţi cîteva monede copiilor, avînd norocul ca, îndată ce am ieşit în şosea, să treacă o camionetă „sport" din cele care fac curse de pasageri de la Escuintla în Capitală. Am ajuns după o oră, cînd pe la toate răspîntiile, pe străzi şi în pieţe se revărsau strigătele vînzătorilor de ziare anunţînd descoperirea unui mare transport de arme pe şoseaua Pacificului.

Membrii S.P.S. (în război) erau nespus de alarmaţi, temîndu-se pentru soarta mea, căci erau siguri că-l întîlnisem la cazino pe domnul cu inelul de smarald jucînd pe 19 culoare şi că plecasem împreună să capturăm armele de la ferma *Grăuntele de aur*.

„Atala!... Atala!..." strigară cu toţii cînd mă văzură intrînd şi mă pipăiră ca pe o fiinţă care scăpase dintr-un mare pericol; efuziunea clocotitoare se prefăcu în tăcere cînd am început să le înşir povestea mea:

„Prieteni, cavalerul cu smarald nu s-a prezentat la cazino să joace pe 19 culoare, dar a fost mai bine... La ieşire m-am întîlnit cu hazardul, luminat de o piatră de culoarea speranţei..."

[1] Un fel de ghiveci foarte obişnuit în America de Sud şi Centrală, preparat din carne, yuca (rădăcinile comestibile ale unei plante), platan şi alte ingrediente (n. t.).
[2] Gen de mamifere care trăiesc în America de Sud (n. r.).
[3] Fruct în formă de pară (n. t.).

CU TOŢII AMERICANI!

I

ALARICA POWELL scoase capul pe fereastra vagonului de tren; se oprise, dar ei i se părea că mai continua să înainteze, şi astfel reuşi să vadă, între stele şi zori, lîngă cheiul de culoarea rechinului, un vapor alb. Inainte de ora prînzului avea să călătorească pe vaporul acesta de hîrtie spre New Orleans. Serviciile aeriene fiind suspendate de cînd s-a declarat starea excepţională, nu i-a mai rămas decît să caute primul port din Marea Caraibilor şi să ajungă la timp, ca să se îmbarce pe ultimul vapor ce se mai oprea aici cîteva ore pentru a încărca apă, legume şi corespondenţă. In tot cursul nopţii nesfîrşite pe care o petrecuse în trenul de pe linia îngustă, fără nici o altă mîngîiere în afară de ţigări şi *high-balls*[1], fusese însoţită, de la plecarea din capitală şi pînă la instalarea în cabină, de Milocho, faimosul ghid al turiştilor pe care toţi se băteau pentru că era foarte vesel. Pînă şi diminutivul acesta, Milocho, părea al unei paiaţe. Butoaiele l-ar fi putut invidia căci, ca băutor de whisky, n-avea fund, coşurile se temeau de fumurile sale de vanitos şi de fumător ce era, sportivii îi invidiau hainele ţipătoare,

[1] Băutură din alcool diluat, în care se pun bucăţi de gheaţă (n. r.).

prestidigitatorii dibăciile lui de salon, cei buni de taifas — glumele, iar don Juanii îi invidiau pielea de banană coaptă, irezistibilă pentru frumuseţile care, ca şi Alarica Powell, apăreau din cînd în cînd în ţară, printre turmele de străini urîţi, travestiţi în turişti.

Idila cu Alarica Powell s-a terminat în cabină cu atîta grabă, încît ar fi fost mai bine s-o aştepte să se întoarcă. Dar care rîndunică se mai întoarce, chiar cînd a făgăduit? Şi cu atît mai puţin cele cu penaj blond care pînă şi părul îl au de aur.

Milocho, diminutiv capricios de la Emilio, păstra imaginea, mirosul şi uşurătatea de pană ale acestei zeiţe californiene, încă şi mai de dorit acum cînd, împins de evenimentele care se precipitau, a trebuit să-şi caute refugiu într-un cătun din Valea Montagua, pe lîngă o casă din apropierea podului suspendat, simbol al hamacului care-i ţinea loc de pat, avînd drept orice băutură doar apa rîului, şi drept hrană de sărăcie numai fasole, *tortilla*[1] şi cafea. Dar cînd înceta să se mai gîndească la rîndunica blondă şi cumpănea pericolul de moarte prin care trecuse înainte de a ajunge în această localitate, ungherul ăsta de umiditate vegetală şi de căldură de nisip, plin de ferigi uriaşe şi cercetat de păsări care, ostenite de zborul în înălţimi, coborau pe coastă ştergînd stîncile cu aripile, îi părea un loc de îndrăgit, în ciuda norilor de muşte lipicioase, a duhoarei de porc pe care o răspîndeau străduţele şi colibele, a

[1] Turtă de mălai (n. r.).

copiilor goi cu pîntecele proeminent, plin de limbrici, a orăcăitului broaştelor, a înfăţişării adormite a locuitorilor şi a cocoşilor care cîntau la amiază, adîncind şi mai mult singurătatea concavă a cerului vopsit indigo.

Lîngă el, în alt hamac, îşi făcea siesta, sforăind din plin, un negustor numit Moloy. Evenimentele îl împotmoliseră pe aceste coclauri pierdute. Se îndeletnicea cu cumpăratul cerii nerafinate prin aşezările din interiorul regiunii şi cu revinderea ei fabricilor de lumînări din capitală.

În acest moment îi atîrna afară din hamac una din mîini, mînă trudită, plină de bătături, iar Milocho, înarmat cu o ramură de bambus căreia îi lăsase două-trei frunzuliţe la capăt, îl gîdila rîzînd de contracţiile rapide ale degetelor ce se străduiau să prindă sau să gonească ceea ce, în toropeala-i, i se părea a fi o insectă. Obosit de jocul cu mîna aceea grosolană — sensibilă însă la gîdilătura ca o petală de mac — Milocho începu să-i treacă frunzuliţele de bambus peste ceafă şi pe la urechi, tresărind de plăcere cînd vedea că omul se plesnea cu mîna dreaptă atît de mare care, mai fiind pe deasupra şi a lui, o ţinea sprijinită pe piept; sîcîiala ştrengărească şi-o concentră apoi îndată, cu şi mai mare ilaritate, în jurul nasului, a pleoapelor, a buzelor lui Moloy, avînd grijă să nu-l trezească, fiindcă de îndată ce acesta începea să bată din pleoape sau să se mişte, îl lăsa în pace. Ghiduşia, jocul, plăcerea de-a face haz de necaz, de a mînca, de a se scărpina, de a căsca, de a-şi întinde oasele, de a

se plimba cu mîinile în buzunare, fumînd ca o locomotivă ca să gonească muștele, totul încetă brusc în timpul acestei sieste, pe cînd se juca cu mîna lui Moloy, o dată cu bubuitul unei explozii ca un trăsnet din senin urmat de un fulger de foc alb care-i lăsă ochii pîlpîind într-o orbire de celuloid, în vreme ce se succedau salve uriașe și rafale de grindină metalică.

Își dădu seama că era viu, încleștat de hamacul care se bălăngănea împreună cu podeaua și tavanul casei, sub o ploaie de pietre și moloz pulverizat, atunci cînd, întorcîndu-și ochii spre hamacul în care dormea Moloy, simți că nu mai poate vorbi, că se bîlbîie, că pupilele-i sînt ațintite pe mîna pe care, cu o clipă mai înainte, o necăjise, jucîndu-se cu bețigașul de bambus, și care acum atîrna țeapănă, galbenă, cu unghiile arse, cu ceasul de la încheietura păroasă marcînd orele 2 și 35...

— Nu-i cu putință, strigă ca ieșit din minți, fără să-și poată dezlipi ochii de la mormanul ghemuit în hamac și auzind pic, pic, pic, sîngele care se scurgea pe pămînt.

— Nu-i cu putință... nu-i cu putință, Doamne Dumnezeule!... Și-și clătină capul dintr-o parte în alta.

— Dumnezeu să-l ierte, și bucură-te că n-ai fost dumneata cel pe care a căzut trăsnetul!... exclamă un ins care-și trăgea ființa palidă și pămîntie din dărîmăturile casei, pe jumătate prăbușită.

Se numea Martín Santos, și-l cunoscuse în ultima zi a drumului pe care-l făcuseră în marș forțat, sub un soare dogorîtor, fără a da de

umbră pe toată întinderea cîmpiilor imense, cînd au aflat că soldați mercenari invadaseră țara și înaintau acum, împușcînd orice ființă omenească ce li se ivea în cale. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, osos ca un vultur, nesupus în fața vieții și a morții, după cum însuși spunea, căci nu se mulțumea cu nici una din ele, cu ochii adînci, mai mult cearcăne decît ochi, săpați de o parte și de alta a nasului coroiat, cu mustața și părul încărunțite.

Pe podeaua de cărămidă de argilă arsă, sîngele își potrivea rubinele sub atacul muștelor.

— Nu-i cu putină!...

— Nu-i cu putință, și totuși puțin a lipsit să n-o mierlim și noi!... își reluă șirul vorbelor Martín Santos. Probabil c-au aruncat-o pe podul de-aici, din spate, pe hamacul ăsta de fier peste care trece trenul, dar nu l-au atins, căci nu-s țintași buni. Maică sfîntă, ce mai plesnitură de foc!... Fulgerul și tunetul... Întîi s-a auzit pocnetul și de-abia pe urmă zgomotul avionului, de parcă ar fi aruncat bomba de departe, înainte de a ajunge în locul ăsta, și... mama mă-si, nu le-a fost de ajuns, s-au întors să ne și mitralieze.

— Nu-i cu putință să fie alții decît ei!

— Aha, bine, să ne înțelegem, credeam că matale zici că nu-i cu putință ca vlăjganul ăsta să fi murit... sărmanul, nu-i așa? Eu cred că grindina de gloanțe ce-a venit după bombă l-a dat gata.

— După toate cîte văd, nu pot fi decît ei...

— Care ei?

Milocho tăcu. Sudoarea îi curgea pe fața înghețată de spaima pe care i-o produsese explozia din senin a proiectilului aruncat pe pod și care năruise o parte din casa unde se refugiaseră, aducînd moartea cumpărătorului de ceară.

— Cine alții decît ei... și își smulse de la gură batista pe care o mușca. Și-au pus în practică amenințarea. Ei sînt singurii din zona asta care posedă bombardiere grele, avioane de vînătoare ultrarapide, bombe cu o mare putere de distrugere. Ar fi o prostie să presupunem că în apropierea canalului Panama mai sînt și alții în afară de ei care să dispună de avioane de război, de piloți cu experiență, de bombe, de combustibil...

In acest timp plouau pe coastă bombe de 200 și 500 de livre.

— Uite, uite!... îi strigă Martín Santos, dă-ți seama de urgia cu care pedepsesc satele noastre!

Ieșise din casă, sărind ca o felină, cu *machetele*[1] în mîna dreaptă, cu pălăria înfundată pe urechi ca să nu-i zboare și, ridicînd fața spre cer, striga:

— Mama voastră de străini, fii de tîrfe, dați-vă jos dacă sînteți bărbați!

Cu părul vîlvoi, cu ochii ieșiți din orbite, scuturat din creștet până în tălpi de un tremur în care se amestecau teama și furia de a nu se putea apăra, de a fi neputincios în fața inegalității armelor, ghidul pentru turiști urmărea în aerul limpezit după ploi, sosirea avioanelor,

[1] Un cuțit mare, cu diferite întrebuințări (n. r.).

punctulețele negre ale încărcăturilor aducătoare de moarte pe care le lansau de la mare înălțime ca piperul măcinat, și detunăturile puternice care făceau țăndări bietele așezări omenești.

— I-auzi, i-auzi, tot îndrugă că „nu pot să fie decît ei"... Și ăștia ne vin din nou pe cap, hă, hă, hă!... vocifera Martín Santos, cu *machetele* amenințător în mînă, cu picioarele țepene pe pămînt, cu pălăria înfundată pe urechi și încercînd, cu mîna stîngă, să-și smulgă pistolul de la curea.

— I-auzi, i-auzi, i-auzi cum explodează bombele ca să arunce în aer satele!

Exploziile continuau.

— Ai auzit în partea aceea? Pe-acolo trebuie să fi aruncat în aer Sabana Grande.

Martín Santos sărea în sus la fiecare detunătură, cu brațul gol ridicat, cu *machetele* spintecînd aerul și, după o tăcere, o tăcere din cele în care simți că moartea își revarsă din cer rafalele de plumb, alt bubuit, apoi altul, și altul...

— Ia uite focul care s-a aprins pe culmea Lorei! Dar nu-i chiar acolo, căci văpaia se ridică în spate: arde satul Cruz-crucita. Și acolo, acolo e avionul care i-a dat foc...

Ghidul pentru turiști închise ochii, se ascunse sub pleoape și, după o clipă, își astupă urechile cu mîinile. Nu-i era destul că nu vedea. Auzea... auzea detunăturile...

In depărtare, bombardierele lui... (bombardierele lui? bombardierele lui, ale lui Milocho, ghidul pentru turiști? ei bine da... pentru că era cetățean de-acolo, ca ei...) își continuau operațiile de înfrîngere a rezistenței, distrugînd satele cu

case de pămînt și acoperișuri de paie de pe aceste meleaguri unde se născuse. Lacrimile i se scurgeau în picături, scăpînd de sub pleoapele închise, pentru a se ascunde între buzele-i amare, uscate, bolborosind... Cetățean al națiunii care lovea de moarte pămîntul pe care văzuse lumina zilei... Și-au pus în practică amenințările... Doar o spuseseră... Dar niciodată n-ar fi crezut că sînt în stare de o asemenea barbarie.

— Ha, ha, ha, ha... izbucni într-un hohot ca pentru turiști. Ha, ha... americanii... americani cu toții... Ha, ha, ha ! Dar nu mai era rîsul lui de mai înainte, ci parcă hohoteau dinții înfipți în fălcile încleștate care tăiau ca ghilotina. Și după o pauză : Ha, ha, ha... Alarica Powell, oamenii tăi, țara ta, aviatorii tăi !...

Martín îl scutură. Alte carnivore, tot americane, se așezau pe cadavrul lui Moloy.

O uriașă umbrelă neagră cobora rotindu-se pe deasupra părții fără acoperiș a casei, unde rămăsese hamacul în care își pierdea în continuare sîngele corpul nefericitului cumpărător de ceară, a cărui mînă îi atîrna în afară.

— Ajută-mă, prietene, trebuie să îngropăm clientul mai înainte ca vulturii să-l mănînce... Martín Santos îl scutură iar, ducîndu-se mai apoi să deznoade un capăt al hamacului. Numai că ghizii pentru turiști nu-s buni la astfel de treburi ; decît să îngroape oamenii, mai bine i-ar plimba !

— Dar o să învățăm noi și asta... spuse Milocho și se ridică să dezlege celălalt capăt al

hamacului, ca să-l ajute pe Santos să ducă pe sus cadavrul lui Moloy. O să învățăm noi, Alarica Powell, o să învățăm să săpăm și morminte pentru turiști...

— De săpat, prietene, n-avem cu ce, dar o să-l aruncăm în rîu...

Vocea lui Martín răsună în cătunul pustiu. Lumea fugea înspre pădure cu cîinii și pruncii. Tăcuți, în șir indian, cu fețele triste și îngrozite, aproape fără să facă umbră, într-atît de sus era soarele.

Rîul se domolea în partea aceea într-o mare cotitură de lichid verde, molcom, lăptos ca spuma, strălucind de pietre mari ca de marmură, și fără grabă ; după prima fierbere a apelor, atunci cînd rîul își atinse limbile de trupul lui Moloy, îl tîrî cu sine pe jumătate scufundat, pe jumătate plutind.

Sus, foarte sus, dar perfect vizibil, se zări alt avion. Zgomotul motoarelor se confundă o clipă cu mugetul apelor rîului în care acum nu mai rămăsese nimic din trupul de om ce se pierduse în undele sale. Abia dacă o dîră de sînge marca drumul care ducea de la căsuța în ruine la malul apei.

— Nu, nu pot să iau cu mine lucrurile astea, zise Milocho, înmînîndu-i lui Martín Santos hîrtiile și obiectele lui Moloy, ia-le dumneata. Va trebui să le declari la autorități. Ceea ce lipsește e ceasul.

— Care ceas ?

— Ceasul de mînă, doar nu ne-am tîmpit...

— Păi, s-a dus o dată cu el, amice. A plecat cu ora morții la mînă.

— Auzi ?

— Da, bombardează într-una... Trebuie să fie pe la Gualán...

Un murmur de rugăciune cobora de pe *chilamatales*[1] pe rîul Montagua, paşnic şi măreţ. Păsările căutau adăpostul crengilor întunecoase. In luminişuri, zburdau veveriţe, alergau şopîrle. Nori tiviţi cu roşu crepuscular se profilau pe orizont. Scînteiau, neprihănite, primele stele. O cerească luminozitate a bolţii foarte înalte! Şi din nou, trepidînd, P 47 şi C 47 treceau cu escorta lor de mici avioane, purtîndu-şi încărcăturile aducătoare de moarte, ca să atace satele de colibe cu pereţi de trestie, în care oamenii nu aveau decît unghiile ca să se apere, oameni pe jumătate goi care amestecau în ochii lor de sticlă, trişti, ceva ce semăna a plînset, a furie lichidă, furia unui metal sărat şi arzător ca apa mării.

2

— Ia te uită, don Milocho, de unde vii ? strigă în uşa comandamentului militar colonelul Ponciano Puertas.

Ghidul pentru turişti îi explică în puţine cuvinte că fusese pînă la port să conducă o clientă şi că, la întoarcere, evenimentele îl împiedicaseră să ajungă în capitală. Circulaţia trenurilor se întrerupsese. Rarele maşini care erau pe acolo dispăruseră, şi nici vorbă nu putea fi să facă drumul călare.

[1] Specie de plantă cu peri (n. t.).

— Ei, şi-atunci, don Milochito, de unde vii ?

— Lasă neroziile, şefule, şi fă-mi cinste cu o duşcă !

— Intră, treci în biroul meu, e acolo o sticlă de whisky !

Ochii lui Milocho se luminară de bucurie la vederea sticlei, dar bucuria îi dispăru brusc de îndată ce o ridică. Cu mîna-i de expert, socoti după greutate, că nu-i mai rămăsese decît pentru o măsea. Işi şterse gura cu dosul palmei şi trase o duşcă.

— Ce mai e şi cu don Milocho ăsta, îl vezi sosind unde nici nu te aştepţi !

— Dar dumneata, colonele, ce faci aici ?...

— Pacificăm... N-am dormit...

— Ce bine că e în sfîrşit pace!... spuse Milocho şi-şi muşcă buzele pînă ce simţi gustul sîngelui. Cum se putea vorbi de pace cînd ţara era invadată ? Doar din complicitate cu agresorul ăl mare. Complicitate ? Dar el era mai mult decît un complice, cetăţean al ţării care-i distrugea mica patrie. Scoase batista ca să-şi şteargă lacrimile mîinii, căci i se părea că mîna cu care jurase credinţă celui puternic nu transpira, ci plîngea.

— Pace cu orice preţ, continuă colonelul, dar a trebuit să nimicim într-o singură călătorie o sută de indieni. Eu am împuşcat 29 dintr-o suflare la Nagualcachita. Pacificăm, don Milocho, şi „pînteficăm". Bărbaţilor gloanţe ca să se pacifice, şi muierilor „pîntece" ca să se liniştească. Du-te să dai o raită înspre Nagualcachita şi îmi povesteşti după aia ce părere ai de trebuşoara asta. In felul ăsta am secundat

acțiunea aviatorilor voștri, căci trebuie să ne scoatem pălăria în fața lor și să o spunem pe șleau: sînt aviatori pe cinste. Și să nu crezi că am pedepsit doar căpeteniile adevărate. Pe toți. Legea s-a aplicat la fel pentru toată lumea. Și dacă găsim pe pereții vreunei case afișe cu rahaturile lor de sindicate, le dăm foc.

— Dar, colonele, în general...

— Nu mă lua subțire, cu colonel în general!... întrerupse Puertas rîzînd.

— Nu, colonele, ceea ce voiam să spun e că, în general, nu proprietarii sînt cei care lipesc propaganda asta pe pereții caselor lor.

— Pînă la lămurirea situației, don Milo, s-a ordonat să se ardă casele. După aia o să aflăm și cine anume le-a lipit.

— Ceea ce voiam să te rog, colonele, e să-mi obții un cal sau un catîr ca să-mi continui călătoria pînă în capitală. Plătesc cît o fi... nu-i făcea plăcere să vorbească, să stea alături de omul acela. El era foarte nefericit, dar ăla stătea și mai rău.

— Nu te sfătuiesc...

— Bineînțeles că, înarmat cu o țidulă purtînd semnătura și parafa dumitale...

— Ce țidulă mai bună decît engleza și naționalitatea dumitale? Pe cuvînt, să te faci cetățean de acolo, de-al lor, e singurul lucru care merită!... Bine, e adevărat că acum „cu toții americani...", adăugă colonelul.

Și, în vizita lui la Nagualcachita, Milocho avu ocazia să vadă confirmate cuvintele șefului militar cu privire la împușcați și la valoarea englezei în această stare excepțională.

La intrarea a ceea ce fusese orașul, zăceau 29 de cadavre așa cum căzuseră, unii lungiți, alții ghemuiți, unii încălțați, alții desculți, care cu haine de stofă, care cu simple boarfe din pături roase, cu fețele galbene ca ceara, cu barba plină de gunoi, cu ochii împînziți de gheața morții, tatuați cu găuri de pulbere și cu sînge. O santinelă îl opri, înfigîndu-i în piept o pușcă mitralieră.

— Ce poftești?... Ce faci aici?... Cine te-a trimis?... aceste întrebări, și multe altele, se îngrămădiră pe buzele lui Milocho, indignat că în țara lui un soldat străin... dar... nu era oare și el străin?... Și nu era străin și șeful?... și nu erau străini cu toții?... Biata sa patrie rămăsese singură, singură printre străini...

— Stai! Cine ești?... îl întrebă santinela fără să coboare arma.

— American... răspunse Milocho, rușinat, trist; totdeauna se va simți trist cînd va spune că e american.

— Înțelegi spaniola?

— O vorbesc...

— Numele dumitale?

— *One thousand eight*... răspunse Milocho, ascunzînd ceva ce voia să fie un surîs și care nu fu decît o crispare a buzelor.

Soldatul zîmbi și el. Se scărpină în cap și îi ceru o țigară. Pe urmă îi spuse cine era el. Se numea Ernesto Sigüenza Montés, de fel din Nicaragua. Îl angajaseră ca să facă război la preț fix. Dar pînă în prezent nu primise decît un mic avans, iar în privința prăzii, era un

război insipid de tot, mai mult cu morți decît cu prăzi.

— Iată că vine camaradul ăsta... vorbește engleza, mister... Sigüenza se întrerupse văzînd că se apropie un uriaș, cu mitraliera la umăr, cu pălăria ca un acoperiș de fermă pe frunte, crăcănat de picioare, cu brațele scurte.

— Cine-i domnul ăsta și ce vrea? întrebă cu voce aspră pe santinelă.

— Un reporter yancheu, îi răspunse Sigüenza.

— Aha, e de-ai noștri...

Și atunci, în englezește, și cu un ton mai amabil, îi povesti că el era de pe coasta de nord a Hondurasului și că de acolo îl angajaseră ca să-i omoare pe *chapines*[1]. Și cum era să refuz, dacă blestematul de *chapin* numai mort e bun. Acum, cu voi, le-a sunat ceasul. Cu avioanele voastre nu s-au întîmplat încurcături și le scade numărul. *Chapinul*, cînd e mîndru, e grozav. Stau aici, cu toți yancheii ăștia în fața lor, și nu vor să dea înapoi. Tocmai l-am făcut să se plece pe un anume Pancho Talavera. Un orb, bătrîn și tremurînd tot, pe care de-abia-l mai țineau balamalele, cînd i-am spus că sînt din Honduras și că veneam să-l „eliberez", m-a scuipat în ochi. Chiar aici l-am pălit cu un glonte...

Alți mercenari făcură cerc în jurul acestui „mister" căruia povestea lui Talavera îi trezise, după părerea asistenței, instinctul de jurnalist,

[1] Poreclă dată guatemalezilor în Honduras, Costa Rica și Salvador (n. r.).

într-atît de interesat se arăta să știe dacă se putea vedea cadavrul. Nu se putea. Trupul lui Talavera, ca și cel al multor alți patrioți, cobora acum spre mare în apele rîului Montagua. Milocho nutrea un foarte înalt sentiment de admirație față de Talavera. Un amestec de admirație și de recunoștință. Cel puțin, își spunea, cel puțin unul... unul... unul de-ai noștri i-a scuipat în ochi.

Printre cei care-l înconjurau se apropie Jimeno Blas Funes, un dominican din Ciudad Trujillo[1], angajat ca să tragă gloanțe în favoarea americanilor.

— Sînt din Costa Rica... se prezentă un frumușel fixîndu-l pe Milocho cu ochii săi albaștri-verzi.

— Și n-a fost de loc bine pentru ei... se amestecă în vorbă un salvadorian, arogant și imberb, fumător de țigări de foi și amator de pălăvrăgeală despre lucruri jalnice.

— Nu m-au angajat ca să vin aici să cunosc paradisul turiștilor, ci pentru un război de exterminare... Nu-i așa, mister?

— Iar a început ăsta cu cuvintele lui „stîlcite"... exterminare... pe tine trebuia să te cheme „Stîlcilă", unde mai pui că ești și frumușel...

— Taci, sau îți trag un glonte...

— Da, pentru așa ceva trebuie să fii tu bun... spuse cu intonația sa cîntată salvadorianul, să împuști oameni; întreabă-l pe răposatul Morazan dacă nu-i așa.

[1] Capitala Republicii Dominicane (n. r.).

3

În dimineața de după vizita la Nagualcachita, colonelul Ponciano Puertas în persoană îi aduse lui Milocho marea veste.

Peste două zile, vor începe să circule trenurile și ghidul pentru turiști va putea să călătorească fără pericol, pînă în capitală.

Două zile care n-au fost zile, ci ani, între bîzîitul avioanelor, uralele pentru „eliberare" ale companiilor prost plătite și îmbătate, care țînteau în sus țevile mitralierelor, ale carabinelor și ale pistoalelor, pentru a trage în cer, ca și cum nu le-ar fi fost de ajuns devastarea, moartea și ruina pe care le semănaseră pe pămînt.

— Trebuie să punem capăt acestui cer al *chapinilor !...* vocifera un nicaraguan pe jumătate poet, descărcîndu-și la întîmplare pușca mitralieră spre albastrul divin, albastrul acela care se împreună cu al lacurilor ca un lapte muls din arborii de indigo.

Noapte de căldură furtunoasă. Vreascurile pe jumătate stinse, fumegînde. Soldățimea liberă. Colonelul Ponciano Puertas, întins leneș, cu sticla la îndemînă, și cu o femeie, numită Cubaneza, care-i trecea pe nas și pe obraji, pe bărbie și pe ochi, vîrful sînului ferindu-se, în același timp, să nu-i apuce sfîrcul cu buzele.

— Nu, bătrînelule, fără să pui mîna... îi spunea Cubaneza, altfel ce haz mai are. Ai pus rămășag c-ai să-mi apuci vîrful sînului fără să pui mîna și o să vedem dac-o poți face, sau te dai bătut.

Ponciano Puertas se străduia să apuce vîrful sînului Cubanezei, în spatele căreia se tolănea noaptea imensă de întuneric și moarte.

— Dă-te bătut !

— De ce să mă dau bătut ? Bătut, niciodată !... sări colonelul, asudat, respirînd din greu, hlăpăind aerul, cu fața congestionată de alcool și ochii roșii ca pătlăgelele.

— Dă-te bătut, bătrînelule... De astă dată nu-ți mai vin în ajutor avioane străine... ca să-mi apuci țîța, ai avea nevoie de cel puțin douăzeci de avione ca cele care aduc victoria !

Ponciano Puertas îi luă sînul cu mîinile și o mușcătură teribilă schimbă în urlet gluma Cubanezei.

Intre dinții de aur ai colonelului se ivi o dîră de sînge.

După strigătul ei ascuțit, îngrozitor, Cubaneza amuți. Nu plînse. Nu se plînse. Nu mai spuse nimic. Se mulțumi să se îndepărteze, cu mîna pe sînul rănit, cu ochii înecați în lacrimi.

Militarul îi urmărea mișcările fără să clipească, cu toți perii obrazului zbîrliți : mustața, genele, favoriții ; căută cu degetele revolverul, îl scoase și-l apucă cu hotărîre.

Nu-l folosi.

Crezuse că femeia se îndepărtase cu gîndul de a smulge o armă de la vreunul din soldații gărzii, pe jumătate adormiți, ca s-o întoarcă asupra lui.

O văzu pierzîndu-se în noapte și, dintr-o lume în care nu mai exista decît întunericul, o auzi strigînd :

— Trădătorule !... Trădătorule !...

Milocho, care urmărise scena făcînd pe beatul, tresări, nu din cauza mușcăturii perfide, nici de hohotul de rîs al colonelului cînd se auzi numit trădător, arătîndu-și dinții de aur pătați de sîngele sfîrcului rănit, ci de cuvîntul de necuprins ca și umbra, cuvîntul acesta de trădător care începuse să fie moneda oficială în biata lui țară.

Și astfel își încheie Milocho așteptarea ce dură două zile, adevărate secole, lîngă un sat numit Nagualcachita.

4

— *Ladies and gentlemen...* începea să spună Milocho traversînd cu autocarul plin de turiști Puente del Matasano ; era în picioare alături de șofer pe jumătate serios, pe jumătate surîzător.

— *Ladies and gentlemen...* mă grăbesc să vă comunic... atențiune... atențiune... ascultați bine ceea ce trebuie de urgență să vă fac cunoscut... Orașul în care intrăm a fost distrus în noiembrie 1773 de cutremurele de pămînt de la Santa Marta... atențiune... atențiune... orașul acesta a fost distrus de cutremurele de pămînt din noiembrie 1773... v-o semnalez pentru cazul în care vreunul din dumneavoastră ar crede că a fost distrus de bombardierele dumneavoastră în timpul ultimelor atacuri aeriene împotriva acestei țări.

Și mai departe, după ce străbătuseră străzile printre ruinele orașului Antigua, după ce autocarul se oprise și turiștii coborau și înfruntau ca niște furnici colorate imensa singurătate din

San Francisco, Milocho sări pe una din uriașele coloane răsturnate și strigă :

— Repet că orașul n-a fost distrus de către bombardierele acestor domni... ci de către ceștilalți domni impunători aici prezenți !... și arătă, nu fără mîndrie, vulcanii Agua, Fuego și Acatenango, cu buzele fremătînd de rîs, rîsul lui, produs conservat pentru a-i face să rîdă pe turiști, mai ales cînd unul dintre ei se grăbea să stenografieze cu multă seriozitate ceea ce auzea.

Fusese angajat telegrafic. Ajunse ghidul preferat al milionarilor. Verva lui, veselia-i tristă ; veselia asta le place magnaților și rîsul său îmbătrînit de paiață !

— *Ladies and gentlemen...* nu vă neliniștiți, vulcanii noștri au distrus acest oraș mare și puternic, iar în ceea ce privește opera piloților dumneavoastră care au doborît la pămînt alte orașe de-ale noastre, nu vă neliniștiți nici în acest caz, căci, după cum vedeți, cutremurele de pămînt ne antrenaseră... e o țară obișnuită să-și vadă orașele prăbușindu-se...

— Vă mulțumim mult, domnule, pentru ce ați spus, întrerupse unul dintre turiști, pentru această prețioasă rezervă că orașul n-a fost distrus de aviația noastră... Am să adaug și asta pe lista mea... Există multe lucruri pe care nu le-am distrus.

— N-are importanță, domnule... spuse un alt turist. Nici o importanță... Dacă noi l-am fi distrus, pînă acum ar fi fost deja reconstruit... De aceea e mai bine să distrugem noi și nu cutremurele... Dar cum ar fi periculos să se creadă

că aviația noastră a făcut din acest oraș o ruină, o să-l reconstruim...

— Să-l reconstruiți? Lui Milocho i se tăie răsuflarea.

— Da, domnule, o să-l reconstruim îndată...

— Să-l reconstruiți, îndată?...

Milocho nu mai putea vorbi:

— Dar bine, domnule, tocmai din cauza asta v-am semnalat că nu dumneavoastră l-ați distrus...

— Asta n-are importanță...

— Ba da, are, domnule, ba da, are...

Amenințarea acestui turist încăpățînat și multi-milionar a fost relatată de ziarele locale, cu litere mari, în informații, și tratată în articole editoriale, ca o temă de o arzătoare actualitate. „Nu, nu, se citea în ziare printre rînduri, să nu-l reconstruiască, să nu se deranjeze... Ne-au ruinat destul pînă acum pentru a vrea să ne lase complet ruinați, luînd ruinele drept bază a industriei turistice a țării noastre".

5

Din ruinele Orașului Colonial, obiect de uimire atît pentru indigeni cît și pentru străini, după spusele cronicilor, se înălțau conurile perfecte ale vulcanilor Agua, Fuego și Acatenango, trei zei și o singură amenințare veritabilă, în mijlocul unei naturi surîzătoare și gînditoare, surîzătoare prin darurile pe care le risipește, după hexametrul latin al acelui poet colonial care a murit în exil, și gînditoare prin prezența

titanilor odinioară împăunați cu flăcări, azvîrlind lavă, pietre și fum, și care acum păreau în repaus, în afară de vulcanul Fuego din al cărui crater apar cînd și cînd imense limbi roșii.

Un rîs de femeie răsună într-una din camerele galeriei de sus, cu balustradele acoperite de plante cățărătoare ale căror frunze tremurînde și flori ajungeau pînă în curte. Rîsul acesta șiroi pînă la parter, unde se contopi cu rîsul de cristal al unei fîntîni, tulburînd liniștea a ceea ce acum era un han de turiști, dar care mai înainte fusese o mănăstire de călugări desculți.

— Perechea cea mai fericită... își spuse șoferul auzind rîsul acesta de femeie, voios ca dimineața, în timp ce cufunda în găleata cu apă buretele cu care spăla încă de mult geamurile din față ale autocarului. Numai că don Milo are acum un caracter ciudat... un gen ciudat... Se îmbată și străbate străzile strigînd: „Cu toții americani!" și pe urmă începe să se lovească peste față. „Eul meu pur", spune el atunci, îl bate pe celălalt, pe „cetățean", și mai bine să-l bată decît să-l omoare. O ia întîi pe englezește și deodată își lovește gura cu mîinile, ca să nu mai vorbească limba asta ticăloasă, spune el, ci propria lui limbă... Dar americana o să-l îmblînzească ea... Dacă se căsătoresc, o să-l îmblînzească... El povestește că o să călătorească din California la New York, ducînd în autocare pasageri și încărcătură...

Și perechea aceea fericită din camera, astăzi de han, ieri de mănăstire, era formată din Alarica Powell, rîndunica blondă care se întorsese, și

Milocho, faimosul ghid al turiştilor milionari, pe adevăratul său nume Emilio Croner Jaramillo.

— Nu ştiu de ce vulcanii mei îţi provoacă rîsul... spuse Milocho, glumind încă.

— Şi ce altceva ar putea să-mi provoace cînd eu am avioanele mele, după cum spui tu... continuă ea gluma.

— Avioanele tale şi fericirea de-a fi găsit vulcanii mei adormiţi...

— Sau... făcînd pe adormiţii... ceea ce nu-i totuna... spuse Alarica pentru a-l întărîta, fără a se opri din rîs.

— De fapt, cei puternici nu se ocupă de lucruri neînsemnate... Avioanele tale... pff... nişte musculiţe pentru vulcanii mei... pe care nici măcar nu i-au trezit!

— Puternici sau... neputincioşi ?

Privirea lui Milocho, răsucită ca un pumnal care loveşte pieziş, se întunecă la auzul acestor cuvinte... Nu era prima dată că i le arunca Alarica. Pradă unui tremur amar, îşi smulse din gură pipa de chihlimbar, ca s-o uşureze de greutatea scrumului, încercînd totodată să-şi păstreze seninătatea.

— Da, da, vulcanii tăi sînt oarecum pe măsura măreţiei voastre neputincioase... Dar aici, *darling*, nu numai vulcanii, ci toţi, toţi au făcut pe adormiţii cînd s-au arătat avioanele mele...

Milocho sări în sus de pe scaunul pe care se afla :

— Şi cu ce voiai să ne fi apărat ? Cu unghiile ? Cu dinţii ?...

— Cu nimic... îl înţepă ea cu vocea, avînd un uşor accent dispreţuitor, care-l înfurie şi mai

mult pe Milocho ; dar nu era el „cetăţean"... compatriot de-al ei ? De ce se supăra ?

— Ne-am apărat cum am putut... Făcînd pe adormiţii, ceea ce e acelaşi lucru cu a face pe mortul... căuta să-şi stăpînească pentru moment mînia sugrumată de bietul său rol de histrion, deşi îl trădau vinele care i se zbăteau pe frunte cu o pulsaţie asemănătoare fitilului de pulbere aprins. Ce-i mai rămîne altceva de făcut celui care se vede asaltat de o ceată de tîlhari, dacă n-are arme să se apere ?... Să facă pe mortul, *darling*, să facă pe mortul...

— Cu nimic, prostuţule, voiam să nu se apere cu nimic... Pentru ce trebuiau să se apere şi pe cine trebuiau să apere ?... Pe indienii ăştia răpciugoşi, care odată şi odată tot vor trebui să dispară, cu oraşele lor care arată mai bine la pămînt, bombardate de noi, căci în felul ăsta ar exista un pretext ca să le reconstruim din beton armat...

Vocea îi trecea Alaricăi printre dinţi ca părul ei blond prin pieptenul de chihlimbar cu care se pieptăna în faţa oglinzii.

Milochi îşi întoarse privirea mai înainte ca rîndunica blondă să fi citit ura pe care o picurau ochii săi.

Aerul era răcoros, primăvăratic, totuşi simţea zăpuşeala, căldura sufocantă a coastei, ambianţă de foc în care, dintr-un hamac, atîrna o mînă galbenă cu unghiile învineţite, mîna bietului cumpărător de ceară brută, mînă care întindea pe orizont, în spatele vîrfului Lora, o splendoare de cer îmbibat cu sînge, şi care, prin braţul lui

Martín Santos, înșfăca *machetele* răzbunător, sfidînd zadarnic pe atacanții aerieni.

— Nu zici nimic ? întrebă Alarica cu pletele strînse într-o clocotire de păr auriu.

— Nimic... articulă el, încercînd să-și ascundă pupilele, cioburi de sticlă neagră pe care le înnoura plînsul, umiditatea plînsului. Nimic, *darling*...

Iși îmblînzi vocea cît de mult putu ca să nu-și trădeze intențiile și, sub pretextul de a vedea dacă șoferul era gata, căci trebuiau să continue călătoria spre lacul Atillan, cu ceilalți turiști, chiar în dimineața aceea, coborî scara în căutare de aer, aer, aer... atît de repede... că pe sub picioarele lui nu treceau trepte, ci aripile unui ventilator.

Turiștii, bărbați și femei, deghizați cu seriozitate în copii care întreabă mereu, se aliniară pe locuri, în autocarul gata să plece din Orașul Colonial spre regiunea acelui lac minunat, înconjurat de douăsprezece sătulețe purtînd numele apostolilor, și în care, după legenda indigenă, se păstrează în melcul stîncii golașe marele buric al uraganului.

In întîrziere și fără orhideea rîsului său pentru turiști, Milocho apăru prin poarta cea mare a hanului, poartă cu broaște ghintuite, cu ornamente de fier forjat, care se deschide spre piața imensă, cu iarbă înfrigurată, protejată de copaci seculari. Și după un tăios *Ladies and gentlemen*, îi anunță pe călători că, șoferul fiind bolnav, se vedea silit să conducă el însuși, dacă îi acordă încredere. Aplaudară cu toții. Mulțumi și se duse imediat să ocupe locul de la volan ; inima lui,

mai tare decît dinții, nu palpita, dar îi mînca și mesteca măruntaiele ; era decis să-i dovedească persoanei așezate lîngă el — miss Alarica Powell — cît de străină îi părea ea, ea, rîsul ei, mișcările, parfumul, că, avînd mijloace nu și morală, poți fi totul... chiar și puternic...

Dar așezînd piciorul pe pedale, mîinile pe volan și pe manete, pupilele pe tabloul de bord pe care o întorsătură de cheie îl lumină cu o licărire slabă, simți că i se lichefia corpul, că-i dispărea, că articulațiile i se muiau, spiritul îi șovăia, și, dacă se agățase de volan cu agilitatea unei feline, decis ca miss Powell să nu-l mai umilească, hotărît să-și ia revanșa, acum nu-i mai goneau prin vine șuvoaie de furie neagră, furie de moarte pe care plămînii săi o transformau în furie de viață, și nu mai vedea lumea aceasta de doliu și de sînge pe care pretindea s-o distrugă, redus la dimensiunea-i de slugă, cu buzele scuturate de teamă ca acele unui ampermetru, și cu mîna tremurătoare, incapabilă să pună motorul în mișcare prin butonul de demaraj.

Intre timp, turiștii, în așteptarea plecării, își băgau țigările în portțigarete, tutunul în pipe, rolfilmele în aparatele de fotografiat, își revizuiau creioanele automate, notele de călătorie și actele, fără să mai vorbim de cei care-și rodeau unghiile, se scobeau în nas sau se relaxau pentru a se simți în largul lor.

Așezat la volan, cu ochii ficși și singuratici pe incandescența tristă a tabloului de bord, fără a vedea nimic, deși părea că privește atent indicatoarele de ulei și benzină, puse motorul în

funcţiune şi porni vehiculul ca un automat, cînd auzi cuvîntul *ready*[1]. Probabil că miss Powell l-a pronunţat.

Ready?

Erau în plin mers...

Jerbe foarte înalte de flori galbene şi de frunziş plumburiu din cauza prafului verii îşi revărsau pe şosea într-un decupaj cinematografic umbrele pătate de lumină. Autocarul gonea spre colinele care alcătuiau primele contraforturi ale vulcanilor, printr-o vale semănată de plantaţii de cafea zumzăind de miere vie, miere transformată în insecte înnebunite de această dimineaţă de soare, terenuri de zarzavat străbătute de serpentine de irigaţie, livezi, grădini de trandafiri, şi sătuleţe cu minuscule biserici stacojii, care se iveau încă de la apariţia podului şi se pierdeau cînd dispărea cimitirul.

Prin retrovizor, la volan, Milocho îi număra pe turiştii pe care-i conducea... Douăzeci şi nouă... Toţi compatrioţi... Miss Powell, treizeci, şi el treizeci şi unu. Toţi concetăţeni... Da, mai bine să te simţi cetăţean decît băştinaş... Un „cetăţean", prin simplul fapt că este aşa ceva, trebuie să fie respectat în toate colţurile pămîntului şi îşi poate permite luxul răzbunării colective, spectaculoase, planetare... Da, da... asta va fi o „Operaţie Planetară", îşi va duce turiştii să viziteze planete...

Îi număra din nou... douăzeci şi nouă... Iar îi număra... douăzeci şi nouă... Continua să-i numere: douăzeci şi nouă... douăzeci şi nouă...

[1] Gata (l. engl.).

douăzeci şi nouă... în ritmul autocarului care gonea tot mai repede... Şi ar mai fi continuat să-i numere încă... douăzeci şi nouă... douăzeci şi nouă... douăzeci şi nouă... tot mai repede, dacă acest cuvînt n-ar fi sfîrşit prin a i se sparge între dinţi, cînd îşi dădu seama că aceeaşi cifră îi numărase pe împuşcaţii de la Nagualcachita...

Îşi îndepărtă ochii de la retrovizor ca să nu vadă stafiile, turiştii pompelor funebre, decoraţi cu găuri de praf şi de sînge...

„Cetăţeanul" îşi număra compatrioţii... Băştinaşul pe împuşcaţi... Fără să fi băut, se înfruntau din nou „cetăţeanul imperial" şi amărîtul născut aici, primul, posesor al unei naţionalităţi care-l făcea invulnerabil, capabil să se lanseze în orice moment în „Operaţia Planetară", căci nelipsind prăpăstiile, nu-i rămînea decît să răsucească o dată volanul, iar al doilea, acest nenorocit, fără alt rol decît de a-l reţine pe „cetăţean" din frenezia lui de exterminare.

Goneau spre orizontul Cordillierei, pe fundul plat al unei văi nesfîrşite, Milocho cu piciorul apăsînd la maximum pe accelerator şi cu ochii ca păsările de pradă, clipind, aţintiţi pe şosea, căci se temea să-i ridice şi să-i regăsească în retrovizor pe împuşcaţii de la Nagualcachita, cu feţele gălbejii ca de ceară, cu bărbile năclăite lipite de obraji, cu ochii împînziţi de gheaţa morţii...

Ridică piciorul de pe accelerator. Străbăteau o localitate importantă, cu multe cîrciumi unde se

vindea alcool şi *chicha*[1]. Ridică ochii de pe şoseaua transformată momentan într-o stradă pietruită care-i zgîlţîia pe toţi, ca să vadă ora la orologiul turnului municipal. 10,35′ dimineaţa... O clipă pupilele i se fixară pe acoperişurile roşcate ale caselor, pe *araucaria*[2] şi pe cîteva păsări care zburau, dar nu le putu menţine aşa, i se întoarseră spre retrovizor unde, în locul împuşcaţilor, îi găsi pe turişti consultîndu-şi ceasurile. 10,35′ ! Da, da, îşi spuse, mai bine să aibă ora exactă... Pe douăzeci şi nouă de ceasuri... Pe treizeci şi unu de ceasuri... Pe treizeci şi două de ceasuri numărîndu-l şi pe al Alaricăi Powell, al lui, şi cel al autocarului, orele 10,35′... 10,35′... 10,35′... luptînd, luptînd... contra celor 2,35′ ale după-amiezii pe care le indica ceasul lui Moloy cînd l-au aruncat în rîu...

Părăseau valea pe un drum în pantă dreaptă, turiştii bucurîndu-se, cu voci de copii zburdalnici, de modul acesta minunat de a goni, ca în zbor, pe un drum îngust, în zig-zag, printre prăpăstii perpendiculare în stînca goală, şi miss Powell, fericită şi ea de beţia vitezei printre abisuri. Se întoarse spre Milocho, îi puse o ţigară între buze, i-o aprinse şi, după ce-i murmură în ureche ceva asemănător cu „conduci atît de bine că o să-ţi încredinţez unul din bombardierele mele“, îşi puse ochelarii negri, căci soarele ăsta de sticlă strălucitoare o rănea, îşi încrucişă

[1] Băutură alcoolică din America de Sud, asemănătoare cu berea, obţinută prin fermentarea porumbului (n. r.).
[2] Conifer din Chile, veşnic verde, care atinge uneori înălţimea de 50 m. (n. r.).

frumoasele-i picioare unul peste celălalt, întinse în poală o hartă a rutei şi, cu unghia roşie a arătătorului, urmări pe ea drumul prin care goneau vertiginos. Ţigara pe care o avea între degete repeta mişcarea capricioasă a acestei fugi în serpentină a unei şosele care, linia dreaptă fiind uitată în vale, se înfăşura şi se desfăşura ca o volută de fum printre coline şi rîpe abrupte.

Hello !... Scoateţi-vă ochelarii... avu chef să le strige... Priviţi soarele ăsta căci peste o clipă n-o să mai vedeţi nimic !...

Continua să accelereze, să accelereze, să accelereze... douăzeci şi nouă... douăzeci şi nouă... să accelereze... să accelereze... n-o să mai vedeţi nimic... peste o clipă n-o să mai vedeţi nimic... scoateţi-vă ochelarii... să accelereze... să accelereze... scuipaţi *chewing-gum*-urile, rugaţi-vă... rugaţi-vă... să accelereze... să accelereze... viziunea-i era dublă, acum nu-i mai vedea pe turişti, ci şi pe împuşcaţi... peste fiecare turist se suprapunea un împuşcat... îi mîngîia faţa... împuşcatul îi mîngîia faţa turistului şi-i spunea : „Scoate-ţi ochelarii, yancheule, căci peste o clipă n-o să mai vezi nimic... Yancheule, priveşte-ne... mai e încă timp să vezi... mai e încă timp să scuipi *chewing-gum*-ul şi să te rogi... yancheule... yancheule...“

Intr-una din bruştele scuturături ale uriaşului vehicul i se lovi piciorul de coapsa Alaricăi şi, în cîteva miimi de secundă, îşi dădu seama că mergea spre prăpastie cu un autocar încărcat de turişti cu ochelari negri care mestecau *chewing-gum*. Răsuci din timp volanul, partea superioară a caroseriei rase crengile copacilor care mărgi-

neau drumul și izbuti să o apuce cu toată viteza pe o linie dreaptă, printre strigătele și rîsetele călătorilor ridicați de pe locurile lor și care-și cereau scuze sau căutau la picioare ori în jurul lor obiectele ce le scăpaseră din mîini: pipe, broșe, sticle de whisky, brichete, pile de unghii...

Cu un gest își desfăcu cravata. Coapsa Alaricăi era tot lîngă piciorul lui. Cu un alt gest făcu să-i sară butonul cămășii. Să ai gîtul liber, să respiri, să nu te înăbuși în fața hohotului mut al celor douăzeci și nouă de guri pămîntoase ale împușcaților de la Nagualcachita care își rîdeau de el în retrovizor ca de un laș... în fața mîinii lui Moloy, icoană de ceară galbenă atîrnată de parbriz, cu ora lui nemișcată, împotriva tuturor ceasurilor în funcțiune... în fața loviturii inutile de *machete* a lui Martín Santos, spintecînd neputincios cerul în care zburau avioane, fără să poată face altceva... în fața sfîntului scuipat al bătrînului Talavera... incendiul ca o floarea-soarelui de foc în spatele vîrfului Lora, țipătul Cubanezei înghițindu-și grindina plînsului...

Se sprijini de volan. Totă durerea pieptului său de băștinaș, de metis, de ființă neînsemnată pe această roată oarbă, hotărîtoare, strînsă în mîinile-i ude de sudoare, roata unui orologiu de care depindea dacă trece repede sau ușor timpul multor vieți...

Coapsa Alaricăi. Alături de piciorul său, continua să fie coapsa Alaricăi... Să trăiască în California și să cîștige mii de dolari avînd o linie de marfă și pasageri din California la New York și de la New York în California. Pentru asta era „cetățean american“ ! Ah ! ce comod este să fii

„cetățean american“ ! Comod ? Formidabil ! Ce-i păsa de indienii morți și de sătulețele bombardate ? Alarica era cea care-l ațîța, îl orbea, îi grăbea dorința să-i ducă să viziteze planete. O nebunie... O curată nebunie. Uf !... Uf !... să respire... să respire cu tot plămînul... să respire „americănește“... să ducă alături de piciorul lui întinderea îndrăgostită a Californiei cuprinsă toată în coapsa aceasta de grîu și de măr...

— De ce conduci tu, *darling?*

Intrebarea Alaricăi îl făcu să tresară.

— Știu, *darling*, știu !...

Imposibil. N-ar fi aici, așezată lîngă el, dacă cu o clipă mai înainte ar fi pătruns secretul volanului din mîinile lui. I l-ar smulge, s-ar arunca din autocar, i-ar alarma pe turiști, ar cere ajutor strigînd în gura mare.

— Știu, *darling*, știu !... repetă Alarica, înainte ca el să-și fi dezlipit buzele ca să-i ceară o țigară.

— Aprobat !... îi spuse, răsfățată, aprinzîndu-i-o. Aprobat !... Aprobat !...

— Cum, aprobat ? Milocho își supse țigara vorbind.

— L-ai lăsat pe șofer la Antigua sub pretext că era bolnav, dar nu era bolnav...

Milocho n-o mai auzea. Pulsația ceasului îi ardea încheietura păroasă a mîinii. Ii poruncea să uite în cel mai scurt timp posibil ce se întîmplase, cu acceleratorul împins pînă la maximum, cu un șuvoi de drum intrînd prin fereastra din spate și reflectîndu-se în retrovizor o dată cu fețele și corpurile turiștilor : ochelari de culoarea cărbunelui care le săreau pe nas împreună cu

chewing-gum-ul și toracele bătrînilor în cămășuțe de papagali tatuați cu ancore, luni, vapoare, palmieri, sirene, stele, sau deghizați în „sluții din pădurea adormită" cînd își puneau în fața ochilor vizierele ca să se apere de lumina zilei.

Vîntul pieptăna ciucurii plantațiilor de trestie de zahăr. Coborîseră atît de mult într-un răstimp atît de scurt, încît reveneau la clima trestiei de zahăr, a cocotierilor și a dulcelui ananas, dar după ce străbătură un pod cu scîndurile șubrede, începură să se cațăre din nou pe un drum de pămînt roșu care urca în spirale. Iepuri și păsări care zburau la mică înălțime scăpau ca prin minune de giganticele roți ale autocarului. Din dragoste pentru pericol, așteptau pînă în ultimul moment și săreau sau își luau zborul, cînd moartea aproape că le atingea urechile sau aripile.

— Bravo, *darling*, bravo... voiai să-mi dovedești îndemînarea ta la volan, de asta l-ai lăsat pe șofer la Antigua, și ne-ai făcut o mare demonstrație... Rîndunica blondă o să fie mascota călătoriilor tale din California la New York, o dată pe lună... O dată ai să te duci singur și data următoare o să merg cu tine... O să călătorim noaptea... mai bine noaptea decît ziua... Noaptea călătoriile sînt ca un vis la mare viteză... Îmi place, mă înnebunește viteza. Să văd apărînd și dispărînd orașele luminate pe marginea drumului ca monedele într-un automat...

Primele crăpături ale terenului, după ce au dominat un nou pisc, printre împrejmuiri de ierburi agățătoare, prerii biciuite de vînt și stînci brăzdate de apele iernii, anunțau apropierea ve-

getației vulcanilor cu pămînt umed pînă la craterul de piatră arsă. Apărută atît de repede că închise zarea, și de-abia dacă-i lăsa timp ghidului să le strige turiștilor să contemple cele trei mase nemișcate, în timp ce oprea autocarul pentru explicația pe care o dădea călătorilor în acest loc, începînd cu vulcanul Agua.

Se dădură jos. Cît erau de mici și ce lucru mărunt reprezentau față de titanul pe care încercau să-l măsoare, muți, unii cu ochii, alții cu binoclurile, fără să-i mai pomenim pe cei care filmau sau își puneau numai în funcțiune aparatele de fotografiat.

— *Ladies and gentlemen*... Sîntem la sud de Ciudad Antigua, pe coasta vulcanului Agua, care stîrnește admirația lumii prin forma sa de piramidă perfectă de trei mii...

Niciodată nu i se întîmplase asta. Trei mii... trei mii... cifra exactă... „Americanilor" le plac cifrele exacte... dar n-o găsea, i-o arsese pe buze rîsul lui miss Powell.

— Fără a se servi de puterea focului său — își continuă el explicația — vulcanul acesta a îngropat un oraș întreg la 10 septembrie 1541, la două ore după asfințit, răzbunîndu-se de cruzimile celor care decimau populațiile indigene, le spînzurau căpeteniile, le umileau oamenii... Și celălalt... — arătînd vulcanul Fuego — a transformat în scrum al doilea oraș construit mai apoi în alt loc, în noiembrie 1773... iar ăstălalt — arătînd vulcanul Acatenango — n-a lăsat piatră peste piatră din al treilea oraș construit într-un alt loc, în decembrie 1917 — nu mai știa ce să spună — atribuind în mod capricios

fiecărui colos partea sa din tragedia țării, ca să n-o audă pe miss Powell cum rîde.

Cîțiva turiști luau note, întesînd din goana tocului filele carnetelor de călătorie. Alții se aplecau pe marginea platformei ca să contemple profundul spațiu călduț care se deschidea pînă la mare, cu Cordillierele sale unduitoare ca spinarea unor uragani mineralizați și cu ochii orizontali ai lacurilor sale de cărbune luminos.

Dar Milocho nu apucă să termine patetica descriere a răzbunării pe care și-a luat-o, după legendă, vulcanul Agua asupra conquistadorilor, îngropînd un oraș întreg sub noroi și pietre, nisip și arbori, tenebre și vuiete, că Alarica agățată strîns de brațul lui, fără a înceta să rîdă, îi repetă :

— Asta era înainte, *darling*... asta era înainte... acum vulcanii sînt ca și voi... nu-s buni la nimic !

O desprinse de brațul lui ca și cum n-ar fi auzit-o, pironindu-și asupra ei pupilele de lavă, care ar fi străpuns-o pînă la oase dacă nu s-ar fi stins, și se îndreptă spre volan. Toți pe locurile lor și la drum, spre versantele de munți împăduriți pe care drumul era suspendat ca o perdea pe hamacuri făcute din crengile trunchiurilor ce se scuturau, cu teren cu tot, la trecerea masei ce se rostogolea, însoțită de un interminabil claxon, pe care ecoul îl multiplica și care-i servea lui Milocho, nu să evite vreo ciocnire cu alt vehicul la cotiturile ce deveneau tot mai strînse, ci să-și smulgă din urechi cuvintele și rîsul sfredelitor al lui miss Powell...

„...asta era înainte... asta era înainte. Acum vulcanii sînt ca și voi... nu-s buni la nimic..."

In rîpe, printre mugetele motorului, care părea că nu are cai-putere ci tauri de coridă, și suflul pocnitor al eșapamentului, claxonul făcea să-i răsune metalul de neliniște.

Și cît de inutil, de nefolositor claxona !...

Volanul din mîinile lui dovedea că nu era bun la nimic... la nimic... da... da... știu asta... dar nu vreau, nu vreau s-aud...

„...asta era înainte, *darling*... asta era înainte..."

Da... da... știu asta... dar nu vreau s-aud, nu vreau s-aud... claxona... claxona... claxona... dacă nu era posibil să-și smulgă din urechi rîsul și cuvintele pronunțate de miss Powell, claxona contra roților gigantice, numai figuri de negri cu guri... guri în formă de sandvișuri din buze negre... guri negre... guri cu un șir de dinți negri... guri... guri... guri, care, mușcînd pămîntul de ipsos al drumului ce cobora în cornișe suspendate printre pereți și prăpăstii, repetau : la nimic... la nimic... la nimic...

„...asta era înainte, *darling*... asta era înainte..."

Și el ținea volanul în mîini, printre sute de guri negre, printre mii de guri negre... la nimic... la nimic... la nimic...

Roțile i se învîrteau în jurul ochilor, ca niște cearcăne de cauciuc și le privea cum trec rostogolindu-se ca niște nopți, care în loc de stele ar avea guri negre, guri și iar guri negre... guri și iar guri și iar guri negre... repeta : la nimic... la nimic... la nimic...

Şi el avea volanul în mîini...
„...asta era înainte... asta era înainte..."
Peste botul autocarului azvîrlit înainte, într-atît era de accentuată creasta pe unde coborau, ajunseră să vadă albia unui rîu secat, mare şarpe de apă ce-şi părăsea pielea de nisip vara, şi intrînd în partea cea mai îngustă, prin care de-abia putea trece autocarul, surprinseră mii de pini care păreau că aterizează într-un zbor palpitant ca nişte avioane cu aripi verzi şi ca o navigaţie terestră de nori de rouă descompuşi în contra luminii, în picături de curcubeu...
Incetă să mai claxoneze, fără să dea crezare urechilor lui. In momentul aterizării pinilor, care se aşezau pe partea versantelor, lăsînd în partea cealaltă prăpastia golaşă, i se păru că turiştii şopteau, printre rîsete : de ce conduce el ?... De ce l-a lăsat pe şofer la Antigua ?... şi că-şi răspundeau între ei ?... la nimic... la nimic... la nimic... cînd de fapt ceea ce într-adevăr făceau unii vorbind în şoaptă, căci nu voiau să fie luaţi drept nişte laşi, era să protesteze împotriva vitezei halucinante cu care mergeau, printre glumele şi rîsetele celor pe care ameţeala îi înnebunea şi care, în beţia lor temerară şi momentană, găseau ridicole aceste strigăte de alarmă, indiferenţa celor ce, extaziaţi, sorbeau peisajul din ochi, şi calmul raţional al celor care, pentru a se linişti şi a-i linişti pe primii, se mulţumeau să li-l arate pe Milocho, ca pentru a le spune : cu omul ăsta sîntem în siguranţă, nu vă neliniştiţi, nu numai că este un bun şofer, dar în plus mai cunoaşte şi foarte bine drumurile ţării lui.

— Arată spre mine... îşi spunea Milocho, observîndu-i prin retrovizor, arată spre mine... îşi bat joc de mine... vor să ştie de ce am volanul în mîini ! O s-o ştie în curînd !...
Turiştii urmăreau, fără a glumi, fără a clipi, aproape fără a respira, cu spaima întipărită pe obraz, peripeţiile volanului care după părerea lor pierduse controlul vehiculului şi încerca să evite catastrofa. Dar, dîndu-şi seama că nu era asta, că şoferul îi insulta, că prăpastia se apropia de roţi sau roţile de prăpastie, printre limbile stîncilor ridicate ca ultime metereze pe marginea drumului, începură să strige ajutor :
Help !... Help !
Ajutor !... Ajutor !... traducea maşinal Milocho, deşi de fapt auzea : Asasinule !... Asasinule !...
— Ah, canaliilor !... scrîşnea din dinţi, eu asasin ?... dar *air-bombermen* şi piloţii care au atacat cu explozive puternice sate fără apărare pe pămîntul acesta, pe care-l străbat acum ca şi cum le-ar aparţine, mitraliind copii şi femei, ăstora cum li se spune ? Asasini ?... nu !... *Air-bombermen* continuă să fie *air-bombermen* decoraţi, şi piloţii piloţi...
Coborî ca o sfîrlează nebună, acum fără şosea, mai mult în aer. Din fugă reuşi să-i vadă în retrovizor pe împuşcaţii de la Nagualcachita, printre grămezi de turişti care cădeau şi se ridicau de la locurile lor, agăţîndu-se de ce puteau, lovindu-se între ei, lunecînd pe podea, izbindu-se de caroserie, de geamuri, dans de ochelari negri, de bluze şi de danturi albe, fixe, cu *chewing-gum*-ul răcit.

— Coborîţi... coborîţi împuşcaţii de la Nagualcachita! începu să le strige. Jos... jos... sînteţi deja morţi... acum e rîndul lor... lăsaţi-ne... lăsaţi-ne singuri!

— Laşule!

— Laş?...

— Laşule!... îi auzi strigînd pe cei de la Nagualcachita.

— Coborîţi... coborîţi, împuşcaţilor, şi veţi vedea că nu sînt un laş. Nu-i aşa că nu sînt laş, *darling*?... Nu-i aşa că o să bombardăm acum sătuleţe din California... de la California la New-York?... În ţara ta totul trebuie bombardat!

Alarica îşi îndoi braţul ca să nu-şi spargă capul de geamurile parbrizului, de la care sări înapoi pînă pe locul ei, fragilă şi osoasă... şi nu era nimic altceva pe marginea prăpastiei în care vehiculul tocmai se aruncase, decît o clipire de ierburi uscate, o mică surpare de pietre şi de pămînt gras, care se schimbă în ploaie fină, o tăcere tulburată de un singur ţipăt, scurt, foarte scurt, tăios, format din multe ţipete şi o ultimă smulgere a roţilor din spate ale autocarului, cînd cele din faţă erau în aer, ca trenul de aterizare al unui bombardier.

— Cu toţii americani! izbuti să spună Milocho fără să dea drumul volanului sau să-şi retragă piciorul de pe acceleratorul împins pînă la capăt. Cu toţii americani!...

Ramurile copacilor primiră în mîinile lor pioase trupurile aruncate în gol, care, în cădere, se desprinseră de pe acestea ca nişte marionete.

ca să cadă la mai mult de şaizeci de metri adîncime pe stînca golaşă.

Ancheta a fost scurtă. Aidoma unor alaiuri de furnici coborîră indienii, care se întorseseră să lucreze la drumuri ca zilieri robi şi le trebuiră aproape două zile pentru ca, pe năsălii improvizate din trunchiuri şi ramuri, să extragă cadavrele din fundul prăpastiei. Ambulanţele mobilizate la locul catastrofei se întoarseră în oraş cu dureroasa lor încărcătură, şi un transport aerian veni să caute rămăşiţele victimelor. Oraşele din interior se emoţionară, temîndu-se de noi bombardamente, cînd auziră mugetul motoarelor. Dar avionul acesta nu venea să lase, ci să ia cu el încărcătură de moarte. Vulcanii respirau cu plămînii lor albaştri pacea cerului. Ultimul cadavru adunat, printre stînci şi spini, a fost acela al ghidului pentru turişti, Emilio Croner Jaramillo, faimosul Milocho, nu prea desfigurat, cu gura deschisă, ca şi cum mai striga încă:

— Americani... Cu toţii americani!...

OCELOTLE 33

CĂSOAIE. Mult geamlîc spre strada principală. Ziduri groase. Odaie mare la intrare. Ușă ghintuită. Clopote de bronz. In primul *patio* [1], în sală, în sufragerie, în salonul și dormitoarele din coridorul care dădea într-o grădină cu răzoare, se aflau ghivece mari cu flori, copaci și plante agățătoare. O mică alee făcea legătura între acest coridor și al doilea *patio* unde, după camera de rugăciune, urmau sala de croitorie, odaia pentru albituri, bucătăria, camerele de serviciu, pivnița de cărbuni, uscătoriile de rufe, spălătoria, cuptorul, cotețul, closetele și o poartă pe unde se aduceau lemnele.

Căsoaia familiei Mercado. Mormînt a două fete bătrîne și al unei nepoate prost măritate, mamă a trei copii. Părea ca și moartă. In cîteva ore, intră în activitate. Oameni vulcanici, focoși, orbi, gălăgioși. Fețe de lavă, mîini de lavă, dinți și unghii de fum solidificat. Cu pumnii lor înmănușați răsturnară la pămînt doi faguri, după care se auzi urletul celor atinși de albine. Înjurară și blestemară pînă le înțepeni limba.

Antene, sîrme, cabluri, scări, pași pe terasă, tropăieli la temelia casei, echipe înlocuite, după ce s-a isprăvit cu amenajarea casei, de către șefi

[1] Curte interioară (n. r.).

galonați cu picioare elastice, puțin comunicativi și închistați în singurătatea lor de piese responsabile.

Etajele amplificau bocăniturile cizmelor militare, mersul oamenilor picurînd clinchet de pinteni și hîrșîitul picioarelor desculțe de soldați și ordonanțe pe podea.

Prin cîteva din ferestrele larg deschise spre strada principală, se vedeau ofițeri în cămăși kaki sau tunici verzui, în timp ce ușa odăii de la intrare, unde se postaseră santinelele, de-abia dacă era destul de lată ca să înghită și să reverse lumea ce tot intra și ieșea : oameni coborînd din mașini, *jeep*-uri, camioane, ambulanțe ; curieri cu telegrame urgente, mereu urgente, din ce în ce mai urgente ; poștași, jandarmi, gardieni și localnici chemați sau veniți singuri să se prezinte, ca să nu mai vorbim de deținuții îmbrăcați ca niște zebre care, păziți de soldați înarmați, purtau pe umeri, pe niște bîrne lungi, oalele de fier cu ciorba trupei.

In sală, pe o masă de mahon și de marmură albă, așezară tot ce era necesar pentru scris : hîrtie, călimări, tocuri, creioane, sugative. Dar nu aici se scria. Se scria la iuțeală pe genunchii secretarilor care culegeau de pe buzele șefilor răspunsurile la depeșe. Iar șefii semnau cu stilourile lor, sprijinind hîrtiile pe pereți, pe uși, pe stîlpii de pe coridor.

In cîteva ore, da, în cîteva ore. Totul se schimbă în cîteva ore.

Ochii celei mai țepene dintre fetele bătrîne, ochi de apă cu cenușă, se ațintiră asupra generalului, colonelului, comandantului, cine putea

şti ce grad avea în puhoiul acela de militari, cînd li se aduse la cunoştinţă că, începînd din acel moment, Cartierul General al Operaţiilor avea să fie definitiv instalat în casa lor.

Era un om mărunt, gras, cu capul mare. Un dovleac pe de-a-ntregul chel în centru şi ras cu briciul în jur. Capul cel mai ras cu putinţă pe o tunică îndopată cu carne. Urechioaie, ochi mici, dinţi de paiaţă. In colţul pleoapelor şi al buzelor se formau mici riduri surîzătoare cînd vorbea.

— Colonel León Prinani de León.

Fata bătrînă care făcea pe stăpîna casei se apropie de sora ei, puţin cam tare de ureche, şi-i strigă :

— Colonelul León Prinani de León...

Cu vocea celui care, de-atîta tăcut, uită cum se emit sunetele, după ce îşi încercă limba, buzele, balamalele osoase ale maxilarelor, aceasta îi suflă imaterialei ei surori :

— Spune-i cum ne cheamă pe noi...

— Aşa-i, colonele... Luz Mercado şi sora mea Sofía. Şi iat-o pe biata noastră... biata mea... biata noastră nepoată, Valeria Mercado de...

— ...de Najarro, spuse ca să ajute la propria ei prezentare Valeria, fiica unui frate defunct al fetelor bătrîne şi tînără doamnă pe care apropierea militarilor o reîntremase, în cîteva ore, pînă într-atît încît o scuturase de apatia în care se afla de la dispariţia soţului ei, faimosul Chus Najarro.

— Ei bine, doamnelor... spuse Prinani de León fără s-o scape din ochi pe biata nepoată, femeie drăguţă de culoarea pămîntului, cu pielea lu-

cioasă ca lămîia, tristă ca un vas şi cu ochii tot atît de negri ca părul.

— Domnişoarelor... rectifică mătuşa Luz.

— Domnişoarelor, pardon... ne veţi avea aici ca pe nişte tăuni ciudaţi, tot timpul cît vor dura aceste teribile evenimente. Pămîntul patriei, cum ştiţi şi dumneavoastră, a fost invadat de trupe de mercenari. Am luat toate măsurile ca această casă, mobilele şi instalaţiile să nu sufere nici o deteriorare în afară de cea impusă de folosirea lor, şi vă fac cunoscut că guvernul va recunoaşte chiria pe care o veţi cere începînd cu data de azi, precum şi orice stricăciuni pricinuite.

Colonelul Prinani de León, şeful operaţiilor, era însoţit de alţi ofiţeri superiori, şi nici n-apucase bine să le anunţe bătrînelor ocuparea casei, că aceştia şi luară cu asalt sala şi sufrageria, în timp ce nepoata transporta patul ei şi pătucurile copiilor într-o cameră lipită de bucătărie — nu strică la nevoie să fii aproape de foc ca să poţi încălzi laptele micuţilor — iar mătuşile îşi puneau la adăpost oasele şi mobilele în camera de rugăciuni, ca să fie mai aproape de Dumnezeu, cerîndu-i iertare pentru familiaritatea aceasta cu sfinţii, nu c-ar fi dat cumva dovadă de lipsă de pudoare cînd se îmbrăcau şi se dezbrăcau în faţa lor, ci pentru că erau bărbaţi frumoşi, în ciuda ochilor lor de sticlă.

După ce s-au făcut prezentările, Valeria rămase lîngă bătrîne. Cu ochii ei atît de negri încît îi umbreau obrajii uşor arămii, urmărea acel du-te-vino al soldaţilor ce aduceau lăzi, coşuri, damigene şi cufere de răchită, sub supravegherea unui caporal şchiop care şfichiuia din cravaşă

ori de cîte ori privirea lui i-o întîlnea pe-a ei și care, după depozitarea tuturor acestor lucruri în camera bătrînelor, ceru cheia de la mătușa Luz.

— Amintiți-vă că i-ați dat cheia caporalului Mamerto Coy, supusul dumneavoastră.

Mai tîrziu, la unul din capetele mesei din sufragerie, lungă și îngustă, acoperită cu un covor plin de pete mari de unt, firimituri și muște, se rezemau în coate în jurul unei hărți scoase dintr-un port-hartă adjuncții șefului operațiilor.

Vorbeau, fumau, vînau muște, cu ochii ațintiți la explicația celui care-și ținea arătătorul pe hartă. Nu se putea auzi ce spuneau. Vocea din spatele geamlîcului răsuna ca vîntul cînd trece printr-o țeavă.

Mătușa cea tare de ureche reuși s-o vadă pe Valeria iscodindu-i pe ofițeri prin geamurile sufrageriei și, fără zgomot, veni să-și înfigă unghiile în brațul ei. Nepoata se mulțumi să se retragă, apăsînd locul ciupiturii cu mîna deschisă ca să-i treacă usturimea.

— Scîrboaso, ai început să tragi cu ochiul la ce fac sau nu fac ! Prea supusă ! Din prea multă supunere s-a întîmplat ce ți s-a întîmplat cînd te-ai măritat cu cel care nu te merita.

— Nu trăgeam cu ochiul, mătușă. Mi s-a părut că-l cunosc pe unul care era bun prieten cu Chus, și de aia mă uitam. Dar nu era ăla.

— Chus !... Chus !... Chus !... Cum de nu ți-e rușine să mai vorbești de el ? ! Auzi, să te lase singură cu copiii ! Unde s-a mai pomenit una ca asta ? Dacă n-am fi fost noi, ar fi trebuit să te-apuci de cerșit.

2

Colonelul Prinani coborî dintr-un *jeep* acoperit de praf. Ai fi zis că-i un liliac cu capul mare învelit într-o pînză de păianjen din pămînt galben. Înaintă cu pas hotărît pînă la masa din sală pe care-și lăsă cravașa, încercînd să vadă prin norul de praf ce-l apăsa pe sprîncene.

Toată casa se umplu de forfota alergăturilor. Ofițeri, secretari, ordonanțe se năpusteau să-l salute și să afle ultimele știri de pe front.

Își scoase mănușile ude de sudoare, le aruncă pe masă cu degetele în aer, țepene ca lăbuțele a doi șobolani morți, și exclamă :

— Vitejii mei tovarăși și subalterni, invadatorul a fost înfrînt. O încercuire de clește pe care n-au izbutit să-l închidă ne-a fost de ajuns ca să-i prindem într-o pungă, și am luat numeroși prizonieri, cîțiva ștabi, mulți străini, lucru cu atît mai satisfăcător cu cît putem considera că armata noastră n-a folosit decît efective foarte reduse. Prizonierii vor defila în curînd pe sub ferestrele noastre.

O ordonanță intră cu o tavă pe care se găseau un vas cu gheață, o sticlă de whisky și apă minerală. Ofițerul cel mai apropiat se grăbi să-i servească șefului doza triumfului, iar alt ofițer adăugă apa efervescentă.

Respirau. În sfîrșit respirau din fundul plămînilor. Deși meseria lor, ca militari, era lupta, nici unuia nu-i plăcea treaba asta. Și cu atît mai puțin lor, care erau atît de obișnuiți să nu participe la război, ca apărători ai păcii ce erau. Da, în sfîrșit respirau. Amiaza călduroasă nu-i

va sufoca astăzi. Clima victoriei e răcoritoare, delicioasă...

In piețe și pe străzi se îmbulzea poporul la trecerea prizonierilor luați de la armata inamică, marea majoritate indivizi din țările vecine, fără să mai vorbim de mercenarii blonzi, înalți, în uniforme impecabile, a căror prezență făcea să pară și mai jalnică turma celorlalți, negricioși, prost îmbrăcați, purtînd pălării cu boruri mari și cu înfățișare de bandiți.

Coloana de patru rînduri defilă mult timp. De la ferestrele căsoaiei familiei Mercado, bătrînele, nepoata și copilașii, însoțiți de ofițerii superiori, asistară la trecerea acestor nefericiți.

Valeria, care începuse să-și scoată boarfele din timpurile ei mai bune, purta o bluză albă dintr-un țesut vaporos care, nu numai că nu-l ascundea, dar arăta ceea ce pieptul ei avea mai frumos, și o fustă ecosez, strîmtă pe șolduri și lungă pînă la glezne. O orhidee, cadou de la colonelul Prinani de León, ca o pasăre pe umărul ei, brățări pe brațele goale și cercei în urechi, un colier de pietre galbene în jurul gîtului întregeau acest lux de femeie drăguță, de femeie care sărbătorea înfrîngerea inamicilor patriei, după cum spunea colonelul a cărui voce răsunătoare îi compensa statura.

Și în timp ce prizonierii defilau, tîrîndu-și picioarele, ranițele și respingătoarele lor ființe, Valeria se arăta în balcon, fericită de victorie, stătea de vorbă și rîdea cu ofițerii, și nici ciupelile mătușii surde, nici coatele date de mătușa Luz n-o făceau să-și rețină această clocotire de bucurie care, picurîndu-i printre dinți, trecea la alți dinți, magnetizîndu-le rîsul. Militarii rîdeau în jurul ei, de asemenea și cîteva din persoanele aliniate pe trotuare, în fața casei familiei Mercado, deși se puteau vedea printre ele și figuri indignate, care protestau împotriva acestui mod de a te bucura de nenorocirea altuia.

— Doar nu-s cîini ăștia care defilează, sînt oameni... murmură cineva.

— Sînt mai rău decît cîinii... i-o reteză un băiat înalt cu fața oacheșă și cu ochii verzi, fericit că rîde de nefericiții aceștia, că rîde pentru a nu-i scuipa în obraz. Niște ratați pe care i-au angajat să se lupte pe bani. Și rîzînd, solidar cu persoana care rîdea în balcon, se întoarse ca să vadă cine era, dar nu zări decît dantura albă care se stinse sub buzele tinerei doamne Najarro.

Printre prizonieri, acoperit de o uriașă pălărie cu borurile în vînt, ea își recunoscuse soțul.

Cu greu se putu ține pe picioare, cu privirea șovăitoare, cu tîmplele umede, cu gîtlejul uscat, cu un rest de rîs înțepenit între dinți.

Ciupitura surdei și loviturile de cot ale mătușii Luz nu se lăsară așteptate. Își stăpîni emoția observînd că nimeni nu-și dăduse seama, și Chus Najarro ar fi trecut ca atîți alți prizonieri, dacă unul dintre copii, cel mai mare, nu l-ar fi arătat strigînd:

— Tăticul meu! Tăticul meu! Tăticul meu!...

Chus Najarro își întoarse capul trufaș auzind glăsciorul care-l striga în liniștea acestei străzi pietruite, prăfuite, și descoperi pe balcon grupul de fete bătrîne, de ofițeri, de copii și pe Valeria. Numai Valeria observă că sub mustața neagră

a prizonierului se schiţă un zîmbet ca un pumnal de gheaţă.

Noaptea nu se termina, nu se mai termina niciodată, oricît şi-ar fi grăbit pasul dintr-o parte într-alta a porţii pendula santinelei şi oricît şi-ar fi lovit arma într-un iute tic-tac de alarmă santinelele de pe terasă.

De multe ori se oprise Valeria pe mica alee. Alteori ajunse pînă în vestibul.

S-o fi întors şeful ?

Neliniştea ei, privirea, respiraţia gîfîitoare întrebau încă înainte ca ea să se fi apropiat pentru a se informa de la momîile înfăşurate în *ponchos* [1] care tuşeau în umbră. Unii nu-i răspundeau. Alţii îi răspundeau adormiţi, sau ca şi adormiţi, printre scuipături.

Nu, nu se întorsese.

Unul dintre ofiţeri, cu faţa înfăşurată într-un prosop, cu sabia părăsită între picioare, cu mîinile în buzunarele pantalonilor, o informă că fusese chemat de urgenţă în capitală.

— Şi credeţi c-o să revină ?

— Păi n-aş putea să vă spun...

— Dar prizonierii care au sosit azi, ce se ştie despre ei ? Au fost duşi în capitală ?

— Nu, sînt aici. Eu i-aş fi împuşcat pe toţi, o şleahtă de trîntori !

— Şi o să-i lase aici ? Ce spuneţi ?

— Doar în noaptea asta. Colonelul trebuie să aducă instrucţiuni ca să ştim dacă-i lichidăm sau nu.

[1] Manta care se poartă la munte, în America de Sud şi Centrală (n. r.).

Doar în noaptea asta... Valeria străbătu casa pînă în camera ei, repetînd : doar în noaptea asta... doar în noaptea asta...

Intre pătucurile copiilor adormiţi, mătuşele vegheau cu mătăniile în mînă, la lumina unei lumînări sfinţite, care scotea fum şi pîlpîia. Ii ţineau de urît Valeriei care-l pîndea pe colonelul Prinani de León, ca să i-l ceară pe bărbatul ei. Trebuia să reuşească în noaptea asta chiar, înainte de-a fi dus la judecată în capitală.

Pica pe care mătuşile i-o purtau faimosului Chus Najarro se pierdea în durerea, în neliniştea care le intrase în oase la gîndul că o să-l împuşte. Nu pentru el, ci pentru copii. Pentru nepoţi, căci ele erau prea bătrîne ca să-i mai poată creşte.

— Ian mai du-te o dată, fetiţo, o sfătui mătuşa Luz. Poate se întoarce pe neaşteptate, şi tu stai aici cu noi, şi pe urmă ţi-e mai greu să-i vorbeşti. Trebuie să-l agăţi de cum intră. Musai să-i vorbeşti chiar în noaptea asta, de cum s-o întoarce, şi de-aceea e mai bine să stai acolo... Pentru pruncii ăştia, pentru copiii ăştia nevinovaţi. Dumnezeule, trebuie să faci minunea asta...

Surda urmărea cu ochii plini de o strălucire moartă respiraţia adorabilă a copiilor. Piepturile lor, ca nişte mici foale trandafirii, se umpleau şi se goleau de muzica vieţii. Căpşoarele lor pe perne. Cîrlionţii de-o parte şi de alta a cărării. Mînuţele ieşite de sub cearceaf. Trupurile lor mici atît de mari.

Valeria dispăru din nou prin ușa camerei, pășind ușor. Străbătu aleea cu senzația că merge printr-o hrubă interminabilă.

Santinelele, pas după pas, toată noaptea, ca niște pendule, în ritmul tic-tacului de alarmă al armelor de pe terase, scîrțîitul vreunei uși, scărpinatul soldaților de la postul de gardă, cîte un sforăit, un horhăit din gîtlej, un scupiat, păsări de noapte, șobolani, greieri, lătratul îndepărtat al unui cîine.

Mergea pînă în vestibul, și din vestibul se întorcea pînă în alee, pîndindu-l pe șef ca să-i ceară, și în genunchi de-ar fi fost nevoie, viața soțului ei.

Uneori i se părea posibil, alteori cu neputință.

Dacă-i stătea în putere lui Prinani de León, n-o refuză, dar dacă o refuză...

Stelele sclipeau pe acoperișuri, printre arborii vecini. Un cocoș cîntă. Alții îi răspunseră. Zoreau dimineața.

Inchise ochii. Inima nu-i era decît tînguire. Își înfășură brațele cu mica eșarfă care-i acoperea umerii. Tocmai se auzise din stradă zgomotul unor mașini care se apropiau de casă. El să fie?

Nici n-ajunse pînă-n vestibul. Era Prinani de León. Il surprinse pe la spate, în sală, în fața mesei care-i servea de birou, pe cale să-și scoată mănușile. La auzul pasului ei, colonelul întoarse capul. Invariabilul său surîs de păpușă de celuloid îi dădu speranță. El o așteptă să se apropie, mirat că venise să-l caute la o asemenea oră. Un ofițer care voise să intre în birou în acel moment se retrase, temîndu-se să nu întrerupă cucerirea șefului. Rămaseră singuri, față în față. Dar înainte ca ea să vorbească — ce bine i se potriveau lacrimile cu doliul riguros al ochilor — o altă umbră se arăta și veni spre ei. Mătușa Luz.

— Domnule colonel, spuse bătrîna, v-am deschis ușile casei noastre, sigure de a servi în felul acesta guvernul legal și am făcut-o cu foarte multă plăcere...

Colonelul clipi ușor, apoi își arătă invariabila mască de ridulețe surîzătoare la pleoape și buze.

— In privința colaborării pe care ați avut bunăvoința să ne-o oferiți, doamnă... iertați-mă, domnișoară, am informat la timpul său guvernul. Despre ce e vorba?

— Nu știu dacă ați remarcat, interveni Valeria, că printre prizonieri unul din copiii mei și-a recunoscut tatăl...

— Printre prizonierii care au defilat?

— Da, domnule colonel...

— A fost un amănunt fără importanță, adăugă mătușa Luz, printre oamenii aceia care au defilat, din nefericire, se afla tatăl copiilor și voiam să vă rugăm...

— Cum îl cheamă?

— Jesús Najarro... răspunseră într-un glas pe același ton de supremă durere mătușa și nepoata.

Prinani luă o listă care se găsea pe masă și, revizuind cu atenție numele prizonierilor, spuse după cîteva secunde:

— Jesús Najarro... Da, figurează aici, cu gradul de căpitan.

— Ce, căpitan, un smintit... i-o reteză mătușa Luz, a părăsit magazinul de care soră-mea și cu mine i-am făcut rost în capitală, ca să încercăm să-l aducem pe drumul cel bun... Și uite-l unde a ajuns...

— Foarte grav, articulă colonelul punînd lista pe masă, foarte grav...

— Dar dumneavoastră, domnule colonel, puteți să faceți ceva pentru el...

— Nu pot să fac nimic, doamnă, o întrerupse brutal pe Valeria, dar aceasta continuă, implorîndu-l :

— Ba puteți, puteți... Măcar să nu-l ia de aici.

— Da, domnule colonel, interveni copleșită mătușa Luz, să-l lase aici ca s-avem posibilitatea să-i trimitem o saltea, cearceafuri și de-ale mîncării.

După o lungă tăcere, șeful își descleștă buzele :

— Asta se poate... — cele două femei respirară ușurate — perfect, va rămîne aici fiind de la sine înțeles că n-o să încercați să-l vedeți. Trimite-ți-i lucruri, o să dau ordine în acest sens.

— Și n-o să existe riscul să fie împușcat ? întrebă mătușa. Oamenii tot spun că mîine o să-i omoare pe toți.

— Noi nu sîntem tîlhari, doamnă... — lăsă acest „doamnă“ fără rectificare ca să dea mai multă solemnitate cuvintelor sale — sîntem reprezentanții unui guvern legal. Mai tîrziu, tribunalele militare se vor pronunța asupra soartei prizonierilor.

— Atunci, domnule colonel, ne dați cuvîntul dumneavoastră că soțul meu o să rămînă aici, încercă Valeria să obțină confirmarea deplină.

— De data asta să fiți sigură, doamnă dragă.

3

Mătușile mergeau la biserică dis-de-dimineață, sîcîindu-l pe sfîntul Iuda Tadeul cu cererile și rugămințile lor ; servitoarea ieșise cu copiii să-l viziteze pe tatăl lor și să-i ducă micul dejun, iar Valeria își pieptăna părul lung și negru în fundul grădinii, lîngă bazin, cu ochii în lichidul încrețit de firul de apă care cădea din țîșnitoare, și atît de absorbită încît nu auzi pașii celui care se apropia, strivind plantele sub cizme, cu obrazul încrețit de riduleţele rîsului său neîncetat ca apa bazinului.

Îi apucă brațele pe la spate și voi s-o sărute pe gură, dar nu izbuti decît să-i atingă obrazul cu buzele.

— Frumoasă, și pe deasupra sălbatică !

Valeria, la o distanță prudentă de Prinani de León, nu știa ce să facă.

— M-ați speriat... spuse ea.

— Dar nu ca băbuța care, cînd a gustat din prima sperietură, a cerut s-o mai sperie. Sperieturi... Sperieturi...

Valeria se prefăcu că nu înțelege.

— Ce aluniță frumoasă, mi-ar plăcea s-o mușc, ca și umărul de altfel !

— Vorbiți de altceva, asta nu-i lucru serios...

— Ascultă-mă, îți vorbesc serios. Sînt îndrăgostit de dumneata. De asta am acceptat ca Najarro să rămînă prizonier aici, ca să nu-l urmezi în capitală. Cu el în închisoare, îmi asiguram prezența dumitale aici cu mine, lîngă mine, ținîndu-mi tovărășie ca să ies, ca să stăm de vorbă, dar dumneata fugi de mine...

Valeria își retrase mîna pe care colonelul vru să i-o prindă.

— Nu fi așa, gîndește-te că depinde de mine ca soțul dumitale să fie dus în capitală și împușcat. Și nu atît de mine, cît de dumneata. E mai bine s-o știi și să te obișnuiești cu gîndul...

Era scuturată toată de zdruncinăturile *jeep*-ului în care stătea lîngă colonel. Mănuși, tocuri de ochelari, un revolver și o mitralieră în spate. Cîteva prăjituri, o sticlă de coniac și apă minerală.

Mătușile rămăseseră să aștepte ca nepoata lor să se întoarcă din inspecția aceasta pe cîmpul de luptă. Somnul le închise ochii.

Valeria se întoarse a doua zi dimineață, după revărsatul zorilor. O imensă tristețe o copleșea. *Jeep*-ul o zgîlțîise ca pe un pachet. Un obiect inert. Îi era sete. O sete de nepotolit.

— E atît de îngrozitor ce ai văzut? o întrebă surda, cu unghiile gata s-o ciupească dacă întîrzia să-i răspundă, într-atît era de avidă de

vești în sihăstria în care trăia, în dosul zidului surdității.

— Da, îngrozitor...

— Mulți morți?

— Mulți cai morți? o corectă mătușa Luz pe surdă, bietele animale! De animale mă doare cel mai mult, că ce știu ele, sărmanele.

— Dar răniții? Mulți răniți? își continua surda interogatoriul. Cei care-și permit mari ospețe în timpul războiului sînt vulturii și corbii...

— Așa e, așa e, mătușă Sofía, strigă Valeria ca s-o audă. Am văzut cum se ospăta un vultur cu gîtul roșu dintr-o biată femeie... Asta m-a înspăimîntat cel mai mult.

— Un vultur de mare, spuse mătușa Luz.

— Da, un vultur de mare, ciocănind stîrvul nenorocitei femei, smulgîndu-i bucăți din măruntaie...

— Bea, bea, ca să-ți treacă impresia asta. Surda îi dădu două-trei pahare de apă.

— Și rinichii trebuie să te doară... comentă mătușa Luz, văzînd-o pe Valeria că se pleacă într-o parte, cu palma sprijinită în talie.

— Da, mătușă, *jeep*-ul e mai rău ca un cal trăpaș.

Dormi toată dimineața. Cînd se trezi, perna îi era udă de lacrimi și de salivă însîngerată. In somn își mușcase buzele și limba. Sînii o dureau. Se culcă cu fața-n jos. Cu pîntecele întins, cu picioarele alungite unul lîngă celălalt. Mirosea scrobeala cearceafului. Cu ochii ațintiți pe rufele albe, fără să vadă nimic, asculta cum se rostogolește ziua.

Ieşi din cameră la mijlocul după-amiezii. O altă aşteptare înspăimîntătoare avea să înceapă la noapte. Prinani de León îi făgăduise, nu numai să nu-l trimită pe Najarro în capitală, ci să-l pună în libertate la noapte ba, mai mult chiar, să-l lase aici, în casă cu ea, ca să fie mai în siguranţă. Nimeni, chiar cei de la Cartierul General n-ar bănui ascunzătoarea asta. Singura problemă erau copiii şi servitoarele. Ii va trimite la ferma pe care o aveau mătuşile în afara oraşului.

Speriată, înlăcrimată, ridică ochii în întunecimea camerei de-abia luminate de-o lumînare care ardea în faţa unei icoane. In uşă, ca o fantomă, se desena silueta soţului ei, însoţit de colonel. Valeria se ridică pe marginea patului ca să-l îmbrăţişeze pe Chus. Acesta o strînse în braţe. Imbrăţişare strînsă pe care o curmă vocea lui Prinani de León.

— Libertatea dumitale, Najarro, o datorezi acestor excelente femei. Mătuşile soţiei dumitale, cedîndu-ne casa, ne-au îndatorat... Ochii cu luciri de oţel ai Valeriei îl făcură să-şi înghită saliva ; se întrerupse, ca să continue apoi : Uitînd care-mi era datoria ţi-am permis să ieşi şi să rămîi ascuns în camera aceasta, lîngă soţia dumitale, pînă la sfîrşitul războiului...

— Credeţi-mă, domnule colonel, nu găsesc cuvinte ca să vă mulţumesc...

— Ai s-o faci pur şi simplu recunoscînd în faţa soţiei dumitale, femeia pe care ai ales-o ca să fie mama copiilor dumitale, că eşti un criminal de cea mai joasă speţă. Dar ascunde fiinţelor pe care le-ai zămislit acest teribil adevăr : că

tatăl lor s-a pus de acord cu o putere străină ca să-i invadeze patria.

Najarro era zdrobit. Valeria înghiţea lacrimi mari în tăcere. Din fericire mătuşile nu se înapoiaseră de la fermă. Se duseră să-i conducă pe copii şi pe servitoare şi trebuiau să se întoarcă.

— Purtarea dumitale, Najarro, este a unui fiu care pătrunde în camera mamei lui ca s-o atace în timpul somnului, dar nu pătrunde singur, ci însoţit de bandiţi plătiţi, şi nici măcar plătiţi de el, nu, ci plătiţi de altul... Iţi dai seama... Nu, nu încerca să vorbeşti... Taci... Taci...

Şi ieşi din cameră fără să-şi piardă chipul de marionetă pe care o întorci cu cheia, pentru a împestriţa cu blesteme, injurii, interjecţii, un monolog întreg ce se termină cu strigăte şi ameninţă împotriva subalternilor care, doborîţi de somn, adormiseră.

Najarro se prăbuşi de oboseală pe patul nevestei. Valeria se aşeză pe margine ; şi, după ce-l privi îndelung, îşi trecu degetele prin părul lui muiat de o sudoare de gheaţă.

— Va trebui să rămîi mult timp ascuns... îndrăzni ea, după o clipă, ca şi cum ar fi vorbit întunericului, atît de nedeslușită se zărea silueta lui Najarro.

— Nu cred...

Vocea îi ieşi din gît cu greutate, din pricina poziţiei în care căzuse, cu capul cufundat în perne.

După o clipă, în care timp ea nu ştiu prea bine dacă suspina sau respira adînc ca să nu-şi dea frîu liber durerii, înălţă capul ca să vorbească.

— Nu, nu cred că va trebui să rămîn mult timp ascuns. Treaba e ca și făcută, asta-i sigur. Bălosul ăsta de colonel o să-mi plătească predicuța cînd om învinge noi.

— Dar, Chus, cum o să învingeți, dacă v-au înfrînt ? Nu-ți face iluzii.

— Ne-au înfrînt pe pămînt, dar acum o să vină avioanele. De-asta-ți spuneam că treaba-i ca și făcută. Avioanele americanilor o să ne aducă în cele din urmă victoria. Ai să vezi tu. Nu-i decît o chestiune de zile.

— Dar bine, Chus, nu știu dacă am auzit bine. Avioanele americanilor ai spus...

— Că doar ale cui, din moment ce numai ei au avioanele de care avem nevoie și aviatori care să știe să le piloteze...

— O să bombardeze, o să distrugă orașele...

— Ce-are a face !

— O să omoare mulți oameni...

— Ceea ce vrem noi e victoria, da, victoria... noi să comandăm... americanii să ne aducă la putere...

Și în noaptea aceea începu bătălia aeriană. N-a fost bătălie. A fost un masacru. Fără întrerupere, zi și noapte, aviația pe care o anunțase Najarro semăna distrugerea și moartea într-o țară fără apărare.

Populația tremura la trecerea enormelor mașini aeriene și la exploziile bombelor. Valeria mergea ca nebună, alergînd dintr-o parte într-alta a casei, ca să nu dea ochi cu mătușile, cu ofițerii cu care stătea de vorbă de obicei, cu colonelul, cu nimeni, fiindcă-i era teamă că n-o

să reziste ispitei de a-și acuza soțul de aceste bombardamente nedrepte.

Să-l denunțe, da, să-l denunțe, să strige numele bărbatului ei, ascuns la Cartierul General, ca fiind unul dintre cei care acceptaseră ca americanii să bombardeze orașele lipsite de apărare prin intermediul aviatorilor care luptaseră în Coreea și... mai grav încă, unul din cei care știau care parte a înaltului comandament al armatei era vîndută și că nu mai există salvare posibilă pentru guvern.

Najarro se mira că Valeria nu mai apărea decît rareori în camera în care era ascuns. Invocă vizitele pe care le făcea la fermă ca să se ocupe de copii, și toate bănuielile i se confirmară cînd ea încetă să-i vorbească, să-l privească în ochi, ignorîndu-l, ca și cum n-ar fi fost aici, sau cutremurîndu-se de oroare, ca electrizată, cînd îi atingea umărul sau mîna. Era limpede. Prinani de León îi ceruse să fie a lui, și cu prețul ăsta îi cumpărase viața și libertatea. După aceea continuase să-l vadă, și acum încă îi mai era amantă.

Își aprinse cîteva țigări în șir. Nu le fuma. Le mînca. Și în mai multe rînduri, pînă i se făcu rău, lovi cu pumnii în perete. Singura lui mîngîiere era să audă mugetul avioanelor și bubuiturile îndepărtate ale bombelor. Fiecare explozie era un pas înainte spre victorie, spre răzbunarea „sa".

Valeria reveni în noaptea aceea, ca năucită, și se aruncă pe pat fără să se dezbrace, cu urechile pline de zumzetul avioanelor. Continua să le audă. Continua să le audă.

— Chus...
— Vale...
— Nu poți să dormi ?...
— Nu, nu dorm...
— Auzi avioanele ?
— N-o să mai lase nici pulbere...
— Chus, e patria ta, e pămîntul tău...
— N-o să mai lase nici pulbere și dacă mîine, duminică, guvernul nu demisionează, n-o să mai rămînă decît pietre în capitală...
— E odios... Blestemații !... Blestemații de americani !... Blestemați să fie americanii !...
— Ești nebună...
— Nu, nu, nu mai vreau să-i aud !

Avioanele făceau un zgomot de apocalips deasupra cîmpiilor fericite. Mătușile se refugiaseră la fermă, nu numai ca să fie mai aproape de copii, ci și din pricina pericolului prin care ar fi trecut dacă rămîneau în casa lor transformată în obiectiv militar.

— Ha, ha !... rîdea Chus Najarro auzind avioanele. Ha, ha, ha, ce o să se-aleagă de colonelașul nostru !
— N-o să triumfați, Chus, nu-i cu putință... noi avem armata...
— E vîndută...
— Avem poporul...
— E dezarmat...

5

Zorii zilei de duminică îi găsi pe Valeria și pe Chus cu ochii deschiși, căci nu-i puteau închide pentru a nega că începuse să se crape de ziuă, și cu urechile ciulite în depărtare, pînă acolo unde puteau să perceapă primele apropierea celor dintîi avioane. Nimic. Nu se auzea nimic. Dar o să vină ele odată și odată. Dintr-un moment într-altul o să fie deasupra lor, în drum spre capitală. Lumina adera la obiecte ca o umiditate albă. Nu respirau, ca să audă mai bine. Inchideau ochii ca să nu vadă că începuse să se crape de ziuă. Nimic. Nu se auzea nimic. Dar tot o să vină ele, odată și odată. Ciuliră urechea spre un zgomot îndepărtat. Nu erau avioane. Un motor de mașină. Acum, da. Foarte limpede, foarte limpede. Dar nu se concretiză. Ca și cum ar fi zburat sus de tot.

— Chus...
— Vale...
— Chus, o să distrugă capitala...
— Asta și avem în plan, să termine cu orașul, dacă nu se predă guvernul... Dar nu mă interesează asta. Ceea ce vreau să știu, e dacă ai fost a lui.
— Nu...
— Dacă trupul tău a fost prețul libertății și vieții mele...
— Toată noaptea ți-am spus că nu...
— Și dacă după aceea ai continuat să fii a lui...
— Nici înainte, nici după, Chus ! Nici înainte nici după !... Urmă o clipă de tăcere : Acum s-a făcut ziuă, acum trebuie să bombardeze capitala...
— Du-te de-l întreabă pe nenorocitul ăla !
— Cel puțin n-o să-mi răspundă ca tine. Se răsuci plîngînd în hohote. Nu mai am nervii să

9—1001

aud spunîndu-mi-se că şi capitala noastră o să fie ca Hiroşima... De ce să nu ne gîndim cum a fost cu adevărat ? De ce să nu ne gîndim că mătuşa Luz i-a cerut-o şi că nu mie, ci ei, ei, Chus, ei i-a acordat viaţa ta, chiar în ziua cînd ai defilat aici cu prizonierii, chiar în seara aceea, eram şi eu de faţă, mătuşa i-a cerut-o pentru copilaşii tăi...

— Ah, de i s-ar şterge de pe obraz rîsul ăla !

O explozie neaşteptată îi lăsă muţi, faţă în faţă. Mai tîrziu se auzi mugetul avioanelor.

— Au vrut probabil să arunce casa în aer, spuse el, dar o să se întoarcă, o să se întoarcă, trebuie să ştie ei că ăsta e Cartierul General... Să fugim !... Să fugim !... Încă un val de bombe şi totul o să se prăbuşească !

— Nu, nu poţi, nu poţi să ieşi de aici ! Capul ţi-e pus la mezat... Viu ori mort... O să te caute viu ori mort...

— Dar nu putem să rămînem aici, să ne lăsăm omorîţi şi să ne cadă casa în cap...

Se auzeau din nou avioanele.

— O să mor cu tine, dacă e nevoie, ca să te văd prins în propria ta capcană. Ah, ce mult îmi plac avioanele astea americane care bombardează casa în care eşti tu. De n-ar greşi casa, de n-ar greşi camera...

Se opri, uitîndu-se la el cu ochii arşi de lacrimi.

— Nu, nu veneau încoace... se îndepărtează... adăugă ea.

— Au pornit-o spre capitală. Au s-o arunce în aer.

— Şi tu, asta aştepţi ca să triumfi... Nu, nu se poate să mai tac ! Nu se poate ca un asemenea om să mai continue a trăi. Trebuie să-l denunţ !... Trebuie să-l denunţ !...

Nu era o femeie. Era o stafie cu părul vîlvoi, gesticulînd cu braţele în aer, cea care intră în salonul casei unde colonelul Prinani de León îşi petrecuse noaptea veghind.

— Colonele ! îi strigă ea cu glasul stins, abia mai putînd vorbi, vin să-mi denunţ bărbatul ; face parte dintre cei care au vîndut ruinele ţării noastre americanilor, spun ruine, pentru că aşteaptă să-i vadă distrugînd capitala !

— Doamnă, îi răspunse colonelul, unde e soţul dumitale ?...

— In cameră...

— Trebuie să-i strîng mîna, e un patriot...

Valeria nu-şi credea ochilor. Il văzu ridicîndu-se şi pornind în căutarea lui Najarro. Il urmă. Coridorul, aleea, celălalt coridor...

Văzîndu-i la uşa camerei pe colonelul şi soţia lui, Najarro le veni în întîmpinare.

— Najarro, îi spuse scurt colonelul, ştii de ce te-am lăsat să te ascunzi aici ?...

I se împietri obrazul şi, fără să coboare ochii, susţinînd privirea colonelului, spuse, indignat :

— Da, ştiu...

— Ocelotle 33 !

Najarro, care-şi întorsese pupilele încărcate de turbare spre Valeria, nu se aştepta la răspunsul acesta : „Ocelotle 33“...

Făcu un pas înapoi, cu ochii neliniştiţi îndreptaţi spre Prinani de León.

— Nu, nu se poate, nu e cu putinţă, spuse în cele din urmă.

— Da, Najarro, şi eu sînt cu eliberatorii patriei. „Ocelotle 33“ !...

Valeria, care asista la scenă, văzîndu-i gata să se îmbrăţişeze, interveni.

— Nu, strigă ea, nu vă puteţi îmbrăţişa ! Colonelul mi-a cerut să fiu a lui în schimbul libertăţii tale, şi m-am dăruit pentru tine, pentru tine, Chus, pentru copiii tăi, pentru viaţa ta...

— Nu-i adevărat, întrerupse Najarro. Pînă acum o clipă mi-ai afirmat şi mi-ai jurat că nu ţi-a cerut nimic colonelul şi că mătuşii Luz, mătuşii tale, i-a acordat viaţa mea.

— Viaţa ta da, dar libertatea ta am cumpărat-o eu, cu trupul meu !

— Nu-i adevărat !

— Vorbeşte, colonele, fii viteaz, o femeie ţi-o cere. Fii bărbat, spune adevărul, mărturiseşte ce-ai făcut din mine, cînd m-ai luat în *jeep*-ul dumitale, pe front...

— Doamnă, astea nu sînt lucruri de discutat atunci cînd patria e în pericol ! Şi nu vă puteţi opune să ne îmbrăţişăm, noi, cele două armate : armata eliberării şi armata naţională.

O explozie. O bombă explodă în preajmă. Puţin a lipsit să nu-i doboare la pămînt. Se cufundară în zgomotul avionului ca în fundul unei mări înfuriate.

Valeria se năpusti în vestibul, gîndindu-se la copii.

— A căzut o bombă prin împrejurimile oraşului ! o informă singurul soldat întîlnit pe coridorul în care nu mai rămăseseră decît arme părăsite.

— O bombă prin împrejurimi ! repetă Valeria, trecînd pe lîngă un ofiţer care-şi scotea uniforma în spatele unei uşi şi avea picioarele păroase ca o maimuţă.

Ofiţerul nu-i răspunse ; dar cînd se uită în stradă, Valeria zări alţi ofiţeri îmbrăcaţi în civil, care săreau în *jeep*-urile şi automobilele ce staţionau acolo, ca să fugă în mare viteză.

Unul dintre ei se întoarse să-i strige :

— Da, da, prin împrejurimi... Adio, şeful ne-a vîndut, dar vom reveni... vom reveni !

După dispariţia vehiculelor, la primul colţ de stradă, se mai auzea încă strigătul : „Vom reveni... vom reveni...“

Domnea liniştea. Soldaţii se zbăteau, împotrivindu-se unor oameni care le cereau armele. Alţii intrau şi se făceau stăpîni pe armele părăsite.

Radioul anunţa, din capitală, căderea guvernului şi primele numiri. Prinani de León era menţinut în funcţiile lui militare, iar onorabilul domn Jesús Najarro Merúan era numit secretar al Juntei militare a puterii executive.

Cel care îngrijea de mica fermă veni, apăru, se făcu prezent în irealitatea atîtor lucruri reale oprind sau pe jumătate oprind o trăsură pentru ca Valeria să sară înăuntru, biciui calul, şi se întoarse...

— Bomba a căzut acolo, pe noi... Valeria auzea cuvintele acestea brăzdate de vînt. Nu, nu... micuţii n-au nimic... mătuşa dumneavoastră a murit...

La picioarele cîtorva tufe de garoafe japoneze zăcea mătușa Luz. O rază de soare îi săruta părul de zăpadă. Surda, plecată peste pieptul ei, încerca să asculte inima aceea care încetase să mai bată.

Surdă moarta în coșciugu-i alb, surdă surda în veșmîntu-i negru de doliu riguros, și ea, surdă la tot, în afară de copii, în căsoaia care fusese un Cartier General, și unde micuții care o pîndeau o surprindeau într-una repetînd pe la colțuri cuvîntul „Ocelotle".

Se duse în salonaș, lîngă masa de marmură și se apucă să demonteze altarul pentru sufletele din purgatoriu, deoarece trecuseră cele nouă zile. Se opri. Puse mîna pe o bucată de gheață albă și-și aminti că aici auzise pentru prima oară ceea ce acum murmura cu voce tare :

— Ocelotle 33...

Copiii erau ascunși după perdea, și ieșiră de-acolo în cap cu cel mai mare, care învîrtea în mînă o sabie, al doilea fiind domnul și stăpînul unei puști, iar cel mai mic, al unui revolver mai mare decît el.

— Mămico, mămico ! îi strigară, unde e, ca să-l omorîm ?

O clipă, luată prin surprindere de întrebarea copiilor, păru să-l caute, ca și cum într-adevăr ar fi fost acolo.

— Nu, copilașii mei, nu... Ocelotle 33 s-a dus... A fost un coșmar, și din coșmar te trezești... Și pe urmă, pentru ea singură, fără să știe dacă își va înghiți sau va lăsa să-i curgă lacrimile : din coșmar te trezești, dar din realitate nu. Din realitate nu se trezește nimeni.

COCOȘOAICA

I

ACOLO SUS, pe înălțime, un *matasano* se legăna, agitat de vînt. Își întindea ramurile deasupra unei văi pururi verzi. Verdele cenușiu al *matasanului*, un cenușiu gălbui, contrasta cu smaraldul viu al văii. Dar, plecînd de la aceste două culori de verde, ochii lui Diego Hun Ig începură să numere unsprezece tonuri de verde din inima Străbunei Ape pînă ce adunară cele treisprezece nuanțe necesare fericirii zilei de mîine. Diego Hun Ig, căpetenia Marii Frății, merse pînă acolo, încît îi ceru consilierului să-i explice afacerea cu pămînturile. In felul acesta se întîlniră, în vestibulul Consiliului municipal, consilierul și Diego Hun Ig.

Se văzură, se apropiară unul de altul, se salutară. Își scoaseră în același timp pălăriile albe de pe capetele lor negre. N-a fost o strîngere de mînă, ci mai degrabă o apropiere a lor într-un gest hieratic. Consilierul, după ce-i ură bun sosit, îi făcu loc „oaspetelui" prin culoarul Consiliului municipal, scăldat la ora aceea de soare, apoi îl pofti să intre într-o cameră goală. Lîngă perete, se vedeau bănci lungi cu spătar. Tocmai la capăt, în mijloc, stăteau față în față un fotoliu și o masă. Asta era tot. Sandalele consilierului și cele ale oaspetelui răsunară pe piatră. Pe una din băncile cu spătar, într-un colț, în

penumbra impregnată de mirosul lemnului de mahon, miros pe care-l răspîndeau uriașele bîrne ale tavanului, goale și parfumate, consilierul și Diego Hun Ig, după ce și-au oferit reciproc, cu multă ceremonie, cîte un loc pe bancă, discutară despre afacerea pămînturilor.

— Iată legea agrară... spuse consilierul, și scoase de sub cămașa albă o cărțulie, nu mai mare decît o carte de rugăciuni, pe care o întinse lui Diego Hun Ig. Acesta o luă cu respect, pe urmă o duse la frunte, ca semn că îi rămînea în cap, și la piept, ca semn că îi rămînea în inimă.

Tobele uriașe răsunară toată după-amiaza și toată noaptea la poarta casei pe care o ocupa Marea Frăție. Era într-o sîmbătă. Zgomotul neîncetat, fermecător, al enormelor tobe convoca toată Frăția, ca să fie de față, bărbații și femeile, copiii și bătrînii în dimineața următoare. De mult nu se mai lansase o asemenea chemare. In timp ce răsunau tobele mari, ambianța de furtună pe care o crea sunetul lor creștea cu fiecare clipă. După-amiaza îți dădea senzația unui frig glacial. Doar atît, căci cei care măturau în grabă, cu mături din rădăcini, curtea cea mare, aproape că nu-și dădeau seama că soarele asfințea. Aruncau din belșug căldări de apă și acopereau pe urmă solul cu frunze și flori. Diego Hun Ig și celelalte căpetenii, Procopio Cay, Circuncisión Tulul, Julián Aceituno, Santos Chavar, Pedro Roca se îndeletniceau între timp cu instalarea însemnelor Marii Frății pe un altar format din ramuri verzi.

Erau nouă mari însemne. Un disc de argint montat pe un băț. In centru, de-o parte, icoana

sfîntului Iacob și, de cealaltă, inițialele I. H. ale lui Isus Hristos. Diego Hun Ig trebuia să primească acest însemn în timpul ceremoniei. Discuri de argint de mai mică importanță, unele cu clopoței care sunau de îndată ce le scuturai, altele acoperite de raze solare care ieșeau din cercul de metal orbitor, alcătuiau alte însemne. Unele aveau deasupra o cruce. După ce însemnele au fost așezate pe altar, s-au aprins în fața lor cîteva lumînări, iar asistența, după exemplul lui Diego, a îngenuncheat și și-a făcut semnul crucii.

Se lăsase noaptea. Localitatea, sărăcăcios luminată de luna care nu mai reușea să iasă dintre nori, era pustie și vuia de ecoul tobelor.

In băcănie, doamna Bernardina Coatepec — i se dădea numele acesta pentru că era din Coatepeque, deși toți îi ziceau „Cocoșoaica" — mergea de colo-colo, exasperată de zgomotul tobelor, fără să se ocupe cum s-ar fi căzut de clienții care cumpărau felurite mărunțișuri.

— Cei de la Frăția nu au mamă... iar n-o să ne lase să dormim. Cine poate să închidă ochii cu zgomotul ăsta ?... E un vacarm insuportabil... parcă nici n-ar exista autorități... Ce vrei, tu, fetițo ? întrebă, întorcîndu-se spre una din cumpărătoare.

— De cinci gologani tămîie...

— Și pentru ce-ți trebuie tămîie ?

— Pentru ars...

— Bine, știu că pentru ars. Dar eu te întreb... Oh ! Dumnezeule, mi s-a făcut greață de tobele astea, o să înnebunesc ; blestemații de indieni ! Te întreb pentru ce o să ardeți tămîie ?

— Pentru că azi se termină *novena*[1] Blîndului Nume...

— Și dumneavoastră, doamnă, ce doriți ?

— O juma' de baniță de făină...

— Și dumneata ?...

— Unul din *machetele* alea.

— Pentru ce-ți trebuie *machetele ?*

— Ca să-l am...

— Doamne ! Dumnezeule ! tobele astea !

Din umbra băcăniei, cufundată în întunecimi misterioase, în obscuritatea mirosind a mirodenii, se înălță o voce răgușită, care spuse :

— Puteai să închizi, Bernardina ; poate că așa o să se audă mai puțin, și pentru cît se cumpără, nu merită osteneala să ții prăvălia deschisă.

— „Puteai să închizi" îl îngînă ea tărăgănat. N-ai decît s-o faci tu.

Un bărbat osos, mustăcios, cu pălăria pe cap, și o țigară pe jumătate fumată între buze, se sculă de pe o bancă cu drugul în mînă. Închise ușa pe jumătate, apoi așteptă să iasă ultimii clienți, ca s-o închidă de tot.

Într-adevăr, din acel moment se auzi mai puțin bătaia tobelor. În semiobscuritate, pisica se trezi, se apropie de sticlele goale mirosind încă a lapte, spălate, gata să primească laptele a doua zi și, dintr-o săritură, se strecură între pălăriile de paie care se înșirau unele peste altele în grămezi mari, pe o masă de lîngă ușă.

[1] Perioadă de 9 zile dedicată cultului lui Dumnezeu, Sfintei Maria sau vreunui sfînt (n. r.).

— Fac întîi socotelile, spuse Cocoșoaica, și pe urmă cinăm... Și scoase de sub tejghea o ladă mare, în care păstra hîrtiile și moneda, în schimbul a ceea ce vînduse în timpul zilei. Tot aici găsi un creion și un carnet în care făcu însemnări.

— Știu de ce te sîcîie zgomotul tobelor...

— Tu toate le știi... Ia lasă-mă să fac socotelile...

— Îți cade greu...

— Lasă-mă în pace sau pleacă de aici. Nu-mi trebuie cicăleală în casă la mine.

— Îți cade greu...

— Taci, îți zic, și spunînd asta Cocoșoaica lovi tejgheaua cu un bici pe care-l purta mereu la cingătoare.

Slăbănogul își întoarse ochii ca să se uite la biciul care, ca o năpîrcă, aștepta pe tejghea, amenințător. Fără să scoată un cuvînt, înălță din umeri în semn de protest și se apropie de unul din rafturile din care scoase o sticlă de bere.

— Mai bine așa, mai bine să bei toată berea din sat decît să mă plictisești cu amintirile.

Omul nici n-o asculta. Se duse în casă și, în sufragerie, savura berea. Cu capul înfundat între umeri, cu coșul pieptului scobit, ai fi zis că-i un ofticos.

— Vezi, Pistruiatule, se auzi vocea Cocoșoaicei, indienii ăștia blestemați mă înnebunesc cu tobele lor. De asta ți-am vorbit urît.

— Mi-ai vorbit urît !... M-ai amenințat cu biciul ăla pe care-l porți la tine de dimineață pînă seara, nu știu de ce. Ba da, știu... Era nelipsit

de lîngă al tău domn tată... ei! Bătrînul înrăit, cu biciul ăsta îi bătea pe indieni pînă-i lăsa fără suflare.

— Taci sau te omor... se îndîrji ea, hotărîtă să-şi descarce biciul pe Pistruiat.

— Tac, dar tobele tot acolo sînt...

— Ce-ai spus?

— Că tac...

— Hai să vedem ce mi-a lăsat servitoarea... Se angajează ca bucătărese şi nu ştiu nici măcar să facă ouă jumări... Şi tu trebuie să citeşti ziarul... Ia mai fii şi tu bun la ceva. Plătim abonamentul pentru tine şi nu te-am văzut niciodată citindu-l...

Pistruiatul smulse de pe un pachet de ziare banderola cu numele lui — abonamentul era pe numele lui, totul era pe numele lui, Luis Marcos — şi, apropiindu-se de lampă, despături ziarul.

— Bernardina, strigă el de îndată ce-şi aruncă ochii pe ziar, nu degeaba bat tobele. Ascultă ştirea: „Mîine se vor împărţi pămînturile indienilor din Marea Frăţie, conform cu legea agrară..."

— Cartofi fierţi la aburi ne-a lăsat aia. Oare ţie, din întîmplare, îţi place pătrunjelul? Vrei şi tocană? Dar cum nu i-a pus şi portocală amară, e destul de fadă. Ce citeai din ziar?

— Că mîine, duminică, o să se împartă pămînturile indienilor din Marea Frăţie.

— E o nebunie să iei pămînturile de la proprietarii lor şi să le dai indienilor! Da' chiar că mi-era foame, ia dă-mi pîinea... Degeaba, nu pot să iau nici o înghiţitură măcar, spuse Cocoşoaica, ducînd la gură furculiţa cu tocană. Bătaia tobelor face să mi se pună un nod în gît! Mănîncă tu, şi scuză-mă că te las singur...

De talie mijlocie, grăsuţă, Cocoşoaica avea un mers uşor, dar de data aceasta, îndreptîndu-se spre dormitor, părea mai curînd o condamnată la moarte tîrîtă cu sila. Işi pierduse dintr-o dată stăpînirea de sine. Cu lacrimile îngheţate pe obraz, cu buzele pe jumătate strînse, se aruncă pe pat, plîngînd cu sughiţuri. Tobele cele mari nu încetau să bată, răbufnind din depărtare, ca şi la poarta Marii Frăţii.

Aşa, aşa au bătut toată noaptea, în ajunul răscoalei indienilor cînd şi-a găsit moartea tatăl ei. Tatăl ei, prieten intim cu Domnul Preşedinte, fusese atotputernic; era urît de indienii pe care-i numea „oieri" deoarece, copii fiind, duceau vitele la păscut, iar atunci cînd se făceau mari erau vînduţi pentru recoltarea cafelei şi muncile pe coastă, la plantaţiile de bananieri.

Pistruiatul împături ziarul. Dar nu-l împături de tot. Il lăsă pe masă. Nu puterile îi lipseau, ci voinţa de-a face ceva. Şi pentru ca teancul de hîrtii să se micşoreze, îi dădu o lovitură cu pumnul. Aşa au bătut tobele atunci, gîndi el, întinzîndu-se, şi se duse să caute altă sticluţă de bere, în prăvălioara care rămăsese cufundată în întuneric, doar cu lumina unei lumînări ce ardea în faţa icoanei.

Aşa sunaseră şi răsunaseră tobele cînd l-au doborît pe bătrîn. Rafel Procol, care era adjunctul şi secretarul lui, trăsese la timp. Trăsese pentru ca indienii să-l cruţe pe el. A fost o acţiune trădătoare. Dacă nu l-ar fi omorît pe loc

cu un foc de carabină, indienii le-ar fi tăiat gîtul amîndurora. Şi cînd au sosit răsculaţii au găsit trupul bătrînului culcat cît era de lung la pămînt şi l-au cruţat pe Procol.

„Cocoşoaica, sărmana, gîndea slăbănogul în timp ce-şi ştergea cu limba spuma lăsată de bere pe buze, a fost crescută în ambianţa asta şi nu-i în stare să înţeleagă cum de pot fi trataţi indienii ca nişte fiinţe omeneşti. Asta o revoltă, o face să-i clocotească sîngele. Tatăl ei, chiar mort, continua să fie temut. Se spune că inspira teamă, că avea, în ferma lui de pe coastă, butuci şi temniţe şi că-i pedepsea cumplit pe peonii care se răsculau. Şi ce mai drămuială ! Din orice trăgea folos ! Nimeni nu isprăvea vreodată să-i plătească ce-i datora. Peonul care-i cădea în mîini nu mai scăpa niciodată. Pentru o datorie cît de mică îi muncea pînă la moarte, iar copiii lui, care o «moşteneau», continuau să lucreze pentru bătrîn."

2

Diego Hun Ig se opri în uşa colibei lui ca să-şi prevină femeia că se va întoarce după miezul nopţii şi se duse, ca o pasăre de noapte, peste cîmpuri şi pîrleazuri pînă la rîpa Bănuţului unde locuia Tucuche, cel mai bătrîn om din sat. Intr-o basma îi ducea cafea, pîine şi un sfert de roată de caş tare. Totul pe placul lui Tucuche care-l pofti să se aşeze pe jos şi luă şi el loc pe pămînt în faţa lui ca o zeitate de piatră.

— Vezi, *tata*[1], o să ne dăruiască pămînt zise Diego după o adîncă plecăciune, şi cum la „ei" totul e socotit, trebuie încaltea să ştim dacă-i spre binele sau spre răul nostru.

Tucuche îşi coborî pleoapele, ca să-şi acopere ochii lăptoşi de moşneag şi rămase timp îndelungat respirînd adînc, cu capul într-un roi de viespi, cu mîinile ca nişte păianjeni negri cu labe mari descărnate şi piele uscată.

— Socoteşti că ar fi spre bine *tata* ?

— Spre rău nu e, Diego Hun Ig. Dar nu e încă timpul ca pămîntul să se întoarcă în mîinile noastre. Mai trebuie să treacă ani. „Pene Mari" o să vină în ziua aceea. Trebuie să aşteptăm. De nouă ori am fost la roata lunii şi nimic nu mi-a vestit că pămînturile astea erau voinţa lui „Pene Mari". Eu ştiam, desigur, eram încunoştinţat de tot.

— Şi în ce vezi răul, *tata ?* imploră Diego cu vocea neliniştită.

— Că vor veni alţi oameni roşcovani şi vor fi noi lupte, şi vor fi noi biruri şi mari suferinţe.

De foarte departe, ca mişcarea valurilor, sosea ecoul tobelor mari.

— Oameni roşcovani ?

— Da, şi ne vor cere, şi ne vor cere... O să fie un război ciudat, foarte ciudat. O să fim atacaţi şi noi n-o să ştim niciodată de cine anume. Şi chiar dacă o să se ştie, n-o să se spună. Toţi or să tacă. Aici e tîlcul de neînţeles. Ca să se ia pămîntul, o să fie un război din înaltul ceru-

[1] Nume dat bătrînilor, în semn de respect (n. r.).

lui, și nimeni, Diego, nimeni, nu va ști cauza acelui măcel.

— *Tata, tata...*

— Și va veni și supunerea căpeteniilor noastre. Multe dintre căpeteniile noastre, fii de indieni, supune-se-vor, pleca-vor capul, pentru ca „omul roșcovan" să-i ajute să ne ceară crîncene biruri, oameni pentru munci, bani pentru sipete.

Vîntul de miazănoapte îi sufla în urechile păroase și reci ca niște aripi subțiri de liliac, cînd Diego Hun Ig întorcîndu-se acasă se poticnea la fiecare pas, fără să găsească un loc unde să pună piciorul. Tobele umflau inima cerului, pieptul nopții uriașe, printre munții care, în jurul satului, închideau cercul zidurilor lor de smarald.

O căpetenie ca Diego nu poate comunica nimănui secretul pe care i-l încredințase omul cel bătrîn din sat. Zorile se ridicau încet. La colțul focului, femeia îi lăsase de mîncare. Șase *tortilla* sub cenușa caldă, o oală de cafea și, pe o farfurie, o bucată de carne afumată. Nu mîncă atunci cînd ajunse, după miezul nopții, dar dimineața i se făcu foame. Mîncarea era rece, dinții ca de gheață. În jur, totul era umed și înghețat. Își vîrî mîna în cenușă ca să și-o vadă înmănușată. Ochii lui priviră cum îi trecea focul printre degete fără să-l pîrlească. Ciudat. Cărbunii mici, asemănători rubinelor, i se prelingeau printre mîini, printre degete.

Tobele băteau într-una. Loviturile cadențate și toropite îl făcură să-și închipuie că totul avea să se oprească : soarele nu va mai răsări, toate lucrurile vor sta locului ; stelele, apele, păsările

adormite și inimile. Și un timp, un timp de ani nedeterminați, toate acestea ar rămîne așa pe loc. Doar Tucuche respira, așteptîndu-l pe Marele Împăunat, strălucitorul stăpîn al „Penelor Verzi", care va coborî să le înmîneze pămînturile, de astă dată cu adevărat.

3

Ceremonia a fost simplă. Căpeteniile, cu însemnele și crucile lor, ieșiră în întîmpinarea Comisiei guvernamentale care avea să le dea pămînt. În cap venea Diego Hun Ig, cu rotundul său soare de argint pe un băț tot de argint și, alături de el, ceilalți confrați. Lumea care pusese stăpînire pe poartă a trebuit să fie alungată cu ghionturi. Toți voiau să privească. Femeile, copiii, tinerii și bătrînii. Toți deschideau ochi de apă ostenită, răbdători să vadă în ce consta aceea „înmînare a ogorașelor".

În șir, membrii Marii Frății își așteptau rîndul ca să primească hîrtia care le garanta remiterea unei parcele de teren în cîmpiile și munții de la Palo Alto. Unii indieni încercau să sărute mîinile celor care le dădeau hîrtia, dar aceștia și le retrăgeau explicînd că nu trebuie să facă un asemenea gest, că împroprietărirea este conformă cu programul Revoluției.

Pistruiatul își plimba privirea visătoare de bolnav pe deasupra ceremoniei, fără să se apropie prea mult, nu numai pentru că nu-i plăcea mirosul de indian, ci și pentru că simțea că se sufocă în mijlocul mulțimii. Se folosi de o movi-

liță de pămînt și de pietre a unei construcții din fața Marii Frății, ca să urmărească festivitatea.

În centru se așezară întîi Diego Hun Ig, lîngă reprezentantul guvernului, pe urmă căpeteniile Frăției, toți în fața unei mese acoperite cu steagul albastru și alb. Rînd pe rînd, fiecare indian venea să-și primească titlul de proprietate, pe urmă, la sfîrșitul ceremoniei, după discursul unui domn care vorbea mai mult cu mînecile decît cu buzele, de multe gesturi ce făcea, Diego răspunse pe scurt.

După aceea au urmat alte bătăi de tobă — s-au lansat rachete și bombe zburătoare, iar *marimbele*[1] și orchestra au început să cînte deșteptarea.

— Cîntăm imnul național? veni să întrebe dirijorul orchestrei.

— Nu, îi răspunse reprezentantul guvernului, imnul îl cîntați cînd ajungem la Palo Alto, în momentul cînd proprietarii își iau în primire terenurile.

Așa a și fost. La Palo Alto, parcelele de pămînt erau deja trasate și toți indienii s-au dus acolo cu familiile și au așteptat pînă ce fiecare și-a luat în stăpînire pămîntul său.

Părinții cu copiii lor, nepoții, toți îmbrăcați în țesături multicolore și cu fețe de sărbătoare, alcătuiau grupuri arătoase pe fiecare parcelă și, de departe, se numărau cu sutele și miile cei care își luau locurile în primire. Cînd fură cu toții

[1] Instrument muzical din America Centrală asemănător xilofonului, la care cîntă simultan doi sau trei muzicanți (n. t.).

acolo, începînd cu cei care păreau mari pentru că erau aproape și pînă la cei care se zăreau foarte mici pentru că erau mai departe, intonară într-un singur glas imnul patriei, cu picioarele pe propriul lor pămînt, nu ca niște dezmoșteniți care cîntă.

4

După cîteva luni, Cocoșoaica primi vizita unei vechi colege de școală. La drept vorbind vederea ei îi pricinui o mare surpriză. Dar se înțeleseră repede. Simplul comentariu asupra situației „atît de grele" le-a permis să cadă de acord. Singurul lucru pe care-l avea de făcut Cocoșoaica era să înscrie pe o foaie de hîrtie numele tuturor comuniștilor din sat.

— Sînt mulți, Bérnar? o întrebă prietena ei cu cel mai frumos surîs, care descoperea niște dinți descărnați, amintindu-i în felul acesta că așa i se spunea la școală.

— Toți cei din Marea Frăție. Ți se pare puțin?

— Dar Frățiile sînt treaba Bisericii, ca să-i sărbătorească pe sfinți și pe Fecioară.

— Frăția Sfîntului Dominic a primit pămînturile care s-au împărțit aici; se numește Marea Frăție.

— Da, da! pînă unde s-au infiltrat ăștia, dar n-o să dureze mult, planurile sînt gata și pentru că știu cum a murit tatăl tău, m-am adresat ție. Peste tot se întocmesc liste de comuniști ca să nu scape nici unul.

După ce plecă vizitatoarea, Cocoşoaica îşi înăspri ochii. Pe trăsăturile ei fine, pupilele negre se imobilizară şi se pironiră într-un punct.

Pistruiatul intră, însoţit de un tînăr care purta, atîrnîndu-i de umăr, un aparat de fotografiat şi spunea că este ziarist.

— E fiul unui prieten de-al meu, îl prezentă Pistruiatul şi, întorcîndu-se spre ziarist, adăugă : am lucrat cu tatăl dumitale la comisia de cadastru şi acolo am pescuit răceala asta de care nu mai scap... Tuşi. Şi tăticul, cum o mai duce ?

— Tăticul a murit acum trei ani...

— Nu ştiam. Nici nu-ţi închipui cît de rău îmi pare. Eram atît de buni prieteni.

— Vreţi să vorbiţi cu cineva ? se băgă în vorbă Cocoşoaica, curioasă şi iute. Cu cine ? Desigur că n-o să staţi de vorbă cu indienii.

— Ba tocmai indienilor am venit să le iau un interviu, spuse ziaristul, privindu-şi bombeul pantofilor, ceea ce făcea des cînd vorbea.

— Mereu născocesc cuvinte noi, spuse Cocoşoaica. Cuvîntul ăsta : inter... inter... eu nu l-am auzit niciodată.

Însoţit de Luis Marcos, Pistruiatul, ziaristul plecă în căutarea căpeteniei membrilor Frăţiei, Diego Hun Ig.

Din pragul porţii care se deschidea într-o îngrăditură spre o curte mare, umbrită de pomi fructiferi, începură să strige, întrebînd dacă stăpînul e acasă. Apăru o femeie de statură joasă, gata să-şi ascundă obrazul în palme, fiica lui Hun Ig. Întrebară de Diego.

— E aici... răspunse scunda indiană.

— Spune-i că-l caută un domn...

— Apoi o să-i spun... şi o luă la fugă.

Îndată apăru silueta căpeteniei. Capul pieptănat şi pomădat, cămaşa foarte curată, pantalonul ajungîndu-i la genunchi şi sandale noi.

Se apropie şi, după ce-l salută pe domnul Marcos, înţelese că ziaristul vrea să stea de vorbă cu el, să-i pună cîteva întrebări.

— Nu eşti poliţist ? întrebă Diego neîncrezător.

— Ce prostie ! îi spuse Pistruiatul. E un ziarist, din cei care scriu la ziare, înţelegi ?...

— Da, înţeleg... Şi ce vrei să întrebi ?

— Primul lucru ar fi să intrăm... spuse Pistruiatul.

— Nu-i obligatoriu, interveni ziaristul care nu vorbise încă ; în felul acesta, interviul va fi mai firesc. Şi se gîndi : un ziarist ia un interviu şefului comuniştilor. (Exclusivitate pentru revista de circulaţie continentală *Visiones*.)

— Bineînţeles, dacă doriţi să intraţi... spuse Diego, păşind peste pragul porţii.

— Nu, nu vă deranjaţi. N-am decît două-trei întrebări : sînteţi comunist ?

Diego rămase locului fără să înţeleagă. Răspîndind un miros de verbină, fiica lui veni să se aşeze lîngă el, urmată de şase băieţi de vîrste diferite. Toţi îşi înconjurară tatăl.

— Dar ce-i asta ? întrebă la rîndul lui Diego.

— Este dragostea liberă, dreptul de a avea mai multe femei, încercă să-l lămurească Pistruiatul, să-ţi dai copiii statului...

— N-am decît o „femeie“ și ăștia toți îs copiii mei. Cei mari merg la școală și o să-i trimit pe toți acolo, ca să învețe.

— Asta e „comunism“, spuse Pistruiatul. Vezi bine că ești „comunist“, vrei să-ți trimiți copiii la școala de stat.

— Bine, nu știu, dar vreau să-mi trimit copiii la școală ca să învețe carte.

— Spuneți-mi, domnule, continuă ziaristul, dacă în Frăția dumneavoastră, după ce ați primit pămînt, vreți să vă cumpărați un tractor, o semănătoare și să faceți un siloz mare.

— Da, domnule, asta dorim.

— Foarte bine, se umfla în pene Marcos Pistruiatul, foarte bine...

— Spune acolo, se înteți indianul, că acum sîntem toți proprietari, că acum sîntem toți stăpîni, că avem cu toții parcelele noastre și că o să fim bogați. O să avem cu toții banul nostru.

— Incă o întrebare : ceea ce aveți este al dumneavoastă sau al tuturor ?

Diego răspunse fără să șovăie :

— Numai al meu. Fiecare cu al său. Ce o să avem în comun o să fie o icoană a sfîntului nostru Patron, Sfîntul Dominic, pe care am comandat-o acum trei luni.

— Și tractorul și silozul și semănătoarea ?...

— Da, toate astea o să fie ale tuturor, ca și Sfîntul Dominic. Totul tuturor. Toți își vor da partea lor.

— Vezi, spuse Pistruiatul, asta înseamnă să fii „comunist“ : să ai lucrurile în comun, în comunitate.

— Apoi, eu nu știu ce-i aia, dar pămîntul nu e în comun. Niciodată ! Ah, cît îi lumea ! Pămîntul pe care mi l-au dăruit e numai al meu, și-al meu, și n-am să las să mi-l ia. Că doar mi l-au dat pentru ceva.

5

Chiar în acest loc, îi seceră rafala viața lui Diego Hun Ig. O epocă de mare suferință pentru toți indienii ! Cocoșoaica, ajutată de Luis Marcos, nu numai că a furnizat lista tuturor „comuniștilor“ din sat, dar a fost și cea care a semnalat escortei formate din soldați mercenari casele. In localul „Marii Frății“ se instală un soi de tribunal. Cocoșoaica ținea loc de președintă, iar ordinele, avînd drept scop să curețe de comuniști satul și împrejurimile, erau executate orbește de oameni veniți de pretutindeni.

Cocoșoaica, după această primă zi de măcelărire a membrilor Frăției, se lăsă să cadă pe pat, fără să-și dea jos basmaua cu care se lega, nici să-și scoată pieptenii pe care-i purta în păr, fără să aprindă lumina, pe întuneric, și îi spuse lui Luis Marcos care rămăsese să închidă ușa cu cheia :

— Acum să nu mai bată tobele... să nu mai răsune tobele... tobele... spun... ordon să tacă...

Pistruiatul nu răspunse. Rămase în întuneric, fără să știe dacă trebuia să aprindă lampa, înfricoșat, pentru că în vocea Cocoșoaicei era ceva neobișnuit, neliniștit și violent.

Amîndoi, ca niște umbre, se răsuciră.

— Toba!... strigă Cocoşoaica. Toba!... O auzi?

El n-auzea nimic. Dar se feri să vorbească.

— Fă în aşa fel ca blestemaţii ăştia să înceteze să mai facă atîta zgomot!... Din ordinul Cocoşoaicei, Bernardina Coatepeque, să fie omorîţi toţi proprietarii de tobe. Auzi?

— Mă duc...

— Haidem...

Şi Cocoşoaica alergă în urma lui cu obrazul chinuit de schimonoseli ciudate, cu poalele suflecate de parcă ar fi vrut să treacă un rîu, strigînd să tacă tobele. Satul mirosea a pulbere şi sînge. Doar ei doi mergeau pe străzi. Cîteva cadavre de indieni rămăseseră încă neîngropate. Se împiedecau de ele.

Un zgomot de tobe, într-adevăr, îl făcu pe Pistruiat să creadă că şi el a înnebunit. Erau în piaţă, nu departe de poarta „Marii Frăţii", cînd Luis Marcos auzi tobele, tobe foarte mari, tobe imense undeva în cer, tobe care tunau printre nori.

Dar îşi dădu repede seama că era vorba de avioane. Voi s-o oprească pe Cocoşoaica, s-o strîngă lîngă coastele lui, dar ea era mai voinică decît el care n-avea decît oasele, şi abia reuşi să-şi frece barba nerasă de două zile de obrazul ei, cînd îi scăpă din mîini.

— Cocoşoaică, Cocoşoaică, sînt avioanele... avioanele... aliaţii noştri... care bombardează... Nu sînt tobele indienilor... Dimpotrivă, sînt avioanele yancheilor...

Bătrînul Tucuche apăru prin valea Bănuţului, pe după coamă, ca să privească cerul din acel loc cu apă. Mîinile lui, numai piele şi oase, încercau să prindă din aer ceva ce nu se vedea, un fluid, şi îl prinse, şi după ce-l avu, tot trupul i se înverzi.

— Diego Hun Ig, îi vorbi mortului care, pentru el, era tot viu, ca apa, ca soarele şi aerul. Acum nu mai spînzură, acum ucid cu gloanţe... Prăpădul a fost întreg... Mulţi dintre ai noştri au murit pe ascuns, în sate, pe drumuri... N-a sosit încă timpul cînd pămîntul să se reîntoarcă în mîinile noastre, dar ziua aceea va veni.

— Ha! Ha! Ha! rîdea Cocoşoaica în piaţă şi îşi scutura biciul. Credeam că sînt tobe şi cînd colo-s avioane... Cît de mult îmi plac yancheii. Cu avioanele lor i-au făcut să tacă pe toboşari. Ha! ha! ha! indieni nenorociţi, stîrpiturilor care vreţi să înfruntaţi cu tobe de piele grosolană avioanele de război de ultimul tip!

A doua zi, fiii lui Diego Hun Ig se duseră să lucreze la şosea. Nu li se plătea, nu li se dădea de mîncare. Fiicele lui Diego le aduceau în coşuri fraţilor lor cîte ceva de-ale gurii. Contramaistrul, locotenentul Cirilo Pilches, o urmări pe una din fete şi o silui. „Indiancă comunistă, îi spunea în timp ce o viola, învaţă ce înseamnă dragostea liberă pe care o proclamă taică-tău, învaţă ce înseamnă să faci copii pentru stat; asta voia taică-tău, ca voi toţi să fiţi ai statului... Na, aici ţi-e tractorul, silozul, semănătoarea..."

Indiana de-abia se apăra. Se lăsa în voia soartei. Era un mic animal. Locotenentul era cineva. Avea galoane. Avea două pistoale. Avea o sabie. Era curajos. Distins. Erou. Toate acestea i-au adus decoraţii cînd bombardierele americane

triumfară asupra compatrioților săi, toboșari lipsiți de apărare. Satisfăcut, după ce-și văzu victima îndepărtîndu-se fără să se oprească măcar să-și strîngă vasele sparte, plecă să-i supravegheze pe muncitorii care lucrau la șosea. În buzunarul din spate al pantalonului avea ultimul număr din *Visiones* și continua să citească...

„...Temător, șeful comunist Diego Hun Ig, în casa căruia vom găsi literatură marxistă, primi la poartă pe cel care scrie aici și pe un onorabil cetățean din părțile locului și, înconjurat de cîini feroci, cu mitraliera în mînă, răspunse la întrebările noastre..."

Din nou răsări soarele. Acolo sus, pe înălțime, un arbore de *matasano* se legăna, agitat de vînt. Își întindea ramurile deasupra unei văi pururi verzi. Verdele cenușiu, cenușiu de aur, al frunzelor de *matasano* contrasta cu smaraldul văii. Dar, plecînd de la aceste două culori de verde, ochii lui Diego Hun Ig, fiind închiși pentru totdeauna, alți ochi, alte generații de ochi tineri continuau să numere unsprezece tonuri de verde din inima Străbunei Ape, pînă ce adunară cele treisprezece nuanțe necesare ca să construiască baldachinul strălucitorului Stăpîn al Penelor de *quetzal* [1] care, într-o dimineață din aceste noi dimineți, va împărți definitiv pămîntul între indienii toboșari...

[1] Pasăre din America tropicală, cu pene verzi și roșii (n. r.).

BOUREANUL

I SE ÎNCLEȘTASE gura de tăcere și numai cînd strîngea din dinți îi mai simțea că există în locul unde singura prezență mută era limba lui. Ar fi vrut să-și ascută ghearele, să-și ascută colții, scrîșnind. Să-și ascută privirea, neagră de furie, clipind. De somn și de oboseală pleoapele i se îngreunaseră ca pietrele de tocilă. În orice moment putea să se întîmple ce-i mai rău; și din cînd în cînd își trecea dosul mîinii peste frunte, în timp ce urechile, mari și păroase, i se umpleau de zgomotul vătuit al apei învîrtite în roata morii — puzderii din spuma care arginta ulucii de lemn ce se cutremurau. Caiduna, nevastă-sa, aștepta să-l audă vorbind, așezată alături de el pe o treaptă a podului, pod mare care vara părea de prisos pentru un rîu atît de mic, dar iarna, cînd coborau apele umflate, tremura ca o insectă din toată ființa lui de fier. Caiduna nu se uita la el. Il avea aproape, așa că de ce să-l privească? Ceea ce-i trebuia ei era să-l audă că vorbește. Cu ochii plînși, întredeschiși, se gîndea la copiii ei, la Anacleto și Serapito, care în noaptea trecută fugiseră în pădure, ca să nu cadă în mîinile unor soldați străini de partea locului, veniți de cine știe unde. Dacă prindeau pe cineva, îl împușcau fără să-l întrebe măcar de nume. Numai bărbatul ei, Boureanul, rămăsese

pe loc de încăpăţînat ce era. Dar de cînd se făcuse dimineaţă ea îi tot dădea tîrcoale ca să-l înduplece să plece cît mai degrabă. Îşi trosnea degetele, se foia într-una, ofta. În cele din urmă nu mai putu răbda :

— E gata totul... — începu să spună, şi într-adevăr din casă nu mai rămăseseră decît pereţii, tavanul şi podeaua de pămînt — ...totul e gata. Am înfăşurat toate lucrurile şi le-am pus în coş, iar restul o să încapă-n raniţă.

Boureanul, blînd de felul lui, părea altul acum. Altă fire. Altă iarbă. O învălui într-o privire de ură, o ură de fiară gata să dea într-o fiinţă lipsită de apărare, numai pentru că nu-l înţelegea, pentru că nu-i pătrundea gîndul.

— Eşti tată, ai copii, nu poţi sta aşa...

— Şi tu ce te bagi ?

— Nimic, tată, dar inima îmi spune că te paşte un mare necaz şi că trebuie să fugim în codru...

— Nu mă paşte nici un necaz...

— Dar ce te mai ţine aici ?

Nu-i răspunse. Se mulţumi să-şi sprijine mîna dreaptă pe o piatră şi, dintr-o săritură, se sculă în picioare, se înălţă pe vîrfuri şi iscodi orizontul, spre partea unde dealurile se ţeşeau, lăsînd vederii o mică vale.

— Vai ce proastă sînt ! spuse ea, ca să schimbe vorba. De atîta grabă era să uit roşiile.

Alergă spre casă. În spate îşi făcuseră o grădină de zarzavat şi plantaseră pomi fructiferi. Plînsul îi încingea faţa. Lacrimi mari, cît roşiile din mîini, îi apăsau obrajii. Nu înţelegea bine de ce, dar ştia că nu mai erau ei stăpînii

pămîntului pe care li-l dăduse guvernul. Guvernul le dăruise pămîntul, dar nişte soldaţi, care n-aveau altă lege decît forţa, li-l luau.

Un fior de gheaţă îi sfredeli capul, de la ceafă spre frunte, prin păr, la gîndul că s-ar putea întîmpla ceva rău cu bărbatul şi cu copiii ei. Termină degrabă ce mai avea de făcut ; şi apoi, cu mîinile tremurînde de durere, scoase un *machete* din locul unde-l ascunsese Anacleto, fiul ei, şi se duse să taie rădăcinile pomilor fructiferi, de curînd plantaţi.

— Să mă ierte Dumnezeu ! spunea ea cu voce tremurătoare. Dar de ce să lăsăm bogătaşului ceea ce pe el nu l-a costat nimic ? Mai bine, mult mai bine ca portocalii ăştia să nu îndulcească niciodată gura blestematului. De ştiam c-o să se întoarcă şi-o să ne ia totul, semănam venin.

Boureanul n-o vedea cum nimicea copăceii, cum frunzele şi lacrimile cădeau de-a valma ; el stătea lîngă pod, cufundat în cine ştie ce gînduri, căutînd să pătrundă vreun mister, taina lucrurilor ce aveau să se întîmple.

— Da, venin, iată ce ar trebui să dea pămîntul ăsta atît de năpăstuit, atît de mult udat de sudoarea oamenilor săraci, ca să umple punga stăpînului... Atît de năpăstuit... atît de... atît de... atît de...

Şi la fiecare „atît de" înfigea şi trăgea *machetele* din rădăcinile pomişorilor, dintre care unii erau deja altoiţi, rănindu-i de moarte...

„După ce mi-a purtat de grijă şi m-a ferit de îngheţ, înfăşurîndu-mă în cîrpe ca pe un om, acum îmi dă lovituri de *machete*" — probabil că aşa-şi zice acest puiet de portocal...

Rîse. Toţi dinţii îi scînteiară pe faţa oacheşă, arsă de soare, roşie-neagră. Un rîs amar, fără voioşie, rîs de dinţi care ar fi vrut să muşte, să sfîşie în bucăţi...

Se amăra singură, singură şi din pricina tuturor, pentru că toate purtau în ele amărăciune. Soarele se înălţase şi în sudoarea trudei ei nimicitoare se amesteca plînsul, apă netrebuincioasă şi vrednică de dispreţ, sărată şi tristă. Plînsul nu poate fi niciodată vesel. Şi totuşi, atunci cînd au venit să le dea pămîntul cu titlu cu tot, a plîns de bucurie, da, de bucurie, de plăcerea care-i umfla pieptul şi o făcea să bată din palme şi să aducă nenumărate mulţumiri lui Dumnezeu, sfintei Fecioare şi sfîntului Matei, că le dăruiseră pămîntul.

Dar Boureanul ?

Cînd stătea aşezat, cînd în picioare, cînd se înălţa pe vîrfuri aşteptînd să se întîmple cine ştie ce mister.

Soarele începea să dogorească. Iguanele se umflau pe trunchiurile copacilor, în jocul de lumină şi umbră al crengilor care se aplecau, însetate de pămînt, să lingă nisipurile rîului.

Dintr-o dată, Dumnezeule mare, se auzi în depărtare un bubuit. Apoi domni din nou linişte a. De spaimă, Caiduna scăpă *machetele*. Şi n-apucă să-l mai ridice. Alt bubuit, asurzitor, mai aproape de astă dată. Alergă să se ascundă în casa goală. Furtună din senin ? Cutremur în cer ?

Se uită din casă să vadă ce face Boureanul. Naiqué stătea tot acolo, nemişcat, dîrz, doar că la fiecare bubuit îşi scotea pălăria şi se scărpina

în cap cu mînerul *machetelui*, căci nu voia să-l lase din mînă nici măcar cît se scărpina.

Apa, numai spume şi cristale, străină de ceea ce se petrecea, continua să salte cîntînd vesel pe dinţii roţii de moară, în lungi fuioare lichide care se scurgeau şi se risipeau în clăbuci şi scînteieri, pentru ca imediat după aceea, cînd roata se întorcea cu zgomot răguşit, să se repeadă în jos, cu vuiet de torent, pentru a fi apoi din nou luată de dinţii roţii care, tăind prăbuşirea apelor, o transformau în clipocire de suprafeţe mişcătoare, printre spume şi frînturi de curcubeu.

Încă o clipă, şi totul dispăruse. Caiduna văzu totul din casă. Îşi pipăi ochii, ca să se încredinţeze că-i mai are, că are ochi să vadă ceea ce nu mai vedea. Îşi pipăi ochii, pleoapele, genele.

Totul pierise, moara, roata, podul şi bărbatul ei. O cuprinse groaza, îşi simţi picioarele moi, gura vîscoasă, şi i se puse un nod în stomac. Unde era Boureanul ? Din locul unde tocmai îl văzuse înainte de ultimul bubuit nu mai rămăsese decît o surpătură spre rîul care acum se străduia să acopere cu şuvoiul său resturile podului ce încercau să-l zăgăzuiască.

Şi sus, sus, sus de tot, o umbră uriaşă, cu aripi şi muget de dihanie de fier, abia dacă se văzu trecînd.

Caiduna ieşi din casă, înnebunită de spaimă şi de durere. Printre arborii arşi, pietrele sfărîmate, pilonii căzuţi ai podului, îşi făcu drum, neştiind încotro să-şi îndrepte paşii, căutînd, cercetînd cu privirea lacomă şi cu răsuflarea tăiată vreun semn, vreo zdreanţă, ceva care să-i arate unde căzuse Boureanul.

Se înseră, veni noaptea şi ea tot nu găsise nici o urmă. În întuneric, prin locurile de unde de atîtea ori înainte, în lumina scăzută a amurgului trecea ca în plină zi, se întorcea acum bîjbîind ca o oarbă, chemîndu-l, strigîndu-l:

— Naiqué Bourean Cuyqué!... îi rostea numele întreg. Naiqué Bourean Cuyqué!

Broscoii, broaştele, greierii, pietrele şi nisipul care, sub paşii ei prostiţi de oboseală, se rostogoleau în fundul surpăturii, păreau că repetă după ea, ecouri transformate-n piatră. Naiqué Bourean Cuyqué... sau doar... Naiqué Cuyqué!... Naiqué Cuyqué!... numele lui adevărat, căci acela de Bourean i-l dăduseră la cazarmă, cînd îşi făcea armata, pentru că era un om puternic şi blajin.

Lacrimile i se uscau pe obraji, ca nişte resturi de maţe îngheţate. Ceaţa dimineţii îi scofîlcea faţa. Nici copiii, Anacleto şi Serapito, pierduţi în pădure, nici bărbatul, nici semănăturile, doar casa, pustie şi ea. Nimeni nu ştie cum a trăit în zilele acelea.

Cînd fug în pădure, oamenii se întorc de acolo slabi, obosiţi, cu ochi rătăciţi, bărboşi, zdrenţăroşi, dar se întorc; numai de la moarte nu se întorc... Să vorbeşti?... La ce bun? Din pădure oamenii se întorc... Şi acum are nepoţi. Se spune că copiii fiilor nu sînt nepoţi adevăraţi, dar ce ştie lumea?... Sînt nepoţii ei, nepoţi adevăraţi, căci seamănă leit cu bunicul lor. Din pădure se întorc oamenii, numai de la moarte nu se întorc... Şi n-a putut găsi nici măcar o cîrpă de la Bourean, nimic, ca şi cum n-ar fi existat niciodată.

— Povesteşte, Nana Caida!

— Ei, a fost odată, odată am fost şi noi bogaţi, ne-au făcut bogaţi. Era un guvern care-i înstărea pe oameni, dăruindu-le pămînt! Mă auziţi? Noi nu-l cerşisem... L-au chemat pe bunicul tău, Naiqué Cuyqué, în mijlocul pieţei din sat şi acolo, sub nişte copaci... M-am dus şi eu cu el şi-l văd de parcă ar fi azi... Bunicul vostru era un om puternic şi bun ca pîinea de porumb... Dar ştiţi, bun cu adevărat... Sub copacii aceia, în piaţă, era lume multă de la oraş, şi unul dintre ei a început să vorbească şi a spus multe lucruri, şi multe din cele spuse nu le-am înţeles. Dar ceea ce ştiu e că n-a vorbit de pomană, pentru că la sfîrşit ne-a dat un act prin care ne făcea proprietari, stăpîni, stăpîni adevăraţi, proprietari de pămînt...

— E ca un vis, Nana Caida, spuse nepoata care mergea la şcoală.

— Trebuie să scrie asta şi în cartea de istorie...

— Nu, nu scrie.

— Atunci, fata mea, au scos-o. Ce nu le place, nu pun. Dar aşa a fost cum vă povestesc eu.

— Nu degeaba spune profesoara că istoria e ca o bătrînă care a văzut multe. Nu-i aşa, bunícuţo?

— Atunci cînd spune adevărul. Pentru că bătrînii, ca şi istoria, mai mint şi ei cîteodată. Nu că eu aş minţi cînd vă povestesc ce vă povestesc, căci într-adevăr aşa s-a întîmplat, au împărţit pămînt la săraci.

— Aici?

— Da, aici... Ei, să ne fi văzut cînd ne-am întors din sat cu actele de proprietari la noi! Trebuie să vă spun că trei nopţi n-am dormit... Mi se înmuiaseră încheieturile de teamă... Vai, şi cînd a început să muncească, cînd şi-a suflecat bunicul vostru mînecile cămăşii şi s-a aşternut pe treabă!

— Şi pămînturile de care vorbeşti, bunico, unde sînt?...

— Unde erau, pentru că s-au dus pe altă lume, pe alte tărîmuri, atîta blestemăţie le-a ajuns.

— Le-au luat din nou bogătaşii...

După o lungă tăcere şi după ce a clipit încet, şi-a urmat povestea Caiduna, căruntă şi zbîrcită, împreunîndu-şi buzele pentru a rosti cuvintele cît mai limpede.

— Nu le-au luat nici pentru ei, nici pentru noi; le-au luat ca să le dea înapoi yancheilor, oamenilor de pe alte meleaguri... De asta ne-au aruncat bombe din cer...

— Atunci s-a întîmplat cînd n-ai mai ştiut nimic de bunicuţul?...

— Atunci... Fiii mei au fost pe acolo. Numai buruieni şi spini peste tot. Eu nu-mi pot închipui pămîntul acela aşa. Îl văd aievea, cum era, cum l-am văzut înainte ca avionul yancheilor să distrugă într-o clipită totul: şi moara, şi podul, şi pe Bourean... Apoi, parcă numai pentru ea, mai spuse: Carne, cărnişoară fragedă le trebuia pămînturilor acelea... carne... carne din asta de a noastră, pentru că şi pămîntul e carne, este oarecum mama care devine copil atunci cînd fiul creşte.

— Şi pentru ce l-au luat, dacă n-aveau de gînd să-l semene?

— Ca să fie al lor, şi-atîta tot... Asta vor străinii, să ne aducă la sapă de lemn, să sărăcim cu toţii, iar pămînturile să trîndăvească, pentru ca ei să poată fi şi mai departe stăpînii nefericirii noastre, a ruinii noastre, a sărăciei noastre...

— A fost un vis, Nana Caida!

— Da, un vis ca un foc aprins în cîmp deschis; şi s-a stins repede!

— Dar se va aprinde din nou...

— Fată!

— Aşa spune profesoara. Un pîrjol care o să ardă totul, pentru că scînteiele mai zboară încă prin aer şi ideile nu se sting.

Caiduna tăcu. Mîngîie, în poală, căpşorul nepoatei Agustina şi-i spuse la ureche:

— Şi toate astea tu le repeţi ca un papagal... Alte gînduri o mistuiau. Oamenii se întorc şi de la moarte. Un pîrjol care să ardă totul şi să dea pămîntul celor mai îndreptăţiţi stăpîni ai lui, fiilor ţării, va însemna întoarcerea acelora care, ca şi Nayqué Bourean Cuyqué, au murit, victime ale yancheilor care au aruncat asupra lor bombe din cer; şi atunci se va vedea, în bucuria poporului, simbolul coifurilor lor cu pene fumegînde.

CADAVRE PENTRU PUBLICITATE

I

FĂRĂ GLOANȚE, pistoalele fierbinți, fumegînde... fără tăiș, *machetele* știrbite... fără cartușe, puștile... nu mai rămînea decît fuga, și atunci au început să treacă umbre... aceleași fețe pe alte corpuri... aceleași corpuri pe alte picioare... aceleași picioare pe alte locuri, alte locuri, alte locuri...

Luați prin surprindere, în toiul nopții, de trupele înarmate pînă în dinți, scăpau în întunecimea ușoară a zorilor, la capătul unei bătălii în care rafalele nu mai semănau a luptă, ci a execuție prin împușcare, după ce mercenarii devastaseră satele și, fără să se oprească din înaintare, lăsaseră în urmă pichete însărcinate cu nebuneasca curățire a terenului prin foc și sînge.

Așa ceva nu se poate întîmpla decît prin surprindere. O înaintare prin învăluire pe căi ferate ascunse printre plantații de bananieri. Dar nici n-ar fi putut să facă un adevărat front de război țăranii aceștia care n-aveau drept arme decît uneltele lor de lucru. Cum să țină piept invadatorului ? Era înaintarea unor soldați fără patrie, avizi de pradă, și a unor ucigași cărora li se oferea ocazia să-și dezlănțuie instinctele asupra unor oameni lipsiți de apărare, să-și potolească poftele asupra unor femei cinstite.

Și iată că trece coloana celor care sînt prizonieri, fără vreo vină, printre insultele și loviturile soldățimii mercenare care, cînd nu mai poate suporta să audă pasul stăpînilor pămîntului, îi suprimă ciuruindu-i cu plumbi, căci pentru asta doar li s-au încredințat arme ce varsă mii de gloanțe.

In grupuri, acum decimate, unii izbutesc să ajungă la barăcile sortite să-i concentreze.

— Nu sîntem criminali !... se mai aud încă strigătele cîtorva oameni curajoși.

— E o crimă să faci parte dintr-un sindicat ?

— Nimeni n-o să ne facă să tăcem, prostule, din moment ce n-am făcut nimic !...

— Compania ?... In afară de faptul că am cerut ceea ce în mod legal ni se cuvenea, niciodată nu ne-am dat în lături de la datorie...

Setea și căldura îi măcinau. Erau din ce în ce mai numeroși în barăcile strîmte. Nu mai aveau unde să se miște. Se plînseră. Ofițerul care-i auzi nu se lungi la vorbă :

— Așteptați, așteptați puțintel, că acușica începe bairamul. Acum sînteți prea înghesuiți, dar într-o clipă... și văzînd că mai mulți soldați tîrau un negru care le opunea rezistență, ordonă : Nu vă irosiți forțele, băieți, chiar aici...

Și chiar acolo îl doborîră cu un foc pe negrul Venáven. Nu se prăbuși imediat. Dar la fiecare descărcătură, zvîcnea. Și salturile lui rostogoliră la pămînt vreo doi-trei paznici care-l trăgeau legat de brațe. Sîngele nu curse imediat pe trupul lui de abanos cald, începu prin a-i colora întîi cămașa la cot, pe urmă pantalonii între picioare.

Valul de prizonieri creştea. Cîte unii veneau în ciudatele lor haine de lucru, de parcă erau scafandri. Ii dăduseră jos din maşinile care serveau la stropitul copacilor cu insecticide. Mirosea a banane, a căldura plantaţiei de bananieri. Dar alături de oamenii aceştia acoperiţi de căşti, ochelari groşi, mănuşi şi cizme mari de cauciuc, alături de aceşti cîţiva care puteau fi luaţi drept soldaţii unei armate moderne, mai erau şi cei pe jumătate goi, cei care n-aveau decît un pantalon scurt şi picioarele descoperite, despuiaţi şi gălbui, de culoarea paludismului însuşi. Işi strîngeau buzele ca nişte ciocuri de cocoşi mustăcioşi, ca să profite de ţigară pînă la capăt. Ceea ce fumau numai era decît foc şi cenuşă. Să fi fost o sută, să fi fost două sute, să fi fost trei sute. Erau mulţi. Rafale şi iar rafale de mitralieră. Strigăte. Urlete. Tăceri îngrijorătoare. Şi noi mase umane, însîngerate, strivite, terorizate şi îngrămădite în barăci, ca vitele.

— Nu ştiu cum să omor atîta lume la un loc. Trebuie împuşcaţi în grupuri, domnule colonel, şi dacă tot ne apucăm de treabă, apoi s-o facem imediat, că ne poate lua timp mult.

— De asta mă tem şi eu, domnule maior, că de-i împărţim în grupuri să nu ne ia mult timp, nu uitaţi că mai trebuie să-i şi îngropăm. S-o sfîrşim cu ei chiar aici unde sînt. Impărţiţi în grupuri, ar trebui să săpăm gropi peste tot şi o să ne dea mult de furcă.

— Da, domnule colonel, nu mă gîndisem la asta, că o să trebuiască să-i îngropăm.

— Şi cam cîţi sînt ?...

— Iată aici, domnule, lista celor din sindicate, şi dintre ăştia nu-s mulţi cei care-au luat-o din loc, şi ăi de-au fugit au plătit-o scump. Maiorul Pacay a fost însărcinat să le facă de petrecanie fugarilor.

— Aşa-i, Pacay e specialist...

— O mie nouă sute de fugari figurează pe foaia lui de serviciu... maiorul rîse cu toţi dinţii lui de fildeş roşcat. Pe urmă, încruntînd sprîncenele, adăugă : Chestia asta cu gropile în care o să-i îngropăm îmi dă de gîndit. Cel mai bun lucru care-mi vine în minte, e să-i punem chiar pe ei să sape o singură groapă. E bună ideea. Şi acolo-s şi uneltele...

— Păi dacă-i aşa, domnule maior, nu ştiu ce mai aşteptaţi. Păcat că n-o să aibă timp să organizeze sindicatul celor care-şi sapă singuri groapa.

— Ar face-o. Dacă le-o propunem, o fac. Un comitet de conducere, un secretariat pentru redactarea textelor, unul pentru publicitate, unul pentru conflictele de muncă.

Colonelul dădu din picioare ca să nu-i amorţească ; gulerul tunicii îi era descheiat, în mînă ţinea o batistă cu care-şi ştergea sudoarea de pe obraz cu mici lovituri, şi abia dacă răspunse la salutul maiorului care bătu din călcîie ca să se retragă.

Nimeni nu ştia nimic. Gropi ? pentru ce gropi ? Pentru tranşee ? Vor să pregătească defensiva în cazul unui contraatac al armatei poporului ? De unde, din ce parte a cerului sau a pămîntului vor apărea trupele ? Unde va avea loc bătălia ? Le va fi oare posibil lor, prizo-

nierilor, care n-au drept arme decît unghiile și dinții, să participe la luptă. Moartea nu-i mai înspăimînta. Dacă nu puteau lua parte la luptă ca niște combatanți, să-i lase cel puțin să-și ofere pieptul, carne care să-i apere pe soldații Revoluției ce vor veni să-i răzbune și să restabilească ordinea.

De cum se oprea vreunul din truda de a săpa și de a scoate pămînt, îl și snopeau în bătăi, și nu puțini erau cei care se rostogoleau pe jos, cu coastele sau maxilarele frînte, vărsînd sînge, dar nu se mai sculau, căci de-abia căzuți pe pămîntul proaspăt răscolit, li se și trăgea un glonte în spate. Ceilalți, cei care se ridicau, mureau mai tîrziu. Ca să mai prelungească timpul necesar venirii trupelor poporului, ca să piară cel puțin cu gustul revanșei, nu le rămînea decît să sape, să sape fără să crîcnească, să-și sape propriul mormînt.

De ce să nu se ridice toți și să fie uciși toți dintr-o dată, fără să mai fie nevoie să sape groapa asta în care urma să li se arunce cadavrele ?

De ce să mai adîncească această cumplită cavitate care-și deschidea fălcile în fața lor ? Pentru că cei care săpau, gîfîind și istovindu-se, simțind că le curge urina în pantaloni, că intestinul gros li se golește de încordare, în timp ce-și plimbau ochii cristalizați de spaimă pe orizont în așteptarea soldaților Revoluției, știau că în felul acesta își prelungesc existența, își lungesc cu cîteva ore, cu cîteva minute chiar, firul vieții, și că în aceste ore, în cîteva minute puteau sosi, puteau miji, se puteau profila în depărtare avangărzile armatei poporului care neîndoios erau pe drum ca să curețe țara de mercenari.

Și la fiecare lopată de pămînt, aruncată din șanț, în vulcanii de piatră și noroi nisipos care se tot ridicau, la fiecare lovitură de tîrnăcop și cazma pentru a săpa mai înăuntru, la fiecare milimetru de adîncime care se afunda, sute de oameni învingeau totul, chiar moartea, și se înălțau pe propria lor agonie ca să vadă dacă apar pe undeva cei care veneau să-i elibereze din șanț, din șanțul în care cădeau, căci pe aceia ce săpau încet, mercenarii îi ciuruiau pe la spate.

— Ordonați, domnule colonel, spuse maiorul, înaintînd, cu respirația lui reținută de cîine ciobănesc, după ce bătu din călcîie, stătu în poziție de drepți și salută o frumusețe de brută pe umerii căreia străluceau galoanele de comandant-șef de sector.

— Spune-le să înceteze, ordonă acesta, groapa e destul de mare acum și trebuie să lăsăm vulturilor plăcerea de a dezgropa puțină carne pentru banchet.

Cînd li se ordonă să oprească și cînd rămaseră toți nemișcați, tăcuți, dezorientați, de-abia mai ținîndu-se pe picioare la gîndul că li se spulbera speranța de a-i vedea sosind pe patrioți, se auzi tunînd vocea colonelului :

— Pentru Dumnezeu, pentru Patrie, pentru Libertate... și pe cînd striga, în timp ce o trompetă răsuna : „Atenție, la comandă", despică aerul cu sabia, de pe înălțimea cerului. Vă aduc la cunoștință, vouă tuturor aici prezenți, că cei care aparțin sindicatelor și vor acum să le re-

nege să facă un pas înainte, ca să li se acorde viața !

Nici unul dintre oamenii aceia nu mișcă, cu moartea în față, cu groapa la picioare.

Scos din fire, mai palid decît victimele sale, se ridică în scări, strigînd cu mai multă forță ca să fie auzit :

— Pentru Dumnezeu, pentru Patrie, pentru Libertate... și reîncepu să spintece văzduhul cu tăișul sabiei, în trei rotiri, în timp ce trompeta continuă să sune : „Atenție, la comandă". Acei dintre voi aici prezenți care aparțin sindicatelor și n-au participat la greve, n-au semnat petiții pentru mărirea salariului și reducerea orelor de lucru, n-au cerut contract colectiv, n-au ocupat pămînturi luate de la Companie, aceștia să facă un pas înainte ca să li se acorde viața !

Un băiat de douăzeci și trei de ani se năpusti ca un nebun cu pumnii înainte spre locul unde se găsea colonelul, dar acesta, dîndu-și seama de pericolul pe care-l reprezenta omul ce se aruncă asupra lui, trase cu violență de hățurile calului. Animalul se ridică pe picioarele din spate cu cele din față în aer, ceea ce proteja corpul prețios al șefului, în timp ce mai multe împușcături răceau definitiv furia tinerească a rebelului al cărui trup, rostogolindu-se, le atrase după sine pe toate celelalte, pe toate cele care, cu el, în mijlocul celei mai înfricoșătoare învălmășeli de pulbere și de fum, de strigăte și de sînge, cădeau salvă după salvă, înăuntrul sau în afara gropii. Unii se tîrau, în ultimele horcăituri ale morții, ca să rămînă împreună, ca inima lor să poată rămîne unită cu alte inimi care bătuseră pentru aceleași cauze și aceleași idei, ca să formeze un front puternic și combativ, ca să nu se izoleze, ca să nu trădeze unitatea necesară în luptă și în moarte, braț lîngă braț, carne lîngă carne, sînge lîngă sînge, os lîngă os...

2

Noaptea „groparniței" se tulbură de zgomotul unui tren. Mecanicul, auzind detunăturile armelor și văzînd focul împușcăturilor în întuneric, opri locomotiva din mers cu o înspăimîntătoare zguduitură, care se transmise tuturor vagoanelor. Mercenarii luară trenul cu asalt. Erau înfometați de moarte și căutau să ucidă. Începuseră să se omoare între ei. Chiar aici, în timp ce se certau pe femeile luate din bordeluri pentru armata „eliberării", s-a produs o încăierare între cei din Honduras și cei din Nicaragua.

Toți, toți aveau nevoie de femei. Să-și ungă corpul cu carne de femeie, ca să-și șteargă de pe brațe, de pe piele, de pe tot ce-i acoperea, senzația de moarte, de carne înghețată, năclăită de plînsete și nu de sudoare, care le rămăsese de la groapă. Și se agățau de prostituate — parfum și dezinfectant totodată — ca să smulgă de pe ei mirosul acela de moarte pe care rachiul nu izbutea să-l îndepărteze. Le posedau imediat, în întuneric, pe jos, și după un spasm rapid sau prelungit, le frecau de trupurile lor ca pe un săpun spumos de salivă, cleios de spermă și sălciu de sudoare înțepătoare, totul amestecat în umiditatea caldă a nopții, în pîcla serii cu povara

aceea de lacrimi, în mirosul astringent și metalic al sîngelui și în aburul de pulbere care se înălța din zdrențele arse.

Colonelului Gerardino Cárcamo îi stătea atît de bine casca, după părerea lui, încît se ștergea de plăcere în fața oglinzii, în așteptarea comenzii sale. O femelă de culoarea tamarindului, din cele care se lipesc de mascul ca un abțibild, cu ochi de cățelușă, cu dinți de caiman, cu sîni proeminenți și cu corpul de trestie.

Reacoperi lampa pe care o descoperise ca să se privească în oglindă. Chiar el ordonase întuneric complet în tabără.

Un hohot de rîs anunță apropierea celei pe care o ceruse și, în penumbră, ivindu-se din întuneric, se profilă Quinancha.

— Trompudo, dragostea mea... îi spuse femeia intrînd, să mă faci tu să vin pînă la iadul ăsta. Cît pe ce să mă prăjesc de vie. Ia te uită în ce hal am ajuns... Și pe drum mi-am mînjit cu un noroi blestemat degetul ăsta rănit... Idiotul de mecanic a oprit trenul brusc, ca și cum am fi fost niște vite. Spune-mi dacă știi cum începe tetanosul...

Colonelul, fără s-o asculte, o apucase de talie, mîngîind-o cu mîinile lui plutitoare și umezite de sudoare, cînd pe piept, cînd pe picioare.

O palmă a Quinanchei îl făcu să-și oprească manevrele.

— Știi cum începe tetanosul, spune-mi. Îmi simt deja fălcile încleștate și mi-e greață.

— Dacă te simțeai bolnavă, de ce-ai venit ?...

— Nu mă simțeam bolnavă, dar cui nu i s-ar întoarce stomacul pe dos călătorind într-un tren

de vite ? Și cum li s-a spus fetelor că veneau să stea cu americanii...

— Și ce, bătrîna mea e și ea moartă după americani ?

— Fetele, am zis, nu eu, fii te rog atent cu cine vorbești... Dar, spune-mi dacă știi cum începe tetanosul...

— La țîțe...

— Du-te dracului...

— Întreabă-i pe americani...

— Îl întreb pe servitorul lor cel mai bun... Cum începe tetanosul ? Spune-mi, spune-mi... nu fi porc !

— Am să pun să-l cheme pe medicul de serviciu și o să-l întrebăm. Eu nu știu cum începe tetanosul.

— Între timp, poate că dacă aș avea puțin alcool la îndemînă.

— Coniac...

— Orice, numai să fie repede...

Colonelul veni cu sticla. Pe drum, și cu o lovitură de picior, își trezi ordonanța ca să se ducă în căutarea medicului, avertizîndu-l să-l prevină dacă e tetanos.

— Nu fi idiot, mi-l verși acolo unde nu trebuie.

— Dacă nu văd nimic...

— Dă-mi mie sticla...

— Mai bine să ridic cîrpa asta de pe lampă...

Zis și făcut.

Quinancha apăru cu mîna însîngerată și plină de noroi. Lichidul de culoarea chihlimbarului o făcu să tresară, cu dinții strînși, cu ochii ca niște cărbuni.

— Nu mi-ai dat nici o singură sărutare.

— Ca să-mi lovesc obrazul de ţucălaşul ăsta pe care ţi l-ai trîntit pe cap...

Colonelul duse mîna la cască. Îi stătea atît de bine şi iată că scîrba asta de femeie îi spune ţucălaş...

— Şi unde te-ai umplut de noroi ?...

— Am căzut într-o groapă în care se spune că erau morţi, e noroi de cadavre. Simt că am febră. Transpir, ard toată, tremur, nu pot să mă opresc din tremurat.

Medicul apăru, urmat de un asistent, şi fără să mai aştepte îi făcu prima injecţie antitetanică.

— Antitîrfenică, doctore ? De asta nu vreau să mi-o vindeci.

Quinancha îl auzi că-şi bate joc de ea şi începu să plîngă ca un copil. Numai noaptea în care rămăsese orfană o mai văzuse plîngînd aşa.

După plecarea medicului clănţănea, întinsă pe patul de campanie. Ordonanţa aduse alt pat şi colonelul se culcă pe el îmbrăcat, cu casca lîngă pernă. Pînza căzuse din nou peste lampă. Nu dormeau. Nemişcaţi, fără să poată închide ochii. Ea, pîndind clipa în care avea să înceapă boala. El, furios şi contrariat. În cele din urmă îl cuprinse somnul. Respiraţia lui clăbucită deveni sforăit.

Quinancha văzu mişcîndu-se o umbră. Bîjbîia de colo-colo în locul unde începeau să se întetească întunericul şi penumbra. Era îmbrăcată în zdrenţe albicioase. Cine a putut să intre ? Nu mai existau oare paznicii, gărzile personale şi ordonanţa, cu toţii înarmaţi şi cu ordin să tragă asupra oricui ar încerca să intre acolo unde se odihnea şeful ?

Quinancha se sculă. Nu era efectul febrei. Trebuia să-şi apere războinicul, şi merse în întîmpinarea fiinţei acesteia care-i căzu în braţe. O băbuţă mirosind a porumb vechi şi vorbind cu o voce de rîu care abia dacă are destulă apă ca să alerge pe nisipul albiei sale.

Din mînecile cămăşii, cîrpă zdrenţuită de atîta folosire, îi ieşeau două braţe osoase şi păroase, într-o atitudine de rugăciune, şi nişte mîini, aproape fără unghii de atîta trebăluială.

— Nu-ţi face griji, îi spuse Quinancha, asurzită de sforăiturile şefului şi încleştată de cîrcei atît de puternici încît îi dădeau senzaţia cumplită că-i ameninţată de paralizia picioarelor şi a braţelor, nu-ţi face griji, mîine am să-i vorbesc, îţi promit că o să reuşim.

Pe coastă se arătă ziua.

Quinancha n-ar fi suportat să mai rămînă nici o clipă măcar fără să strige, fără să strige cum o făcea acum, cu fulgerul acela care-i ardea trupul, cu gura larg deschisă, cu fălcile înţepenite, apucată de horcăituri şi scăldată într-o sudoare înveninată.

Colonelul aruncă un cearceaf peste ea, îngrozit de transformarea obrazului aceluia atît de drăguţ într-o faţă buhăită, contractată şi violacee. Şi chiar cînd se linişti şi plînsetele-i se reduseră la hohote neîntrerupte, colonelul nu consimţi s-o descopere, în aşteptarea medicului chemat de urgenţă, şi asta nu numai ca să n-o vadă, ci şi ca să-i calmeze strigătele care, din nou, şi mai sfîşietoare încă, tremurau, tremurau într-atît încît o lăsau fără voce, pe marginea unui soi de rugă convulsivă, cu o mitralieră

în dinţii care clănţăneau, cu fălcile ţepene care de-abia lăsau să i se prelingă rugăciunea pentru morţii din groapă.

— Trebuie să-i laşi să-i ducă la cimitir cît timp îi mai pot recunoaşte... — „şi tocmai tu o ceri, tu, care nu mai eşti de recunoscut", gîndi colonelul — dă-le voie să-i scoată din groapă...

— Da, da... consimţi el, să-i scoată, să-i scoată... orice numai să nu se descopere şi să-şi arate obrazul paralizat, de culoarea bălegarului, acoperit de o funingine pufoasă ca părul de maimuţă.

Degeaba veni medicul. Nu mai era nimic de făcut. S-o omoare, sau s-o lase să moară în durerile cele mai crîncene, mai rău decît arsă de vie, mai rău decît atinsă de turbare, cu toate simptomele celor care mor otrăviţi cu stricnină. Îi făcu chiar semn colonelului să-i pună capăt printr-un foc de revolver, mişcînd arătătorul mîinii drepte ca pe trăgaciul unui pistol.

— Cadavrele... cadavrele... mormăia ea gemînd şi aiurînd, cu o voce de nebună şi cu umbra obrazului ei de maimuţă păroasă sub cearceaful alb...

— Da ! Da !... să-i dezgroape imediat şi să-i ducă la cimitir. Auzi, Quinancha, uite, dau ordin.

— O băbuţă a venit să mă roage astă noapte, în timp ce dormeai, Gerardino, şi eu i-am spus că da, i-am promis că da, şi uite că tu dai acuma ordinul pentru mine, ce bun eşti...

— O băbuţă ?... Ai visat, Quinancha, în delirul tău...

— Bine, am visat, Gerardino, dar să-i scoată, să-i scoată...

— Maiorule...

— Da, domnule colonel...

— Cum dumneata eşti cel căruia îi va reveni comanda ariergărzii, cînd va pleca grosul trupelor, permite tuturor acestor oameni să-şi retragă cadavrele tîlharilor de la sindicat şi să-i ducă la cimitir să-i îngroape. A trebuit să-i omor ca pe nişte tîlhari.. s-au răsculat... s-au ridicat contra mea...

— Îţi aud ordinul, Gerardino — se agită corpul Quinanchei sub cearceaf — ce bun eşti cu animăluţul tău cu dinţi de caiman... de cum o să-mi fie mai bine, am să te sărut sub osişor... aşa cum îţi place, sub osişor...

— Te poţi retrage, maiorule.

— De ce-l alungi ? Ca să nu ştie că te sărut sub osişor ? Tare mîndru mai eşti !...

Noi convulsii o scuturară. Nu mai vorbea. Puţin cîte puţin încetă să mai rostească cuvintele care acum nu erau decît plesnituri de limbă gelatinoasă. Cu braţele şi picioarele închircite, ghemuită toată ca un păianjen care se arde...

Dar dintr-o dată reîncepu să urle :

— Gerardino !... Gerardino !... caimanul tău !... Quinancha !... caimanul tău !...

Colonelul se îndepărta cu trupele. Nu mai rămăseseră decît pichetele de ariergardă de sub comanda maiorului Pablo Salas şi medicul care-i spuse Quinanchei că avea s-o elibereze de cearceaf şi, ajutat de un infirmier care adusese o frînghie, se aruncă asupra ei ca s-o lege pînă la imobilizare completă şi s-o transforme într-o mumie albă.

Mame, văduve, orfani, frați, părinți își transportau morții de la gropi la cimitir.

Să-i dezgroape, să-i recunoască, să ducă în mormintele lor trupurile membrilor sindicatului lucrătorilor agricoli, și sindicatului lucrătorilor de pe plantațiile de bananieri, și sindicatului lucrătorilor de la căile ferate, ai sindicatului docherilor, în timp ce în cimitir se săpa altă groapă, un mormînt tubular în care să fie îngropat cineva în picioare. Acestea au fost instrucțiunile medicului înainte de plecare. Să facă din pămînt o cămașă de forță pentru Quinancha, ca să-i potolească convulsiile care aveau să se înteţească. Şi ea rămase aici, ţeapănă, cu obrazul ca o mască, îngropată pînă la gît, apropiindu-și și îndepărtîndu-și ochii ca cele două vîrfuri ale unui cleşte, ca să încerce să apuce ceva... ceva... bucăţica morţii ei... acolo unde moartea era totul, ei îi lipsea bucăţica ei, micul ei teren al morţii, şi încerca să şi-l izoleze cu ochii, apropiindu-i şi îndepărtîndu-i cu mişcări dezordonate care uneori făceau să se vadă corneele albe, invadate dintr-o dată de toată umbra devorantă a pupilelor. In timp ce trăgea să moară, îi muiau buzele cu zeamă de lămîie. Simţindu-şi buzele umede şi fălcile aproape paralizate, îşi repeta strigătele :

— Gerardino !... Gerardino !... Caimanul tău... Quinancha !... Caimanul tău !...

Muşte, soare, nisip în vînt şi picioarele oamenilor care purtau cadavrele. Un şuvoi de morţi umplu deodată cimitirul satului.

Quinancha îşi dădu sufletul. Oamenii ridicară ochii la cer.

3

De pe ziduri, de pe stîlpi, de pe copaci, de pe poduri, de pretutindeni au pus noile autorităţi să se smulgă sau să se şteargă toate inscripţiile sau afişele în care era menţionat cuvîntul sindicat. Panourile sfîşiate păreau drapele în zdrenţe. O furie nestăpînită cuprinsese autorităţile împotriva a tot ce era ţăran, muncitor sau sindicalist. Nu rămăsese locuinţă care să nu fi fost percheziţionată în căutare de documente, de manifeste, de arme şi de oameni ascunşi. Barem bine că cei capturaţi mergeau la închisoare şi nu la groapă. Bine pînă într-un anumit punct. Inchisorile erau gropi în care se îngropau de vii bărbaţi şi femei. Unii plecau spre alte închisori sau, direct, spre zidul condamnaţilor. Se împuşca zilnic şi la orice oră. Dimineaţa, după-amiaza, seara.

Lumii întregi îi parveneau alte ştiri. Cele ale guvernului care vorbea de deturnări de fonduri. Prin zerouri multe la dreapta, unicul loc în care zerourile au o valoare, pretindeau să-i emoţioneze pe bancherii care le folosesc în chip de zgărzi de fier pentru împrumuturi, ca să înlănţuie continente întregi. Deturnări şi tot alte deturnări de fonduri. Zerouri şi tot alte zerouri, pînă ce sutele se transformă în mii, şi milioanele în sute de milioane. Şi ştirile corespondenţilor descriind vitejiile unei învăţătoare care, călare şi cu mitraliera în mînă, acoperise, ea singură, retragerea muncitorilor combatanţi care apărau un port.

Micii proprietari creoli strigau pînă răgușeau :

— Deturnări de fonduri !... Deturnări de fonduri !...

Totuși presa străină nu se interesa de deturnările de fonduri, ci de această învățătoare numai bună de cinema care, îmbrăcată în haine bărbătești, călare pe un cal negru, se deplasa cu viteza vîntului...

— Deturnări de fonduri !... Deturnări de fonduri !...

Femeia Tarzan, Demonul roșu și multe alte porecle fabuloase îi erau atribuite eroinei...

...„După ce și-a omorît calul și l-a aruncat de pe înălțimea unei faleze în valurile înfuriate ale Mării Caraibilor, *Femeia Tarzan* sări într-o mică ambarcație indigenă, o pirogă lungă cît șira spinării, și dispăru în noapte, pe suprafața apelor argintate, escortată de o armată de rechini, printre arcurile desenate de peștii-zburători și acompaniată de orchestra peștilor muzicali și a cailor de mare..."

Și astfel continua știrea în tehnicolor.

Fură convocați corespondenții străini. Nu li se vor da decît foarte puține ore ca să părăsească țara dacă mai continuau să creeze aureola aceasta de eroism în jurul *Femeii Tarzan*, a cărei acțiune de ariergardă permisese fuga autorităților „moscovite".

Cu amabilitate și într-o spaniolă stricată, unul dintre ziariști întrebă ce altă știre senzațională mai exista, și imediat se auzi corul :

— Deturnări de fonduri !... Deturnări de fonduri !...

Agențiile de informații și ziarele din exterior refuzară să mai dea încă un comunicat asupra deturnărilor de fonduri. Nici *Femeie Tarzan*, nici deturnări de fonduri. Micii proprietari creoli se alarmară. Asta se putea. O țară despre care nu se dă nici un comunicat de presă nu există, chiar dacă figurează pe hartă. Se înmulțiră posturile din buget destinate publicității. Se creă un Minister al Propagandei. Și nimic. Lumea începea să se dezintereseze de atomul acela geografic care o menținuse trează.

Un cuvînt salvă situația. Il pronunță cu toată umiditatea salivei tabacice din gură *master*-ul publicității din New York, Jerome McFee, terminînd tocmai să mănînce o havană, s-o mestece și s-o fumeze.

Il pronunță închizîndu-și ochii săi mici de fum albăstrui, asemănător cu cel al tutunului pe care-l fuma, lăsînd să se vadă mai multă pleoapă decît ochi, mai multe gene decît pleoapă, cu părul lui de lînă albă și creață, lovindu-și burtica rotunjoară cu degetele mîinii drepte și lungindu-și picioarele prea scurte ca să atingă pămîntul, de parcă ar fi fost pedala unui pian.

Cînta la pianul acela mare cu rezonanțe rotunde care se numește lume.

Prin simplul fapt că Jerome McFee apăsa vîrful piciorului puțin mai mult, în timp ce bătea toba pe burtă, răsunetul știrii era mai mare. In mii și mii de birouri și de ziare i se reproduceau mișcările, de la dactilografă la linotipist, fără să mai vorbim de marii virtuoși ai teleimprimatoarelor : telegrafia și radiotelegrafia.

Un cuvînt, un singur cuvînt pronunţă *master*-ul, după ce se îndeletnicise cu studiul complet al antecedentelor, activităţii şi programului de acţiune al guvernului, care-i solicitase serviciile.

Un singur cuvînt. Glacial. Calculat. Produs al unui spirit care era cel mai perfect magnet, pentru a izola realităţile şi a acţiona asupra lor, după cum era şi cea mai perfectă maşină pentru a crea lozinci :

— *Corpses*[1]...

Nici nu terminase Jerome McFee de pronunţat *Corpses* că se şi dezlănţui în jurul lui o bătălie ce părea mai degrabă un joc sportiv, între lumini, sonerii, telefoane, maşini de scris cu viteze electrice şi salariaţi care se străduiau să sosească cu rapiditatea luminii şi a sunetului, ca să înregistreze sus-numitul cuvînt al cărui *copyright* fu obţinut de îndată.

Şi în mai puţin de o săptămînă, cu mulţi dolari, după ce în prealabil a fost consultat Departamentul de Stat, folosirea lui i-a fost cedată colonelului-guvernator al micilor patroni creoli, care nu se împăcau cu anonimatul, ceea ce-i mai rău decît înfrîngerea.

Corpses! Corpses! Corpses!

Toate drepturile de traducere, de reproducere şi de adaptare a cuvîntului c a d a v r e, *rezervate pentru toate ţările, inclusiv Rusia. Copyright by colonel-guvernator al Eliberării.*

Micii patroni creoli săreau în sus de bucurie. Nici deturnări de fonduri, nici *Femeie Tarzan.*

[1] Corpuri (l. engl.) (n. .).

Corpses! Corpses!... În engleză cuvîntul avea o sonoritate ciudată, ca lovitura de cioc sau ca strigătul unei păsări de pradă... *Corpses! Corpses! Corpses!... Master*-ul fu invitat să-şi petreacă un *week-end* în paradisul turiştilor şi să aibă o întrevedere cu Preşedintele.

Corpses!... Corpses!...

Toată lumea repeta acest cuvînt magic, iar excelenţa-sa tocmai îl făcea să-i strălucească pe buze cînd, în mijlocul mitralierelor şi al tăcerii, avu acces în biroul lui Jerome McFee.

— Reiese din informaţiile noastre, îi explică McFee excelenţei sale în timpul întrevederii, că totalitatea oamenilor care citesc ziarele, ascultă radio, urmăresc televiziunea sau se duc la cinema, se alimentează cu 70 % carne moartă şi 30% carne vie : singurele ştiri care-i interesează sînt cele care prezintă cel mai mare număr de morţi ; cu cît mai multe cadavre, cu atît mai multe ştiri... *Corpses!... Corpses!...*

Mai degrabă în engleză decît în spaniolă... printre mitraliere şi tăcere...

— Excelenţa-voastră va folosi o armă de care naziştii n-au făcut încă uz, pentru că nu le-am dat răgaz. Cea mai spectaculoasă propagandă pe bază de cadavre!... şi auzindu-l pe McFee cum vorbea, Preşedintele împroşcă ca o siringă, o ţîşnitură de spumă de salivă printre dinţi.

— Da, excelenţă, cadavre... insistă *master*-ul, străpungîndu-l cu ochişorii săi albaştri, de un albastru ca fumul de tutun.

Corpses!... Corpses!...

Mai degrabă în engleză decît în spaniolă... printre mitraliere şi tăcere...

— De ce crede excelenţa-voastră că nemţii îi fotografiau pe cei pe care-i trimiteau la camerele de gazare, păstrîndu-le perfect catalogate obiectele personale, ca hainele, pantofiorii de copii, părul femeilor, danturile false, ochii de sticlă? Pentru că intenţionau să lanseze prin lume cea mai grandioasă dintre propagandele pe bază de cadavre; nu corpul, ci identificarea persoanei, numele, etatea, sexul, rasa, religia, originea, meseria sau profesia, căci ar fi fost imposibil să se conserve milioane de corpuri; asta o să facem cu guvernul dumneavoastră, pe scară restrînsă, desigur, dar încercăm să-i dăm cît mai mult răsunet posibil...

Excelenţa-sa îşi răsuci mustăcioara a la Hitler.

— Să reunim cît mai multe cadavre posibil şi, materialul, o dată pregătit, să-l fotografiem. Pe urmă îl vom multiplica în ziare, reviste, la cinema, la televiziune, pe afişe, prezentîndu-le ca victime ale barbariei roşii.

Cînd *master*-ul se retrase, foarte mulţumit de faptul că Preşedintele îl însoţi pînă la uşa biroului, îşi luă rămas bun cu o frază care recapitula totul:

— Guvernul dumneavoastră, domnule colonel, anunţaţi-l prin cadavre...

Corpses!... Corpses!... Mai degrabă în engleză decît în spaniolă, printre mitraliere şi tăcere, ca o lovitură de cioc sau un croncănit de pasăre neagră, funebră, care se hrăneşte cu hoituri.

Telegramele circulare, destinate guvernatorilor, primarilor şi şefilor de poliţie, nu se lăsară aşteptate.

„Suspendaţi ordinul nostru anterior de a furniza de urgenţă sînge pentru transfuzii şi, potrivit instrucţiunilor precise ale Preşedinţiei, îndepliniţi următoarele: procuraţi-vă cel mai mare număr posibil de cadavre pentru publicitatea guvernului. Dumnezeu, Patria şi Libertatea. (semnat): Ministerul de Interne."

Răspunsurile nu se lăsară nici ele aşteptate:

„Cincizeci de deţinuţi au fost desemnaţi să fie executaţi pentru a vă procura cadavrele necesare. Indicaţi dacă este suficient. Dumnezeu, Patria şi Libertatea. (semnat): Comandant local San Lucas."

„Nouă şefi revoluţionari au fost executaţi noaptea trecută pentru a pune cadavre la dispoziţia guvernului. Faceţi cunoscut dacă trebuie mai mulţi. Dumnezeu, Patria şi Libertatea. (semnat): Primarul din Todos-los-Santos."

„Am capturat mai mulţi cetăţeni care refuzau să servească guvernul cu cadavrele lor. Sînt acum la ordinele dumneavoastră. (semnat): Comisar militar Milpas Altas."

A fost nevoie de ordine definitive, într-atît ploua cu răspunsuri referitoare la execuţii şi la anunţuri de împuşcări, interzicîndu-se autorităţilor inferioare să mărească materialul de propagandă, căci trebuia folosit cel existent.

„Sînt o femeie bătrînă, suna un mesaj adresat Preşedintelui, şi dacă este nevoie de cadavre, îl dau pe al meu, numai să nu mi se ucidă fiul care e tînăr şi tată a trei prunci."

Încetară împuşcăturile, dar începu transportarea morţilor. Sătenii văzuseră ei multe, dar

așa ceva, să se scoată morții din cimitir și să fie duși arestați în capitală, încă nu.

Escorte, polițiști, jandarmi, cu arme și *machete*, însoțeau funebra procesiune pe toate drumurile țării. Erau îmbrăcați în kaki, cu pălării ca din Texas și, pe braț, cu insigna sabiei și a crucii.

Morții erau îngrămădiți ca gunoaiele în jurul orașului.

Expertul firmei McFee, special angajat ca să conducă operația publicitară, calificá drept „sabotaj" telegrama prin care se ordonase transferarea cadavrelor în capitală, și trebui să se telegrafieze din nou, dîndu-se instrucțiuni autorităților subalterne, să se mulțumească cu dezgroparea rămășițelor persoanelor moarte în cursul ultimelor evenimente și să le lase expuse intemperiilor pînă la sosirea fotografilor și a corespondenților de război.

4

Nimeni nu dădu semnalul de alarmă, în afară de vulturi. Tromba de păsări negre care începu să dănțuiască deasupra cimitirului!

Se dezgroapă morții!

Aceasta a fost prima știre. Cea care le scoase întrucîtva din durerea și toropeala lor pe soțiile, mamele, fiicele și surorile celor din sindicate, masacrați în groapă.

Amiază lustruită cu șmirghel, orbitoare.

Au ieșit din casă așa cum s-au nimerit. Ușile au rămas deschise, mîncarea pe foc, țesătura pe

mașina de cusut, tutunul pentru țigări tăiat în foi și piatra de lustruit purtînd încă pe ea căldura mîinii.

Negre, îmbrăcate în zdrențe, în bale de cîrpă, înainta una, înainta alta, înaintau toate, urmate de copii și de cîini, de copii fără pantaloni, ținînd sus în mînă un porumbel, căci numai așa reușeau să nu fie împușcați. Fiind copii, îi cruțau. Tot ce era bărbat a fost secerat.

Se dezgroapă morții!

Toate voiau să meargă în față. Nu se putea. Unele trebuiau să rămînă și în spate. Dar nici una nu voia.

Duhoarea grea a morților în vînt. Drumul arzător. Praful de jăratic al pămîntului alb. Toate în față. Unele în spate. Unele care se resemnaseră să le urmeze pe cele care, mai călite la mers, înghițeau cu pași mari distanța din sat pînă la cimitir.

Alte femei le-o și luaseră înainte. Aflaseră vestea mai de mult și se mobilizaseră cu căruțe, cu cai, cu biciclete și chiar cu un automobil distrus și fără capotă.

Îmbrăcate în doliu și cu fața scăldată în picături de sudoare neagră, într-atît de murdare le erau genele de un praf negricios pe care lacrimile îl subțiau, priveau, tăcute, mușcîndu-și bamile îl subțiau, priveau, tăcute, mușcîndu-și batista, la soldații care răscoleau mormintele călcînd în picioare crucile și florile, ca să scoată rămășițele celor care, căzuți în groapa săpată chiar de ei, le fuseseră înapoiați datorită intervenției Quinanchei. Atunci încă îi mai puteau recunoaște.

Acum nu.

Acum, parcă s-ar fi smuls rădăcini de copaci, distrugîndu-le. Rădăcini umflate de pămînt și de somn. Totul era cald, supraîncălzit, fierbînd în cuptorul coastei, în afară de ei, sălbatic de înghețați, fără ochi, cu pleoapele acoperite de pietriș.

— Niciodată nu s-a văzut nerecunoștință mai mare... de ce-i dezgroapă, dacă și colonelul și maiorul au dat ordin să fie scoși din groapă și duși la cimitir ? Ce le-au făcut pentru ca, nici măcar morți, să nu-i lase în pace ? Unde o să-i ducă ?

Femeia care vorbea era una dintre cele care sosiseră mai la urmă, dar nu putu să spună mai mult, ceva se rupse în ea și, înghițitură cu înghițitură, își bău în tăcere toată grindina lacrimilor.

— O să-i mai duceți la groapa cea mare, nu ? interveni o țărancă cu ochii vătuiți, de culoarea pulberei de pușcă, adresîndu-se caporalului.

— O să-i stropiți cu rachiu și o să le dați foc ? interveni alta.

Și o a treia :

— Spuneți-ne ce-o să faceți cu ei ! Măcar atît, să știm ce-o să li se întîmple.

Nici nu-i luară de-acolo, nici nu le dădură foc. Ii aruncară, conform ultimei telegrame care cerea să-i lase afară din morminte la ordinele autorităților și să-i răspîndească ca pe niște gunoaie, în jurul cimitirului, în mocirle, în ierburile înalte, pe pietre.

— Ei bine, pînă aici, plăcerea asta n-o să le-o facem ! O femeie zdravănă înaintă cu mîinile în șolduri, urmată de altele, pleavă măruntă care

începea să-și simtă unghiile în vîrful degetelor și să le miște ca pe niște gheare. Pînă aici, plăcerea asta n-o să le-o facem ! Dacă ceea ce pretind și vor este ca să-i mănînce vulturii, atunci, nu, mai sîntem și noi aici ! Haideți, să ne pregătim pietrele !

Și fiecare familie, cu cîinii și copiii săi fără pantaloni, care alergau în toate părțile să caute pietre, se înfipse lîngă mortul său, cu proiectilele necesare, bastoane, praștii și țevi ca să-l apere împotriva asaltului enormelor păsări negre ce atîrnînd greoaie pe ramurile *guaiabalilor* se auzeau încă și mai greoaie acum, cum săreau pe pămînt.

Eduarda Malcober fugi din cimitir, hotărîtă la orice, chiar și la moarte, ca să-l caute pe maiorul Salas și să-i arate barbaria care se comitea, dar îl întîlni în apropiere, cu o întreagă suită de domni, mergînd spre cimitir. Ii lăsă să treacă, apoi îi urmă foarte de aproape, ca să audă ce spuneau pe englezește.

Inaltă, voinică, cu un căpșor de mulatră, cu părul creț, cîrnă, cu pieptul mare, Guaya Malcober înțelegea bine engleza, pentru că trăise în Honduras-ul britanic. Ciuli urechea și află că toți acești oameni cu ochelari de soare negri, potrivit cu doliul din jur, veneau să fotografieze „barbaria roșie“.

Și ea a fost prima care a protestat. Mai întîi în spaniolă și apoi în engleză.

— Fir-ar al dracului ! La început i-au omorît pentru că erau din sindicate, acuzîndu-i că-s

„roșii", și acum vin să-i fotografieze ca să-i prezinte drept victime ale „roșilor", adică propriile lor victime... Se aruncă asupra servietelor corespondenților de război, asupra fotografilor. Fură nevoiți s-o oprească.

— In orice caz... dar nu putu spune mai mult, căci o luară de-acolo tîrînd-o de bruma de îmbrăcăminte care-i rămînea și de numeroasele-i șuvițe de păr care se desfăcuseră.

— Nu ! Nu !... De ce să-i lăsăm să-i fotografieze ?

Și i se alăturară mai multe femei, interpunîndu-se între fotograf și cadavre. Maiorul Salas în persoană și soldații interveniră. A fost punctul culminant pentru cineaștii care urmăreau scenele acestea cu ochii aparatelor de filmat.

— Foarte bine ! Foarte bine ! spunea în spate tehnicianul. Ce document, Dumnezeule ! Soldații guvernului „roșu" vrînd să le facă de petrecanie femeilor, după ce i-au măcelărit pe bărbați !

— Dar din moment ce sînt de la sindicate !... se auzeau, întretăiate de lovituri cu patul armei, strigătele femeilor care nu se dădeau bătute. Din sindicatul căilor ferate !... Din sindicatul docherilor !... Din sindicatul muncitorilor agricoli !... Din sindicatul muncitorilor de pe plantațiile de banane !... să nu-i fotografiați !... Nu i-au omorît „roșii"... Dimpotrivă, i-au omorît pentru că erau „roșii" !...

— Ce au fost nu ne interesează, mugi maiorul. Avem nevoie de cadavre pentru publicitatea guvernului !

— Ca... da... vre... pen... tru... pu... bli... ci... ta... tea... gu... ver... nu... lui... repetă corul femeilor, îmbrăcate în ce le lăsaseră mercenarii.

— Ca... da... ca... da... vre...

Guri de mame pe care durerea le paraliza într-atît încît li se puneau cîrcei, de soții care-și înghițeau părul și lacrimile, de fiice care-și îmbibau în lacrimi pielea uscată și palidă a obrajilor de culoarea mațelor, de surori care, zguduite de hohote, lăsau să le cadă brațele, înfrînîndu-și singure pofta de a se arunca asupra unor asemenea canalii, a unor asemenea șacali străini înarmați cu aparate...

— Și ăștia într-adevăr sînt numai buni, gata copți, spunea în fiecare moment maiorul, cu vocea ieșindu-i de sub batista strînsă la nas ca să nu i se facă greață și să nu verse din pricina mirosului pestilențial al cadavrelor ; corespondenții erau înzestrați cu măști cu un puternic dezinfectant, care mirosea mai rău decît cadavrele, în timp ce operatorii nici nu simțeau duhoarea, într-atît îi interesa... documentul.

Să se servească de ei pentru campaniile de publicitate împotriva propriilor lor idei. Să fi murit eroic, să nu fi făcut nici unul din cei ce zac acum în groapă pasul înainte, cerut de colonel ca să se salveze, ca să fie grațiat, și să servească acum, cînd nu mai puteau să vorbească, nici să protesteze, nici să se apere, la discreditarea mișcării sindicale, cauză pentru care muriseră dîrzi sau luptînd !

Nu, nu, nu se putea aduce un ultragiu mai mare unui mort decît să i se arunce cadavrul

împotriva ideilor lui, a convingerilor, a idealului său, masa înțepenită a cărnii și a oaselor sale împotriva a ceea ce fusese, împotriva a ceea ce iubise și apărase pînă la sacrificiul propriei sale vieți !

Dar, aruncați din cimitir, amenințați de vulturi, protejați de femeile pe care soldații le acopereau cu lovituri și cu răni, acești bieți morți, cu viermi pe oase, cu peri pe piele, nu serviră la nimic față de mărturia adusă de Quinancha, transformată în „vedetă“ a cimitirului, pentru că fusese înfășurată într-un cearceaf, legată cu o frînghie de spînzurătoare și îngropată de vie de către „roșii“.

Reporterii scriau cu viteza de optzeci de cuvinte pe minut. Unul dintre ei, cel mai teribil copoi, o luă la fugă în căutarea unui telefon.

Corespondentul uneia din cele mai puternice rețele de radio avea un magnetofon asupra lui și-l puse în funcțiune, pentru ca una dintre femei să-i povestească cu propria-i voce moartea Quinanchei, doborîtă de „roșii“. Totul mergea foarte bine, dar la sfîrșit — aproape cu intonația acelei voci dureroase care fusese auzită repetînd mereu aceleași cuvinte timp de ore și ore, pînă ce se stinsese, martora reînvie în fața microfonului strigătul Quinanchei :

— Gerardino ! Gerardino ! Caimanul tău !... Quinancha ! Caimanul tău... !

— Nu, asta nu se poate lăsa, spuse maiorul Salas apropiindu-se și încercînd să oprească aparatul cu mîna lui de soldat. Gerardino este numele șefului, iar asta, ca să spunem lucrurilor pe nume, era „ulciea“ lui.

Se exprima așa ca să nu jignească, dat fiind că „ulcică“ ascundea pe „gagică“ sau „iubită“.

Continuară cu înregistrarea pînă în clipa cînd vocea corespondentului vorbi pe englezește :

„Stimați ascultători, ați auzit în spaniolă, și vă vom traduce în engleză, vocea unei țărănci de la plantația de banane, care ne-a relatat unul din foarte numeroasele acte de vandalism comise de «roșii» pe pămînturile Societății Fructifere.“

Fotografiară și filmară corpul Quinanchei, înfășurat în cearceaf cu toate spiralele frînghiei. Apoi scoaseră frînghia și o filmară, apoi o fotografiară numai cu cearceaful și, în sfîrșit, o despuiară de cearceaf, iar obiectivele o devorară din toate pozițiile. O femelă frumoasă, de culoarea tamarinului care se lipea de trupul masculului ca un abțibild, cu ochi de cățelușă și dinți de caiman...

— Cadavre pentru publicitatea guvernului !... repetau femeile tot mai încet, străine de ce se întîmpla cu Quinancha, căci se aflau în afara cimitirului, apărîndu-și morții cu ciomege și pietre de voracitatea vulturilor.

— Vu-u-ul... tur !... Vu-u-ul... tur !... fir-ați... parc-ați fi yanchei !...

O dată terminate „turnările“ cu Quinancha, cea mai bună „vedetă“ pentru publicitatea guvernului, manevrată de Jerome McFee, li se permise femeilor să-și îngroape din nou morții.

După căderea nopții, încă își mai îndeplineau trista misiune, cu ajutorul cîtorva roabe de care le făcuse rost paznicul.

Aprinseră focuri. Nu numai ca să alunge cîinii care urlau, ci și coioții [1], coioții și spaimele. Tremurau de groază în căldura nopții tropicale plină de stele, înnebunite de înțepăturile insectelor. Cînd ridicară trupul Quinanchei ca să-l îngroape, li se păru că-i aud, în noaptea caldă și înstelată, strigătul sfîșietor, ca și cum încă o dată avea să fie îngropată de vie:

— Gerardino! Gerardino! Caimanul tău! Quinancha! Caimanul tău!...

[1] Specie de lup din America Centrală (n. r.).

AGRARIENII

1

UN CANAT de briliante. Pînă tîrziu, tîrziu de tot, mai dăinuia încă viziunea imensei căști muntoase, acoperită de o potcoavă de soare. În fundul gropii luminoase care se despica spre apus, Tiburcio Sotoj aștepta să se împreune copitele nopții. Îi plăcea întunericul. Gustul lui de rădăcină, de fum, de somn, de mușchi, de aer negru. Cătrănit de umbră, cu uriașe șiroiri de stele pe fața-i sumbră, se întoarse la colibă, clopot de noroi și de paie, pe care flăcările vetrei le loveau, ca niște talăngi de aur. Nevastă-sa, mărunțică, cu ochi mari și dinți albi ca seva arborelui de lapte, se îndepărtă de lîngă foc spre penumbră, ca să vadă cine intrase, bărbatul sau copiii, și oftă.

— Credeam că s-au întors copiii, dar ești tu, Tiburciano... Nu i-ai întîlnit?... S-au dus pe-acolo... Iaca, pîrdalnica aia de mașină cu honograf de cîntă la... la pîntecoșii ăia de Zigüil... Și, în timp ce vorbea, își întoarse din nou ochii spre oale — fără să aștepte răspunsul lui Tiburcio, om scump la vorbă — adulmecînd într-una din ele mirosul de fiertură de fasole, în alta mai mare fumul acru al porumbului copt cu var, și într-o ulcică urmele lăsate de cafeaua care se răspîndea ca o spumă.

Da, Tiburcio era un om scump la vorbă, fără păr pe față, nici trăncăneală dulceagă în plisc, după cum spunea chiar el, spîn și uscățiv, numai piele și os. Dar, de astă dată, în mod excepțional, vorbi despre însemnătatea de a vîna pe propriu-ți teren, în timp ce scotea dintr-o tolbă de piele trupurile răcite a cinci prepelițe. Se apropie de foc, ținînd în aer păsările, ale căror pene mai păstrau încă o oarecare căldură a soarelui, cu pleoapele plecate sub greutatea rugăciunii, ca să i le arate neveste-si care le zări la lumina flăcărilor ca pe niște vechi sticle cu gîtul lung din care se scurgea un vin rubiniu.

Ea întinse brațul ca să le apuce, dar el, care le ținea în aer cu mîna stîngă, înălță dreapta, vîrîndu-i în față o creangă de *granadillo* [1].

— Gualupe, de ce culoare ?... de ce culoare ?... o întreba cu gura lîngă obrazul ei, de ce culoare sînt ?... încercînd să-i apropie crenguța de ochi, ca să spună că verdele sepia al cojii fructelor umede, cu reflexe de oglindă, era mai puțin frumos decît pupilele de același verde auriu ale neveste-si.

— Și ce mai faceți, agrarienilor ?... strigă din ușă cineva care intră, imperios și zeflemitor.

Familia Sotoj cunoștea prea bine vocea celui care, după ce punea pentru prima oară mîna pe avutul săracului — vite, semănături, femei — nu se mai oprea, și nici nu se opri, îngreunat de pinteni și de pistoale mari, apropiindu-se de ei

[1] Arbore fructifer din America, cu flori roșii, foarte decorative n. r.).

gata să-i îmbrățișeze, ca să ascundă pofta pe care o avea să-i strîngă de gît, cu brațe, pe care strălucirea focului le proiecta pe perete, ca pe ale unui uriaș cu pălărie și vestă de cowboy și cu cămașa în pătrățele.

— Bună seara, don Félix... salută Sotoj, văzînd despre cine-i vorba, cu prepelițele într-o mînă, cu crenguța de *granadillo* în cealaltă și cu pușca pe umăr.

— Ehei, Tiburcio, cine mai e ca tine ?! Știi foarte bine că pămînturile de pe care ai strîns cafeaua erau ale mele, mi le-a luat guvernul ăsta de sălbatici, și nu vrei să-mi lași cele două chintale ce-ți rămîn la prețul pe care ți l-am oferit ieri.

— Nu se poate... se opinti indianul, iar în ce privește pămîntul, domnule Félix, amintiți-vă că înainte de a fi al dumneavoastră, a fost al nostru, al comunității...

— Al nostru !... Unde vă sînt titlurile ?... În schimb, eu aveam titluri înregistrate conform legii...

— Și noi, don Félix, și noi le aveam înaintea dumneavoastră, și încă în registrul Regelui !...

— Al Regelui...

— Al Regelui Castiliei... „Eu, Regele..." Așa încep titlurile noastre...

Don Félix lăsă să-i rătăcească în colțul gurii un surîs de maimuță civilizată.

— Bine, veneam să închei cu voi afacerea cu cafeaua... Își încreți buzele ca și cum ar fi fost necăjit, gest pe care-l făcea ori de cîte ori începea să vorbească. Mi-o dai la prețul pe care ți l-am propus sau nu ?

— Nu se poate, don Félix...

— Pentru că nu vrei tu, de-aia nu se poate. Dacă ți-ar fi pe plac, ar fi altfel.

— Nu-i vorba nici să vreau, nici să nu vreau, ci numai de preț. Dacă ăia îmi plătesc mai mult, le-o duc lor. Cîștigul meu...

— Nerecunoștința ta, mai bine zis! Barem de-ar avea agrarienii un pic de recunoștință față de foștii lor stăpîni.

— Bine, dar avem...

— In vorbe...

— Da, don Félix, în vorbe, ce să facem?... Gualupe interveni cu o voce ca un clocot de apă. Parcă nu vorbea ea, ci una din oalele care fierbeau.

— In definitiv, cafeaua e aur, domle Félix, și dacă ne dați ce ni se oferă acolo, vi-o vindem, ce altă recunoștință mai vreți?...

— Ei nu vă dau mai mult de treizeci și opt pesos-aur suta de livre, și trebuie s-o mai și duceți pînă la locul de livrare. In schimb, eu v-o cumpăr pe loc, și vă număr banii pe loc, peso cu peso...

— Tocmai de asta nu v-o putem lăsa, continuă Gualupe cu vorba mai slobodă de gîfîiala sfielii care o apucase atunci cînd începuse să se amestece în discuția bărbaților, ale căror fețe, înroșite de reflexele jăraticului, creșteau și se micșorau, cînd înăsprite, cînd îmblînzite, cînd cu riduri, cînd ca lovite de erupții de vărsat, cînd tuciurii și pașnice.

— Nu înțeleg ce spune nevastă-ta, exclamă don Félix, din neîncredere, poate, preferați să faceți călătorii, cheltuind bani și avînd necazuri.

— Nu din neîncredere, domnule Félix, explică Sotoj, ceea ce vrea să spună ea e că tocmai din cauza plimbării n-o să-l lăsăm aici, preferăm să-l vindem acolo.

— Nu înțeleg; dacă-i așa, luați banii și vă plimbați mîine...

— Nu-i totuna... spuse femeia în timp ce intrau copiii. Noi, sărăntocii, numai cînd mergem să vindem ceva ieșim la plimbare...

Don Félix își scoase pălăria lui ca din Texas, arătînd un cap destul de dezgolit, și-și scărpină cu vîrful unghiilor creștetul și cele cîteva fire albe care-i rămîneau.

— Seara bună să dea Domnul, salutară Rufino și Guadiana.

Don Félix aproape că nu le răspunse.

— Rufino, fiul meu, a fost ieri în capitală, spuse Sotoj, s-a dus ca să întrebe de prețuri. Cel mai scăzut care i s-a oferit a fost de cincizeci și patru pesos-aur suta de livre. Și cîte încă ți-au mai spus, nu-i așa, Rufino?...

— Să nu vindem pentru moment, dacă n-avem nevoie, că e în creștere...

— Și în privința mostrelor pe care le-ai dus, povestește, povestește-i lui don Félix...

— N-ai zice că-s boabe de cafea, așa spuneau, ci giuvaeruri...

— L-am decorticat cu mîna, domnule, n-ați crede-o, cu mîna... interveni femeia îndreptîndu-și pupilele verzi-aurii spre ușa prin care întunecimea nopții intra cu pași de lup.

— Arată-i, Guadiana, cum ți-s degetele... adăugă Sotoj, îndepărtîndu-se de foc, pentru ca în lumina lui, fiică-sa să-și arate mîinile. Bietul

copil, unghiile i-s roase toate de atîta curățat, bob cu bob, parcă-s foc balele astea mieroase ce curg din cafea.

— Fie, am să-ți dau patruzeci și opt de pesos pe suta de livre și încheiem tîrgul; spui că acolo îți ofereau cincizeci și patru, dar cine știe dacă atunci cînd le-o duci îți mai dau prețul ăsta.

În noapte, prin hărmălaia cîinilor ce lătrau în depărtare, se auzi o voce care venea strigînd:

— Guadiana, ei! Guadiana!...

Strigătul se apropia de colibă. Tot mai multe lătrături. Cel care intră, gîfîind și mirosind a pădure umedă, era un flăcău cu pieptul dezgolit. O căuta pe Guadiana printre siluetele întunecate. Nu reușea s-o vadă. Siluetele se învălmășeau pentru el în întunericul camerei boltit ca un clopot, între lumina flăcărilor, vioiciunea sîngerie a jăraticului și umbră.

— Bună seara... izbuti să spună și, îndreptîndu-se spre tînăra fată care, în emoția de a se simți căutată și tratată cu atîta încredere în fața părinților, își mușca părul, adăugă: am cîștigat prinsoarea, Guadiana, am cîștigat prinsoarea... Cafeaua a crescut cu doi dolari... s-a spus la radio... tocmai am auzit și noi... doi dolari.

— Văzurăți, don Félix?... exclamă Gualupe și, întorcîndu-se spre bărbatul ei, care părea un soldat cu pușca de vînătoare pe umăr, continuă: ce veseli sîntem, Tiburcio Sotoj, cu știrile astea de-acu'! O să poți acoperi casa...

— Nici la patruzeci și opt de dolari, nici la cincizeci și patru, nici la cincizeci și nouă nu vă lăsăm cafeaua, domnule Félix, spuse indianul

foarte satisfăcut, dacă nu cumva ne dați șaizeci, bani gheață, ca s-o luați dumneavoastră. Și știți de ce bani gheață? Pentru că am chiar aici lemnul tăiat, tăiat cu fierăstrăul și dat la rîndea ca să-mi fac o casă nouă. N-ați văzut cînd ați intrat? Și cu banii pe astea ultime două chintale de cafea am de gînd să-mi cumpăr șița pentru acoperiș. Ții minte, Gualupe, cînd te-am întrebat dacă să-i păstrăm pentru cheltuieli sau să ne acoperim casa?

— Nu poți face nimic cu agrarienii ăștia! strigă don Félix, retrăgîndu-se din lumina focului spre întunericul nopții, cu bucățica de jar a țigării lipită de buze, ca o mică rană de carne vie, și plecă fără să-și ia rămas bun.

2

— De cum te-am auzit că intri tîrșîindu-ți picioarele și, în urma lor, fîșîitul de năpîrcă al sfichiului de bici pe pămînt, mi-am închipuit că ești cu susu-n jos... ieși în întîmpinarea lui don Félix Trinidad, soră-sa, învăluită în lumina abstractă a unei lumînări de stearină, pe care-o ținea între degetele-i subțiri, atît de subțiri că parcă nu făceau parte din mînă, ci mai degrabă din dantelele mînecilor.

— Cu susu-n jos? izbucni acesta, scuipînd cureaua pălăriei din Texas, pe care o aruncă în spate. Vin ca taurul în arenă!

— Nu ți-au vîndut cafeaua, se grăbi să spună soră-sa, cu buza ascuțită și păroasă — căci o

speria să-şi simtă mustăcioara — şi eu care-ţi pregătisem ciocolata.

— Mi-ar fi vîndut-o, nu la preţul pe care i-l ofeream, desigur, şi-aş fi mărit oferta, dar întotdeauna trebuie să fie cîte ceva care să încurce socotelile, tocmai cînd să se învoiască, apăru unul din păroşii ăia de-ai lui Zigüil, anunţînd că a crescut cafeaua cu doi dolari, după cum se spunea la radio.

— Şi atunci n-ai putut încheia afacerea...

— Şaizeci de dolari chintalul !...

— Sînt nebuni !

— Cum nebuni ?... Vor să-şi acopere casa pe socoteala mea !

— Casa ?... Au ajuns să aibă pretenţii la casă... bordeienii ăştia...

— Au lemnul şi cărămizile, şi cu ce-o să scoată din chintalele astea îşi cumpără şiţa ca s-o acopere... Lemn luat din pădurile noastre...

— Ce lipsiţi de ruşine !

— Ba ruşine au !

— Félix, nu-mi plac jocurile de cuvinte, le detest !

— Sarea şi piperul oricărui taifas...

— Ei bine, în faţa mea, păstrează-ţi mirodeniile, prea picante pentru cerul gurii unei domnişoare care nu-i obişnuită să vorbească cu dublu înţeles...

Don Félix se lăsă să cadă pe un scaun, în faţa mesei din sufragerie, unde se răcea ceaşca cu ciocolată şi se răspîndea un miros savuros de prăjituri cu anason, nu fără a-i cere soră-si, cu vocea rugătoare, să-i aducă un pahar cu apă,

fără gheaţă, ca să ia o tabletă împotriva gazelor, prerîgîielilor, rîgîielilor şi contrarîgîielilor.

— Tu eşti dintre cei care au radioul pe dinăuntru...

— Nu fi pisăloagă ! Să te afli cu ştreangul la gît şi să fii nevoit să suporţi asemenea cicăleli stupide ! N-avem radio pentru că tu n-ai vrut să ne cumpărăm. Dacă ţie nu-ţi place să vorbeşti cu dublu înţeles, apoi pe mine, aluziile indirecte mă înnebunesc.

— Nu, Félix, n-o lua aşa, n-ai de ce... Ar fi nostim ca, în cele din urmă, eu să fiu ţapul ispăşitor !

Cu unghia degetului mare rîcîi o picătură de stearină care tocmai căzuse pe suprafaţa mesei.

— Pînă şi luminările vor să scuipe pe cineva !

— Iar cu exagerările tale ! Scapără pentru că au probabil fitilul umed...

— Scapără ca să se ca...

— Félix !

— Pardon, ca s-o facă în afara candelabrului !

— Grosolanule ! Toţi cei din familia Gago au murit de ficat fără să spună lucruri urîte ca să-şi uşureze durerile.

— Da, da, acuma ştiu de ce am să mor, de ficat agrarian. Mă culc şi mă scol cu cuvîntul ăsta în gură, chiar şi în agrarian e ceva acru... şi, inteţindu-şi ochii săi de om bolnav de icter, spuse, întrerupt de rîgîieli : Dar vina-i a noastră, ce te poţi aştepta de la agrarieni ?...

— Nu te înţeleg, Félix... nu, nu, nu pentru că rîgîi, ci pentru că-ţi închipui că ai spus totul prin cuvîntul agrarieni, şi de fapt nu spui nimic...

— Nimic?... Da' grea de cap mai ești. În cuvîntul ăsta e închisă ruina țării, ruina lumii bine, vreau să spun...

— Atunci sînt mai răi decît francmasonii?

— Nu știai?

— Mai răi decît cei care l-au răstignit pe Domnul nostru... Ah, Félix, o să avem de ce să ne tînguim! Bine că sîntem celibatari...

— Fată bătrînă și holtei bătrîn, ceea ce nu-i același lucru. Celibatarul e cel care se poate căsători. Holtei bătrîn și fată bătrînă, ca noi, soro, sînt cei a căror viață a rămas fără scop...

În timpul tăcerii care urmă acestor cuvinte, o pisică se strecură, ducîndu-și un pui în fălci. Trecea din sufragerie în camera de rugăciuni pe care sora lui don Félix o lăsase întredeschisă, cînd îi ieșise în întîmpinare, neglijență ce avea să dezlănțuie lupta între aroma tămîii și a mirtului, aliații Domnului, și mirosul pișatului de pisică, de aceeași substanță cu diavolul.

— Pleci?

— Da, i-am spus lui Benjamino să pună șaua pe catîr. Mă gîndesc să-i caut pe mustăcioșii de Marchena...

— De asta li s-o spune „tătarii".

— De asta și pentru că erau barbari, erau, pentru că pe cel mare, Luis Néstor, l-a îmblînzit nevastă-sa. Cel mic, ăla tot mai e iute ca focul. Mă duc să vorbesc cu ei. Trebuie să facem ceva, noi, moșierii, ca să ne apărăm pămînturile.

— Dumnezeu să te apere, și nu veni prea tîrziu, pentru că, după cele ce mi-ai povestit despre agrarieni, n-am să pot închide ochii pînă nu te întorci.

Și, în timp ce soră-sa se înapoia în camera de rugăciuni ca să-și continue litaniile și să recitească rugăciune după rugăciune, alungînd pisica afară, se auziră răsunînd copitele catîrului care se cățăra, încă de la ieșirea din casă, pe o coastă tot mai pieptișă. Noaptea limpede, suprapămînteană, inutil de frumoasă, gîfîitul catîrului împuns de pinteni îl făcu să-și dea seama că mergea foarte repede și că n-avea de ce s-o facă... Ah, dar ăsta-i era obiceiul, cînd urca...

3

Tocho, cel mai tînăr dintre „tătari", locuia într-o casă mare, care era o adevărată pădure de sticle goale, sticle de toate culorile, de toate mărimile și de toate formele, cu denumiri de băuturi în limbi cunoscute și necunoscute, cu etichete de vinuri ungurești, de lichioruri arabe, turcești, scandinave, de rachiuri de orez, de vinuri grecești, aspre și strașnice, de vodcă rusească, pură și luciferică, de *acquavita* [1] fermentată cu capete de oameni care, în mijlocul clocotelilor lichidului, rîdeau cu dinții lor descărnați de hîrci bete... pădure de sticle, la care se adăugau damigene, butoiașe, hîrdaie, carafe de *chicha,* toate sunînd a gol, căci, în nesfîrșitele nopți de sărbătoare, fuseseră golite pînă la ultima picătură... pădure de sticle de bere, germane sau indigene, de rom, de rachiu de agave, de pelin, de enibahar, de vin spumos auriu și

[1] Rachiu (ital.) (n. r.).

roșu, și curcubeul aperitivelor de toate culorile, de la verdele izmei pînă la liliachiul „amorului perfect"... pădure de sticle pe care praful nu se mai vedea...

În momentul în care intră don Félix, dornic să schimbe cîteva idei asupra modului de a răsturna guvernul, lucru vital pentru el deoarece regimul, o dată la pămînt, se putea scăpa de Sotoj, Luis Néstor cîștiga de la Tocho șase sute de dolari, o mie două sute de chintale de cafea și o casă; drept ultimă ofertă, Tocho încerca să-l convingă ca cea din urmă prinsoare să fie pădurea lui de sticle goale; dar văzînd că Luis Néstor refuza, după ce se gîdilase și își răsucise în tirbușon mustața cu degetele pontificale, cum le spunea arătătorului și degetului mijlociu, îi propuse în gaj ferma sa *El Coyo*, cu trei mii de capete de vite mari, tot contra tot, într-o singură partidă.

Țepeni, cu ochii înghețați, ținîndu-și cărțile doar cu vîrful degetelor tremurătoare și cu unghiile, nu-l auziră intrînd pe vizitator și nici nu-i răspunseră la salut. Un cîine uriaș părea că urmărește cu respirația întretăiată aceste ultime momente pentru Tocho Marchena: ori redevenea stăpîn pe bunurile sale, ori își lua bastonul și desaga de cerșetor.

— Bună seara la amîndoi, cum merge? Don Félix își repetă salutul, apropiindu-se ca să mîngîie cîinele.

Capetele celor doi mustăcioși se mișcară într-un soi de răspuns îndepărtat. Luis Néstor, închizîndu-și jocul, își trecea degetele pe marginea cărților, ca și cum ar fi pipăit dacă au destul tăiș pentru a-și decapita fratele dintr-o singură lovitură. Tocho, pipăindu-și cureaua, încercă să-și apropie degetele de tocul revolverului. Mișcarea acestei mîini nu-i scăpă lui don Félix, a cărei intervenție nu se lăsă așteptată. În momentul în care Tocho smulse arma din toc, îi opri brațul și-l dezarmă. Avu loc o luptă rapidă. Amîndoi rămaseră față în față. Tocho îl privea ca pe un necunoscut, ca și cum nu-l mai văzuse niciodată, într-atît își ieșise din fire.

— Ha, ha, ha!... răsună rîsul lui Luis Néstor, în timp ce spunea: Tocho ăsta ia totul în serios... Cum era să accept de la el ferma și toate celelalte lucruri pe care le-am cîștigat? Frate-meu e într-adevăr un idiot!...

— Și nu numai asta, spuse don Félix, să vă bateți între frați, tocmai cînd trebuie să fim uniți pentru ca să ne apărăm proprietățile cu gloanțele!

— Da, Félix, ai dreptate, recunoscu Tocho, palid, cu ochii încercănați, cu mustățile într-o dezordine tragică, în timp ce celălalt îi înapoia pistolul.

— Ți-ai fi ucis fratele, în timp ce agrarienii sînt la ușa propriei tale case, gata să ne pună mîna în gît!

— Așază-te, Feliciano, și o să luăm din rachiul pe care i l-am adus lui Tocho de la ferma *Las Majadas*, spuse Luis Néstor, mai mare în vîrstă, mai mic în mustăți, un rachiu delicios...

— Mirosul nu-mi place, explică Tocho, miroase a miere de albine...

— Să-l guste Félix și să ne spună ce părere are...

— Ah, lingușitorilor, frumos mă mai luați ca să mă stîrniți la beție.

Își turnară trei pahare dintr-un lichid de culoarea chihlimbarului, în care lumina becului electric căpăta reflexe strălucitoare. „Tătarii“ își umeziră buzele, dîndu-și puțin mustățile la o parte, iar don Félix îl gustă în mod mai elocvent, ca un cunoscător ce se arăta, plescăindu-și buzele și limba.

— Ei, cum îl găsești? se grăbi să-l întrebe Luis Néstor.

— Foarte bun... foarte bun...

— Și cum de te-ai hotărît să vii? interveni Tocho.

— Voiam să discut cu voi doi. Să știm ce gîndim, ce facem... O să ne lase pe drumuri cu legile astea blestemate, pe care le promulgă guvernul... Fără a merge prea departe, am chiar aici un indian care mi-a fost servitor și cu care sîntem acum coproprietari... Fii de tîrfe!...

— Toate astea i le spuneam și eu zilele trecute lui Tocho, replică cel mai mare dintre „tătari“, mai mare în vîrstă, mai mic în mustăți. Dar cum domnul frate-meu e voiajat, a citit și scris, își are ideile lui.

— Doar n-ai să-mi spui, Tocho, că gîndești ca ei, sau că-i simpatizezi?

— Nu gîndesc ca ei, nici nu-i simpatizez, dar...

— Luis Néstor, pe viața ta, mai dă-mi o dușcă, înainte de a-l auzi pe ăsta spunîndu-și drăcoveniile...

— Nu-i o drăcovenie să crezi că legea agrară e justă!

— Cum se poate așa ceva, Tocho, din moment ce-i lucrul cel mai nejust din lume?

— Că nu ne place, asta-i altceva, Félix. Pentru moment, nu putem face nimic. Ne-au înfrînt la Congres, în presă, la tribunale...

— Ha, ha, ha... rîse Luis Néstor, mai bine să nu discutăm cu frate-meu... Ha, ha!... „Umflă-n pene“ mi-a spus zilele trecute — știi cine-i „Umflă-n pene“, Félix? E licențiatul López Román — că lui Tocho Marchena puțin îi pasă că legea agrară îi ia cîteva leghe de pămînt, pentru că el își făcuse deja legea lui agrară printre curve...

— Foarte bine spus, și cînd n-o să-mi mai rămînă nimic de împărțit, îmi vînd sticlele și iată-mă bogat...

— Cum poți să vorbești așa, protestă don Félix, să crezi că-i un motiv de mîndrie o casă cu dușumele, rafturi, ferestre, culoare, curți îngropate sub funduri de sticle, și pămînturi împărțite între niște inși care tot funduri sînt?

— De asta și spun, eu, umilul dumneavoastră servitor, că nu-mi lipsește decît un grad de alcool ca să fiu canonizat, căci casa mea e cea mai goală din lume, goală de realități și goală de vise... Aici totul a fost ars... realitatea și ceea ce nu-i decît vis... să golești sticle, asta-i întrucîtva ca și cum ai arde vapoare...

— Bine, dar tu ești burlac, nu-i cazul fratelui tău Luis Néstor!

— Ia te uită cine vorbește de burlaci! sări în sus Tocho, pentru că tu nu numai că ești holtei bătrîn, dar mai devreme sau mai tîrziu n-ai s-o ai drept moștenitoare decît pe soră-ta, Trinis, și

după ce veți fi morți amîndoi, cum n-o să mai existe familia Gago, va moșteni statul. Ce-ți pasă atunci dacă ți se iau cîteva petice de pămînt? De ce să nu permiți ca ceea ce nu cultivi tu, să cultive alții ?...

— Uite-așa, pentru că-i al meu...

— Un pămînt trîndav la ce folosește ?...

— Ce-are a face, treaba mea dacă-s trîndav, am dreptul să-mi extind trîndăvia pînă și asupra bunurilor mele.

— Noroc că n-ai avut copii...

— Așa cum tu ai drept la sticlele tale goale, eu, Félix Gago, am drept la pămînturile mele trîndave...

— Cît o fi ceasul ? întrebă Luis Néstor, întinzîndu-se. In casa asta nu există nici măcar pendulă. Asta arată șase și un sfert de acum aproape doi ani, dar nu se știe dacă seara sau dimineața, nu-i așa, Tocho ?...

— Da, în casa asta care-i a voastră, e întotdeauna șase și un sfert, zori sau amurg, pentru că eu trăiesc doar în zori sau amurg. Și, de altfel, de ce să știu ora din moment ce nu sînt eu cel care muncește.... să muncească bestiile alea omenești pe care ni le-au lăsat moștenire părinții o dată cu pămînturile...

— Așa, continuă să faci pe imbecilul, i-o tăie don Félix, nu muncesc, nu muncesc, și tocmai pămînturile lor sînt cele care dau cel mai bun randament din toată regiunea !

— Aha, aha !... Chestiune de sistem... turnați-mi alt pahar de rachiu și vă dau secretul... dar beți și voi, nu fiți șmecheri, iote la ei, vor să plece cînd începe noaptea...

— Începe ziua...

— Cu atît mai bine, în felul ăsta plecați cînd veți juca atuul ; nevastă-ta oricum tot o să te bată, Luis Néstor ; în ceea ce-l privește pe Félix, soră-sa nu-i spune nimic, și la răsăritul soarelui îmi fac eu munca mea, le dau impuls întreprinderilor mele, mă avînt în cucerirea dimineții...

— Ha, ha, ha !... izbucni în rîs Luis Néstor, turnîndu-le de băut, ia ascultați-l !

— Cu o condiție... mai rămînem cu o condiție, hotărî don Felix, să ne istorisească Tocho povestea cu femeia căreia i-a revenit moșia *Terranova* grație legii agrare...

— Altul ca Tocho Marchena nu mai există, nu-i așa, fraților ? Își trecu mîna prin mustață și-și savură cuvintele cu duioșie. Tu știi pentru ce trăiesc, Luis Néstor, după cine oftează inima mea, și cui mă gîndesc să-i las tot ce am... Ii scînteiară ochii, și spuse răutăcios : ha, ha, sticlele mele goale...

— Și ea o știe, Tocho, se înduioșă Luis Néstor, nu e scrisoare în care Coralia să nu întrebe cum îi merge lui unchiu-nașu' și să nu se plîngă că i-ai scris prea puțin în ultimul timp, cînd scrii doar scrisori atît de drăguțe...

— Și dacă ar mai fi altul ca Tocho, apoi ăsta ar fi tot Tocho Marchena uitîndu-se el însuși de astă dată într-o oglindă...

— De stat nu se poate... cînd tată și unchi vorbesc de nepoată, încercă Gago unul din jocurile lui de cuvinte.

— Nu, domnule, cel care nu mai poate sînt eu acuma... și Luis Néstor ieși repede, mă duc... afară...

— Tocho, povestește-ne cum a fost chestia aia cu viermele *tecol*[1]...

— Bagă de seamă, Félix, nu trebuie să pronunți numele ăsta în casa mea !

— Bine, treaba cu animalul acela și cu femela...

Cel mai în vîrstă dintre mustăcioși, mai mare în vîrstă, dar mai mic în mustăți, reveni încheindu-se la șliț și reuși să spună :

— Pe-atunci erai secretar la Agricultură, nu-i așa, Tocho ?

— Subsecretar, nu secretar, și a trebuit să-mi dau demisia, că prea erau multe necazurile acolo, întîi pentru că ministrul, un bătrîn puțind a amidon putrezit, nu știa să vorbească : spunea „Adricultură" și era ministru al agriculturii, „cinspce" în loc de „cincisprezece", „ninje" în loc de „ninge".

— Povestea cu femela, asta ne interesează, se amestecă don Félix cu strigătul spectatorului din fotoliu, cu vocea cleioasă, respirația încălzită, cîntărindu-și pungulițele prin punga buzunarelor, joc de cuvinte pe care nu-l exprimă deoarece manevra aceasta făcea parte din firea lui intimă.

— Ce caraghioși sînteți că vreți să vă povestesc cel mai mare eșec amoros al meu ! Deasta cred că figura lui don Juan, așa cum se concepe în general, e falsă. Se povestesc doar succesele lui și niciodată insuccesele. Și așa se țese legenda seducătorului. Don Juan se apropie

[1] Vierme care crește pe o plantă numită *maguey* răspîndită în America Centrală (n. r.).

mai mult de realitate cînd e conceput nu numai în triumfurile lui, ci și în înfrîngeri. Da' ajunge cu introducerea, îmi veți spune. Am ieșit din minister și am coborît prin strada Iepurelui. În fiecare seară aveam obiceiul să fac același drum, ca să mă duc să le spun bună seara bătrînilor mei care locuiau pe la San José. Deodată, lîngă o șelărie, apăru într-o ușă o femeie. Pe jumătate acoperită cu un capod mov, cu părul căzînd pe umărul foarte alb, gol, pîndea strada cu două mari migdale verzi. În doi timpi și trei mișcări am văzut-o și am și agățat-o. Mă lăsă să intru și, de îndată ce-i întinsei mîna, se apropie de urechea mea, îmi spuse... cincizeci de dolari... și-mi apucă cu dinții ei de pisicuță lobul urechii... Nu-i am la mine, i-am răspuns, dar mă duc să-i aduc... așteaptă-mă... așteaptă-mă... zbor... mă întorc imediat, și nu mă hotăram să mă mișc, crezînd că de îndată ce voi pleca avea să se risipească asemeni fumului ființa aceasta albă și parfumată, cu rufărie de voal de mătase așa de mîngîietoare... sătul cum eram de femeile mai mult sau mai puțin negricioase, împuțite, cu lenjeria aspră ca niște izmene de soldați... La gîndul că avea să se risipească asemeni fumului, mi se întipări, pesemne, atîta neliniște pe față, încît se oferi să mă aștepte cu condiția să-i las o garanție... douăzeci de dolari... îi spusei, și ea acceptă... asta îți dă dreptul să vii pînă în două ore, dacă vii mai tîrziu, îi pierzi... Nu, nu, mă întorc imediat !... Și-mi înfundai nasul — pe vremea aceea nu purtam mustață — în semiluna corsajului ei care ascundea două luni pline de carne albă, ca să iau cu mine mi-

roșul pielii ei înfipt în memorie. Ieșii dezorientat, trecînd în revistă numele prietenilor. Era un pomelnic de gorobeți, și mai săraci decît mine, care locuiau la dracu-n praznic. Și ceea ce-mi trebuia era cineva care să locuiască foarte aproape, să aibă cel puțin treizeci de dolari, și să fie dispus să mi-i împrumute... Nu, nu pot pretinde că trebuie să plătesc amenda cuiva din închisoare... sînt funcționar... îmi spuneam toate acestea... și nu e momentul să se plătească amenzi... pentru un medicament foarte scump... e ridicol... o să spun adevărul... da, da, și în același timp mi-am amintit de un eventual candidat la impozit și m-am îndreptat spre locuința lui mai mult alergînd decît umblînd. Ii lăsasem douăzeci... îmi lipseau treizeci... da, dar poate trebuia să beau cu ea vreo bere... nu... nu... să-mi fac rost de patruzeci... și astfel cheltuiala totală o să fie de șaizeci... șaizeci de dolari... va trebui să rămîn mult timp, s-o sărut... întîi s-o sărut... doar s-o sărut un răstimp mai lung și apoi să nu mă grăbesc... șaizeci de dolari... va trebui s-o frămînt o altă bună bucată de timp... Prostituția e odioasă pentru că substituie în om actul cel mai frumos din viață cu dorința de a scoate bani... o decapitalizare a portofelului pe care decapitalizatul încearcă s-o transforme în plăcere... Există oare ceva mai tragic ?... Nimerii la prietenul care locuia destul de aproape. Sunai cu atîta grabă că, în urma servitoarei care ieși să-mi deschidă ușa, veni și el pînă în vestibul, întrebînd despre ce e vorba, cine bate atît de tare. Richard ! îi spusei cînd îl văzui, și-i mărturisii descoperirea mea... Treizeci... treizeci...

treizeci îmi lipsesc... dar dacă mi-ai da patruzeci ar fi mai bine... e ceva nemaivăzut... Foarte bine, foarte bine, îți pot face rost de treizeci și cinci, e tot ce am... Atunci păstrează cinci pentru tine și mie dă-mi numai treizeci... treizeci... și douăzeci pe care i-am dat, cincizeci... ah ! o să rămîn cu ea pînă în zori... cît o să mă mai bucur de ea... ei ! ei !... O să-mi închipui că sînt cu ea și cu altele : așa o să mă despăgubesc mai mult... Richard îmi dădu cei treizeci și cinci de dolari, nu fără a-mi recomanda să fiu atent la bolile ascunse ; voi chiar să-mi dea cadou un prezervativ... săracul, gura îi puțea a creozot, avea o măsea stricată, și a trebuit ca, plecînd de la el, să mă strîng de mai multe ori de vîrful nasului ca să șterg mirosul acela persistent și să pot sosi cu nările curate pentru a adulmeca porii divinității mele și să sorb respirația castanie a părului ei...

Sute de metri mi se păreau kilometri. In sfîrșit, sosii cam cu limba scoasă și cu inima agitată. Ea, numai ce auzi că mă apropii, deschise și închise ușa. Acum mă avea înăuntru, palpitînd, fericit de a fi în alcovul ei... In mijlocul camerei un pat verde, acoperit spre picioare cu o blană de urs alb, al cărui capăt lăsa să se vadă colții și mustățile și care, la extremitatea din față scotea gheare cu unghii potrivite marilor zgîrieturi ale plăcerii... Pe o măsuță de noapte, o lampă cu un abajur verde... verzi pupilele ei... verzi cearcănele ochilor... verde lumina cernită, intimă... Ii apucai sînii albi... După ce mi i-a oferit, îi retrase ca să-mi ceară o țigară și restul de bani... alergai la haină și-i înmînai trei hîrtii de

cîte zece dolari... Înainte de a-și aprinde țigara, o văzui că ia un scaun fragil și aurit, ca să-l apropie de dulap, că se urcă pe el și caută ceva în spatele ornamentului de deasupra... Am avut senzația, văzînd-o că se urcă pe scaun, că-i crescuseră aripi, și că avea să dispară prin acoperiș toată această viziune, această glumă proastă nefiind decît o lecție din partea îngerului meu păzitor. Fără pantofi, în chiloți și maiou, mă repezii să-i apuc picioarele, pulpele, coapsele, sexul, buricul de miere albă și o cicatrice de apendicită... întreagă în mîinile mele, transformată într-o statuie a zeiței Venus pe piedestalul unui scaun Louis XV, capturată de piratul care o primise drept pradă ca s-o posede. Ascuns în spatele ornamentului dulapului avea un... un... o pușculiță de forma unei păsări pe care n-o pot numi, pe care niciodată n-am numit-o... și pe care n-am s-o numesc cît oi trăi... și se pregătea să îndoaie hîrtiile ca să le treacă prin crăpătura ce se deschidea prin capul blestematei vietăți din faianță lăcuită, tot de culoare verzuie...

Văzui oribila păsărică și ieșii ca din pușcă... așa cum vă spun... ca din pușcă pînă în stradă, în izmene și maiou, fără pantofi, în ciorapi. Am izbutit să-mi smulg lucrurile de pe un scaun, haina, vesta și pantalonii, și să-mi adun pantofii... pălăria îmi scăpă din mînă... îmi căzu bastonul, și puțin mi-a lipsit să nu cad și eu, pentru că bastonul mi se încurca în picioare, sau picioarele în baston, sau bastonul în bretele, sau picioarele în baston și bretele... Și cînd m-am trezit în stradă dezbrăcat, neștiind ce să fac,

m-am refugiat în șelăria, palid luminată de ceea ce orășenii se încăpățînează să numească lumină electrică, cînd de fapt ar trebui să-i spună lumină mortuară. Din spatele tejghelei, dintre piei și tălpi, mă întîmpinară doi ochișori înfundați într-o față de pitic gras care se ațintiră de îndată asupra mea ca o pereche de cuie fără cap, în timp ce mă-nvăluiau într-o înțelegere complice și solidară. Am încercat să-i explic. Nu, nu-mi explicați nimic, îmi spuse... treceți... treceți înăuntru... acolo-i o cameră unde vă puteți ascunde... — N-am nevoie să mă ascund... — Îmbrăcați-vă... îmbrăcați-vă... intrați să vă îmbrăcați... Îmi trăsei imediat pantalonii, vesta, haina, și-mi dădui seama atunci că-mi lăsasem gulerul, cămașa, manșetele, cravata... Hi ! Hi !... chicoti piticul cel gras cînd mă arătai astfel îmbrăcat, în ținuta aceea de deținut sau de internat la balamuc... Cînd putu să vorbească îmi aruncă:

— Crai mai ești matale, te distrezi cu vreo femeie măritată !...

La ușa șelăriei, care se numea „Concurența", se înghesuiau cîțiva inși care mă văzuseră ieșind, nerăbdători să știe restul întîmplării. Grăsunului nu-i era de ajuns că rîdea. Mă pipăia. Mîinile lui portocalii de atîta tăbăcit de piei căutau, pipăindu-mă, amprenta infidelei pe care soțul o surprinsese în momentul cînd intra în pat cu adevărata ei dragoste. Ce se întîmplase cu ea ? Și el, ce scenă-i făcuse ? O fi leșinat, sărmana, ca să evite explicațiile... Nu numai că era măritată, dar și infidelă... Noroc că ați reușit să scăpați... altfel ați fi fost snopit în bătăi... și încă bine că nu v-a scopit.

Eram gata să dau drumul adevărului rece asupra entuziasmului acestui om cumsecade care trăia aventura mea — din lipsă de istorii personale le trăiești pe-ale altora — povestindu-i fără ocolișuri ce mi se întîmplase; dar în acel moment, văzîndu-mă, simțindu-mă admirat, mă înfășurai în personajul falsului don Juan, cel al triumfurilor amoroase, cel cu femei căzute la picioarele lui, îmi netezii sprîncenele, în lipsa mustății și, fără prea multe explicații, îmi luai rămas bun de la el, enigmatic și trist...

Povestirea le stoarse hohote de rîs, aplauze și tropăieli lui Luis Néstor și lui don Félix, extenuați de adevărate colici de ilaritate.

— Restul îl știți. Mi-a căzut cu tronc femeia asta și eu ei, căsătorie liberă, cum se spune acum, concubinaj public și scandalos, cum se spunea pe atunci, terminologie care nu ne-a împiedicat să fim fericiți...

— Și de asta i-a dat cadou *Terranova*, cea mai bună din plantațiile lui de cafea, remarcă Luis Néstor, cu o oarecare tristețe în voce, pentru că el și familia lui, mai ales Coralia, fiică-sa, se considerau moștenitorii lui, ceea ce și erau din punct de vedere legal.

— Da, cea mai bună din moșiile mele, lucru de care nu m-am căit niciodată, cu atît mai puțin acum cînd mi-ar fi luat-o ca s-o împartă indienilor. Așa cum o să i se întîmple lui Félix și soră-si, doi burlaci stăpîni ai atîtor pămînturi trîndave. Dar uite că răsare soarele și o să închidem ușile casei, ușile și ferestrele, dacă vreți să vă explic metoda mea de producție intensivă. Casa asta rămîne deschisă toată noaptea, toate

nopțile, deschisă și cu chefuri, dar, cînd sosesc luminile zorilor, se închide, se întunecă, și atunci începe munca stăpînului.

Toți trei, don Félix mai amețit de băutură decît „tătarii", închiseră casa.

— Primul lucru pe care l-am făcut, în planul meu de producție intensivă, se auzea vocea lui Tocho, și i se ghiceau mustățile în penumbra lăptoasă a zorilor, primul lucru pe care l-am făcut, după cum vă spuneam, a fost să produc energie electrică...

— Asta înseamnă multă cheltuială... Sînt cuvinte foarte mari... Trinis, soră-mea, nu mai vrea să facă cheltuieli nici pentru lumînări de stearină, și mai ales acum, de cînd cu legea agrară... cu legea asta, noi, bogații, o să fim siliți să folosim lumînări de seu...

— Ei bine, fără energie electrică, sistemul meu, care pare contradictoriu, nu e cu putință pentru că, după cum vedeți, acum cînd începe să se facă ziuă, cînd toți se scoală ca să muncească, eu mă duc în pat. Și, urmat de don Félix și de Luis Néstor, înaintă spre camera lui, avînd grijă să nu răstoarne sticlele.

— Ajuns aici, aprind lumina, căci e o cameră complet interioară și se poate aprinde lumina, mă dezbrac, mă bag în pat gol, iau o țigară, îmi prepar un bun *high-ball*... și... îmboldesc culturile...

— Din pat? Don Félix nu-și mai stăpîni rîsul, crezînd că-l lua peste picior, cel puțin pe el, pentru că fratele lui probabil că știe ceva și se pretează la glumă ca simplu complice.

— Din pat, însoţit de Anatole France, Oscar Wilde, Larra, Eça de Queiroz... oricare din aceste cărţi mă însoţeşte... citesc, şi în timp ce citesc *Insula Pinguinilor*, de exemplu, scot de sub pernă acest mic aparat, îl conectez şi... ieşiţi... duceţi-vă să ascultaţi afară...

Soarele străbătea cîmpiile încă năpădite de ceaţă şi pădurile în care noaptea se refugia, fugară, sub vîrful copacilor, mîinile ei ungînd trunchiurile cu un puf negru de somn, de somn cu scoarţa groasă, în care se descopereau cele mai frumoase orhidee. Ţăranii se răspîndiseră pe cîmp, arînd, ajutaţi de cai, sau cărînd, în care trase de boi, trestia de zahăr proaspăt tăiată, fără a-i uita pe cei care adunau vitele de lapte pentru muls.

Din loc în loc, Tocho instalase megafoane a căror rază de acţiune se întindea pe cîmpuri şi pe culturi şi, prin ele, ca prin nişte imense stropitori de sunete, ţîşnea vocea lui, invitîndu-i pe muncitori să lucreze...

— Munciţi ! Munciţi !... Vă vorbeşte stăpînul... De la ora cinci dimineaţa muncesc... Munciţi ! Munciţi !... Munca înnobilează ! Munca îmbogăţeşte ! Cel care mănîncă fără să muncească fură pîinea celor care muncesc ca să mănînce !... Munciţi ! Munciţi !... Munca este legea vieţii, e legea lui Dumnezeu, e legea omului, e legea lumii ! Munciţi... Munciţi !... Cînd vă vorbeşte stăpînul înseamnă că vă vede, vă observă !...

Şi cu vocea năclăită a celui care e gata s-adoarmă :

— Lenevia e un delict, şi nu sînt leneşi numai cei care nu muncesc, ci şi cei care în treaba lor se prefac că muncesc...

Adormi.

Diseară, întîlnirea va avea loc la Luis Néstor. Aşa se înţeleseseră, don Félix luîndu-şi catîrul, iar mustăciosul de Marchena, mai mare în ani, mai mic în mustaţă, calul murg de nădejde, după ce-şi luă rămas bun cu o strîngere de mînă.

— Munciţi !... Munciţi !... se auzea repetînd în depărtare, dar nu mai era vocea lui Tocho, ci un disc pe care-l înregistrase. Munciţi !... Munca înnobilează !... Munca îmbogăţeşte !...

4

Femei cu pielea brună, cu faţa proaspătă, mirosind a apă de rîu şi a parfum de ierburi, intrară cu o armată de copii de toate vîrstele, începînd cu cel mai mic din braţe pînă la cel care călărea pe o mătură, fără s-o uităm pe cea care tîra o păpuşă, cel care flutura o trestie, cea care zdrăngănea la o mică chitară, cel care încerca să facă să zboare un avion de hîrtie. Salutară toţi în acelaşi timp, alternînd în învălmăşeală cuvintele tăticule, unchiule şi domnule, după cum se apropiau de Luis Néstor, de Tocho sau de don Félix.

— Ei bine, da, asta zic şi eu, azi noapte aţi petrecut mult şi bine cu cumnatu-meu, intră doña Lucrecia ţipînd şi adresîndu-i-se lui don Félix. Ah ! exclamă ea, văzîndu-l pe Tocho, dacă

ești și dumneata aici, atunci cei trei preoți de la liturghia cîntatului de cocoș sînt în păr; unde ați oficiat-o, asta aș vrea să știu, și dacă era cu muzică, și dacă era multă lume?...

Tocho își trecu încet mîna peste mustăți, în speranța că va vorbi don Félix, pentru că fratele lui era ca bărbații aceia care, după ce i-au bătut femeile, plîng pe umărul lor.

— N-ați crede, doña Lucrecia, totuși n-a fost liturghia cîntatului de cocoș, ci o slujbă de înmormîntare.

Don Félix spuse aceasta cu atîta convingere, că ea întrebă cu seriozitate:

— Și cine a decedat?

— Moșia... interveni Tocho, făcîndu-i pe toți să rîdă, în afară de doña Lucrecia, care n-avea chef să fie luată peste picior, gînd ce o făcu să-și treacă mîna plină de inele cu smaralde și briliante prin părul negru.

— Gata cu gluma, urmă don Félix; de fiecare dată cînd ne întîlnim, vorbim de același lucru, sîntem ca și datornicii moșiilor noastre ce sînt pe cale de dispariție în urma legii agrare, și cum la cumnatul dumneavoastră nu există o pendulă, tocmai cînd regretam acest fapt, se făcu ziuă.

— Doar pentru că o spui dumneata, don Félix, o cred... și ce-ați hotărît... Că ați băut mult, asta știu...

— Am hotărît că trebuie răsturnat guvernul...

— Foarte bine, aprobă doña Lucrecia, bravo, nu mai trebuie să umblăm cu mănuși! Trebuie răsturnat guvernul, împușcați cîțiva, și o să vedeți atunci că nimeni nu va mai cuteza să vorbească despre legea agrară.

Tinerele surori ale doñei Lucrecia se îndreptară cu puștimea spre interiorul casei și, după puțin timp, intră o servitoare, purtînd o tavă pe care se aflau pahare cu *horchata* [1] și o farfurie cu prăjiturele.

— Serviți-vă... îi pofti doña Lucrecia.

— Da, mulțumim... întinse mîna Tocho.

— O palmă ar trebui să-ți dau, căpățînă proastă... spuse ea surîzînd către cumnatul ei, în timp ce-i întindea paharul. Și se întoarse către don Félix care mușca dintr-o prăjiturică. Să răstorni guvernul, e ușor de spus! Dar cum?

— *That is the question* [2]...

— Știi să vorbești englezește, don Félix?

— Vorbesc destul de bine, doña Lucrecia.

— Dacă aș fi știut mai înainte... Și voi să mai spună ceva, dar se mulțumi să adauge: Mai stăm noi de vorbă.

— Cînd doriți...

— Pentru că pe militari nu te mai poți bizui...

— Sînt mai răi decît legea agrară. Luis Néstor găsi un teren ferm pentru a interveni și, încercînd să-și împace soția: Lucrecia e martoră, i-am numărat chiar eu aici fratelui ei Eduard trei mii de dolari prima dată, șapte a doua, drept contribuție la cei patruzeci de mii de dolari pe care-i cerea șeful uneia dintre baze, și toate astea pentru nimic... nu se pot risipi banii

[1] Băutură răcoritoare din lapte de migdale (n. t.).
[2] Aceasta este întrebarea. (Din faimosul monolog al lui Hamlet) (n. r.).

așa... dacă militarii la putere ne iau pămînturile sub pretext că nu le cultivăm, și dacă cei din opoziție ne storc bani, făcîndu-ne să credem în răscoale, revoluții, atentate, lovituri de stat... atunci, într-adevăr, o să ajungem la sapă de lemn...

Tocho își înghiți *horchata,* cu sorbituri mari, ca să-și clătească gîtlejul și să intre în luptă:

— Scumpa mea cumnată și don Félix, știți că nu sînt de acord cu ideea de a sfărîma ordinea instituită în republică, numai pentru că nouă, cîtorva moșieri, cîtorva familii, ne-au luat — cumpărat mai bine zis, căci au plătit în bonuri valoarea pămîntului, după declarația fiscală — cîteva hectare de cîmp necultivat și îndepărtat de centrele urbane...

— Nici nu pot să-l ascult... ridică vocea doña Lucrecia, palidă de indignare.

— Dar trebuie să mă ascultați, strigă Tocho mai tare, pentru că sînt alte motive: această împărțire a pămînturilor este indirect o asigurare care ne garantează folosirea pașnică a proprietăților noastre.

— Da, da, așa zisa teorie a acestui Tocho este ca, în urma unor aranjamente, *peonii* să nu fie, ca acum, dușmanii noștri la putere, ci aliații noștri...

— Asta crezi tu!... își descărcă mînia doña Lucrecia asupra soțului ei, vociferînd, cu ochii ca plumbul negru topit în cuptoarele sufletului.

— Nu, nu cred nimic... Tocho...

— Tocho!... Tocho!... ți-e gura plină de numele fratelui tău!

— Da, cumnată, teoria mea e asta — sări Tocho Marchena în ajutorul fratelui său — mai bine să fii în viață și să te bucuri pe pămîntul împărțit între mai mulți, decît mort la trei metri sub pămînt.

— Ei bine, eu nu gîndesc ca dumneata, eu nu accept teoria dumitale, eu prefer cei trei metri sub pămînt decît să mi se împartă moșiile...

— Da, dar n-ai să mori singură, ai să fii gîtuită împreună cu toată familia...

— Bine, gîtuită împreună cu toată familia... Ajungem la disperare. Nu știm încotro mergem. Tocmai i-au luat lui tăticu trei iugăre.

— Și nouă, e vorba de biata soră-mea și cu mine, ne-au pus pe moșie un indian, un oarecare Tiburcio Sotoj, urît și tăcut ca un idol.

— Știu că e foarte muncitor...

— Cînd vrea cumnatul meu să treacă cu vederea peste ceva care i-ar favoriza pe dușmanii noștri... pare de necrezut!

— E indianul cel mai șiret pe care l-ați văzut vreodată, de neînchipuit, și a fost *peon,* aici, la mine, *peon, peon!...* Ei bine, acum pretinde că pămîntul care ne-a fost luat, bietei mele surori și mie, este al lor, și că guvernul acestor sălbatici n-a făcut altceva decît să le dea ceea ce le aparține, căci acest pămînt e în posesia comunităților încă de pe timpul regelui Spaniei...

— Minciună, nu mai știu ce să născocească! exclamă doña Lucrecia.

— „Eu, Regele..." așa începe titlul, după cîte spune indianul... Pretinde că titlurile astea le țineau ascunse și că acum le-au scos la iveală.

— Iată, dragele mele rude și dragul meu prieten don Félix, interveni Tocho, că astfel, în locul guvernului de agrarieni, apare pe cîmpuri un crainic al regelui Spaniei, cu stindardul regal și care-și începe proclamația cu aceste cuvinte: „Eu, Regele..." și pe loc poruncește să ne arunce afară pe noi toți care, într-adevăr, i-am jefuit pe indieni de pămînturile lor...

— Uite că aiurează cumnatu-meu...

— Nu, cumnată, la originea oricărei proprietăți găsim furtul...

— Comunistule!

— Dacă ai ști cine a fost Proudhon nu l-ai numi așa...

— Pășim pe terenul care-ți place dumitale, cumnate, și pe care vrei să-l tîrăști și pe bietul de bărbatu-meu... Romanele... Visele... Sticlele goale... Te iert doar pentru că o adori pe Coralita mea... E foarte drăguță în ultimul portret pe care mi l-a trimis... nu l-ai văzut, Tocho... Ia adu-l, Luis Néstor... O să fie foarte curînd...

— O domnișoară... exclamă don Félix în fața portretului.

— O specialistă în publicitate, continuă doña Lucrecia, trecînd fotografia în mîinile cumnatului ei, și o să-ți dedice dumitale teza, unchiule și nașule, care n-o meriți pe nepoata pe care o ai...

— Nepoată și fiică, reacționă acesta, pentru că eu am format-o spiritualicește: primele ei lecturi, gusturile ei, dragostea ei pentru natură, pentru țara ei...

— Dar pe Trinitas, don Félix, ești atît de egoist că n-o scoți niciodată în lume; e mult de cînd n-a mai venit pe aici. Anunț-o că, atunci cînd o să vină Coralita, dăm o mare serbare în onoarea întoarcerii și a diplomei ei... *marimba chuntos*[1] și whisky, nu-i așa, cumnate?...

— Din moment ce o să fie invitat și regele Tiburcio Sotoj...

— Ha, ha, ha... rîseră toți, ba Luis Néstor chiar cu toată gura, în afară de don Félix căruia nu-i plăcea indianul acela de culoarea lemnului de pin, cu părul ca și coama calului, azvîrlit înapoi cu o mîndrie firească de cînd i se restituiseră pămînturile.

5

Mergeau pe șosea, vorbind de excentricitățile lui Tocho, atenți la caii pe care călăreau, ea mică de tot pe un cal mare negru, el prea mare pe un căluț creol murg, dar apucînd-o pe drumul spre *Pinuelas*, doña Lucrecia o luă înainte; purta niște pantaloni cenușii, care se răsfrîngeau pe cizmele-i scurte, un bluzon larg, o pălărie de panama, cu mănuși și cravașă de culoarea baticului galben ca grîul, înnodat în jurul gîtului, și în spatele ei, urmînd-o, don Félix luă aceeași direcție, cu pălăria aceea din Texas, cu pintenii, cu pistoalele și nelipsitul său bici în mînă, sau, după cum îl numea el, ceasul de mînă, atunci cînd făcea să sune orele de lucru pe spinarea *peonilor*.

[1] Păuni cu carne comestibilă (n. t.).

Trecură prin vad un rîu transparent, care curgea peste pîinişoare de piatră rotundă, mergînd un răstimp prin mijlocul lui, pentru plăcerea de a auzi bălăcindu-se caii ca şi gîştele, pînă ce ajunseră la o plajă, unde apa se strîngea în ştioalnă, pentru ca tot rîul să îngenunche în curba aceasta şi să sărute ferigile de foc care cădeau de pe stînci pe pămîntul violet, într-o ploaie de scîntei. De pe plajă ajunseră pe acelaşi drum acoperit de frunze moarte şi sfărîmicioase, printre rîpe lăptoase de ceaţă joasă, în desişul unei păduri care vărsa lacrimi de terebentină, uneori avînd ochi de cer, alteori, orbită fiind de rămurişurile coborîte ca nişte pleoape cu gene grele, ca să-şi ascundă perspectivele în spatele unei perdele.

— Aici o să fie *picnicul*... Doña Lucrecia îşi opri calul, în timp ce-şi întorcea capul, căutînd ca însoţitorul ei s-o audă ; şi apoi adăugă : Cît e ceasul exact ? Nu cumva să fim în întîrziere...

— Aproape nouă... răspunse don Félix, după ce-şi consultă cronometrul, ceas mare ce arăta timpul departe de viaţă, ca şi cum ar mai fi fost încă ore străvechi şi care se izola, înmormîntat sub patru capace adînci de aur.

— Ne-am înţeles pentru nouă dimineaţa fix, şi oamenii ăştia sînt foarte punctuali... Pe urmă coborî vocea şi, ca şi cum i-ar vorbi din străfundul inimii, îi mărturisi lui don Félix, apropiindu-şi cît mai mult posibil calul : Pînă unde am ajuns... Cînd s-a mai pomenit ca oamenii cumsecade să se vadă obligaţi să facă politică ?... şi tocmai de aceea m-am felicitat din plin, în ziua cînd am aflat că vorbeşti englezeşte, căci

asta ne lipsea în zona noastră, un interpret de încredere, şi dacă în ziua aceea n-am fost mai explicită cu dumneata — îţi aminteşti ? — şi tot ce ţi-am spus a fost „Mai stăm noi de vorbă“, s-a datorat faptului că lucrurile astea nu-i bine să le divulgăm faţă de persoane care nu sînt din clasa noastră. Nici rudelor nu trebuie să le povestim nimic. Nimeni nu ştie. Ei nu sînt ca noi, cei care reprezentăm două nume mari : Gago şi Agromayor... Nu ţi se pare că e o garanţie ? Şi cu atît mai puţin soţului meu, sau acestui fluieră-vînt de cumnatu-meu. Gago, pe numele dumitale, trebuie să-mi juri că n-ai să le spui nici un singur cuvînt din toate astea ! Cazul lui Tocho, cumnatu-meu, mă revoltă cel mai mult. Deştept, citit, umblat, curajos, făcut să ne comande...

— Pe el nu ne putem bizui...

— Asta încă n-ar fi nimic, ceea ce-i mai rău e că-i împotriva noastră...

— Chiar asta n-aş crede...

— E un iresponsabil, ca să nu spun altceva...

— Ceea ce se întîmplă cu Tocho e că are felul lui de-a gîndi...

— Cît despre bărbatu-meu, să nu vorbim cu el, ar fi ca şi cum i-am spune lui Tocho. E complet neghiob : respiră prin porii lui frate-său, vede prin ochii lui frate-său, vorbeşte toată ziua de frate-său... Îşi lovi cravaşa de coapsă, cu o oarecare nervozitate.

— E nouă... anunţă don Félix şi, ca şi cum doar asta aşteptase cineva, ascuns pe-acolo, ca să apară, crengile se mişcară şi se auziră paşi care se apropiau cu bocăneli rare.

— *Hello!...* se înălță o voce și se văzu o mînă care saluta de departe, fluturînd o trestie, la extremitatea căreia plutea un cornet alb de vînat insecte.

— Bună ziua, mister Maylan! răspunse doña Lucrecia, rece, micuță, hotărîtă, și, urmată de don Félix, trase de frîul calului ei mare și negru, ca să meargă în întîmpinarea unui bărbat corpolent, nu prea înalt, cărunt, nu prea vîrstnic, cu nasul coroiat, cu ochii atîrnîndu-i din pleoape, dînd în totul impresia unui șef de gară fără uniformă.

— O să am acum plăcerea să vi-l prezint pe don Félix Gago... spuse amazoana, accentuînd gesturile de prezentare, căci știa că mister Maylan nu înțelegea spaniola.

Don Félix coborî de pe cal, ca să-i strîngă mîna vînătorului de insecte, în timp ce acesta, arătîndu-și dinții albi pe fața-i roșcovană, se apropia zîmbind, ca s-o salute pe doamna Agromayor de Marchena.

— Vorbește-i, don Félix, vorbește-i în engleză... continuă aceasta, pregătindu-se să descalece cu ajutorul curtenitor al celor doi domni și, o dată pe pămînt, cu frîul într-o mînă și cravașa în cealaltă, insistă: Da, da, Gago, spune-i de ce am venit, spune-i în englezește... Și cum don Félix, fără să știe cu ce să înceapă, șovăia, îl încurajă crezînd că frica de a începe să spună lucruri atît de grave, în fața unui necunoscut, îl reținea: Dacă eziți din neîncredere, te asigur că nu trebuie să ai nici o temere. Sînt agenți de legătură travestiți în vînători de fluturi, ca mister Maylan, dar există și colecționari de plante tropicale, de păsări, de pești, sau fotografi specializați în ruinele *maya*, în indieni... pentru că a trebuit să facem guvernul să creadă că asta e ceea ce avem mai bun în țară... Și după o pauză, în care timp părea să biciuiască aerul cu cravașa, doña Lucrecia continuă — ridicată foarte mult pe tocurile cizmelor, ceea ce o făcea să pară și mai înaltă. În orice caz, tradu-i ce am să-ți spun: că sîntem autorizați de persoanele cele mai puternice din această zonă, toți oameni din cele mai bune familii, iar dacă nu vrei să te angajezi, explică-i că acționezi numai ca interpret...

O fi fost sau nu demn de încredere yancheul ăsta țăranos, însă lui don Félix îi rămăsese în ochi figura pămîntie și imberbă a lui Sotoj și fața de vierme de mătase a soră-si care, din vina acelui indian așezat pe pămînturile lui, trăia cu rugăciuni și coramină; nu numai că traduse ce-i spunea doña Lucrecia, dar mai adăugă și de la sine restul...

— *Yes... Yes... Yes... Yes...* repeta Maylan la fiecare pauză a lui don Félix, notînd pe un carnețel tot ce acesta îi traducea din avalanșa de cuvinte a doamnei Agromayor de Marchena, ca și ceea ce adăuga el din partea lui.

— I-ai vorbit de copeici? întrebă ea cu vocea încordată, dilatîndu-și asupra copleșitului don Félix pupilele-i de isterică.

— Nu, pentru că asta pare mai degrabă o glumă.

— Glumă? Da' n-au venit acolo să-mi ofere copeici, indienii de la lagună?

— Cop'cei !... Lemn de copăcei, pentru Dumnezeu !... Ei nu știu să vorbească și dumneata cu obsesia rușilor !

— Confesorul meu m-a autorizat să povestesc asta ca lucru sigur, și n-o să-mi spui dumneata că nu-i suficient cuvîntul unui preot ca să transform în adevăr o minciună. Sper că n-ai făcut același lucru și în legătură cu trenul...

— Toate astea i le-am spus...

— I-ai arătat că punga acționarilor de la căile ferate o să se golească, dacă guvernul cere ca pentru fiecare bilet Compania să plătească impozitul, pe care l-a încasat timp de ani și ani și care aparținea statului sau caselor de binefacere, ceea ce-i același lucru, pentru că statul e o mare casă de binefacere pentru vagabonzii ăștia care se numesc salariați... În plus, construiesc un drum ca să concureze căile ferate, i-ai spus-o ? și un port, ca să se elibereze de controlul companiei de banane, i-ai explicat bine ?...

— I-am explicat de-a fir-a păr și chestia cu contractul. Trebuie să trimită la dracu' guvernul ăsta de sălbatici, ca să semneze cu noi contractul, după cum vrea Compania, fără să ia în considerație tot ce vor să le impună barbarii ăștia : contract colectiv, mărirea impozitului, vamă pentru articolele pe care le importă, și chestia cu pămînturile...

— Foarte, foarte bine, e primul caz care se vede în America Centrală... Guvernul cel mai abuziv... vrea să aplice legea agrară unei mari companii... Mai bine, spune-i, Gago, de ce nu vin ei să ne ajute să ne descotorism de bandiții

ăștia, nu pentru ochii noștri frumoși sau pentru comunismul nostru tot atît de frumos, ci pentru milioanele de dolari pe care le pierd...

— Și ce exemplu...

— Da, da, pentru că dacă, aici, companiile se lasă călcate în picioare, o să-i dea afară, în brînci, de pretutindeni...

În timp ce vorbeau, mister Maylan, care-și sprijinise de un copac trestia de entomolog, examina un mic plan, desenat pe hîrtie untoasă. Își încreți și descleștă gura de mai multe ori, înainte de a-l încredința vecinilor, oarecum înrudiți. Pe urmă, adresîndu-i-se lui don Félix, spuse :

— Vă las planul ăsta care trebuie să rămînă secret. După cum vedeți, corespunde acestei zone. Pe punctele marcate cu cerculețe roșii, aviatorii noștri vor lăsa să cadă arme, iar pe acestea, marcate cu cerculețe albastre, va coborî cu parașuta o parte din efectivele noastre, dotate cu tot ce e necesar ca să arunce în aer depozitele de benzină, uzinele electrice, stațiunile de radio, arsenalele, atelierele, podurile, stîlpii de telegraf și de telefon, izvoarele de aprovizionare cu apă.

— Foarte bine... foarte bine, repeta micuța doamnă, aruncată parcă înainte de tocurile-i înalte, atentă la ce-i traducea don Félix.

— Un radio clandestin, continua să-i informeze vînătorul de fluturi, va anunța în termeni preciși fiecare din aceste incursiuni, și noi așteptăm de la oamenii pe care-i reprezentați dumneavoastră, ca și de la toate persoanele din această zonă care sînt contra guvernului, protec-

ție și ajutor față de parașutiștii noștri, iar în ce privește armamentul, trebuie să-l adunați și să-l ascundeți imediat, în afară de cîteva arme însemnate cu seceră și ciocan, pe care trebuie să le lăsați ca să le ia țăranii...

— Aa, foarte bine, foarte bine!... continua să repete mica doamnă mare, toată numai urechi la ceea ce-i traducea Gago, și cînd înțelese că mister Maylan terminase, apucînd brațul lui don Félix, îl rugă să traducă ceea ce voia să-i spună: întîi, avem nevoie să știm aproximativ data cînd armele vor ploua din cer, fie Domnul lăudat! și al doilea, trebuie să caute alt mijloc să ne dea semnalul de alarmă și restul indicațiilor pentru că cei care posedă instalații electrice în această zonă nu sînt partizanii cauzei noastre, Tocho, de exemplu, ceea ce nu ne permite să ne instalăm radiouri acasă.

Mister Maylan declară imediat că lipsa de electricitate nu era un obstacol, căci radioreceptoarele cu baterii vor fi încredințate persoanelor indicate de ei. În ce privește însă data începerii operațiilor, nu le-o putea fixa încă, nici măcar aproximativ pentru că, deși după experți, gradul de saturație al opiniei mondiale în privința pericolului pe care-l reprezenta acest guvern era acum satisfăcător, nu se desfășurase încă grosul propagandei prin radio, cinema și televiziune.

Și vînătorul de fluturi rezumă:

— Am montat un aparat de informare planetară, rar întîlnit pînă acum. Vom realiza prima mare încercare de publicitate atomică. Vom pulveriza această țară ca pe un atol...

Gago îi ceru să-i explice de două sau trei ori ce era un atol, și, cînd îi traduse doñei Lucrecia ce însemna acest cuvînt, rîse de ingenuitatea și ignoranța ei, iar ea continuă să fie, după cum spunea cumnatul ei, o „analfabetă înaintată" căci, auzind *atol*, crezuse că era vorba de o mare cantitate de *atol*[1].

— Știi, Gago, din moment ce acum se vorbește de publicitate, fă-mi plăcerea și-i explică lui mister Maylan, că fiica mea, Coralia, este pe punctul de a fi licențiată în această branșă în Statele Unite, că studiază cu profesorul Carey — tot traducea don Félix — și că ar fi bine dacă s-ar utiliza serviciile ei... numele ei este Coralia Marchena Agromayor, studiază cu profesorul Carey și nu-i mai lipsește decît teza ca să aibă gradul universitar.

Maylan luă notă cu grijă de serviciile pe care le-ar putea aduce domnișoara Marchena Agromayor, făcîndu-i cunoscut mămichii, prin intermediul lui don Félix, în ce măsură trebuia să se felicite că fiica ei va avea ocazia să asiste la prima experiență de publicitate pe o scară comparabilă numai cu exploziile termonucleare.

— Și orice alt lucru de care aveți nevoie de la noi... spuse Gago pe contul său propriu.

— Să se intensifice motivele de îngrijorare pe frontul intern, răspunse vînătorul de fluturi, înarmat din nou cu trestia și cornetul său de pînză

[1] Cuvîntul *atol* în limba spaniolă înseamnă, în afară de insulă (în formă de inel alcătuită în mările calde din resturi de corali) și băutură indigenă din porumb (n.r.).

albă, să nu se șovăie într-un război constant de zvonuri care trebuie să meargă crescînd...

— E ceea ce mi-a spus și confesorul meu, confirmă doña Lucrecia.

— Să se întrețină o corespondență substanțială cu prietenii și rudele din exterior, informîndu-i, prin adevărate S.O.S.-uri, de atrocitățile pe care le comit agrarienii, de prezența avioanelor suspecte, de submarine ciudate, și... o dată momentul venit, să se pună mîna pe arme.

— Spune-i, Gago, că fiica mea, cu care sînt în corespondență în fiecare săptămînă, are ordin din partea mea să povestească toate acestea și chiar mai mult.

Dar don Félix, considerînd mai important ceea ce avea să spună el, se mulțumi să comunice:

— Cei mai mulți dintre noi vor lua armele, mister Maylan, ne-am constituit deja comandamente și ne antrenăm.

Căzură de acord că Gago va păstra planul la el, își luară rămas bun și se urcară pe cai. Înainte de plecare, în timp ce se instalau pe șei, ea, pe imensul animal negru cu ochii de culoarea coajei de lămîie, și el, pe călutul său creol, bălțat și cu coama lungă, doña Lucrecia îi ceru să-i amintească lui mister George Maylan ceea ce-i spusese despre fiica ei, favoare de care-i va fi foarte recunoscătoare.

Soarele se transforma în acel luminos os frontal al amiezii.

Cînd călăreții dispărură, Maylan observă fluturii căzuți din plasă, unii vărgați ca niște zebre, alții cu culori de pene de păun, ca să nu mai vorbim de cei negri, galbeni și sîngerii.

N-o făcu, pentru că ar fi fost ridicol, dar văzînd acele mici pete roșii în ceva... ce era ca o bonetă albă, terminată cu ciucure, avu chef să și-o pună pe cap, și nu i-ar mai fi lipsit atunci nimic decît tunica pentru a fi ceea ce fusese în tinerețe, biciuitor de negri la Atlanta City, îmbrăcat în Ku-Klux-Klan... nu... era mulțumit de el... doar „vitele“ se schimbaseră... acum începea să extermine indieni...

Soarele trecuse de zenit, încetase de a mai fi luminosul os frontal al amiezii și lua în fața vînătorului de fluturi înfățișarea unui univers de flăcări, urlînd.

6

De sub cearceafuri ieși mîna Coraliei, ca să bîjbîie cu degetele în jurul deșteptătorului, pînă la oprirea soneriei. Îi mai rămîneau treizeci de minute. Punea mereu deșteptătorul înainte cu o jumătate de oră; dacă în ajun, cadoul acesta nu avea importanță, în acel moment devenea cel mai bun dar al zeilor. Strînse ochii și alunecă de pe pernă pînă se trezi pe burtă, cu brațele deschise de-a latul saltelei, ca și cum ar fi vrut să cuprindă patul — numai că de data aceasta strîngea patul și chipul profesorului Carey, proiectat sub trupul ei, ca și cum s-ar fi întins pe un ecran de cinema, în momentul cînd ființa aceea, creație a visului ei, ajungea în prim plan — gesticulînd, urlînd din bojoci, fără a reuși să fie auzită, în ciuda eforturilor pe care le făcea cu buzele, limba și omușorul.

Se trezi abia sub duș. Apa îi îndepărtă de pe epidermă celulele moarte, și ce sînt ele altceva decît visele ? Repede i se șterse din pori masca profesorului Carey, amenințător cu croncănitul lui asurzitor, de parcă ar fi încercat s-o muște, imagine pe care ea o păstra de cînd susținuse, în timpul cursului, că publicitatea comercială se putea transforma într-un periculos agent de pătrundere imperialistă în țările semicoloniale. Terminîndu-și cursul, o invitase să treacă în sala profesorilor, care, în acel moment, era goală. Micuță comunistă de la Tropice, îi spusese — întorcîndu-se să privească în toate părțile, pereții, podeaua, tavanul, telefoanele, ușile și ferestrele, colțurile și mobilele, căci totul avea urechi, și mestecîndu-și cuvintele într-o gîfîială de teamă oleaginoasă — implorînd-o în mod lamentabil : să nu mai vorbești așa în timpul cursului meu, articolul pe care l-am publicat despre țara voastră în *The Economist* mi-a dat destulă bătaie de cap, apoi, în pînza de păianjen a murmurului spovedaniei adăugă : mă tem să nu fiu chemat în fața Comitetului de investigații asupra activității antiamericane...

În dimineața aceea, colegii Coraliei o înconjurară ca să-i dea ultimele știri :

— L-au citat pe profesorul Carey !...

— Se așteaptă să-și dea demisia...

— A dat declarații timp de șase ore...

— Ieri, da, ieri încă a mai venit la Universitate...

— Dacă nu retractează o să-l facă să tacă...

— O să-l facă să tacă... dar dreptul, apărat de el, de a te exprima liber la catedră ?

— O să-l facă să spună ce vor...

— Imposibil !... se auzi un cor de voci tinerești.

— Atunci...

— Imposibil !... Pe Carey ?... Pe Carey, apărătorul adevărului, campionul adevărului, nu ca abstracție, ci ca dialog uman ?

— Atunci o să-l dea afară în ghionturi...

— Ar fi mai bine pentru el... există ghionturi care sînt ca și acoladele cavalerilor, și cu renumele pe care-l are, o să-l accepte la orice universitate...

— Dacă-l lasă să plece...

— Eu știam deja... spuse Coralia.

Îi rîd în nas, zgomotos.

— Vă asigur că știam...

— Imposibil... explică cel mai flecar, e o știre de ultimă oră și ucenicul ăsta ziarist a pescuit-o cu urechea lipită de o ușă, prin care-l auzea pe taică-său cînd vorbea la telefon, și, spunînd aceasta, dădu cu mîna o puternică lovitură în spinarea unui băiat mărunt, cu ochii încercănați, cu pielea albă, albă ca și coaja de ou, cu două pupile imense, cerești.

— Nu știu cum, dar eram sigură, insistă ea, azi dimineață, în timpul acelui scurt moment în care am dormit după ce a sunat deșteptătorul, mi-a apărut fața profesorului, gigantică, monstruoasă, n-am auzit ce spunea, dar judecînd după gesturile lui, trecea prin clipe teribile și părea că se apără mușcînd...

— Ha, ha, ha... rîse băiatul cu irișii mari, deschiși ca două găuri infinite în fața-i de ipsos,

nu știam că visul este sursă de informații și că există obiceiul de a te apăra mușcînd...

— Între cîini, da! reuși să spună ea, în timp ce toți zburau spre băncile lor, și profesorul în carne și oase își ocupa locul la catedră.

Fără preocuparea de-a crea o atmosferă de colocviu, cum obișnuia, glumind sau relatînd anecdote despre ziariști celebri, se duse la tablă și desenă repede o hartă a Americii. Elevii făcură la fel pe caiete. Coralia n-avea mari aptitudini pentru desen, așa că nu i-a fost prea ușor. Ridicînd capul, profesorul desenă un cerc roșu în jurul uneia din țărișoarele Americii Centrale. Toată clasa făcu la fel, în afară de Coralia. De-abia-și putea stăpîni emoția. Teritoriul însemnat de profesorul Carey cu cercul roșu era țara ei, și fără îndoială avea să se ocupe de publicitate turistică, luîndu-l ca exemplu. Se prefăcu că tușește și se întoarse ca să-și privească colegii, mîndră, doritoare ca toți să o remarce, și toți o vedeau, pe ea care se născuse într-o țară ce merita osteneala să fie vizitată... cea mai minunată din lume... cum? țara cea mai primejdioasă din America... oare asta spunea profesorul? Își țintui asupra lui ochii umeziți de plîns, de animal rănit... tulburată... agitată... turismul dispăruse, și el vorbea de publicitate ca de un nou mod de creștere a ființelor vii... Coralia nu-și mai mușca creionul, își mușca degetele... spaima de a nu ști ce să facă... ori să se aștearnă pe plîns, ori să iasă din sală... profesorul desenase o serie de linii drepte, paralele, prin care își propunea să urmărească, sub formă de grafice, cea mai importantă experiență pu-

blicitară din ultimul timp... de la graficele acestei țări care îi înregistrau cutremurele de pămînt, să trecem la cele care acum îi înregistrează gradul de periculozitate, obiectiv vorbind, din moment ce pe noi ne interesează originea, desfășurarea și răspîndirea acestei prime încercări de publicitate atomică... oare tot mai visez? se întreba Coralia, pentru simplul fapt că acum îl auzea pe profesor, nu apărîndu-se în fața Comitetului de investigații asupra activității antiamericane cum o presupusese atunci cînd colegii ei îi povestiseră că fusese citat, ci atacîndu-i patria... în acest grafic să punem la punctul zero cuvîntul-cheie... secretul este să găsim cuvîntul care, pătrunzînd grație unei publicități intensive în sensibilitatea a milioane și milioane de ființe, nu-i lasă nici unuia dintre ei timpul să reflecteze la ce înseamnă cuvîntul-cheie, ci îi fac să-l accepte drept ceea ce reprezintă... cuvîntul-cheie în acest caz este... și scrise *comunism*... găsirea termenului „comunism" aplicat acestei țărișoare n-ar fi avut nimic senzațional, n-ar fi depășit stadiul unei glume proaste, dacă publicitatea masivă nu l-ar fi golit de conținutul său ideologic aplicat realității, ca să-l transforme într-un semn de pericol... Nimeni, văzînd semnul de moarte pe un flacon de otravă, nu s-ar apuca să verifice dacă este într-adevăr mortal conținutul lui, ci acceptă ceea ce i se prezintă, cu capul acela de mort și cele două tibia, drept un risc foarte grav pentru viața lui... asta a făcut publicitatea noastră și cu cuvîntul „comunism" aplicat unei țări cu trei milioane de locuitori, care în nici un caz nu putea fi un pe-

ricol pentru noi... s-a creat pericolul prin semn, prin cuvîntul repetat cu lovituri de ciocan, multiplicat, prin utilitarismul nostru grosolan... din cauza asta susțin că scrisul publicitar este ideografic și că publicistul trebuie să gîndească prin semne, nu prin idei... Coralia lupta ca să se desprindă de pe scaunul pe care era ca și țintuită, țeapănă, glacială... și de la zeroul la care am pus cuvîntul „comunism", semn ideografic publicitar, pornim, sub această formă, linia noastră de creștere, susceptibilă de oscilații, dar mereu ascendentă...

— Protestez! se auzi strigătul Coraliei. Este inadmisibil să se vorbească așa despre patria mea!

— Nu vorbim despre patria dumitale, miss Marchena, ci despre o experiență publicitară în curs, în acest moment...

— In care s-a plecat de la un lucru fals, de la o minciună, de vreme ce, după cum ați spus chiar dumneavoastră aici, se face uz de cuvîntul „comunism" ca de un simplu semn de pericol...

— Am vrut să spun că, pentru publicitate, semnul era suficient, dar n-am negat, cum pretinde miss Marchena, că țara ei ar fi căzut în mîinile comunismului internațional...

— Altceva spunea domnul profesor în articolul pe care l-a publicat în *The Economist*...

— Cînd am scris articolul acela, nu știam ce se petrece în țara dumitale...

— Ba știați, domnule Carey! Știați!...

— Părăsește sala, miss Marchena, te rog... N-o să permit să fiu făcut mincinos!

— Mai rău decît asta, profesore Carey! Vreau să vă amintesc ce mi-ați spus în după-amiaza în care discutasem tema tezei mele de diplomă, mi-ați spus, referindu-vă la profesorul Davinson de la Universitatea din Yale, că nu există un trădător mai mare decît un profesor universitar laș, și dumneavoastră deveniți laș...

— Destul!... Dacă scrisorile doamnei mama dumitale nu ți-au deschis ochii.

— Scrisorile mamei mele?

— Știindu-te puțin roșie, îți interceptăm corespondența și avem fotocopiile acestor scrisori. Despre ce te informa ea? Despre ce te informa ea săptămînal? Despre pămînturi smulse proprietarilor lor legitimi, despre trupe de muncitori și de țărani înarmați pînă în dinți, amenințîndu-ne întreprinderile, despre impozite și tot mai multe impozite pe capital, despre persecuții împotriva preoților catolici, despre indieni care vorbesc de copeici...

Din mîini își scoase niște mîini de umbră pe care le duse la ochi. Adevăratele ei mîini, de culoarea noroiului, rămăseseră atîrnînd, și noi, invizibile pînze de păianjen fără greutate, cu degete ivite din umbra lor, i se urcaseră pe obraz, ca să pipăie, întîi cu mișcări sperioase de bîjbîieli și pe urmă cu presiuni disperate, locul în care-și simțea pupilele deschise. Il auzea pe profesorul Carey. Erau deschise, dar nu vedea nimic. In vis îl văzuse cu pupilele închise. Acum le ținea deschise, dar nu-l vedea. Auzea, îi auzea ultimele cuvinte pierdute în furtuna de strigăte, de fluierături și de lovituri de obiecte tari pe bănci.

— Afară!... Afară!... Escrocule!... Farsorule!... Canalie!...

Nu mai erau mîinile ei, erau o grămadă de mîini, îi crescuseră o grămadă de mîini, toate cele ale colegilor ei care îi făceau un pod suspendat ca să treacă abisul umbrei, după ce-l goniseră pe profesor.

Strînse din dinți... își strînse buzele... Uneori dinții ei aveau un gust de rîs... Uneori buzele ei aveau alt gust... Plîngea... Plîngea în obscuritatea ochilor ei deschiși...

O telegramă anunță familiei știrea. Coralia Marchena Agromayor orbise brusc. Cîteva săptămîni mai tîrziu, un avion de pasageri o depunea pe aeroportul *Aurora*, însoțită de mama ei, care se dusese s-o aducă. Tatăl ei, mătușile și frățiorii care-i ieșiseră în întîmpinare plîngeau tăcuți, în timp ce se îndeplineau formalitățile pașaportului și ale vamei.

Cineva se apropie ca s-o salute în engleză. Ea răspunse în spaniolă.

— Vorbește-i englezește, fetița mea, e mister Lamb...

— Am uitat engleza, mamă, i-o reteză tăioasă. Dar unchiu' Tocho? întrebă apoi, auzind că toți tăceau, tăceau ca să-și usuce lacrimile.

— Cred că e acasă, se grăbi să-i răspundă tăticul ei, trebuie să te aștepte acolo, ca și noi.

— Te-ai întors în țară într-o zi foarte frumoasă! exclamă una din mătuși, soră a mamei.

— Da?... întrebă Coralia agitîndu-se în fundul automobilului care înainta repede. De la aeroport la moșie era o bună bucată de drum.

O lovitură cu genunchiul doñei Lucrecia o readuse pe soră-sa la locul ei. Imprudență de femeie, să-i vorbești despre zi unei ființe care nu vede.

— O zi foarte frumoasă, mătușico? Coralia se întoarse, trecînd mîna peste geamul automobilului de lîngă scaunul ei, ca și cum l-ar fi pipăit.

— Curînd ai să poți aprecia cu propriii tăi ochi! interveni doña Lucrecia, făcînd să-i sune pe braț brățările de aur pe care tocmai le trecuse prin contrabandă, brățări ce purtau fiecare cîte un cesuleț.

— Doctorul Luna a primit rapoartele medicilor care te-au consultat și te-au tratat în Statele Unite, spuse tatăl, și crede că o să-ți recîștigi vederea așa cum ai și pierdut-o, dintr-o dată. „Aparatul vizual al fiicei dumneavoastră este în perfectă stare, mi-a explicat el, nu are nimic organic, este o orbire momentană, cu caracter emoțional."

— Domnul fie lăudat, tăticule, că n-a trebuit să văd mai departe țara aceea și pe locuitorii ei!

Tocho Marchena o aștepta la conacul moșiei, în tovărășia lui don Félix Gago și a altor vecini. Flori, fructe, dulciuri, băuturi, faguri de miere albă, porumbei, o ciută domesticită și un mic papagal fuseseră aduși de unchiul ei, ca s-o primească, iar cînd Coralia coborî din mașină, o salută un cîntec la *marimba*, în timp ce rachete se spărgeau pe cer și ghirlande colorate de artificii explodau pe pămînt.

O sărută și o îmbrățișă, schimonosindu-și fața ca să nu lase să-i scape lacrimile, strîngînd-o la inimă ca pe un bun al lui, nu numai pentru că-i era nepoată din sîngele lui, ci și din cauza ideilor ei care valorează mai mult sînge decît sîngele, acum că aflase felul în care luase apărarea țării ei, în fața unui profesor nedemn și laș. Și ea simțea ca și dînsul.

— Trăiască nepoata mea!... strigă Tocho cu ochii împăienjeniți de lacrimi.

— Vivat! răspunseră cu toții aplaudînd.

— Trăiască Coralia Marchena!

— Vivat!

— Trăiască Guatemala!... strigă ea plîngînd în hohote.

— Trăiască Guatemala! răspunseră cu toții.

— Șampanie... porunci Tocho, și servitorii indieni în picioarele goale începură să umple cupele de aur lichid și de nebunie spumoasă.

— Unchiule, cînd mă iei la dumneata?...

— În orice zi dorești...

— Tot mai ai *tanatalul* acela de sticle goale?

— Tot... și luînd-o în brațe și sărutînd-o din nou pe Coralia, adăugă: Bun e Dumnezeu, nepoată-mea n-a uitat limba noastră! *tanatal!...* Ce bine sună asta! Altă șampanie!

— Altă șampanie pentru voi toți, unchiule, dar nu pentru mine, căci dacă am luat din ce mi s-a interzis cel mai mult, am făcut-o pentru dumneata.

— Uite-l și pe don Félix Gago, bătrînul ăsta nerușinat și simpatic pe care l-ai lăsat mai tînăr și care nu s-a schimbat decît într-o privință: acum e mai nerușinat și mai puțin simpatic.

— Atunci, rîse Coralia, s-a schimbat în două privințe...

— Ai dreptate, aici toată lumea s-a schimbat în rău...

— În sănătatea Coraliei! închină paharul don Félix.

— În sănătatea dumneavoastră și a surorii dumneavoastră, domnule Gago, mulțumi ea politicoasă, iar dacă omul acesta nu-i fusese niciodată simpatic, apoi acum, fără să știe de ce, îi inspira chiar repulsie.

— Și în ziua în care vei fi liberă voi veni să te vizitez, ca să stăm de vorbă în englezește, din cînd în cînd vei dori să faci puțin exercițiu.

— Am uitat engleza...

— Nu se poate!

— Orbind, am uitat-o complet...

— Ce păcat, mămicuța dumitale aproape că și aranjase să te angajeze la Compania Fructiferă, ca însărcinată cu publicitatea...

— Al dracului de bine că uitași engleza, i-o reteză Tocho. Eu mă duc, adăugă apoi, pentru că șampania a și început să mi se urce la cap și aș putea să fac vreo prostie... Adio, Félix, fă-mi plăcerea și ai grijă de tine... Coralia, într-o zi am să viu să te iau...

Luis Néstor, fratele lui, ieși vrînd să-l oprească...

— Nu mănînci ceva cu noi? Așteaptă, măcar un sandviș! Nevastă-mea în persoană a pregătit totul, a trebuit să se ducă la bucătărie...

— E mai bine să plec, bătrîne, înainte de a nu mă mai putea reține și de a simți nevoia să-i strig jumătății tale că-i un animal rău...

— Dar ce ți-a făcut ?

— Mie nimic, Coralitei...

— Mă gîndisem și eu la asta, Tocho, de cînd au spus medicii că este o orbire cu caracter nervos, deși se zice că isteria nu-i ereditară.

— Dar cine vorbește de isterie ?... Coralia e oarbă pentru că profesorul Carey, cînd s-a văzut, spre marea lui nenorocire, pus cu botul pe labe de această fetiță, a dat la iveală scrisorile de familie, pe care nevastă-ta i le scria în fiecare săptămînă și pe care ei le interceptau și fotografiau, scrisori ce relatau grozăviile din țara noastră, în care, după spusele ei, sîntem ca pe un vulcan, în care credința catolică e în mare pericol, în care indienii vorbesc de copeici și proprietatea particulară e pe cale să dispară...

— De unde știi, Tocho ?

— S-a publicat într-o revistă, pe care o am acasă la mine.

— O ai acasă la tine ? întrebă Luis Néstor.

— Da, da, cînd ai să vii, ai să citești...

— Și cum ți se pare Coralia, cum ți se pare, foarte rău ?

— E divină ! Totul în ea pare adormit... Cînd o rudă orbește, ne face impresia că e adormită... apoi, ridicînd vocea, *marimba* să nu mai cînte atîta, că o să ne asurzească !...

Cîntăreții de la *marimba* înțeleseră aluzia și, apropiindu-se de instrument, cu ciocanele în mîini, înainte de a începe să cînte, contrabasistul întrebă :

— Ce vreți să ascultați, don Tocho ?

— *Tristezas quetzaltecas*, tot asta îmi place...

Și în timp ce valsul țîșnea din clapele de lemn, tremurător și vegetal, Tocho sări pe cal, dădu pinteni și dispăru plîngînd în bătaia vîntului.

7

Bîrna principală, celelalte bîrne, grinzile, tot lemnul pregătit ca să fixeze cu tencuială și cuie acoperișul casei pe clădirea de cărămizi goale, toate acestea fură tîrîte de proprietarul lor, Tiburcio Sotoj, și de fiul său, Rufino, pînă în șosea, și culcate de-o parte și de alta în chip de baricadă, pentru ca vehiculele să fie silite să oprească, automobilele și camioanele cursa lor rapidă, trăsurile și șaretele pasul lor încet.

— Nimeni nu trece făr' să-l salute pe Rege, așa-i, Tiburciano ! îi strigă, în răcoarea dimineții — răcoarea aceea de sudoare de frunză din diminețile zilelor însorite — domnul Manuel Chamul, cu vocea lui de gușat, deși infirmitatea îi era pe jumătate ascunsă de o cămașă cu guler în formă de cizmă, care-i ajungea pînă la urechi.

— Ziua bună, Sotoj !... veni să-l salute șeful cantonier Ildefonso Solís, așa se face. Trebuie să te aperi cu degetele și cu unghiile, pentru că se pare că sosesc cu forțe. Au apucat să intre pe teritoriu.

— Păi dacă trec pe aici, pentru noi tot n-o să treacă, adică tot n-o să-i vedem noi trecînd, căci o să fim leșuri, răspunse Sotoj.

— Aduseși arme, Tiburciano ? întrebă Chamul.

— Dacă cumva...

Șeful cantonier interveni :

— Stavila e bine făcută, Sotoj, acu' o să fie nevoie de oameni, muniții și niscaiva puști.

— Oamenii vin ei, șefule, nu mă exaspera ; cu toții o să vină, și fiecare pe rînd o să îngrijească drumul. Și să nu fiți prea din cale-afară. Asta ar mai lipsi. De cînd îi lumea am fost buni. Tot ce avem noi de făcut, e să oprim orice camion, camionetă, automobil sau trăsură care trece, să le cerem actele celor dinăuntru și să scotocim vehiculele ca să vedem dacă n-au arme, muniții sau parașutiști, oameni din ăia care-s zvîrliți din cer — că sînt din ăia care au căzut ca din pod și i-a pus la afumat.

Domnul Chamul, ducîndu-și mîna la gît, ca să-și pipăie vinele gușei care-i jucau, exclamă :

— Eu aș zice că 'mneavoastră aveți bănuieli pe colo, pe la alde don Félix, și pe colo pe la alde mustăcioșii de Marchena.

— Umblă spășiți, spuse Tiburcio Sotoj, dar nu știm nimic sigur despre ei. Doar atît, că s-au dus să petreacă ultimele nopți în felurite locuri, nu dorm la ei, dar nu-i nici un rău în asta, își iau și ei măsuri, că doar n-o să stea cu brațele încrucișate, ascultînd zvonuri.

— Da, e adevărat... întări șeful cantonier, doar că oamenii ăștia au fost mai activi azi noapte. La Ardeiații, după cîte știm, s-au întîlnit mai mulți dintre ei.

— Se întîlnesc ca să joace, sînt oameni vicioși...

— Să se joace cu focul, dragul meu don Meme Chamul, lămuri Sotoj, să se joace cu focul !

De pe trei cai pitici, acoperiți aproape complet de șeile lor, descălecară cu puștile în mînă, trei călăreți și alți doi care veneau călare în spatele lor și se prezentară în fața lui Sotoj. Acesta le întinse o mînă dîrză. Așa o întind adevărații șefi. Veneau fumînd. Il salutară pe Chamul și pe șef și se amestecară în vorbă.

— Ceva nou, copii ? întrebă cantonierul.

— De pe unde venim noi, nimic nou, dar și pe acolo se spune că-i război străin.

— Păi cred și eu că-i așa... afirmă șeful, rostogolindu-și ochii de miere întunecată de la un capăt la altul al orizontului, prin partea aceea mai puțin muntoasă.

— Eu, aici, în spatele stavilei mele, un lucru știu, ridică Sotoj vocea, să nu-mi ziceți mie pe nume de nu-i așa, chiar de-i război străin și ne plouă oamenii din cer, pămîntul tot n-o să ni-l ia. Din partea mea, mai curînd mort. L-am trimis pe fiu-meu, Rufino, să ducă familia în pădure și cred că s-au și înfundat în desiș, ca să fie mai la adăpost.

— Ce-i rău, bîigui șeful, e că sînt și oameni din țară de partea lor.

— Sînt oameni din țară cărora acuși le dispăru patriotismul, strigă Chamul, ca lui alde don Félix, soră-si, „tătarilor"...

— Da' pe unu din „tătari", interveni Sotoj, nu prea trebuie să-l ținem de rău...

— Oameni, continuă Chamul, care nu și-au plătit niciodată dările fără să tune și să fulgere, care n-au îndeplinit nici o sarcină dată de municipalitate, ca să nu se deranjeze, care niciodată, niciodată, înțelegi ? n-au făcut armata,

nici ei, nici taţii lor, nici fiii lor, şi care au devenit patrioţi numai pentru că li s-au luat cîteva leghe de pămînt nelucrat şi s-a împărţit oamenilor de la ţară care-l muncesc.

Un nor de praf anunţă de departe că se apropia un vehicul. Oamenii se despărţiră şi fiecare se duse la postul său, cu puşca în mînă. Unii rămaseră în mijlocul şoselei lîngă baricadă, ca să ordone oprirea.

Ceea ce se şi întîmplă. Era camionul turcului Natalio. Conducea chiar el. Îi cerură actele şi-i percheziţionară vehiculul. Pe punctul de a pleca, Sotoj îl întrebă :

— Şi... încotro se îndreaptă prietenul ?

— Să fac o partidă de poker la Néstor Marchena, la Ardeiaţii. Cît timp e război, puţin dever. Am închis prăvălia şi mă duc să joc.

— Credeam că te duci să te scalzi în lagună, interveni şeful Solís, din moment ce transporţi colacii ăştia de salvare...

— Şi-acolo, şi-acolo, bîigui Natalio.

— Ei, mergi cu bine... prietene, îl autoriză Sotoj să-şi continue călătoria şi, cu ajutorul oamenilor, deplasă lemnele acoperişului casei sale aşezate pe şosea, ca să-i dea cale liberă camionului turcului.

Din cealaltă parte se văzu înaintînd un *jeep*. Era un grup de tineri studenţi în ochii cărora se citea o imensă oboseală şi o imensă durere. Îi identificară, le percheziţionară *jeep*-ul şi-i lăsară să treacă. Mergeau spre capitală.

La vreo patruzeci de kilometri de acolo, după ce se încrucişase cu alte „stavile", unde i se

verifică identitatea şi i se cotrobăi în vehicul, turcul se abătu pe-un fel de apeduct, printre stînci, pînă aproape de un pod. De acolo se vedea un lac, ca o bucată de cer căzut.

— Degeaba ai adus colacii de salvare, Natalio... se auzi vocea lui Luis Néstor Marchena care se deghizase punîndu-şi salopetă, şapcă, mănuşi şi ochelari de şofer.

— Dar tot ai să le plăteşti...

— Asta nu ştiu, ceea ce ştiu, însă, e că le-ai adus degeaba...

— Atunci, de ce-au făcut semnalizarea cu fum şi de ce s-au dat loviturile în stîlpii de telegraf ? Eu de-asta am pornit-o la drum...

— Da, paraşutiştii au căzut, dar au căzut în mijlocul lacului şi blestemaţii ăştia de indieni nu i-au lăsat să iasă din apă şi s-au înecat cu toţii.

— Cîţi erau ?

— Au spus cinci... sau şapte... nu se ştie.

— Cinci paraşute ? Destulă ţesătură de nylon ? Bine, foarte bine, haide să le căutăm pentru prăvălia mea !

— Lasă totuşi colacii, o să-i ascundem la Ardeiaţii.

În faţa baricadei lui Tiburcio Sotoj, oprise automobilul lui don Félix care, însoţit de Bernardo Santillán, şoferul lui, o luase în direcţia lacului, ca să vîneze raţe.

— Mai bine ar fi să te duci acasă şi să luaţi prostiile astea din drum, îi spuse don Félix lui Sotoj, pe care tot îl mai trata ca pe *peonul* de pe moşia lui, *El dulce nombre*.

— Şi de ce am pleca?... Numai pentru că o spui tu, don Félix, treaba pare să fie împuţită rău de tot.

— Da' bîrnele şi bucăţile astea de lemn aşezate aici de-a curmezişul nu servesc la nimic... Nu vezi că treaba asta vine din aer? Şi în cer n-ai să le poţi bara calea avioanelor...

— Dumnezeu trebuie să ne ajute...

— Numai pentru că eşti prost ca noaptea o să te ierte. Dumnezeu trebuie să ne ajute... Cum o să-i ajute pe agrarieni, dacă e de partea celor care atacă la frontieră?

— Atunci n-o să ne ajute.

— Şi fără ajutorul lui Dumnezeu, ce-o să faceţi?... O să puneţi piedici pe şosele, izbucni în rîs don Félix.

— N-o să facem nimic... dar tot o să ne apărăm... şi tu, don Félix, cred că n-ai să-ţi continui drumul...

— Cum aşa, n-am să-mi continui drumul?...

— Aşa spun eu...

— Tu poţi să spui tot ce pofteşti... începu Gago să se obrăznicească, dar bătu în retragere cînd văzu ţîşnind din tufişuri un grup de bărbaţi, cu puştile în mîini.

— Bine, Tiburcio Sotoj, doar sîntem prieteni şi cunoscuţi...

— Tocmai d-aia n-ai să-ţi poţi continua drumul, pentru că sîntem toate astea şi pentru că te cunosc foarte bine, don Félix. Ai să-ţi laşi aici automobilul ăsta în care călătoreşti şi ai să mergi pe jos sub escortă, ca să te predea Comandamentului.

— E un abuz...

— Nu, don Félix, pentru că nu vezi, nu auzi. Vezi, uită-te bine... şi Sotoj întinse mîna spre orizont. În depărtare se înălţa o coloană de fum alb, puţin vizibilă din cauza strălucirii soarelui. Şi nu auzişi, hai? nu auzişi bătăile în stîlpii de telegraf?

— Bine, dar ce-are a face stăpînul cu toate astea? interveni şoferul.

— Acolo, la Comandament o să i se spună... i-o tăie Sotoj.

— Permiteţi, în orice caz, spuse şoferul, să mergem cu maşina.

— Bine, să meargă cu maşina. Dar legaţi-l pe don Félix, copii. Să meargă legat, între doi dintre voi, la spate; iar un al treilea să stea lîngă şofer, care trebuie percheziţionat...

— Dă-ne pistolul dumitale, amice, îl dezarmă unul dintre oamenii lui Sotoj, în timp ce altul cotrobăia în maşină, scotea o mitralieră din ladă şi, printre hohote de rîs, apucînd arma de ţeavă cu amîndouă mîinile, ca şi cum ar mîngîia o femeie, exclama:

— Ca să vîneze raţe, să se zbenguie!

Maşina lui Gago porni înapoi. Tăcerea drumului lipsit de viaţă, gol, pe care dormeau marile compresoare ale Direcţiei generale a drumurilor, era întreruptă de motorul accelerat, care-l ducea pe don Félix prizonier, cu braţele legate la spate cu o frînghie care, pentru mai multă siguranţă, îi fusese răsucită în jurul gîtului. Încercă de mai multe ori să vorbească, dar gîtlejul îi era uscat.

În fine, spuse:

— Cine îmi dă o ţigară?...

Unul dintre țărani îi dădu una. Și atunci, cu fumul în gură, recăpătă curaj și vorbi :
— Tinerilor, eu am mulți bani, șoferul poate să v-o spună, iar soră-mea și mai mulți...
— Ei da, și ? îi răspunse unul dintre cei care erau alături de el, ca să nu-l lase fără răspuns și ca să-i dea prilej de vorbă.
— Și dacă-mi permiteți să mă duc acasă, în liniște, o să cîștigați o mică avere.
Nimeni nu răspunse. Erau muți. Statui. Se auziră doar mîini de plugar, grosolane și aspre, mînuind puști.
— Da, poate că sînt pe cale de-a face ceva ce n-ar trebui, să vreau să vă cumpăr, ca să-mi dați drumul...
Același răspuns. Zgomotul motorului. Rostogolirea cauciucurilor pe drumul nisipos. Un zgomot poros de rugăciune spusă în grabă. Și inima țăranilor bătînd cu temere, ca inima tuturor celor umili.
— Bine, atunci lămuriți-mă cel puțin de ce m-ați luat și ce a vrut să spună Sotoj cu coloana de fum care de-abia reușeai s-o vezi și cu bătăile în stîlpii de telegraf.
— Noi nu știm, tu trebuie să știi... răspunse cel care era alături de șofer, fără a întoarce capul, și vorbind cu spatele.
Era aproape de amiază, judecînd după soarele foarte înalt, cînd automobilul opri la poarta unei clădiri văruite în alb, cu cornișa și ferestrele albastre. Il coborîră pe prizonier și-l băgară pe poarta acestei case mari, care era Comandamentul militar. Omul era lăptos, de culoarea papagalului, ca un mort căruia îi creșteau părul și eternitatea.
Cînd cei trei voluntari îl aduseră pe don Félix la biroul domnului comandant, îi dezlegară brațele și gîtul.
— Ar fi fost mai bine să-l fi spînzurat, spuse unul dintre ei. Șoferul puse în mișcare motorul și o șterse cu toată viteza.
Alergară la poartă, potrivindu-și puștile, ca să-l oprească cu o salvă bine trimisă, dar nu mai zăriră la capătul străzii, trezite din somnul ei, decît o ceată de cîini care lătrau, un nor de praf și fumul eșapamentului care dădea din coadă.
— Și acum, cum o să ne mai întoarcem ?... se scărpină în cap cel mai vîrstnic dintre cei trei uitîndu-se la tovarășii lui, de-aici și pîn-acolo e tare departe !
— Nu le mai vedea și matale toate-n negru, nea Tilario, îi strigă Zăhărel, cel mai tînăr dintre ei, de cum ajungem pe șosea, îl oprim pe primul care trece și-i cerem, ce îi cerem ? îi poruncim să ne ducă aproape de stavilă, nu-i așa, măi catîre ?... se adresă el celui mai negru dintre cei trei. Cum vrei să ți se zică oare ? catîr, catîrel sau cătrănel ?...
— Cum poftești, Zăhărel, cît timp nu-mi zici Prostănel, cum am fost poreclit în bătaie de joc. Parcă nu-mi era de ajuns înfățișarea...
— In schimb ai o muiere ca o floare...
— Așa s-ar părea... Și ce vînt se iscă ? Nu mai lipsește decît ploaia.
— Și-a vîrît dracu' coada...

— Nea Tilario, nu te mai smochini pe dinăuntru, că ești bine smochinit pe dinafară!

— Nu mă smochinesc. Zăhărele, dar nu văd limpede!

8

Dintre cei de la baricada lui Sotoj, doar ei trei fură salvați. Tiburcio, Chamul și șeful, toți ceilalți căzuseră strîngînd pămîntul în brațe, cu moartea lor, cu sîngele lor care deveni tare ca piatra. Dar acum nu mai erau doar ei trei, ci și alți trei, sosiți într-un camion care se oprise la o anumită distanță de grinzile de lemn și de cadavre. Din ei ieșiseră alții. Așa se părea. Se părea că umbrele lor, schimbate în oameni, formau de trei ori pe-atîți, și acum erau șase cei care înaintau spre comandament pentru a-și lua oamenii. Fără s-o spună, însă toți bănuiră că li se ordonase să-l omoare pe don Félix. Omul își are prețul lui, un singur preț, alt om. Dar nu mai erau șase, din șase ieșiseră alți șase, și acum erau doisprezece, și înainte de a-i număra pe cei doisprezece, se și făcuseră douăzeci și patru înmulțiți cu umbrele lor. Douăzeci și patru, patruzeci și opt de oameni-umbre, iuți, zburători, cenușă și nisip, ridicați prin pierderea greutății, fără călcîie, fără trupuri, cu ceea ce cîntărește cel mai puțin la un om, prezența, ivindu-se ici, ivindu-se colo, în aer, în apă, în soare, în lună, în foc. Cel care vărsa acolo sîngele ăsta nu știa că avea să dubleze oamenii în oameni și umbre. Era și este războiul agrarian, luptă pe moarte a oamenilor și a umbrelor.

Înaintarea agrarienilor, văzută de la comandament, a fost semnalul de fugă și de debandadă a șefilor și ofițerilor, care crezură că e vorba de invadatori. Comandantul scăpă cu jumătate de obraz mînjit cu săpun, iar cel care-l rădea, văzîndu-se singur, fără să-și lase briciul, porni cu el, așa cum era deschis, în mînă, și alergă să-l caute pe don Félix, care se afla într-un pavilion interior, fără santinelă de gardă, ca să-l prevină că poate fugi; dar cînd Gago îl văzu pe umilul lucrător cu briciul în mînă, îi strigă să nu-l înjunghie și fugi de bărbier, crezînd că omul acela înnebunise de scotea asemenea strigăte, pînă ce don Félix se trezi stăpîn pe cazarmă în mai puțin timp decît e nevoie s-o povestești. O jumătate a corpului întîi, întinzînd brațul spre arma părăsită de santinela care-l supraveghease cu ordin de a deschide focul asupra persoanei lui dacă încerca să fugă, și după aceea, cealaltă jumătate a corpului, ieșiră din carceră, cu ochii în toate părțile, cu urechile ciulite, tresărind din cauza șoarecilor și a libărcilor, care alergau dintr-o parte într-alta. Nu era nimeni. Un cocoș care bătu din aripi îl făcu să-și îndrepte arma în direcția aceea. Și așteptă. Nimeni. Strecurîndu-se de-a lungul zidurilor pentru ca, în cazul vreunui atac să aibă spatele acoperit, ajunse la biroul șefului. Nimeni. Cutia unei pendule într-un colț, ca sicriul unui cadavru în picioare lăsa să se vadă prin geam capul de mort al orelor. Curînd avea să fie cinci după amiază. Aproape cinci ore de cînd era închis. În sertarele unui birou, deschise și închise în grabă, judecînd după dezordine, găsi un revolver cu încărcătorul

plin. Dar mai era înarmat și cu pușca santinelei. Și-l puse totuși la centură. Cu cît ești mai înarmat, cu atît e mai bine. Deși acum nu mai trebuia să-și facă griji. Fuga garnizoanei și a șefilor însemna înfrîngerea guvernului. Îi va aștepta aici pe ai lui. Auzise cît de cît cum fugise șoferul care, fără îndoială, se dusese să dea raportul celor din partidul lui și să caute oameni ca să-l elibereze înainte de-a fi spînzurat sau înjunghiat, cum încercaseră s-o facă. Fusese salvat printr-o minune, pentru că nu li se lăsase timp. În spatele unui paravan, așezat într-un colț al biroului, găsi un pat cu rețea de sîrmă, fără saltea, cu o rogojină deasupra. Foarte bine. Va aștepta aici. Satul era pustiu. Curînd aveau să vină efectivele armatei invadatorului să cucerească comandamentul, și el li se va face cunoscut ca unul din șefii mișcării, arătîndu-le pe hîrtia untoasă planul pe care i l-a încredințat vînătorul de fluturi în ziua în care se întîlnise cu el și doña Lucrecia. Ha! ha! e bună la ceva engleza (cum la ceva? la multe); se dusese acolo ca interpret și aderase la conspirație, iar acum e aici ca șef. În entuziasmul lui, don Félix uită că înghițise planul ce avea semnalate punctele în care aveau să cadă armele și oamenii aeropurtați pentru micile acțiuni de sabotaj. Se așeză pe marginea patului și-și pipăi pîntecele. Dacă ar putea să-l scoată întreg măcar. Dar nu-i venea. Totuși, pînă vor sosi trupele, poate că-i va veni și planul o să iasă întreg. Yancheii fac atît de bine lucrurile încît s-ar putea ca sucul gastric să nu atace planurile astea. Ha, ha, ha!... începu să rîdă cu mare ve-

selie... O sută șaizeci de milioane de yanchei și yancheie, yanchișori și yanchișoare... ha! ha! Compania cea mai puternică din orbita Caraibilor... ha... ha!... Biserica catolică din New York, din țară și din lumea întreagă... ha... ha!... Trei președinți a trei republici, cel puțin... ha... ha!... Rețele de ziare și de agenții de știri... ha... ha!... Arme atomice de ultimul tip... ha... ha!... Cataracte de dolari, de bombardiere și de șefi militari de grad superior, gata să se predea, văzînd că lucrurile se întorc în favoarea noastră... și o armată închiriată... ha... ha!... Tiburcio Sotoj... Gualupe Sotoj... Rufino Sotoj... ha... ha!... Față de acest meniu de casă mare, ce veți putea, voi, agrarienilor... ha... ha... ha... ha!... O ploaie de gloanțe îi reteză hohotul... Patul scîrțîi cînd căzu corpul lui don Félix de pe el de parcă rîsul s-ar fi transmis arcurilor... era rănit cînd auzi salva... Toți trăseseră în același timp, dar Zăhărel și Prostănel fură cei care-l țintiră în piept... Se întunecase... Farurile unui automobil, care înainta, luminară ușa deschisă a comandamentului. Șoferul, Luis Néstor Marchena și alții coborîră din vehicul, aproape în mers și, cu ajutorul chibriturilor, îl căutară pe don Félix ici și colo în clădirea părăsită, strigîndu-i numele prin curți și camere. L-au luat cu ei ca ostatec, gîndea Luis Néstor. L-au împușcat, gîndea șoferul. Niciodată nu și-ar fi închipuit că în spatele paravanului zăcea corpul lui Gago, pe acel pat hodorogit, pe o rogojină, cu gura arătînd încă rîsul morții sale, cu ochii sticloși țintuiți pe îndepărtata pată umană a lui Tiburcio Sotoj...

Zgomotul unui automobil, care sosea în mare viteză, îi puse în gardă pe cei ce-l căutau pe don Félix. Gurile puştilor lor ieşiră prin ferestre şi se auzi strigătul :

— Cine-i ?

— Fru ! Fru !

— Treceţi ! Frutera !

Veneau cu ştirea că la Tocho Marchena se duceau lupte.

— Nu, nu-i cu putinţă, spunea Luis Néstor celui care-i adusese ştirea, şi-o porniră toţi înainte, urmaţi de maşina lui Gago, nu-i cu putinţă ca fratele meu să fi fost şeful agrarienilor...

— O să-l salvăm, dacă ajungem la timp, răspunse celălalt şi întrebă îndată de don Félix.

— Nu, nu l-am găsit, răspunse Luis Néstor.

— Ei bine, s-ar părea că don Félix i-a încredinţat lui Tocho planul secret al livrării de arme de către avioane, şi locurile în care aveau să coboare paraşutiştii, iar Tocho l-a comunicat agrarienilor, şi din cauza asta guvernul a capturat armele şi ţăranii le-au venit de hac paraşutiştilor.

— Imposibil ! Imposibil ! Fratele meu ?... se zbătea Luis Néstor trăgîndu-se de mustăţi, gata să şi le smulgă cu buză cu tot, pentru că în acel moment nu-şi trăgea mai întîi una şi apoi alta, ci pe amîndouă în acelaşi timp.

Patrulele de umbre zburătoare dăduseră foc casei lui Gago. Vîlvătaia se vedea din depărtare. Dar mai departe, înspre casa lui Tocho, se auzea pocnetul, ca de trosnet, al împuşcăturilor. Doborîseră poarta şi în interior se vedea casa luminată. Vid luminat, în care Tocho, dintr-un

loc oarecare, îşi descărca armele, nu contra atacanţilor, ci contra sticlelor goale ce formau acum o barieră de netrecut, un covor de sticlă, scînteind ca marea sub lună.

Prin microfoane se auzea vocea lui Tocho şi hohotele lui de rîs.

— Intraţi !... Intraţi !... Vă las sticlele gata sparte, pregătite ca să încununaţi cu ele zidurile prin care vă veţi izola din nou pe moşiile voastre ! N-am stins lumina, nu pentru că n-aş fi ştiut că aşa vă eram o ţintă mai bună, ci pentru ca să vă ofer luminată şi radioasă, contribuţia mea la întărirea dreptului vostru de proprietate, fundurile sticlelor mele, gîturile şi pereţii lor din sticlă preţioasă, totul pregătit să vă ridicaţi ziduri, ca nişte arici, în cea mai de netrecut şi mai crudă dintre bariere...

Cu gloanţele făcură megafoanele să tacă, dar acestea căzînd, preschimbară într-un limbaj apocaliptic vocea şi rîsul lui Tocho care, dintr-un loc oarecare din fundul casei sale, continua să tragă în sticlele ce săreau în ţăndări.

Luis Néstor, cu ajutorul doñei Lucrecia, obţinu de la *Comandamentul eliberator*, format din ofiţeri străini permisia să intre şi să-şi captureze fratele, lămurindu-se astfel neînţelegerea, căci el era sigur că acuzaţia care i se aducea lui Tocho era falsă.

Serviciile aduse cauzei de către doña Lucrecia cîntăriră favorabil şi lui Luis Néstor i se acordă dreptul să intre, cînd tocmai se pregăteau să tragă asupra casei cu artileria, răgaz în care se puse capăt asaltului, după ce atacanţii îşi reduseră armele la tăcere. Cînd Tocho văzu că

Luis Néstor se apropie, își duse cu forța revolverul la tîmpla dreaptă și-și trase un glonte care, în tăcerea cu care toți urmăreau intervenția fratelui, răsună ca pocnetul unui artificiu ud.

— N-am tras, frate, împotriva atacanților, pentru că am crezut că ești printre ei... spuse el, și intră în agonie.

Printre sticle înainta un fir de sînge.

Îl aduseră pe o năsălie improvizată pînă la casa lui Luis Néstor.

Vecinătatea însingurată a stelelor! Cine bătucește cerul ca să se desprindă și să cadă, să curgă boabele, să se rostogolească pe pielea de animal de noapte, umedă și prăjită, aceste boabe mari de porumb?

Coralia luă în brațe, ștergînd cu o grămadă de cîrpe, pe cineva care, dinăuntru, devenea încetul cu încetul, rece, țeapăn. În urechi îi alternau vocile celor care se rugau, ajutîndu-l să moară bine, și glasul tărăgănat al muribundului. Delira...

— Sticlele astea sînt pline de absență... de aceea... de aceea mi-au luminat noaptea, ca niște lămpi oarbe. Și înălțîndu-se în capul oaselor, adăugă:

— Agrarienii!... Trec la agrarieni!... Vin din viitor!... Oamenii acuma vin din viitor!...

Coralia scoase un strigăt... de cînd își pierduse vederea în timpul orelor profesorului Carey nu mai simțise ceva asemănător... Îl vedea pe muribundul pe care-l strîngea în brațe... Vedea... Îl vedea... Îl vedea pe unchiul Tocho, femeile care se rugau, oamenii care intrau cu pălăria în mînă să-și ia adio de la stăpîn...

La strigătul Coraliei, toți veniră în fugă.

— Și-a recăpătat vederea!... spuneau ei. Și-a recăpătat vederea!...

S-a întrerupt rugăciunea... pînă și muribundul încetase să mai geamă... Doña Lucrecia o îmbrățișa pe Coralia, taică-său o săruta. Încetul cu încetul, Tocho își scoase mîna îngropată în velințe, iar fratele său și Coralia, crezînd că le spune adio, își întinseră mîinile. Rămase cu mîna nepoatei sale...

— Închide ochii!... îl auzi bîiguind, și acestea au fost ultimele sale cuvinte. Închide ochii... să nu vezi... Așteaptă ca țara ta să fie iarăși liberă!...

TOROTUMBO

I

NICI RUMEGĂTOARELE ecouri ale exploziei, în fața vulcanilor cu creasta de șofran, nici pocnetul praștiei uraganului, stăpîn al violenței cu vinele umflate ca toți vînătorii de vulturi, nici aprobarea stîncilor însărcinate în timpul furtunii, fătînd cremene, nici geamătul rîurilor ieșind din albie, uleioase, matricide, nimic din toate acestea nu se putea compara cu țipătul unui boț de carne și oase cu piele omenească, în fața Diavolului atîrnat de ceafă, de enorma lui ceafă, cu urechea mare, bucălat, lustruit, cu ochii ca niște cartușe, cu doi dinți feroviari, dinți albi ai căilor ferate din lună ieșindu-i din gura de tunel. Natividad Quintuche, fetiță de șapte ani, oacheșă, cu părul negru strîns în coade de femeie, închidea ochii în timp ce țipa, pierdută în fundul unei case mari și amenințată de Diavol.

În timp ce tăticul ei, Sabino Quintuche, și nașul ei, Melchor Natayá, discutau la nesfîrșit asupra condițiilor de închiriere a costumelor, podoabelor, măștilor și armelor necesare banchetelor, balurilor și ceremoniilor „Sărbătorii Oacheșilor" cu un bătrîn vîscos, de culoarea laptelui uscat, îmbrăcat în negru oțetit, altoit cu o tresărire a pleoapei, tic nervos care în mod involuntar îi acoperea sau îi dezgolea ochiul stîng, mica Natividad Quintuche, cu picioarele goale

pe cărămizi, se strecurase de-a lungul unei galerii, un culoar larg acoperit înspre *patio*, privind cu curiozitate florile de hîrtie argintie, frunzele de șifon scrobit, aripile de tablă ale îngerilor, porumbeii de ceară și vată, candelabrele, stranele, cununile martirilor, raclele, sfeșnicele, sfinții înfășurați în cearșafuri, oile de lemn, fecioarele cu rochițe, toate mirosind a umezeală și tămîie, fără să știe că la capătul acestui colț de rai îl va întîlni pe Diavol.

Să-l vadă, să încerce să se arunce înapoi — de-abia dacă rezistă atracției imensului manechin atîrnat de tavan — și să strige, toate acestea la un loc le simți ea, dar lucrurile nu se petrecură așa ; țipă cînd tatăl și nașul ei nu mai erau aici și nimeni nu-i răspunse... nici Diavolul, nici măștile maurilor cu mustăți de foc, nici măștile mari ale spaniolilor cu ochi albaștri și cu lingouri de aur încrețit în bărbi și păr, nici sculpturile de îngeri adoratori cu zîmbete subțiri în colțul buzelor, nici efigiile de soldați romani cu cruzimea sufletului în carton, nici măștile portocalii de vrăjitori, nici apoasele penumbre atinse de roua flăcăruilor de chibrit, cu privirea de animal, atît de mulți păianjeni, praf și obscuritate irespirabilă ascundeau, stîrniți de loviturile seci din aripile nărilor ei care se deschideau și se închideau din lipsă de suflu. Înăbușindu-și strigătul, stătea aici, convulsionată, asfixiată, cu ochii larg deschiși, pipăind în golul tăcerii, în care simțea mai aproape de pielea ei ochii măștilor, ficși, reci, condamnați la un cristal perpetuu, mîinile spongioase, în-

mănușate în degetele de cîrpă roz, ale Uriașilor din Corpus, maimuțe acoperite peste tot cu păr, vrăjitoare cu unghii lungi și riduri de tutun prăjit, gata s-o apuce, fantome răsărite din veșminte înecate în sare neagră, în sare văduvită de marea moartă, ca sarea care-i colora cu apa pe obraz. Țipă mai tare, mai disperat, ca să se izoleze, să orbească, să asurzească, să nu mai simtă în apropiere dinții, ochii, ghearele care o înconjurau, ca să se îndepărteze cu țipetele ei, deși continua să fie țintuită la pămînt în fața Diavolului, ologită, udîndu-și primele albituri și apoi inundîndu-le, tot mai afonă, tot mai surdă, tot mai oarbă, dar fără să înceteze să țipe. Atît timp cît mai avea răsuflare și cît tatăl și nașul ei puteau să-i vină în ajutor, această clocotire a plămînilor ei o salva de a cădea în mîinile monștrilor și ale mascaților și de a fi înghițită, dacă tăcea, de Diavolul atîrnat în fața sa.

La strigătele ei, cu ghetele scîrțîitoare, cu mîinile depărtate de mîneci, ca și cum brațele i-ar fi crescut în timp ce alerga, veni domnul care purta discuții cu tatăl și nașul ei, ca să vadă ce era cu scandalul din prăvălie, anticamera tuturor solemnităților și, în consecință, demnă de cel mai mare respect; era cu atît mai enervat cu cît nu găsea persoana pe cale de a fi omorîtă ca la Uciderea Pruncilor de către Irod. Dar, la vederea fetiței, se liniști, scoase cele șapte cuie ale grijilor lui — sîcîiala, neplăcerea, necazul, supărarea, mînia, furia, turbarea — și reuși chiar să surîdă, mulțumit de descoperire, în fața micuței Natividad Quintuche, îmbrăcată ca o femeiușcă în toată firea.

— Mă cheamă Estanislao... se apropie de ea, vorbindu-i ca unui fetiș, cu vocea sugrumată, aproape fără rezonanță, și o trase de mînuță ca s-o vadă mai de aproape; ce senzație oribilă dau degetele astea zgîrcite, ce claviatură ochii ăștia scînteietori! „Mă cheamă Estanislao..." repetă el, o apucă de brațul ei mic și stropi cu pupilele-i de sticlă pisată acea ființă, fără apărare, care, de atîtea hohote și sughițuri, cu limba uscată, își înghițea spaima, fără ca sufletul să-i revină în trup. Era o femeiușcă în miniatură: coadele, cerceii, brățările; căldura ei de ulei călduț!

Se lăsă pe vine ca să se ridice cu ea în brațe, strîngîndu-i fetișoara de obrazul lui arzător, cu barba care urzica; îmbrățișarea o făcu pe micuță să dea din picioare; ea nu știa dacă omul acesta era cel ce închiria măștile ori una din paiațele care punea mîna pe ea, ca s-o tîrască într-o hrubă și s-o mănînce friptă, dacă nu cumva avea s-o înfulece pe loc, acolo, cu haine cu tot.

Sub gura lui de bătrîn rămase gurița fetiței Natividad Quintuche. Arsura hemoroizilor îl excita într-atît încît asuda foc. Îi pupă urechile, își trecu limba pe ceafa ei respirînd-o ca și cum ar fi avut de gînd s-o mănînce, fără să înceteze de a fi ațîțat de pofta lui de om cast, burlac și hibrid.

Ochii micuței se deschiseră imenși cînd simți că o lua cu el, dar bătrînul se mulțumi să se ducă într-un colț întunecos în căutarea unei bănci, în mijlocul căreia se așeză; așa se așeza mereu, din cauza bolii, sprijinind-o pe genunchii

lui, scuturați de un tremurat de corzi de hamac. Acum o mușca, începea s-o mănînce, nu fără a-i pipăi sub rochie piciorușele ca și cum încerca s-o înfulece și pe-acolo. Natividad Quintuche nu se îndoi că avea s-o mănînce de vie cînd, luptîndu-se pentru a se elibera din brațele lui, una din mînuțe îi rămase prinsă în prăpastia gurii lui și el începu s-o mestece. Țipă. Singura ei apărare. Țipă chemîndu-și tatăl și nașul. O lovitură și amenințarea altor lovituri o făcură să tacă, să sughită ; îi curgeau mucii, îi provocau durere degetele omului acestuia care umblau pe pieptuțul ei gol, fără să găsească ceea ce căutau. O ciupi. O ciupi mai tare. Ar fi vrut să-i ridice pielea și să-i formeze sîni prin ciupituri. Sînii. Niște sînuți tari. Dar deja mîinile lui fugeau de acest pieptuț neted de prunc, ca să se refugieze în sexul fără păr, umed, cu un miros cald de urină care-i arse nările într-o vîlvătaie de spini, pînă ce începu să-i bată mai tare și mai repede inima și se lăsă în voia plăcerii unei imitații de călătorie, măsurată cu nodurile respirației sale. Își descheie nasturii vestei ca să nu se sufoce, acest insipid șliț al sentimentului, și continuă să se descheie, ca și cum vesta ar fi comunicat cu pantalonii, în timp ce nu mai rămînea din fetiță, decît masa inconștientă a unei femeiuști cu coadele despletite și hainele în dezordine. O umbră înaintă mieunînd. Luă ce găsi la îndemînă, o dată, și o aruncă în animal. Dar acesta se feri de lovitură. Era pesemne vreo pisică din vecinătate ; dispăru fără zgomot pe sub niște perdele, ca umbra unui gînd rău care, strecurîndu-se prin această suprafață

de nori artificiali, îi arătă patul moale pe care se aruncă cu fetița, bălos, palpitînd, sprijinit în genunchi și în coate, ca să nu strivească trupușorul pierdut și găsit, pierdut și găsit sub bruștele mișcări ale corpului său. Sudoarea în ochi, părul pe obraz, dinții într-un clănțănit de impotent care se mușcă, se jeluie, bate din picioare, și rămîne fără sînge, cu picioarele tatuate de varice ieșite din pantaloni, cravata neagră pe ceafă, mînecile cămășii împiedicîndu-l să se servească de mîini ca să se scoale și vertiginoasa clipire a pleoapei ochiului stîng, dînd viață de cinematograf lucrurilor imobile, Diavolului, măștilor... dar deja, deja simțea prin corp pulsația ceasului, ceasul de toate zilele, ceasul de toate orele, acolo în vestă, credincios ca un cîine înlănțuit de un lanț de aur. Nimic. Nu i se întîmplase nimic. Intact. Mergea. Auzi bătăi în ușa dinspre stradă. Îl chemau. După loviturile de la ușă își dădu seama de trupușorul frămîntat, însîngerat, lipit de el în crisparea morții. Totul redevenea tangibil, solid, pînă și loviturile. Se strecură spre ușă să pîndească prin gaura cheii cine chema cu atîta grabă și îi văzu pe tatăl și pe nașul micuței Natividad Quintuche. Se plîngeau că pierduseră fetița. Nu știau unde. Capitala e atît de mare. Bătură din nou și reîncepură să bată, tot mai tare și cu tot mai multă grabă. O vecină apăru la fereastra unei case de peste drum și le spuse morocănoasă să nu mai bată atîta, căci domnul nu era acolo, îl văzuse ieșind și, dacă voiau să-i vorbească, n-aveau decît să se așeze pe trepte și să-l aștepte.

Cînd auzi spunîndu-se că era plecat, că nu era acasă, domnul Estanislao se desprinse de ușă, puțin cîte puțin, fără zgomot, și nu respiră decît după ce se simți în siguranță printre măști, căutînd-o pe cea mai înspăimîntătoare, un Diavol care părea de carne crudă. Îl desprinse din cui și-l aruncă pe corpușorul neînsuflețit. Același Diavol care o speriase pe mica indiancă acoperea acum paloarea totală a urechiușelor împodobite cu bănuți de argint, pieptuțul gol cu resturile unor coliere din boabe de sticlă și brățările din imitație de jad, de culoarea pătrunjelului, prinse de micile încheieturi ale mîinilor murdare de sînge, ca și hăinuțele ei îmbibate cu apă ca sfecla.

Se întoarse în grabă în camera lui. Mai înainte de toate, trebuia să pună ordine în persoana sa. Închizînd un cufăr în care căutase niște rufe, își strivi mîna. Puțin a lipsit să nu-și frîngă degetele, pe care le duse instinctiv la gură, ca să-și sugă durerea. Păstra în unghii mirosul micuței. Fără pantofi, în ciorapi, ca să nu facă zgomot, se întoarse din nou spre ușă. Se uită pe gaura cheii : cei doi cumetri erau acolo, așteptîndu-l, nemișcați, tăcuți, cu enormele baloturi de lucruri închiriate. Era cît pe-aci să strănute. Aproape că și strănută. Trebui să-și ducă mîna la nas, să-l strîngă foarte tare o dată cu gura și să fugă în camera lui. Uite ce i se întîmpla dacă mergea fără pantofi. Putea să răcească, și răcelile sînt o poartă deschisă pneumoniilor. Își scoase cămașa. După un strănut nu-i bine să ieși afară. Plastronul scrobit i se boțise. Teamă ? De cine putea să-i fie lui teamă ?

Continuă să-și perie hainele. Stăpîn absolut al casei, incintă sacră, proprietate inviolabilă, dacă nu voia nu deschidea chiar de-i spărgeau ușa bătînd, și dacă avea chef să sape în curte o groapă de mărimea necesară pentru a planta un trandafir, o va îngropa în ea pe micuță și le va face cunoscut celor doi cumetri că nu rămăsese la el și să se ducă s-o caute în altă parte... Și mai mult, dacă avea chef, după ce săpa groapa, putea s-o îngroape și îmbrăcată în rege, în arhanghel, în general, în episcop, doar dispunea de costumele de carnaval ale tuturor personajelor care pot arunca pămînt și uitare peste victimele lui, fără a înceta de a fi personaje și... și... și... de aceea... nici în gînd nu trebuia s-o spună... osemintele aud... și osemintele fac zgomot, e felul lor de a comunica cu alte persoane... cei care se iubesc, cei care se urăsc, cînd sînt aproape, își vorbesc prin articulații... da... da... nu trebuia s-o spună nici în gînd, pentru ca osemintele lor să nu audă, dar cum să se gîndească la asta fără să-i vină în minte că era membru al „Comitetului de apărare contra comunismului" și că era deci la adăpost de orice cercetări ale poliției la el acasă.

Își luă pălăria și bastonul din cuier și, fără să piardă timpul, se hotărî s-o șteargă pe drumul pe care i-l sugerase vecina cînd îi anunțase pe cumetrii care continuau să stea așezați acolo, nemișcați, tăcuți, lîngă baloturile lor cu lucruri închiriate pentru sărbătoarea patronală, căci domnul nu e acolo, îl văzuse ieșind.

În spatele casei, de-a lungul unui mic *patio*, se ridica un zid scund care-l despărțea de o gră-

dină cultivată și de terenurile ce se întindeau pînă la poalele colinei Carmen, terenuri inundabile, cu un miros tulbure de ape negre. Escaladă zidul socotind că n-o să fie văzut de proprietarul grădinii, un italian care la ora aceea probabil că-i trăgea un zdravăn pui de somn, și ieși prin spatele bisericii Candelaria, de unde o apucă pe strada lui, ca și cum s-ar fi întors de la vreo treabă. Își salută vecinii, niște meșteșugari zdrențăroși, pe care în alte zile nu catadicsea să-i vadă. Era bine ca ei să-și dea seama că se întorcea acasă. Zări formele albe ale cumetrilor în fața ușii și fu cît pe ce să facă stînga-mprejur, s-o ia la fugă asaltat de o indispoziție fizică, de sufocare, de sudoare, amețeală. Se stăpîni. Își strînse hemoroizii. Singurul lucru care rămînea independent de el era pleoapa. Ceea ce-i trebuie cel mai mult unui soldat este prezența de spirit, orice slăbiciune a cărnii ar aduce într-o mare măsură prejudicii cauzei „Comitetului apărării contra comunismului" din care făcea parte și, deși nimeni nu știa, nici măcar nu bănuia, în momentul unui scandal judiciar pentru infanticid, viol și siluire, i se puteau aduce prejudicii celui mai înalt tribunal al Republicii, apărare și sprijin Patriei, Familiei și Sfintei Religii. Se stăpîni și recăpătă încredere, văzînd atitudinea celor doi indieni care se apropiau ca să-l salute, cu pălăria în mînă, cu capul plecat, împărtășindu-i durerea lor de a fi pierdut-o undeva, nu știau unde, pe mica Natividad Quintuche. Veneau să-l întrebe dacă, printr-o minune a lui Dumnezeu, n-o fi rămas în casa lui, dacă

nu adormise în timp ce discutau despre închirierea lucrurilor din cele două baloturi.

— Am căutat-o în prăvălia în care am cumpărat pocnitorile și rachetele pentru serbare, spuse Melchor Natayá, nașul.

— Și în dugheana unde am plătit rachiul și berea, adăugă cu voce joasă și îngrijorată tatăl, Sabino Quintuche.

— N-am găsit-o nici la Maestrul Capelei care o să ne dea orchestra, suspină Natayá.

— Nici în prăvălia în care am cumpărat luminările albe pentru altar, reluă Quintuche cu o voce mîhnită.

Domnul Estanislao le răspunse, cu cheia ușii în mînă, pregătindu-se să deschidă:

— N-aș putea să vă spun dacă a rămas închisă aici, căci atunci cînd ați plecat voi am ieșit și eu. Aa, dar dacă e aici, la mine, fiți siguri că nu i s-a întîmplat nimic. In orice caz, nimeni n-a putut intra nici ieși în lipsa mea, pentru că eu singur am cheia... și răsuci în broască o adevărată unealtă, iar cu genunchiul, care-l mai durea încă, împinse ușa grea din lemn de cedru.

— Intrați... Intrați... îi pofti să treacă pragul vorbind tare pentru ca vecinii, care pîndeau probabil în spatele ușilor și ferestrelor, să-și dea bine seama că se întorcea din oraș, iar cînd fură înăuntru, și închise ușa, coborî vocea ca să facă această reflecție: Mi-e teamă că n-a rămas aici, ar fi țipat, nu-i ușor lucru pentru o copilă singură să fie închisă într-o casă mare ca asta, în mijlocul groaznicelor măști, groaznice într-adevăr, căci deși sînt printre ele și unele foarte

frumoase, noi, oamenii, sîntem prost înclinați de la natură, ne lăsăm cîștigați de ceea ce deformează, de coarnele și de dinții demonilor, de măștile lascive și feroce ale maurilor, de rîsetele mute ale scheletelor pe care le închiriez pentru procesiunile din Vinerea Mare.

— Doar dacă n-a adormit cumva... declară cu un clinchet de speranță vocea lui Quintuche, fără alt sprijin în mîhnirea și dezolarea lui decît obrazul cumătrului care avea același gînd: poate că a adormit...

— Adormit... își repetă în minte don Estanislao; picioarele îi erau grele, sîngele i se opri în timp ce spunea cu amabilitate: Intrați, intrați, căutați, nu țineți seama de mine, mă duc să mă spăl pe mîini, de fiecare dată cînd mă întorc de afară... (cît pe ce să spună „de la Comitet", într-atît era de tulburat) fac ca Pilat din Pont...

Cumetrii rămaseră să se privească fără să înțeleagă, Sabino Quintuche cu obrazul ridat ca un sîmbure de piersică, cu părul lins, ochii oblici ca de chinez, și Natayá mai tînăr, amîndoi îmbrăcați în alb, în cămașă și pantaloni, cu pălăriile de pai tot albe în degetele lungi și subțiri, iar celălalt avu grijă să se îndrepte spre camera lui, în partea opusă locului în care zăcea corpușorul violat al micuței Natividad Quintuche sub Diavolul de Carne Crudă.

Se mai întoarse ca să le arate drumul cu gesturi curtenitoare: Poftiți! Poftiți pe culoarul ăsta! Uitați-vă bine peste tot... vă rog, poate că a adormit, poate că a adormit pe acolo!

Quintuche înaintă, urmat de cumătru-său. Încercau să nu tulbure liniștea atîtor lucruri ale credinței lor care erau păstrate acolo: sori, luni, stele ale credinței lor de înainte și ale credinței lor de acum: cruci, spini, pumnale, speriați de teama de tot ceea ce această lume de artificii împrumuta vrăjitoriei, și ca să-și dea curaj, vorbiră:

— Dacă nu-i aici va trebui să anunțăm poliția, i s-o fi întîmplat ceva... spuse nașul.

— Amuleta de jad ca pătrunjelul pe care o avea la încheieturile mîinilor mă cheamă peaici, răspunse Quintuche, și apoi, cu o voce mai înăbușită, murmură: Nu știu de ce am luat-o cu noi, de ce n-am lăsat-o la mămica ei...

Treceau printre obiectele de război: săbii, armuri, lănci, arcuri, săgeți, tobe, pănașe de pene verzi, cuirase, paveze, căști, zale, bonete cu clopoței, peruci cu bucle mari roșii și blonde, pantaloni de catifea, tricornuri, veste cu franjuri și galoane aurite, tot ce trebuie pentru „Balul Cuceririi".

Cumetrii mergeau la dreapta, la stînga, tot căutînd. Ochii lor nu reușeau să vadă atîtea lucruri frumoase: sarici de ciobani, coroane, mantale și sceptre ale Crailor de la Răsărit, toiege și pălărioare de păstori, un măgar cu urechile țepene care, în Fuga din Egipt era catîr, iar în Duminica Floriilor asin, și capul unui decapitat, lipit cu propriul său sînge în clocote mari de ceară pe o tipsie de carton argintat, a cărui apariție îi împinse spre o ferăstruică printr-un coridor, unde strigătul li se înăbuși în gîtlejuri, în timp ce se agățau unul de celălalt ca să se

susţină, în faţa rămăşiţelor însîngerate ale micuţei Natividad Quintuche, acoperită de un uriaş demon.

— Diavolul ! Diavolul !... Se întoarseră ţipînd. Diavolul ! Diavolul !

Domnul Estanislao refuză să-i însoţească, cerîndu-le să-i explice ce se petrece, dar cuvintele lipseau şi, fără altă explicaţie decît graba de a salva micul cadavru, îl tîrîră de braţ spre colţul în care zăcea nefericita copilă.

Negustorul de măşti, cu balele pe buze, asudat, îşi acoperi convulsiv faţa cu mîinile.

— Nu vreau să văd ! nu vreau să văd !... bîigui el. Singurii responsabili sînteţi voi, nefericiţilor ! Ce fel de tată ! Ce fel de naş ! Beţivani... de cînd aţi venit aici prima dată v-am simţit răsuflarea împuţită de alcool... bravo, bună treabă aţi făcut, să-mi ruinaţi negoţul, căci dacă voi vă duceţi la închisoare, eu, eu o să rămîn cu scandalul că în casa mea demonul a violat o fecioară !...

Şi tot vociferînd, aşeză deasupra trupului micii femei uriaşa mască şi întruchipare a lui Carne Crudă — cu coarnele-i galbene, ochii verzi, dinţii albi, şine ale căilor ferate din lună, cu coada şi ghearele păroase — ca şi cum ar fi posedat-o.

— Pe îndrăciţii ăştia de diavoli, explică lovindu-l, nu poţi să-i faci să stea liniştiţi decît dacă-i umpli cu nisip, şi chiar şi aşa nu reuşeşti... Ajutaţi-mă să-l umplu şi o să vedeţi cît cîntăreşte — cumetrii se retraseră îngroziţi — kile şi chintale... Pe îngeri şi celelalte fiinţe cereşti inofensive le umpli cu rumeguş, cu paie, cu frunze de trifoi sau cu pene, ca pernele de căpătîi, dar pe aceşti demoni... diavoli şi satane, nisip şi iar nisip, ca să nu se mişte, dar ei continuă să se mişte, ca şi marea, fiindcă-n nisip e dracul, şi vedeţi ce se întîmplă... Ce-o să vă faceţi ? Ce-o să mă fac ?... Voi, fără doar şi poate o să înfundaţi puşcăria, dar eu o să-mi pierd afacerile... vă daţi seama... afacerile mele... cînd o să apară în ziar... cînd o să se spună la radio că în casa mea Dracul a violat-o pe mica Natividad Quintuche...

Indienii ridicară rămăşiţele fetiţei, cu gîndul de a pleca îndată, de a ieşi în fugă, înainte ca Dracul să le fi smuls micul cadavru.

— Ce-o să faceţi cu ea ? le strigă domnul Estanislao, disperat de tăcerea de nepătruns a cumetrilor care, în faţa exclamaţiilor lui, nu făceau decît să tacă.

— O luăm cu noi...

— Da, ştiu, o luaţi cu voi, dar ceea ce vă întreb e ce-o să faceţi cu ea...

— O s-o îngropăm... e moartă... o s-o îngropăm în sat... răspunse tatăl aproape fără să mişte buzele, cu ochii plini de lacrimi.

— Şi ce-o să spuneţi ?

— Păi nimic, o să spunem... că a murit, şi-a-tît...

— Bine, bine... reluă negustorul de măşti frecîndu-şi mîinile, aşa-mi place, v-aţi gîndit bine, s-o îngropaţi fără să spuneţi nimic, căci în cazuri de-astea cel mai bine e să eviţi... o îngropaţi şi nimeni n-o să ştie, în afară de mine, că prin neglijenţa voastră, fetiţa asta a fost violată de Diavol în casa mea... în felul ăsta nici voi nu intraţi la puşcărie şi nici eu nu sînt discre-

ditat... Dar, așteptați, ia așteptați, vă dau înapoi ce mi-ați plătit pentru închirierea lucrurilor luate în vederea serbării patronale, ca să vă ajutați întrucîtva la cheltuielile de înmormîntare.

— Dumnezeu să te răsplătească pentru inima ta bună, domnule Estanislao! spuseră în cor cumetrii, iar Melchor Natayá, nașul micuței, primi banii în mîinile lui, căci lui îi reveneau cheltuielile înmormîntării.

Înfășurară în tunica unui înger de culoarea argintului ceresc, scoasă dintr-unul din baloturile pe care le purtau, trupușorul micuței Natividad Quintuche, care începea să nu mai fie atît de țeapăn, și-l adăugară ca supraîncărcătură la pachetul dus în spinare de tatăl ei. Cumătrul îl urmă cu legătura de sfeșnice de argint și de perdele cu ciucuri din spirale de hîrtie aurită. Unul după altul pînă la ușă și de la ușă iar unul după altul, fără să-și ia rămas bun de la domnul Estanislao, temîndu-se ca acesta, după ce-i vedea ieșiți din casă, să nu ceară arestarea lor. Fugeau pe trotuar, strecurîndu-se pe lîngă pereți în căutarea unei protecții, dar, cînd auziră zgomotul ușii pe care negustorul de măști o trînti cu putere, o porniră prin mijlocul străzii, ca să poată alerga mai repede, tăcuți, speriați ca niște păsări mari cu încălțări.

2

O voce răsună în casă. Venea din fundul curții, din spatele zidului peste care sărise în grădină, ca să ajungă în stradă și să-i facă pe

indieni să creadă că se întoarce din oraș. S-ar fi spus că Benujón Tizonelli așteptase — ca să-l cheme cu vocea aceea groasă de tunet — momentul în care închidea ușa, satisfăcut de a fi ieșit atît de bine din bucluc, cu șiretlicul acela perfect al măștii lui Carne Crudă, aruncată peste trupușorul fetiței Natividad Quintuche. Inoportun! Ce-i păsa lui că omul avea șobolani în casă? Căci pentru asta îl chema, să-i aducă știrea vreunui nou raticid.

Dar de astă dată italianul nu se mulțumi să-l cheme și să-i vorbească din grădina lui, cu nasul peste zid. Sărise și intrase în casă, călcînd covoarele din salon cu cizmele lui de grădinar, murdare de noroi și de băligar de vacă, din cel ce servește drept îngrășămînt pentru zarzavaturi. Domnul Estanislao i se repezi în întîmpinare, foarte indignat, dispus să-l trimită la plimbare în lăptucile, ridichile și verzele lui, dar fu primit de două pupile reci, nu mai mari decît două alice de pușcă, plumbi verzui, un surîs ironic și o tăcere pe care intrusul o tăie cu degetul, ca să-i arate cîteva pete de sînge pe pantalonii lui.

Negustorul de măști nu-și pierdu cumpătul; își înghiți saliva și începu să se plîngă de boala lui jenantă, aproape rușinoasă, sigur de astă dată că italianul nu venea să-i vorbească de raticide, ci de vreun leac infailibil împotriva hemoroizilor.

— Nu-mi merge bine, nu-mi merge bine... se tîngui el clătinînd din cap.

— Nu cred, don Estanislao Tamagás, îl întrerupse italianul, nu cred în sperietoarea aceea de *diabolo* pe care domnia-ta l-ai aruncat peste

corpul bietei *bambina* ca să-ți satisfaci poftele sexuale întîrziate, *bestiale! criminale! frenetico!*... și o ploaie deasă de acuzații și insulte căzu peste negustorul de măști strivit, căruia-i pierise orice culoare din obraz și care, cu fața ascunsă în mîinile crispate de frică, cu ticul acela al pleoapei care sărea ca inima muribundă a micuței, simțea că avea să-și piardă răsuflarea.

— *Ma*, nu-i un motiv să te neliniștești numai pentru că te-am văzut eu, don Estanislao Tamagás, atît timp cît putem să cădem de acord...

— Bani ?... întrebă don Estanislao cuprins de panică, cine știe ce sumă avea să ceară acest blestemat energumen...

— Nu, te rog, păstrează-ți banii !

— Dar ce atunci... casa ?

— Păstrează-ți porcăria asta de casă, mînjită de sînge nevinovat !

— Atunci, ce-mi ceri ?...

— Mult mai puțin decît asta, don Estanislao, un lucru simplu... Lăsă să i se vadă un vag surîs pe buze și adăugă cu reticență : Un lucru în legătură cu persoana dumitale, care te atinge direct...

— În legătură cu mine ?

— Da, cu domnia-ta, un lucru pe care ești singurul să-l știi, *ma* nu-i o ghicitoare...

— Un lucru pe care sînt singurul...

— Ceva în legătură cu „Comitetul apărării contra comunismului".

Tamagás își pierdu limba și cu cît o căuta mai mult cu atît n-o mai simțea și cînd o găsi era ca o cîrpă.

— Doar atît, domnule Estanislao, doar atît... o să lucrăm împreună în Comitet !

— Împreună ?.... izbuti să spună Tamagás care înțelegea intenția calabrezului.

— *Ecco, ecco,* o să lucrăm împreună în Comitet ! În fiecare *giorno*, ei ? În fiecare zi domnia-ta îmi va da o copie scrisă sau *di* memorie a persoanelor denunțate, pe care poliția trebuie să le prindă.

— Pentru ce, Benujón ?

— Mă privește... *a rividerla !*

Se ridică de pe divanul pe care se așezase cu hainele lui de lucru murdare de pămînt și de ulei, fără să-și scoată pălăria măcar, și se îndreptă cu pași mari spre curte, apoi i se auzi corpul lunecînd de-a lungul zidului despărțitor, primit de lătratul prietenos al cîinilor.

I-e teamă să nu fie denunțat, fu primul lucru pe care-l gîndi Tamagás, rămînînd singur după plecarea lui, de asta vrea să-i procur în fiecare zi listele celor acuzați de a fi comuniști sau suspecți de a avea idei roșii, pentru ca în felul acesta, fiind prevenit, să poată scăpa la timp... Un bandit, nu numai fugar din insula Diavolului, ci și comunist !

Își scoase batista din buzunarul de lîngă rever ca să facă ceva cu mîinile care de la plecarea grădinarului parcă-i erau de prisos, ca și intenția de a sugruma care-i trecuse prin degete ; dacă nu și-a materializat cheful a fost mai mult din calcul decît din lașitate, căci în timp ce celălalt vorbea își măsurase grosimea încheieturilor mîinii și înțelesese că pe tărîmul ăsta pierdea partida. Rămase cu pofta de a sugruma

un gît de italian. Nimeni, în afară de membrii Comitetului, nu-i cunoştea secretul. Nimeni. Nimeni. Nu ştia dacă trebuia să-şi sufle nasul sau să-şi şteargă sudoarea de spaimă, sudoarea ce-i scălda în şiroaie obrazul, cînd se trezi cu batista în mîinile care continuau să i se pară de prisos. Chestia asta cu listele n-avea importanţă. În ziua în care numitul Tizonelli ar apărea pe una din ele, ar scăpa şi afacerea s-ar încheia. O simplă şi murdară operaţie de troc în care, privind de aproape, el era în cîştig, eliberîndu-se, prin tăcerea bestiei ăsteia murdare de grădinar, de acuzaţia de a fi provocat moartea unui... unui animăluţ... Nu de mult a spus Papa că indienii sînt oameni şi nu animale din care poţi face ce vrei. El făcuse cu Natividad Quintuche ca şi cu găinile, cînd era copil, în timpul vacanţelor, şi de-aceea, ce importanţă avea povestea asta a micuţei, nici una, nu mai mult decît povestea cu listele, faţă de gravitatea faptului că o fiinţă vie, vecinul lui, cunoştea secretul sfintei sale îndeletniciri în „Comitetul de apărare contra comunismului". Dar faptul că Tizonelli poseda această informaţie nu-l ferea de loc de a fi acuzat că e comunist, ceea ce n-ar fi de loc surprinzător pentru cei ce-l cunoşteau, dată fiind faima de care se bucura printre vecini de a fi ateu, anarhist şi posesor al unei bluze garibaldiene de la unul din bunicii săi, frumoasă poveste în spatele căreia încerca să-şi ascundă comunismul. Ce altă dovadă decît această bluză roşie? Îl avea la mînă. Alţi membri ai Comitetului se descotorosiseră de duşmanii lor pentru mult mai puţin. Îl vor îngropa într-o carceră, fără legături

cu exteriorul pe veşnicie, sau îl vor izgoni din ţară. Deşi... îşi muşcă gîndul cu acest cuvînt cu fălci dinţate... fiind vorba de un străin, nu era uşor, ar interveni consulul, ar sări italienii, compatrioţii lui care sînt atît de exageraţi în gesturi, şi s-ar descoperi că el provocase moartea micuţei Natividad Quintuche. Îşi şterse sudoarea. Pînă acum totul îi mersese atît de bine. Vecinica binevoitoare care-i anunţase pe cumetri că el nu era acasă, fuga peste zid, întoarcerea la prăvălie. Diavolul aruncat cu dinţii şi nările peste victimă, credulitatea superstiţioasă a indienilor care-i îngăduise lucrul cel mai greu, să se descotorosească de corpul delict... Crimă perfectă, dacă izbutea să scape de calabrez, care, la ţipetele micuţei, trebuie să fi sărit peste zid ca să-i dea ajutor, şi descoperise ceea ce nici prin gînd nu-i trecea. Dacă ar fi avut la timp idee să semene cioburi de sticlă pe zid, Benujón n-ar fi intrat atît de uşor, dar e drept că nici el n-ar fi putut ieşi. Totul e cu două tăişuri în viaţă. L-a descoperit cu mica indiancă şi s-a ascuns probabil, există atîtea moduri de a te ascunde într-o casă cu măşti şi mărunţişuri, şi l-a spionat în timp ce el îi pîndea pe cumetri, prin gaura cheii, în timp ce-şi scutura hainele în cameră şi îşi amintea chiar bine că, atunci cînd a sărit zidul, n-au lătrat şi nici nu s-au năpustit asupra lui cîinii uriaşi cu urechi mari care păzeau grădina de hoţi, căci există destui oameni care să trăiască din zarzavaturi, cînd zarzavaturile sînt străine. Cazul cu cîinii era misterios, dar şi aici a avut noroc. Dacă dulăii ar fi lătrat, i s-ar fi descoperit fuga, iar dacă el ar fi luat-o

la goană, l-ar fi făcut bucăți. Avusese noroc că haita nu era acolo, el care trăise totdeauna singur, ca să nu aibă nici martori, nici spioni, nici controlori. De cînd îi murise tatăl, de la care moștenise prăvălia, casa lui nu mai cunoscuse altă ființă vie în afară de clientelă, decît o bătrînă servitoare, o ființă jumătate de carton, jumătate de cîrpă, care venea de două ori pe săptămînă să deretice prin sală și camera lui. Restul făcea el singur. Mîncarea i se trimitea în sufertaș. Nici vizite, nici prieteni. Singur. Asta i-a dat posibilitatea să fie chemat să facă parte din Comitet, faptul că era singur, că nu avea altă tovărășie decît cea involuntară, a șobolanilor, șoarecilor, gîndacilor, păianjenilor și scorpionilor, căci nu hrănea nici pisici, nici cîini, nu-și oferea luxul unei femei proprii, din moment ce există femei pe care le închiriezi ca pe niște măști, și nici nu-i plăcea să bea sau să fumeze. Dar la ce-i servise să-și păstreze, să-și apere atît de aprig singurătatea lui de sihastru, dacă atunci cînd a avut nevoie să rămînă complet singur, a apărut calabrezul. Își suflă nasul înainte de a-și pune la loc batista în buzunar și ieși în vestibul. Trebuia să stea de vorbă cu cineva, și singurul căruia i se putea încredința era Carne Crudă. Dacă îndrăgostiții vorbesc cu portretele, iar oamenii simpli cu sfinții, de ce-ar fi ciudat ca el să vorbească cu Diavolul. Se uită la el nervos, fără să-și poată stăpîni ticul pleoapei.

— Am fost de față... părea să-i spună Carne Crudă.

Îi întoarse spatele. Nu era ceea ce căuta. Ca martor, îi ajungea Tizonelli.

— Întoarce-te, auzi cum îl cheamă Carne Crudă, nu m-ai lăsat să-mi termin fraza... îți spuneam că Eu am fost de față la toate procesele Inchiziției și te pot sfătui.

— Să-ți răsplătească Domnul, Carne... se auzi răspunzîndu-i fără a-și mișca buzele, dar mă sfătuiește Părintele Berenice care face parte și el din Comitet.

— Dacă-i așa, mi s-a tăiat pofta să te mai sfătuiesc, atunci să-și dea părerea părințelul cela!

— Dar asta nu înseamnă că o disprețuiesc pe a ta, nu te supăra! se auzi spunînd cu gura închisă, deși acolo, la Comitet, cel care într-adevăr le rezolvă pe toate e Necunoscutul, un bărbat cu glugă pe care nu-l cunoaștem, căruia niciodată nu i-am văzut fața, niciodată nu i-am auzit vocea, după mîini se vede însă că e un bărbat nemaipomenit de alb care acționează ca un perfect artist de cinema mut și, cum are un vot dublu, lui îi revine ultimul cuvînt, dar nu-l pronunță, ci-l lasă să se înțeleagă ridicînd sau coborînd degetul mare, ca romanii la circ.

— Știam asta! strigă Carne Crudă.

— Îl cunoști? întrebă apropiindu-se de manechinul cu coarne galbene, ochi verzi și dinți albi, prețiosul său complice.

— Mai bine decît el însuși...

— Atunci, spune-mi cine-i? Spune-mi, Carne Crudă! Spune-mi cine-i personajul acela cu glugă care prezidează Comitetul?

— Nu crezi că-i cineva care locuiește pe aici pe aproape?

— Ce?... Tamagás sări în sus și se duse să se ascundă în spatele faldurilor Diavolului. Dacă-i așa, sînt pierdut, dar nu, nu-i cu putință, de-asta nu vorbește, ca să nu-i auzim accentul străin, de asta nu scrie, pentru că nu cunoaște spaniola, și de asta știa că sînt membru al Comitetului, deși, dacă-i așa, de ce mi-ar cere listele cu nume din moment ce le cunoaște mai bine decît mine? Ca să mă aibă la mînă?

Un chicot îl făcu s-o ia la fugă. Cine rîdea?...

Nu era Tizonelli... nu era Diavolul... el era cel care rîdea pentru că a crezut o clipă că omul cu glugă putea fi calabrezul.

3

Italianul lucra noaptea mai pe bîjbîite, mai la lumina unui felinar a cărui paloare nu izbutea să lumineze fețele și mai palide ale rudelor denunțaților, pe care trimitea să-i cheme și cărora le dădea știrea că aveau să fie arestați, dacă nu scăpau la timp. Printre răzoarele de zarzavaturi, micul felinar mergea încolo și încoace avînd grijă și de legumele omenești.

În alte nopți îl însoțea cerul. Aștri imenși, scînteietori, aștri auriți, bucăți de foc de aur adormit pe umerii lui curbați spre pămîntul mirosind a bălegar de îngrășăminte, miros urît pe care-l ștergea sau întețea cu fumul pipei lui — fuma un tutun care putea ca dracu' sau rîgîind cu zgomot ca un strașnic mîncător de

verze sau napi cruzi ce era. Din cînd în cînd, în plin lucru, ridica ochii, ca să se asigure dacă funcționa bine roata pompei care se învîrtea în întuneric ca susurul unui orb, cerînd de pomană în vînt, ca să-și schimbe suflul continuu sau intermitent pe monede rotunde de apă inelată ce mișcă puțul, apă care umplea rezervoarele, de unde tot cu un sunet de lichid de monedă cobora prin conducte la prizele de irigație și de la prize la semănături și de la semănături la piață, și de la piață în buzunarul lui, sub formă de bani, de monede care-și păstrau sunetul de apă. Stele, lucrări, înlănțuiri subtile, tulburate de palmele pe care le dădea ca să sperie țînțarii, talpa cizmei pe un vierme sau lovitura de sapă pe rîma pămîntului, înmulțită în agonia ei de „s"-uri înnebunite, pe scoarțele greu de sfărîmat, sau mînia, însoțită de seculare blesteme împotriva găinii oarbe care se asemăna mult cu imaginea morții în somnul ei aparent. Dar supărările, mîniile, oboseala, toate astea îi treceau în pepiniere atunci cînd contempla puieții sau cînd își vedea plantele drepte în răzoare, fie verzele de culoare închisă și cu bumbi de verzișoare de Bruxelles, fie verzele mari, materne, spongioase, culcate ca niște găini, fie verzele rotunjite mai înalte și mai cocoșești, fie învălmășeala însîngerată a frunzelor de sfeclă sau punctulețele de adiere verde a frunzelor de morcovi, sau lăptucile formate din limbile verdelui duh sfînt căzute din cer, sau, în sfîrșit, ardeii cu mirosul lor puternic orbitor. Lăsă felinarul și merse pe întuneric în căutarea unei mici activități de salvare a unei legume umane. De

cînd începuse Tamagás să-i strecoare listele celor denunţaţi în faţa Comitetului, care trebuiau să fie arestaţi de poliţie, Tizonelli lucra noaptea, spre scandalizarea fiicei sale mai mari, toţi ceilalţi copii fiind căsătoriţi trăiau la casele lor, avînd pumni întregi de copilaşi, şi spre scandalizarea neveste-si căreia golul lui *suo marito* [1] în pat îi dădea impresia unei văduvii *molto gelata* [2].

— Dumnezeu să te răsplătească!... Dumnezeu să te binecuvînteze!... Cu aceste cuvinte simple îi mulţumeau femeile care veneau parcă de la capătul lumii, leorcăind lacuri de lacrimi. Da, domnule Tizonelli, mulţumită dumitale l-am făcut să plece la timp şi, cînd a venit poliţia, nu mai era aici... Au cotrobăit în toată casa, aproape că au smuls şi cărămizile... Cum să ţi-o răsplătim, domnule Tizonelli !...

Calabrezul respingea mulţumirile clătinînd din cap, cu ochii lui rătăcitori şi mici ca gloanţele de puşcă, uşor verzi, plumburii, cu dinţii strînşi ca să-şi muşte pipa cu o mişcare a muşchilor care, de la parietale la mandibule, păreau o turmă de lei. Osatură, piele, muşchi şi curaj de nepot al unui voluntar de-al lui Garibaldi, a cărui bluză roşie o păstra.

Şi-şi petrecea nopţile aşa, venind şi plecînd cu micul lui felinar sub cerul plin de stele care prezidau la fărîmiţarea zilnică a omului, a familiilor, a satelor şi a oraşelor. Scopul este urmărirea. O urmărire cum nu s-a mai visat, îşi spunea Tizonelli, căci cei care au coşmaruri îşi realizează urmăririle dormind, înjunghie, muşcă, spînzură, distrug, macină...

Dar în unele nopţi i se împlîntau în umăr degetele rîsetului bine rîs, ale plînsetului bine plîns, al acestui neruşinat de Tamagás. Venea să-l vadă, ocolind pericolele, la adăpostul umbrelor, şi-l găsea semănîndu-şi zarzavaturile, în gură cu bine cunoscutul lui strigăt Trăiască Garibaldi !...

— E o crimă, o crimă de les-patrie, o crimă de les-umanitate, ceea ce sîntem pe cale să facem, Tizonelli, lăsînd să scape atîţia bandiţi comunişti !

— O crimă de les-dolar, Tamagás ! îi răspundea Tizonelli, căci nici unul din oamenii ăştia nu aparţine acestui partid şi...

— Azi, azi e ultima zi, se sufoca don Estanislao formulîndu-şi ameninţarea, ultima zi, m-ai înţeles ? fiindcă nu mai pot, e ultima zi de denunţuri pe care ţi-o mai dau !

— Şi astăzi e ultima zi de libertate a domniei-tale. Cînd mi-ai dat prima listă, a fost ultima dumitale zi de libertate.

— De ce, Tizonelli ?

— Pentru că mi-ai dat-o în scris. Cu atît mai bine, mi-am spus, omul ăsta e în mîinile mele ! Dacă mi-o dădea din memorie, atunci n-aveam dovezi să-l acuz, don Estanislao Tamagás. Acum, de nu-ţi ţii angajamentul, va trebui să răspunzi de delictul de viol, asasinare a acelei *piccola* Natividad Quintuche, şi de neîncredere şi abuz de încredere faţă de *Comitato* de apărare...

[1] Soţul său (ital.) (n. r.).
[2] Foarte reci (ital.) (n. r.).

— Tizonelli!... Își prosternă obrazul înspăimîntat, implorator, la lumina stelelor, gata să cadă, nemaiștiind unde să-și pună picioarele.

— Tamagás!... Domnia-ta ți-ai pierdut capul! Cum pretinzi să nu-ți ții cuvîntul?!

— Tizonelli, am pierdut totul, nu numai capul! Ne privim între noi, membrii Comitetului, cu atîta bănuială, vrînd să ne pătrundem unii pe ceilalți, să ne ghicim gîndurile, să ne descoperim registrele mintale ca să aflăm care dintre noi își calcă jurămîntul secret depus pe Evanghelii, Cruce și Spada Colonelului! Neîncrederea crește, Tizonelli!

— Cine e cel de care se îndoiesc cel mai mult?

— N-aș putea spune cine, căci fiecare se îndoiește de ceilalți și noi toți ne îndoim de toți...

— Dar trebuie să fie unul pe care apasă cele mai mari bănuieli...

— Nu sînt eu, din fericire...

— Îmi închipuiam, căci se știe că trăiești singur, izolat, fără relații. Sînt suspectați cei care se văd cu oameni, dar un sihastru ca dumneata...

— Te-aș ruga, Tizonelli, să-ți fie milă de mine, să lași să treacă măcar cincisprezece zile fără evadați, cel puțin fără evadați importanți. Știu că au arestat pe secretarul Comitetului și două biete funcționare și că i-au biciuit și torturat, pe el spînzurîndu-l de părțile lui bărbătești, și pe ele de sîni, pentru că-i credeau vinovați de divulgare. Știu că au fost arestări și torturi la poliție... Caută... Caută, Tizonelli, și or să găsească... or să ne prindă... or să-mi pună mîna în beregată și, după mînă, frînghia... Dar mai este ceva urgent ce aveam de gînd să-ți spun și care te va face să-ți fie milă de mine... N-o să scăpăm dacă mai insiști să-ți comunic în continuare listele!... Acum, denunțurile merg direct în mîinile Comitetului, nici secretarul, nici funcționarele nu le mai văd... merg direct în mîinile Părintelui Berenice, mare deschizător de scrisori anonime, și el le comunică tuturor, în cel mai mare secret... Nimeni în afară de noi nu mai știe acum cine sînt cei suspectați și cei care vor fi arestați...

— Dar domnia-ta mi-ai spus că ești ferit de orice bănuială și asta ajunge... Pupilele calabrezului aveau la lumina felinarului greutatea disprețului care se transformă în plumb.

— Milă! Milă!... Fără să mai existe și alți ochi care să vadă listele în afară de cei din Comitet, o să fim repede descoperiți, Tizonelli!

— O să vedem, spunea un orb care nu vedea *niente*, și așa spunem și noi, orbi în fața viitorului, dar vrînd să vedem...

— Am putea să fugim... propuse negustorul de măști după o lungă tăcere, am bani, mulți bani, să mergem în patria ta, vreau să cunosc Italia pînă nu mă spînzură.

— Cel ce servește într-un Comitet ca ăsta de apărare contra comunismului n-are decît ceea ce merită dacă e spînzurat, don Estanislao.

Hotărîrea era luată. Îi spuse rămas bun calabrezului și continuă să stea ghemuit lîngă felinar, cabotin ce puțea a tutun și vin, cu răsuflarea deja schimbată în oțet stomacal și, plecînd în salturi, cățărîndu-se și coborînd peste zidul

despărţitor, se pierdu în lumea lui de personaje solemne, de măşti înfiorătoare, de suavi îngeri incolori în semilumina unei lămpi vechi de sticlă.

Carne Crudă, cu dinţii săi albi răsuciţi, şine de cale ferată ale lunii, primea lumina de jos în sus şi părea deosebit de mare, mai încornorat şi mai batjocoritor şi cu ochi mai demonici decît ai altor demoni.

Trebuia să-l consulte cu faţa lipită de fireturile lui roşii, de coada lui păroasă, de ghearele lui şi să-l întrebe dacă era bine ceea ce gîndea să facă. Dar nu îndrăznea să-şi formuleze cu voce tare gîndul, nici chiar aici, singur cu Diavolul său.

— Să acuze... să-l acuze pe italian de anarhist, ateu, comunist, garibaldian, cu atuurile în mînă, şi dat fiind că el era membru al Comitetului, cazul s-ar judeca cu uşile închise, ca să poată fi expulzat din ţară sau îngropat într-o temniţă, cu condiţia totuşi ca şi consulul să accepte procedeul, fără să-l lase să comunice cu nimeni, nici măcar cu el, pentru că e vorba de un agitator periculos sau de un agent de legătură... o să caute el...

Se duse la culcare şi toată noaptea i se învîrti capul ca o rîşniţă. Era bine sau nu să-l acuze pe Tizonelli, înainte de a se descoperi că el e cel care procura listele şi numele celor ce figurau pe listele de denunţuri ?

Niciodată nu asudă atît, niciodată nu înghiţi atîta salivă ca a doua zi cînd, cu uşile de la pivniţă închise, părintele Berenice citi cu voce tare numele unui oarecare Benujón Tizonelli,

acuzat de activitate comunistă, şi pe loc, prin vot unanim, se hotărî arestarea sa imediată.

Avea datoria să-l prevină şi-l chemă la el. Ceea ce Tamagás aştepta de mult se împlinea acum, la capătul unui teribil acord, pe baza căruia fugiseră numeroşi bărbaţi şi femei care, denunţaţi drept comunişti în faţa Comitetului şi preveniţi de către calabrez de pericolul ce-i pîndea, dispăreau ca înghiţiţi de pămînt înainte de a fi prinşi.

— Nu fug, nici nu mă ascund, don Estanislao, spuse italianul, ar însemna să ne descoperim jocul. Cel care a făcut denunţul poate fi un membru al Comitetului care, de acord ori nu cu ceilalţi, vrea să te pună pe domnia-ta la încercare. Nu mai departe decît azi dimineaţă, în timp ce erai în şedinţă, a venit poliţia şi ţi-a percheziţionat hîrtiile, cîteva cărţi, măştile.

— Or şti ceva despre aia mică ?

— Nu, domnule, cînd se anchetează un viol nu se apucă să scotocească în cărţi şi hîrtii.

— N-au încredere în nimeni, Tizonelli !

— În ce mă priveşte, o să aştept poliţia, o să mă aresteze şi astfel modul în care se răspîndea ştirea denunţurilor o să rămînă între noi... Dar socotesc că domnia-ta, ca vecin, îmi vei uşura închisoarea şi vei evita să fiu torturat, căci sub presiunea durerii sînt în stare să vorbesc !

Putoare de bălegar, miros de tutun, de om care a asudat lucrînd, toate astea le lăsă Benujón în sala lui Tamagás.

— Adio... spuse el, trecînd prin fața lui Carne Crudă, pată neguroasă, roșie în lumina lămpii lîngă care tenebrele păreau mioape.

4

Trupușorul micuței Natividad Quintuche, violată și ucisă de Diavol în casa negustorului de măști, era așezat ca supraîncărcătură pe balotul de măști și haine de toate culorile, purtate în spinare de tatăl ei, Sabino Quintuche, care nu înceta să umble la trap, la trap, la trap, ca să-și piardă conștiința în oboseala fizică și să uite ceea ce-i rodea sufletul: că se întorcea în sat cu fetița moartă, ca o *iguana* [1] care moare pierzîndu-și sîngele... Dumnezeule! Dumnezeule!... și durerea mai mare a calamităților care s-ar produce în caz că nu se dansa Torotumbo, indispensabil în acest caz de siluire a unei fecioare de către Diavol, dacă voiau să apere populația de ierburi rele, de spini și de secetă.

Cumetrele priviră trupușorul micuței Natividad Quintuche cu ochii lor de fasole neagră fripți în lacrimi mari strălucitoare, lacrimi mari pe care le înghițeau; nu era un motiv să se răcească corpul îngerașului înainte de-a i se fi pus aripi, ca să zboare la cer. Și acum, în loc de lacrimi, o îmbăiau în apă cu sare. După această primă baie pe care o repetară, căci apa

[1] Specie de șopîrlă de dimensiuni mari, verde cu pete gălbui (n. r.).

ieșea însîngerată, o uscară cu vată sticloasă de nopal cald smulsă din candelabrele verzi ale plantațiilor de nopali la ora amiezii. Apoi o cufundară într-o a doua baie de var și de piatră de foc, ca s-o usuce de tot. O șterseră cu o pînză veche de altar. Și pe urmă, o a treia și ultimă baie de apă călduță parfumată cu flori de portocal dulce. O uscară cu bumbac sălbatic. Apoi o pieptănară cu ulei și chihlimbar și vărsară pe trupușorul ei esențe aromatice și ardei negru, singurul lucru de doliu, ca s-o conserve. După aceea îi puseră cămășuța, pantalonașii, tunica de culoarea perlei bătrîne, închisă la spate, sandalele argintii care nu prea aveau la ce să-i folosească deoarece pe pămînt umblase fără să cunoască pantofii, desculță, și purta în spate splendoarea aripilor argintii de carton, ca să zboare la cer, pe frunte o coroană din flori de hîrtie, în mîinile încrucișate o frunză de palmier și, pe buze, o floare naturală, salutul gurii ei, de ființă pămînteană, către îngerii lui Dumnezeu.

Din tavan, printre știuleții de porumb atîrnați de frunze ca niște serafimi de-ai lui Porumb-zeu și fumul tămîii și *pom* [1]-ii arși în sobe simulînd niște nori, spînzura Natividad Quintuche, care nu mai era ea, ci un îngeraș, fără ca mama ei s-o poată plînge de teamă ca nu cumva să i se preschimbe aripile în apă, fără ca tatăl și nașul ei să înceteze de a face înconjurul colibei cu

[1] Rășină mirositoare pe care băștinașii din Guatemala o ard în fața idolilor (n. t.).

machetele în mînă, gata să se măsoare cu Diavolul, oriunde l-ar întîlni.

— Cerb din cristal al aerului, se rugau ei, ajută-ne, biata fetiță, Diavolul i-a luat mica sa floricică !

— Spune, de ce, Colibri, n-ai străpuns-o tu cu săgeata ta de dragoste, de suge-miere, de înțeapă-floare ? Spune, de ce, Colibri ?

— Spune, de ce, Zarespino, n-ai străpuns-o tu cu unul din spinii tăi arzători ? Spune, de ce, Zarespino ?

Și acesta a fost începutul. Acolo, în noaptea aceea de sînge lovit, de pămînt lovit, de apă lovită, de foc lovit, începu ca un vis balul stindardelor verzi de-a lungul teritoriilor cu lagune albe. Dansau cu măști de puma, de mistreți, de elani, de maimuțe, de șacali, de cîini muți. Se distingeau măștile strivite, fără bărbie, ale pitonilor, și coarnele măștilor de tauri, în sutele, în miile de picioare cu copite despicate ce dansau în praful și fumul în care apăreau capetele de animale. Dansau, dansau, dansau... Începînd de la coliba Îngerașului pe care Diavolul îl siluise și care zbura la cer, Torotumbo își întindea rîurile sale de dansatori. Cei care-l dansau, toți cei care se simțeau tauri îl dansau, urcau să-l salute pe Îngeraș și să-și laude vița lor de bărbați adevărați, de masculi adevărați, de cocoși adevărați, de tauri adevărați, toți cei care se simțeau tauri îl dansau, tauri negri, tauri furioși, tauri vopsiți, fii ai vacii furioase, nepoți ai vacii furioase, nepoți ai vacii vopsite, tauri toro-torotumbo, gata să se măsoare cu Diavolul. Dansau, dansau, dansau...

Acesta a fost începutul. Lovitura a fost începutul. Lovitura pe piele, pe lemn, pe piatră, lovite ca să însoțească dedublarea dansatorilor ce se mișcau printre colivii de coarne, pe care le alcătuiau ei înșiși cu brațele și din care scăpau cu sărituri ale picioarelor lor atît de mici încît se puteau încălța cu ardei. Dansau, dansau, dansau... Sudoare de sărbătoare. Rîuri de rachiu de trestie. Străzile șerpuiau, piețele se roteau, aerul furnica și se auzeau rachetele cu zgomot de pișat de taur... ișșș, urcînd și spărgîndu-se pe cerurile de cobalt. Dansau, dansau, dansau... Din sat în sat, trupul micuței femei pe care Diavolul o siluise și care zbura acum în cer, schimbată în înger, atrăgea tot mai mulți dansatori, iar de hainele ei erau atîrnate panglici de toate culorile, pe care erau scrise rugăciunile adresate lui Dumnezeu de familiile, confrățiile, municipalitățile, și pe care ea se va obliga să le încredințeze chiar lui în mînă. O purtau pe umeri, cocoțată în partea de sus a unei scări, pe un altar portativ, în formă de estradă ; măștile spîne și tragice care în loc de gene purtau spini și în loc de mîini gheare ascuțite, gheare cu care aveau grijă să nu fie murdărit și nici rupt veșmîntul îngerașului de către cei care se apropiau să-l sărute, să-l salute, să-i laude viața lor de bărbați adevărați, de masculi adevărați, de tauri adevărați. Dansau, dansau, dansau... Dans de munți, de copaci și de oameni verzi, vopsiți în verde, cu fețele și părul verzi, verzi veșmintele și verzi încălțările, vegetație în mers în care se amestecau taurii cu coarnele de aur, fragmente dintr-o imensă

noapte neagră care înainta pe coji de cenușă de stele, și dansatori surîzători cu fețele vopsite în dungi transversale albastre și galbene, guri false, cu zurgălăi în loc de dinți, sau ca feliile de pepene arătînd rîsete de sîmburi negri, picături de tenebre ce aminteau cauza acestui rîs îndoliat și a acestui dans nesfîrșit ca o pedeapsă a celui care, uneori, rămînea numai el viu, marea tobă de piele păroasă și scobitura *tum* [1]-ului înfășurat în pielea șarpelui de pădure. Dansau, dansau, dansau...

5

Mahalalele capitalei se pregăteau să primească acest Torotumbo cu dans, taifas, cafea cu pîine, țigări, pahare de rachiu, jocuri cu gajuri, dar cum săracii nu sînt nici măcar stăpîni ai sărbătorilor lor, un student află, aduse știrea colegilor săi, și din fantezie de tineri dornici să se distreze la carnaval, travestiți în figuri grotești, și avizi de distracții, orașul întreg se pregăti să-i primească pe „costumați" — cum îi numea „lumea bine", cu aprobarea amatorilor de folclor care vedeau în acea mulțime neînfrîntă o afirmare a naționalității și ceva demn de a fi prezentat turiștilor — spre necazul catolicilor care vedeau în acest soi de mit un prost obicei al celei mai crude idolatrii și cu consimțămîntul guvernului, care găsește întotdeauna că este o bună politică să distrezi gloata.

[1] Trunchi de arbore scobit care servește drept tobă (n.t.).

Pentru negoțul lui don Estanislao Tamagás, Torotumbo fu un bal pe cinste, cum spunea el, confirmînd în entuziasmul și ambiția sa ceea ce numea o „afacere de minune" cu o „afacere strașnică". O singură dată în viața lui avea și el să-și închirieze toate măștile, căci cererea era mare, în afară de cea a lui Carne Crudă care, fiind protectorul său, nu era de vînzare.

Tizonelli se întorsese la grădina lui, după ce încasase cîteva zile de pușcărie, dar cum nu vindea nimic, deoarece motivul arestării lui se repercutase în cartier asupra legumelor, iar precupețele de la piață se însărcinară cu restul — nu numai pe dinafară sînt roșii ridichile tale! îi strigau ele — îi venea în ajutor negustorului de măști care nu-și mai vedea capul de treabă, atît era de copleșit de clientelă încît dădea impresia că s-a ologit, că s-a zăpăcit de mers printre cei care-și smulgeau hainele și măștile eternei farse, mică frază pe care o repeta italianul suspinînd ca un cîntăreț fără angajament, de cîte ori îi trecea prin mîini costumul vreunui personaj din *Commedia dell'Arte.*

— Doar masca lui Carne Crudă nu se închiriază, spuse Tizonelli, oamenii intră și ies și nici unul nu îndrăznește s-o ia...

— Pentru că nu-i de închiriat!... îi replică Tamagás cu pleoapa săltîndu-i stîngaci pe lama ochiului nemișcat.

— *E, come?*

— Aș fi omul cel mai nerecunoscător, Tizonelli...

— Ar fi o chestiune de preț, don Estanislao...

— Cu nici un preţ. Adu-ţi aminte că mi-a făcut un mare serviciu. Dacă n-ar fi fost el, ce le-aş fi spus tatălui şi naşului micuţei, cum le-aş fi putut explica...

— Ai dreptate, şi cum n-au fost mulţi să-l ceară...

După ce plecă Benujón şi închise prăvălia, Tamagás se apropie de Carne Crudă care avea să rămînă singur. Îl îmbrăţişă şi-i spuse:

— Ce-ţi pasă, Carne, dacă lumea cu suflet de paiaţă, de popă, de militar, preferă măştile acelea? O să te port eu, eu, eu care n-am vîndut sufletul tău, care ţi l-am cumpărat, care am mîndria de a te fi cumpărat pentru slujba mea!...

Fixă pe uşa casei sale un mic anunţ care spunea: „Nu mai sînt măşti", în speranţa că n-or să mai bată, că o să-l lase în pace să-şi numere cîrpele verzi ale acestei mari măşti pe care o foloseşte acuma banul şi care se numeşte hîrtie-monedă. Dar degeaba. Continuau să bată, căci clientul care ajungea pînă la uşă nu se mulţumea cu anunţul şi intra ca să se asigure dacă totul fusese închiriat şi să ofere personal dacă totul fusese închiriat şi să ofere preţ dublu, triplu, pentru orice mască, negăsind însă alta decît aceea a lui Carne Crudă, atîrnată de gît şi care se legăna în lumina ferăstruicii. Unii clienţi mai curajoşi cereau să-l încerce. Dar, ce se întîmpla? Dacă clientul era înalt, Carne Crudă se micşora şi costumul îi părea prea scurt, iar dacă era scund, Carne Crudă se întindea şi costumul devenea uriaş; dacă era gras, Carne Crudă slăbea şi costumul se transforma în sparanghel, dacă era slab, Carne Crudă se umfla şi costumul devenea balon, dar atîta scurtat şi lungit, atîta strîmtat şi lărgit, sfîrşiră prin a-i strica plăcerea lui Tamagás, plăcerea de a număra banii primiţi pentru hainele care se vor întoarce în magazin după ce vor fi fost folosite, căci le închiria pe o mică garanţie. Căzu pe gînduri. Cel mai bine era să-l încerce el. Să scape de îndoială. Să ştie dacă i se potrivea. Pleoapa şi inima laşă îi săltară cînd îl încercă, şi era cît pe ce să leşine simţind că i se potriveşte ca şi cum i-ar fi fost făcut pe măsură. Nu se întrebă de ce. Nu-şi răspunse de ce. Întrebarea şi răspunsul erau acelaşi lucru. Dacă Tizonelli, prin tăcerea lui, îl scăpase de puşcărie, doar Dumnezeu îl putea scăpa de Carne Crudă. Dar cum să obţină ajutorul divin?... doar mărturisindu-şi crima...

Febril, cu pasul uşor, în ciuda anilor şi a hemoroizilor, cu pleoapa săltîndu-i pe ochiul stîng ca şi cum ar bate toaca, cu inima ticăindu-i neîncetat, îşi smulse pălăria şi bastonul din cuier şi se îndreptă spre zidul despărţitor de parcă ar fi vrut să-l sară, ca atunci cînd a murit Natividad Quintuche, dar schimbă direcţia şi ieşi pe uşa pe care o încuie răsucind de două ori cheia în broască, în acelaşi timp lăsîndu-şi banii nepăziţi din cauza acestui diavol crud, şi plecă spre sediul secret al Comitetului, unde după-amiaza părintele Berenice deschidea plicurile denunţurilor, în majoritate anonime, muncă pe care o îndeplinea cu grija unei bătrîne actriţe care se machia, închis într-o cămăruţă cît o cabină.

— Spovedanie!... Spovedanie!... strigă Tamagás intrînd.

Părintelui Berenice îi fugi sîngele din obrazul mai palid decît palid în umbra bărbii sale albastre, prost tunse în ziua aceea, emoționat pînă la călcîiele picioarelor lui închise în încălțările-i din piele de vițel. Ceea ce bănuise întotdeauna avea să se descopere acum : trădătorul, sperjurul Comitetului, Iuda Iscarioteanul, cel ce comunica listele suspecților pe care trebuia să-i aresteze poliția, se afla la picioarele lui.

Se lăsă pe spate, îndepărtîndu-se de masa la care stătuse sprijinit cu coatele citind și adnotînd denunțurile — ca specialist și mare deschizător de scrisori anonime — își strînse sutana ca și cum genunchii pocăitului îi făceau greață și se pregăti să-i asculte spovedania.

Buzele negustorului de măști abia dacă reușiră să articuleze cuvintele „Eu, păcătosul..." Părintele Berenice, în rolul lui de confesor, în ciuda repulsiei pe care i-o inspira acest individ revelator al secretelor Comitetului, îi puse mîna pe umăr și-i murmură la ureche :

— Liniștește-te, fiule...

Hotărîrea lui Tamagás era simplă : să-i vomite confesorului că o violase și ucisese pe Natividad Quintuche și modul în care-și bătuse joc de justiție ; dar cînd simți mirosul sutanei și al sudorii omenești răspîndită de preot, mărturisi că nu mai avea nici pace nici odihnă de cînd se întîmplase la el acasă un fapt straniu, pe care-l putea crede numai cine-l văzuse. Niște indieni veniseră să facă „închirieri" pentru „Sărbătoarea Oacheșilor", însoțiți de o mică indiancă ce adormise între timp în magazin. Nici cumetrii, nici el care ieșise în urma lor pentru o afacere

a Comitetului, nu-și dăduseră seama ; dar cînd se întoarse din stradă îi găsise pe cumetri așteptîndu-l la ușă, intraseră și o descoperiseră pe micuța de opt ani moartă, violată de Diavolul care, atunci cînd ei intrară, mai era încă pe ea, schimbat într-o simplă mască și un costum drăcesc. Îi convinsese pe cumetri să nu spună nimic, le înapoiase banii pe care-i plătiseră pentru „închirieri", spunîndu-le să ia cu ei în sat cadavrul și să-l îngroape pentru ca totul să rămînă între noi, căci se temea ca nu cumva datorită scandalului să nu se descopere că era membru al Comitetului și astfel să-și piardă din autoritate această sfîntă instituție.

— Dar se face că acum, termină Tamagás — pleoapa nu-i mai sărea, ci mitralia — acum cînd s-au închiriat toate măștile pentru Torotumbo, singurul costum care nu se închiriază este cel al Diavolului acestuia, și nu pentru că nu-l vrea nimeni, dar atunci cînd îl încearcă e prea strîmt pentru cei grași, prea larg pentru cei slabi, prea scurt pentru cei înalți, prea lung pentru cei scunzi...

— Și e chiar aceea care a violat-o pe micuță, masca asta ce se strîmtează și se lungește, se lărgește și se contractă, imagine a dezgustătorului instrument al crimei sale ?

— Da, părinte...

— Și victima a fost o mică indiancă ?

— Da, părinte...

După ce-și sfîrși pomelnicul de păcate mărunte pe care pocăitul le enumeră la sfîrșitul spovedaniei din lipsă de alte greșeli, părintele Berenice, sub rezerva expresă a dezlegării, îl invită

să stea de vorbă în particular despre această afacere, ajutîndu-l să se ridice, căci Tamagás continua să stea pironit, înclinat, inert sub greutatea trădării față de prietenul său Carne Crudă care era destul de pedepsit de a fi Răzvrătitul, fără ca să mai vină și el, Tamagás, ingratitudine a ingratitudinilor, ca, în schimbul serviciului pe care i-l făcuse, să-l acuze în fața tribunalului lui Dumnezeu de a fi un siluitor și un asasin. Genunchii îi scîrțîiră cînd se sculă și se așeză pe o parte, din cauza hemoroizilor, pe scaunul pe care i-l oferise preotul.

— Nimic nu se întîmplă fără buna știre a Providenței, don Estanislao, iar căința dumitale, deși tîrzie, de a fi ascuns o faptă drăcească ce-și are antecedentele în incubi și sucubi, va permite Comitetului de apărare contra comunismului să realizeze un mare act ispășitor... Spuse acest cuvînt înainte de a-l întreba pe Tamagás dacă manechinul era roșu.

— Da, părinte, roșu...

— Roșu, roșu, roșu? insistă el agitîndu-se pe scaun.

— Da, părinte, roșu, roșu...

— Mîna Domnului le potrivește pe toate. Ne vom permite luxul de a-l arde pe Diavol...

— Păi bine, părinte, întrerupse Tamagás, asta n-ar fi o noutate. În fiecare an se arde Diavolul în piața din Santo-Domingo, și dacă se dă totul în vileag, de ce-am mai păstrat secretul atîta timp?

— Nu mi-ai dat timp să-ți explic. Nu-i vorba de arderea unui diavol de artificii, ci de arderea Diavolului roșu, cel care pune bomba în mîna

teroristului, cel care dinamitează clădirile, care face să deraieze trenurile, născocește greve, tulbură ordinea, cel care în mijlocul nostru chiar a violat și însîngerat o mică indiancă... cine... cine era?... cine e, don Estanislao, această mică indiancă?... amintește-ți, chibzuiește, gîndește-te puțin pe cine apărăm noi și vei vedea îndată că această mică indiancă e Patria violată și însîngerată de comunism...

— Da, da. Patria... repetă Tamagás, nu prea convins de ce auzea, refuzînd să devină din siluitor al unei mici indience, care fusese pentru el ca o găină în plus, siluitor al Patriei lui adorate.

— Și dacă-i așa, continuă preotul, autorizat de dumneata, Comitetul poate celebra în casa dumitale în secret, pentru ca lucrul să nu fie dat în vileag, un autodafé prin care vom încredința focului purificator teribila încarnare diavolească a comunismului care a violat-o și însîngerat-o pe mica noastră indiancă, aproape sub ochii unuia din membrii Comitetului, și în casa lui, spre mai mare rușine. Lasă totul în seama mea, don Estanislao. Vom invita înaltele autorități ale Bisericii și ale Guvernului și pe Nunțiul apostolic ca să ne onoreze cu prezența lor, de vreme ce sub această formă, bazîndu-ne pe un fapt concret care exprimă un simbol, vom încredința flăcărilor, sub formă de efigie, comunismul siluitor al Patriei noastre.

Tamagás nu avu curajul să se întoarcă imediat acasă, de aceea hoinări pe străzi și, cînd sosi, era noapte de mult, se refugie în camera lui, închizînd ușa cu chei și drugi. Într-un loc

din apropiere, atîrnînd din tavan, de ceafă, era spînzurat Carne Crudă, cu ochii săi verzi, cu coarnele galbene, cu dinții albi, șine de cale ferată ale lunii, și labele cu părul ca ghearele.

Se trezi a doua zi cînd dimineața era înaintată. Se aruncase pe pat îmbrăcat. Lumina zilei și zgomotele străzii prin care treceau mulțimi vociferînd și muzici mergînd să întîmpine Torotumbo, îl încurajară să iasă din cameră, căci era ridicol să rămînă zăvorît și baricadat în propria lui casă de vreme ce Carne Crudă, Carne Crudă, Dumnezeule, ce greșeală, voise să-i ceară socoteală în seara trecută, și singurul lucru care-i rămînea de făcut în orice caz era să se ducă și să-l prevină că apăsa asupra lui amenințarea de-a fi aruncat... ha... ha... ha... rîdea, în bietele flăcări ale părintelui Berenice, care oricum n-aveau nici o putere asupra celui ce se frigea în focurile iadului... ha... ha... ha. O să-i povestesc asta lui Tizonelli... nu... nu; Doamne ferește!... Dar cui altcuiva putea să-i povestească...

Cu limba înotînd în balele înghețate ce-i umpleau gura, de îndată ce apăru italianul, pe care-l chemase cu strigăte puternice peste zid, îi povesti că părintele Berenice pregătea un mare autodafé, în care va fi ars Carne Crudă, încarnare drăcească a comunismului, siluitor al micuței...

— Al micuței *poverella*? întrerupse Tizonelli.

— Care *poverella!* strigă Tamagás. Asta am văzut noi, Tizonelli, dar nu ea a fost violată, ci Patria... Diavolul roșu a violat...

— Dar uiți, don Estanislao, că adevăratul siluitor n-a fost Diavolul, ci domnia-ta...

— Al micii indience, da, eu... strigă el contrariat, eu, eu... Vrei s-o mai repet? Dar al Patriei a fost Carne Crudă, Diavolul roșu al comunismului! Un lucru atrage după sine altul, eu eram membru al Comitetului și de aceea am fost ispitit, am cedat dorințelor mele și am încarnat (în realitate) simbolul bestiei crude care-și satisface instinctele pe mica Patrie, pe mica indiancă desculță.

— Nu pricep! Nu pricep *niente*!... spunea Tizonelli clătinînd din cap.

— O să înțelegi! O să înțelegi! Autodafé-ul va avea loc aici în casă...

— Aici?... înălță Tizonelli capul.

— Da, aici, ce găsești extraordinar în asta, și vor asista, în afară de colegii mei din Comitet, domnul arhiepiscop, Nunțiul Sanctității Sale și Președintele eliberator al Republicii.

Calabrezul se sculă în picioare. Își căuta pipa în buzunar.

— De ce așa repede, Tizonelli?

— Am treabă, am nevoie să respir... domnia-ta îmi spui niște lucruri...

Torotumbo va intra în capitală prin poarta vulcanilor, astăzi simulată doar de nori joși și colorați care serveau drept cadru înaltelor mase de diamant negru încoronate cu adormite fuste de smarald. Impulsul său creștea pe măsură ce se apropia de oraș, unde avea să aibă o splendidă apoteoză, care începea printr-un dans de vrăjitori menit să mîntuiască popoarele de pe-

deapsa care le aștepta din cauza fecioarei pe care Diavolul o violase și care zburase la cer să i se plîngă lui Dumnezeu. Dar nu numai dansatorii și muzicanții se apropiau de oraș, ci și tot ce înainta o dată cu ei. Muncitori și țărani organizați pe grupe, cu armele ascunse sub haine și măști. Lozinca era să recucerească puterea pentru popor. Cu prețul oricărui sacrificiu al vieții, la nevoie. Satele în mers purtau alimente pe tăvi mari și adînci ca bărcile indigene. Pomii scuturați de mîinile vîntului lăsau să le cadă fructele ca să-i răcorească pe dansatori. Nopali în vîrf de spin și noapte, stele pe vîrfulețe de raze, împungîndu-i pe cei care dormeau ca să continue dansul, transformați în scrobeală, pe jumătate morți, în ființe unduitoare, aproape de apa crudă, cu o muțenie de pămînt temător, dar mereu în mișcare, înaintînd în ritmul unei muzici care-i scotea în afara timpului, tobe, *marimba*, fluiere subțiri de trestie și trunchiuri scobite cu sunetul *tum tum* de la Torotumbo...

Dar o dată cu dansatorii înaintau porumbeii și șerpii, și păsările care săreau la *tum tum* de *torotum*, de *torotum*... Alții purtau papagali, rațe, curcani, cocoși, găini, iar alții, maimuțici albe și veverițe, iar alții, papagali *Guacamavos* strălucitori, și toți își purtau nu numai mersul, nu numai picioarele, ci și cîinii, sute, mii de cîini din toate satele care călătoreau o dată cu ei, ca și picioarele lor, ca și pașii lor. Și o dată cu ei, zicalele lor, graiurile lor, jocurile lor, pulberea, hazul, pantomimele, cozile de vulpi ca să biciuiască Diavolul și frunțile taurilor pînă

la dispariția lor în vis, tauri *torotumbi*, tauri toronegri, tauri toroalbi.

Tamagás, zăvorit în casă, știa puține lucruri despre modul grandios cu care capitala, purtînd măști de militari, de clerici și de burghezi, se pregătea să primească Torotumbo. Unii erau costumați în guvernatori și în călugări, în viceregi și în călăi, în iezuiți și în arcași, în astrologi și în navigatori. Întregul foarte catolic și foarte nobil și foarte loial oraș al cavalerilor, cu cavalerii săi și doamnele încorsetate din josul subțiorii pînă la șold, cu domnițele și cuconii lor, fără să uităm furnicarul de costume, togele, mitrele și mantiile, perucile nobilimii alături de vestele partizanilor independenți, movul episcopal strălucitor alături de torsurile goale ale piraților.

Negustorul de măști se tot ducea din camera lui la zidul din fund, strigîndu-l pe Tizonelli. Îl chema la orice oră să vină să-i țină de urît. Uneori, după tic-tacul telegrafic al pleoapei, ochiul său stîng se îndrepta spre locul unde se legăna Carne Crudă atîrnat de ceafă. Nu se decidea, dar nu-i lipsea decît să-și materializeze pocăința, să se arunce în genunchi, cum făcuse peste biata Natividad Quintuche aici chiar, cum se aruncase în fața confesorului și cum o făcea acum mergînd spre picioarele demonului, tot în genunchi, tot în genunchi.

— Iertare! Iertare! Iertare, Carne Crudă... ca să mă salvez, ca să mă salvez!...

Și se prosternă la pămînt, zgîriind podeaua cu unghiile tari ca scoarța, sub rîsul mut al măștii diabolice, fascinat de ochii ei verzi, verde de foc,

cu două găuri rotunde în centru, lungile bucle roșii căzîndu-i de pe cap ca un foc în formă de tirbușon ce se topea, cu urechile din hîrtie de oglindă strălucind, cu coarnele galbene și colții dinților albi ca șinele de cale ferată ale lunii.

— Frumos! Frumos! Frumos!... Îl adula, îngenuncheat, implorînd. Tu m-ai salvat și eu te-am predat! Tu, demon, m-ai salvat, și eu, om, te-am predat! Tu mă păzeai și eu te trădam! Nu, nu ăsta mi-a fost gîndul, Tizonelli... Vreau să spun Carne Crudă — rîse de stupida lui greșeală — căci tu știi, în calitatea ta de drac, că intenția mea, cînd am îngenuncheat în fața părintelui Berenice, era să-mi mărturisesc crima, dar cînd m-am trezit în genunchi, o știi mai bine ca mine, mi s-a scurs pe spinare o sudoare de gheață și n-am găsit altă scăpare în descurajarea mea, decît să te acuz pe tine, prietenul meu, sprijinul meu, protectorul meu! Te-am trădat, te-am trădat, dar tu nu ignorezi, Carne, nu ignorezi că trădarea e ca și propria noastră viață, noul nostru fel de a fi, și noi trădăm tot, tot, ne trădăm pe noi înșine, pămîntul pe care ne-am născut, ceea ce sîntem, ceea ce am învățat, și chiar ceea ce apărăm, ha, ha, ha...

— Don Estanislao... se auzi vocea groasă a lui Tizonelli care, fără îndoială, se pregătea să sară zidul.

Se sculă de sub figura lui Carne Crudă și, scuturîndu-și genunchii, se duse în sală să-l aștepte.

— Don Estanislao, scuză-mă că te deranjez, comit o mare imprudență, am nevoie de o recomandare din partea domniei-tale ca să mi se dea sau să mi se vîndă...

— Oho! Oho! iată cuvîntul cel mare... sări Tamagás după ce-l auzi pe Benujón suflîndu-i la ureche cuvîntul „dinamită".

— Unul din băieții mei n-are de lucru pentru că, cu sărbătorile astea, n-a putut să mai găsească. E băiatul acela al meu care se ocupă cu scosul pietrei la San Buenaventura...

— Dar nu cunosc pe nimeni...

— Recomandarea e pentru un funcționar de la drumuri care te știe și e gata să-i dea cîteva cartușe băiatului dacă-mi faci serviciul de a-mi înmîna o scrisorică.

— Bine, în cazul ăsta...

— Și pe cînd a rămas arderea secretă a domnului Carne Crudă? întrebă Tizonelli fără a arăta prea mare interes pentru continuarea conversației.

— Trebuie să mă văd azi cu părintele Berenice, el aranjează totul. A trimis deocamdată o masă frumoasă, fotolii aurite și o tribună sau un amvon de pe care are de gînd să-l admonesteze pe Diavol și să predice celor prezenți, care vor fi numai membri ai Comitetului. Necunoscutul cu glugă o să se așeze aici, alături, în celălalt fotoliu, Rat...

— Cine-i Rat?

— Rat e Rat...

— Nu-nțeleg...

— Bine, vrei să ți se explice totul, dar astea sînt secrete, sînt secrete. Rat e studentul ratat care face parte din Comitet. După Rat o să se așeze părintele Berenice, aici, eu, aici, Teotimo, alt membru al Comitetului, un avocat grăsuliu, adormit și abulic, pe urmă invitații, domnul Ar-

hiepiscop, Nunțiul, Președintele eliberator al Republicii.

— Să nu uit, don Estanislao, recomandarea pentru dinamită, de asta venisem...

— Ți-o fac, ți-o fac, lasă-mă să caut în cutia asta... cu ce să scriu...

— Ești foarte nervos! Calabrezul se apropie să-l îmbrățișeze în timp ce celălalt se scula, cu recomandarea scrisă în mînă, suflînd peste ea ca să i se usuce cerneala.

— Da, da, de zile întregi nu pot să dorm. Nu știu dacă vîntul îmi toacă nervii, pentru că a bătut foarte tare în toate zilele astea, și grijile se fac simțite...

— Asta-i rău. Vino la noi să iei puțin suc din miez de portocale — foarte concentrat.

— Da, da, o să vin. Ia recomandarea și salută-ți băiatul.

Sforăiturile negustorului de măști pe care miezul de portocale concentrat cu somnifer îl făcuse să doarmă aproape șase ore, îi permiseră lui Tizonelli să așeze în capul lui Carne Crudă un creier menit să explodeze în contact cu focul, și de asemenea, să mineze casa cu cîteva încărcături de dinamită.

Tamagás se trezi odihnit, pleoapa ochiului său stîng bătea mai puțin repede și numai ce apăru în casă că Tizonelli îi și transmise o impresie de bună dispoziție și de poftă de viață.

— Dacă în loc de cafea tare, ca să nu adormim ascultînd lectura scrisorilor anonime, ni s-ar fi servit miez de portocale la Comitet, n-am fi în starea asta de nervozitate, toți epuizați, și

nu-i puțin lucru atîtea denunțuri, atîtea intrigi, atîta murdărie, atîta rahat, scuză-mă.

— Ceea ce dumneata trebuie să-mi făgăduiești acum e să nu-l mai revezi pe Carne Crudă.

— Știai că am îngenuncheat...

— Asta-i culmea, un membru al Comitetului îngenunchind în fața comunismului...

— N-am s-o mai fac. Cu miezurile de portocale și somnul bun pe care mi l-ai procurat văd lucrurile cu alți ochi, și înțeleg că această infamă paiață trebuie arsă pentru ceea ce reprezintă ea, comunismul siluitor al micii noastre indience... pleoapa îi sări înainte de a-și întoarce ochiul stîng și fața colțuroasă spre Tizonelli murmurîndu-i la ureche: Dacă vrei să iei parte la autodafé, o să căutăm un colțișor în care să te poți ascunde, și o să ai în felul ăsta plăcerea să vezi de aproape pe Prelat, pe Președintele eliberator, pe Nunțiu și pe membrii Comitetului de care ne-am bătut joc, sau mai degrabă de care ți-ai bătut joc tu, cu întrebuințarea pe care ai dat-o listelor...

— În orice caz, ceea ce dumneata trebuie să-mi promiți și să respecți întru totul e ca, începînd de acum și pînă în ziua ceremoniei să nu te mai apropii de Carne Crudă.

— Ți-o jur pe crucea asta! Și în loc să se închine, duse crucea la buze și o sărută gîndindu-se la sărutul lui Iuda.

— Da, pentru că dacă te apropii de el, ca să se răzbune pe dumneata și să-și bată joc de părintele Berenice și de invitații lui, ceea ce ar fi o batjocură pentru Papă, Guvern și Comite-

tul împotriva comunismului, te poate răpi cu haine cu tot, și adio ceremoniile... rîse Tizonelli.

— Ai totală dreptate, aprobă Tamagás încruntîndu-și sprîncenele, nu mă gîndisem că m-ar putea răpi... Și simți o ciudată gîdilătură ca o sonerie de alarmă în hemoroizi.

— Și cum a evita nu înseamnă lașitate, dacă nu te apropii de el, totul e în regulă...

— Ți-am jurat...

— Ca să te ajut să-ți ții jurămîntul și să nu fii ispitit să te apropii de Carne Crudă, cînd te vei simți singur, am să viu să-ți țin de urît în zilele care ne mai rămîn pînă la ceremonie.

— E mai bine, pentru că o să putem căuta pe îndelete colțișorul unde să te ascunzi...

— Și pentru că fiind aici am să te fac să mănînci. De zile întregi, cel care-ți aduce mîncarea se întoarce așa cum a venit...

— Cu blestematul ăsta de Diavol în casă nu pot să înghit un dumicat...

— Dar cu mine o să mănînci, nu trebuie ca văzîndu-te atît de slăbit, să se spună că Diavolul te face trist, iar seara n-o să-ți lipsească miezul de portocală concentrat ca să dormi imediat ce pui capul jos, ca astă noapte. Noroc că zidul ne permite să comunicăm în secret fără a avea nevoie să trecem prin stradă.

6

Torotumbo își făcu intrarea în capitală. Tarafuri, *marimbe*, sirene, clopote, rachete și ceremonii ale întîlnirii, salutul, prezentarea și înmînarea cheilor între mascații din oraș — pentru care toate acestea nu erau decît o veselă sărbătoare de carnaval suplimentară — și dansatorii care soseau în șuvoi de oameni uniți prin sînge, idei și sentimente. Erau departe de a ști că printre acele măști vesele se ascundeau partizani gata de luptă. Pătrundeau în oraș travestiți, fără să trezească bănuieli, în pas cu muzica și cu veselia populară.

Sub pretextul ceremoniilor s-a dat primul cuvînt de ordine: ocuparea locurilor strategice semnalate, din gură în gură, de către dansatorii cu pielea bășicată de urzici, cu iatagane de agave și cu lănci din trestii de zahăr, escadroane de războinici vegetali care-i făceau să rîdă pe oamenii din capitală, urmați în formație strînsă de dansatori cu măști din pămînt ars, din nuci de cocos, din piatră poroasă mai ușoară ca apa, cu pănașele în trei culori, roșu, verde, negru și încălțați cu un rîu de oglinzi care, în dansul lor sclipitor, ridicau un praf de vis sub ploaia metalică de zurgălăi adormiți.

Monotonă, apropiată, categorică, inima de Torotumbo bătea în cele patru colțuri ale orașului aurit de soare rece, ritm al unui dans de război lovind într-o pădure de copaci cu trunchiuri scobite creștetele taurilor săi negri, ale taurilor săi torovopsiți, ale taurilor săi toromulatri, ale taurilor torotauri, pentru a susține înaintarea dansatorilor care puneau stăpînire pe locurile semnalate, dansînd cu mișcări de somnambuli treji sub măștile lor.

Instrumente din foc de lemn, din foc de metal, din foc de piele, din foc de carapace, din foc de piatră le ardeau mîinile celor ce cîntau

din ele ca în afara timpului, cenușă de vulcan transformată în muzica în care balerinii lui Torotumbo, dansînd, deveneau un popor cu geografia a ceea ce e profund sub talpa picioarelor și cu viața cerului pe umeri.

Dar omul care devine popor mugește ca marea și acesta era mugetul ce se auzea în ghiocul orașului și pe care nu-l ascultau oamenii îmbrăcați pentru carnaval care dansau dansuri străine, se plimbau în mașini împodobite și în trăsuri cu cai măreți, lansau baloane din *patio* sau, din oroare pentru mulțime, se postau în balcoanele ce dădeau în stradă ca să-și arate surîzătoarele danturi false, mulțumiți de serbare și de persoana lor căci, timpurile schimbîndu-se, ei trecuseră de la privilegiul de odinioară la bunăstarea pe care o dă banul. Nici o alterare a ordinei, totul cu măsură. Nici un semn de luptă, totul doar haz și veselie strălucitoare. De culoarea fructului, cetele de mesageri care, înlocuindu-i pe cei ce se prăbușeau de oboseală, ocupau locurile strategice și alergau dintr-un punct într-altul, purtînd cuvîntul de ordine de a semăna dezordinea printre cei ce reprezentau sau nu autoritățile, în momentul în care ar apărea, în locurile cele mai vizibile ale orașului, șefi militari, polițiști, magistrați, clerici, străini, atît de bine travestiți că-i puteai lua drept autentici, îndoindu-te de cei care cu adevărat își împlineau funcțiile, pentru simplu motiv că purtau haina respectivă. Care erau militari ? Care polițiști ?... Acum nimeni nu mai știa, mulți partizani și revoluționari purtau uniforme asemănătoare cu cele ale adevăraților milițieni și jandarmi.

Un șuvoi de măști îl smulse pe Tizonelli din casa lui, asalt și captură pe care italianul, surprins de strigăte, rîsete, fluierături și lovituri de ciomege, le luă drept glumă pînă ce se văzu afară din casă, purtat aproape pe sus spre un *jeep* care porni repede. Prin perdelele de pînză pe care vîntul le ridica, încercă să se orienteze încotro îl duceau, dar nu i-a fost cu putință să stabilească ruta pe care-o urmau, văzînd cum treceau pe lîngă fragmente de edificii, arbori, stîlpi, cu atît mai mult cu cît însoțitorii lui, care nu încetau să se miște, îl amețeau cu rîsetele, strigătele și vorbele lor înăbușite de măști. Muzica de Torotumbo se făcea auzită tot mai departe, ceea ce dovedea că se îndepărtau de oraș, de tot ce forma acea masă solidă, compactă, lansată prin străzi împietrite. *Perduto*, își spuse într-o răsuflare, agățat de unul din drugii înghețați ai spetezei, cu dinții strînși ca să nu-și muște limba, în numeroasele salturi mortale ale vehiculului și, ca și cum nu era de ajuns, își mai spuse încă o dată *perduto* atunci cînd unul dintre cei mascați îi dădu să înțeleagă că-l duceau acolo unde se găsea șeful. Intr-o țară care număra mai multe efective de poliție decît degete la mînă, de la cel al copiilor pînă la cel al jaguarilor care-i goneau pe țărani cu lovituri de colți de cîine, nu încăpea îndoiala că-l duceau în fața unuia dintre acei numeroși călăi ai poliției. Își puse o țigară în gură, profitînd de faptul că *jeep*-ul își stabiliza mersul pe un drum în pantă, dar departe de a-l liniști, fumul îi radiografie în cerul gurii cele mai negre bănu-

ieli, umezindu-i ca o umbră cu gust amar gîndul că se descoperise atentatul. *Perduto,* nu pentru el, ce importanță avea un om mai mult sau mai puțin într-o lume în care toți se jucau cu disperarea, ci pentru munca pe care o depusese ca să arunce în aer casa negustorului de măști. Alungă ideea asta, căci dacă s-ar fi descoperit ceva i-ar fi pus cătușe și, arestîndu-l, l-ar fi percheziționat. Se consola cu gîndul că-l duceau ca să-l interogheze în legătură cu listele de denunțuri ale comuniștilor sau de suspecți de idei roșii pe care i le transmisese Tamagás. Își drămui repede capacitățile sale de om dîrz ca să suporte orice tortură, deoarece pentru ăștia a interoga și a tortura era totuna. Orice, numai să nu mărturisească, și dovada că sfida orice tortură era indiferența și chiar aparența de jovialitate cu care le ținea tovărășie mascaților, rîzînd cu ei, ca să apere cu dinții, în rîsete mușcătoare, ceea ce cu atîta greutate și speranță pusese în capul lui Carne Crudă, o bombă de fabricație casnică și care, înflăcărată de focul purificator al părintelui Berenice, va exploda cu o asemenea violență, încît va face să sară în aer o dată cu dracul și la dracul pe Prea Ilustrul, foarte palidul, foarte slabul Președinte eliberator, pe manechinul Papei, pe Rat studentul, pe Tamagás, pe avocatul gras și abulic, pe Berenice însuși, pe Milico Chacal și pe necunoscutul yancheu, omul cu gluga și cu tăcerea, adjutantul acelui ambasador american care fusese temnicer la Nürnberg. Și dacă cumva Carne Crudă se comporta rău și nu sfîrșea cu ei, prăpădul exploziei ar face să se trezească din somn nitroglicerina în-

gropată în temelia casei, care va sări în aer cu tot ce conține, chiar și cu aceste eminente personaje. Aa, dar nimic n-avea să explodeze, nici măcar să sară în aer!... *Perduto!... Perduto!* după ce l-au arestat, sigur că demontează acum mașinile infernale pe care le-a așezat cu riscul vieții, profitînd de somnul adînc al lui Tamagás, supus acțiunii miezurilor de portocale cu somnifer. Numai că se gîndea și totul îi părea groaznic, groaznic. Nu va mai întîlni ocazia de a-i avea reuniți pe membrii Comitetului, pe Arhiepiscop, pe Președinte și pe Nunțiu. Gura i se uscă, dinții îi erau ca niște șuruburi gata să iasă și pe care nu-i va putea înfunda cu șurubelnița limbii, și o sudoare clănțănitoare, înghețată, aproape un giulgiu, îl înfășură în mijlocul acelei zile pline de o căldură grea. Nu numai rușinea că atentatul a fost descoperit, ci și consecințele: îi vor persecuta pe-ai lui, îi vor lua grădina, îi vor arde casa, deși toate astea nu mai aveau importanță acum, de cînd îl prădaseră de singurul lucru valoros pe care-l avea, cămașa lui de voluntar garibaldian care-i aparținuse bunicului, relicvă roșie ce-l dusese la cea mai neagră din temnițele închisorii cînd îl arestaseră, în urma unui denunț făcut la Comitet, relicvă care-l și eliberase atunci cînd dovedise că era o amintire de familie și nu un cadou de la Moscova. Îi dăduseră drumul, dar cămașa n-o mai revăzuse. Se îndreptau spre sud, spre mare, spre port. Îl vor arunca în primul vapor care va trece sau, cum există mai puțini deportați și mai mulți dispăruți, îl vor arunca rechinilor. De asta erau mascați. De asta așteptaseră

pentru a-l aresta, ca să fie singur acasă. Nevastă-sa și fata se duseseră să petreacă ziua la băiatul cel mare. Cîtă osteneală și-a dat să le facă să plece fără ca ele să-și dea seama că le gonea, înainte ca acoperișul casei să le cadă în cap o dată cu explozia. *Jeep*-ul viră aproape în unghi drept cînd părăsi strada principală pentru a o apuca pe un drum de pămînt șerpuitor și pietros, mai mult săltînd decît rostogolindu-se pe genți solide care, dacă nu devorau ca rechinii, te striveau într-atît încît atunci cînd ajungeai la destinație, doar cu greu îți mai regăseai mișcările brațelor și ale mijlocului. Îl coborîră în fața unui coridor, într-un mare *patio*, și-l auzi bătînd milităréște din călcîie pe cel care înainta spre o încăpere în al cărei prag se opri cu ceilalți, fără să poată vedea nimic din ce se întîmpla înăuntru, într-atît era de puternică luminozitatea de diamant a zilei. Intrară. Făcu cîțiva pași într-o încăpere fără mobilă, un fel de hangar cu storurile trase, lăsînd să treacă numai prin crăpături o lumină însîngerată, și nu credea ce vedea, punea mîna în fața ochilor pentru a risipi ceea ce i se părea un vis. Fără mască și costum, îl aștepta într-o atitudine de șef un muncitor progresist, din cei mulți pe care-i salvase să nu cadă în mîinile poliției, servindu-se de listele lui Tamagás. Și toți, cel puțin majoritatea celor care-l înconjurau, scăpaseră de închisoare și de Dumnezeu știe ce torturi datorită prețioaselor liste.

Șeful întrerupse efuziunile și îmbrățișările ca să-i spună calabrezului :

— Domnule Tizonelli, v-am adus...

— Și mie căruia mi se lipise cămașa de corp...

— A fost o glumă cam proastă, nu știu de ce tinerii n-au vrut să fie recunoscuți...

— În sfîrșit, sînt aici, despre ce e vorba ?

— Să vă cerem ajutorul. Efectivele noastre travestite în dansatori ocupă punctele-cheie care le-au fost semnalate și o să dăm asaltul ; dar în ultimul minut am fost informați prin serviciile noastre speciale că la negustorul de măști se vor reuni membrii Comitetului anticomunist, Arhiepiscopul, Președintele, Nunțiul, și noi trebuie să punem mîna pe ei.

— Să punem mîna pe ei ?

— Da, să punem mîna pe ei, repetă șeful cu o voce mușcătoare și energică, luînd mirarea lui Tizonelli drept lașitate sau simplă dorință de a nu se amesteca într-o afacere atît de importantă. Dacă parvenim să punem mîna pe aceste persoane, domnule Tizonelli — încerca să-l convingă — vom cruța multe vieți omenești, multe suferințe, și cum sînteți vecin cu Tamagás și puteți intra la el fără să treziți bănuieli...

— N-o să aveți decît să le adunați resturile... Inutil să puneți mîna pe ei ! întrerupse Tizonelli care avea, în sfîrșit, cui să-i dezvăluie secretul lui.

— Nu înțeleg... strigă șeful revoltei partizanilor, un muncitor din sindicatul căilor ferate a cărui țigară, aprinzîndu-i-se și stingîndu-i-se pe buze, părea un al treilea ochi pe fața albă a italianului.

— Da, da, să le adunați resturile, dacă mai rămîne ceva din ei, dar cred că n-o să rămînă nimic !

Șeful își scoase țigara din gură și își înghiți saliva, înainte de a vorbi. Toți urmăreau scena într-o tăcere palpitantă, cu răsuflarea tăiată în fața teribilei revelații a calabrezului.

— Explicați-vă, domnule Tizonelli, e foarte grav ceea ce ne dați să înțelegem...

Benujón își umflă pieptul și privind în sus, îi puse la curent cu mașinile infernale montate în capul lui Carne Crudă și sub casa lui Tamagás. O ocazie unică. Arzîndu-l pe Diavol la focul purificator, creierul lui se va aprinde și bomba va face să sară în aer casa, căci dinamita e o mătușă foarte delicată...

— O să avem nevoie de ajutorul dumneavoastră ca să punem mîna pe ei, întrerupse șeful, căci o să demontăm imediat aceste mașini ale morții.

— *Ma*, nu înțeleg ce spuneți !

— V-am spus, să le demontăm !

— Cum, să le demontați, să irosiți roadele muncii mele și să ratați ocazia asta tocmai cînd sînt toți laolaltă !

— Să nu mai pierdem timpul !

— Dar dacă o să fie acolo Președintele, Arhiepiscopul, Nunțiul și cei din Comitet, toți oameni unu' și unu' !...

— Trebuie prinși !

— De ce să-i prindeți dacă vă puteți scăpa de ei acuma, chiar acuma ?

— Ordinele nu se discută ! Cu explozia asta n-o să facem decît să dăm alarma cazărmilor și totul o să fie pierdut. O să ni-i măcelărească pe dansatori... Pentru viețile astea, domnule Tizonelli, pentru tinerii ăștia, pentru femeile astea, pentru mulți dintre cei care se prefac că dansează și n-au încă douăzeci de ani !... În numele lor v-o cer...

— Haidem... spuse Tizonelli coborînd capul după o scurtă tăcere, dar mă tem că nu vom ajunge la timp ; cînd am ieșit din casa negustorului de măști, înainte ca prietenii noștri să mă fi răpit, începuseră să sosească invitații. Cei de la Comitetul secret anticomunist se și aflau acolo și se anunța, dintr-o clipă în alta, sosirea Arhiepiscopului...

— În orice caz vom da ordin să se treacă la atac dacă se produce explozia.

Reveniră spre capitală, înghițind drumul nu cu *jeep*-ul ci cu un automobil împodobit ca pentru o paradă de carnaval. Aveau ordinul să evite atentatul și să-i prindă de vii pe cei din Comitet și pe invitați.

Tizonelli nu se dădea învins și-și spunea : Nu-i înțeleg pe revoluționarii ăștia care vor să-l aibă pe inamic viu și nu mort și care preferă justiția răzbunării... *rivoluzioni sportive*, să învingă în lupta dreaptă, într-un mod cavaleresc, ha, ha... *rivoluzioni sportive !...*

S-au deplasat cu toată viteza pe șosea, căile de acces spre capitală fiind aproape pustii, ca în zilele de sărbătoare, dar cînd au ajuns în oraș au trebuit să încetinească și curînd au fost opriți, la un colț, de dansatorii mîndri, îndrăzneți și răzbunători care se îndreptau spre Plaza de Armas dansînd Torotumbo în ritmul *tum*-ilor tobelor, sub o ploaie torențială de confeti, serpentine, rumegușuri colorate, printre șiruri interminabile de sute, de mii de capete și de piepturi aliniate

pe trotuare, valuri omeneşti care clocoteau în aplauze, în strigăte, în spuma chefului de a-i urma, molipsindu-se de la ritmul antrenant, flux care pe măsură ce creştea, mărea uşoara disproporţie dintre picioarele dansatorilor cu glezne de colibri şi mulţimea ce se mişca o dată cu ei, ca un taur pe copitele lui.

Rivoluzioni sportive! îşi repeta neîncetat Tizonelli, *ma che* inamicul viu... inamicul mort! spunea el clătinînd din cap, duşmanul viu e periculos, duşmanul mort e perfect, şi-şi împietrea protestul în imobilitatea cea mai arţăgoasă faţă de agitaţia însoţitorilor săi care-şi mişcau spatele şi fundurile pe locurile şi spătarele lor, disperaţi că nu ajung înainte de a se produce în casa negustorului de măşti explozia, căci ştiau că asta ar fi imposibil dacă continuau să mai rămînă blocaţi în mulţime, şi dansatorii apăreau din toate părţile ca nişte bule de apă albastră, de apă verde, de apă roşie, de apă galbenă, dansînd în ritmul tobelor uriaşe fabricate din piei de tauri de luptă, de tauri-tobe care aruncau fulgere în faţa lor, lovituri de tunet în spate şi o ploaie de sunete de sînge pe lături, tauri-tobe cu pielea de argint furată tăbăcarilor din lună, unde se îngrămădeau în pete şi în umbre coarnele şi perii animalelor moarte.

De două, trei ori, cel care-i comanda, aşezat lîngă şofer, îşi duse o mînă la încheietura celeilalte, după ce se uitase la ceas, strîngînd-o cu ceasul ca pentru a opri timpul care-i trecea printre degete, îi trecea, îi trecea, puls în vinele lui, mers de insectă pe secundar, piele şi lemn al tobelor, trunchiuri de arbori scobiţi vibrînd ca

nişte scorburi de soiuri vegetale golite de măduve şi sonore prin absenţa a ceea ce redevenea prezent în ritm de Torotumbo.

Automobilul continua să stea în acelaşi loc, cu Tizonelli împietrit, *rivoluzioni sportive!* şi însoţitorii lui mişcîndu-se, tot mai neliniştiţi, controlîndu-se mai puţin, ceea ce nu înceta de a fi periculos, căci nu lipseau din public spioni care, dacă i-ar fi văzut pradă acestei nervozităţi, i-ar fi urmărit pentru a-i afla cauza. Cu capetele întoarse, ca să vadă prin geam dacă era vreo speranţă ca această mare omenească să înceteze de a trece, cu capetele înainte, cu ochii lipiţi de parbriz, cu o uşoară încreţire a cefii, aplecîndu-se ca să-i privească pe dansatori, cu feţele la ferestre, cu picioarele lipite, cu picioarele desfăcute, un picior peste celălalt, un picior departe de celălalt, cu mîinile strînse între genunchi şi exasperare, cu unghiile în dinţi, cu unghiile în unghii, cu unghiile în piept, scărpinîndu-se în partea inimii care, în momentele de spaimă, arde ca o veche cicatrice.

În cele din urmă, trecerea dansatorilor încetă şi automobilul se puse în mişcare încercînd să-şi facă drum, claxonînd în mijlocul masei omeneşti care părăsea strada compactă, lipicioasă, cu un miros de unt cald, dar înainta atît de încet că însoţitorii lui Tizonelli, disperaţi că nu mai ajung, se sculau de pe locurile lor, ca şi cum, dacă ei avansau, vehiculul ar fi trebuit să meargă şi el mai repede, cînd de fapt se întîmpla contrariul, puţin cîte puţin devenea nemişcat, oprit de o avalanşă de oameni care sfîrşi prin a-l acoperi, asalt de figuranţi ce se

urcau pe scări ca să înainteze în mod imaginar, căci nu părăseau locul, perdele omenești care, de o parte și de alta, le ascundeau spectacolul bufonilor murdari de funingine, al vrăjitoarelor, al toreadorilor, al paiațelor, al uriașilor, tot carnavalul orașului însoțindu-i pe dansatorii tauri-negri, tauri-bruni, tauri-mulatri, tauri-roșii, tauri-tauri-tauri-tauri care frămîntau pămîntul ca și cum ar fi vrut să-l spintece, să-l străbată și să se regăsească la antipozi, dansînd mai departe Torotumbo.

O să ajungă sau n-o să ajungă ?... se întrebau la tot pasul calabrezul și neliniștiții lui însoțitori. Aceleași cuvinte erau pentru Tizonelli nevoie de a ghici, întrebîndu-se dacă invitații părintelui Berenice erau sau nu adunați în casa lui Tamagás, dacă sosiseră sau nu Arhiepiscopul, Prezidintele eliberator și Nunțiul, iar pentru însoțitorii lui, îndoiala dacă în ritmul în care mergeau, vor ajunge la timp ca să evite explozia și să-i captureze de vii, singurul lucru care se mai aștepta pentru a se da ordinul de atacare a cazărmilor, telefoanelor, poștei și palatului, deja înconjurate în mod strategic de dansatori în ritm de Torotumbo. Vor ajunge sau nu vor ajunge invitații ? Vor sosi sau nu la timp ca să evite explozia bombei din capul lui Carne Crudă și a dinamitei de sub casa negustorului de măști ?

Dar nu era oare ea și o catastrofă, această înaintare metru de metru, cu prețul unor lungi așteptări ?...

Și-au spus că trebuia să părăsească mașina și să continue pe jos în mijlocul acestei mulțimi de culoarea tulbure a apei fără fund. Apăsară clanțele ușilor, gata să iasă, figuranții de pe scări săriră jos ca să le lase drum liber, dar în acel moment, mașina reuși să se strecoare spre o ulicioară plină cu noroi de la revărsarea unui spălător public. Încercau să ajungă în Bulevardul al 12-lea, care avea poate să fie mai puțin frecventat, și să urmeze apoi spre nord cu toată viteza. Sosiră sau nu invitații ?... Vor ajunge la timp sau nu ?

Pe Bulevardul al 12-lea mișcarea dansatorilor și a măștilor nu era atît de mare ca numărul de bărbați, femei și copii care se deplasau pe trotuare și în mijlocul șoselei ca să ajungă la un colț de unde să vadă trecînd Torotumbo.

Automobilul ocolea pietonii. Soarele de după-amiază se revărsa oblic și majestuos.

— Părintele Berenice, își spuse Tizonelli, trebuie să fie la capătul filipicei lui în contra comunismului reprezentat de Carne Crudă, siluitor al Patriei prin corpul micuței indience Natividad Quintuche... Curînd, în curtea lui Tamagás, unde se strînsese o mare grămadă de lemne, va arde focul purificator... și dintr-un moment într-altul, îl vor scoate pe Diavol ca să-l arunce în foc !

Închise ochii, terorizat doar la gîndul a ceea ce avea să se întîmple cînd îl vor arunca pe Carne Crudă în foc, dar nu-și putu alunga viziunea și, cu nările fremătînde, cu degetele dure în mîinile crispate care-i atîrnau ca niște ciocane pe genunchi, cu ochii închiși, în timp ce automobilul înainta, continua să și-i închipuie pe membrii Comitetului apărării contra comunismului, ca pe niște furnici care se apropiau de rug cu un scorpion de sînge în spinare. Și-l re-

prezenta pe Tamagás, pe părintele Berenice, pe Rat, pe Téotimo, pe Milico Chacal, pe yancheul cu glugă, pe cei doi invitaţi în robe liliachii arhiepiscopale şi pe marioneta prezidenţială, tristă, intestinală, cu genele lungi şi cearcănele copacului de care se spînzurase Iuda. Dar nu-şi putu reţine pupilele şi, în clipa în care văzu sau crezu că-i vede aruncîndu-l în foc pe enormul Carne Crudă, manechin cu coarne galbene, cu ochi verzi şi cu dinţi albi ca şinele de cale ferată ale lunii, îşi ridică pleoapele frînte de oboseală şi-i văzu pe însoţitorii lui mulţumiţi de a se găsi la cîteva sute de metri de casa negustorului de măşti, făcîndu-şi planul să pornească asaltul pe la zidul care dădea în grădină, deoarece erau foarte puţini şi trebuiau să opereze prin surprindere.

Fără să se fi ascuns în spatele unui tablou găurit, ce reprezenta un Hristos, loc pe care Tamagás îl pregătise pentru el, nu numai ca să nu fie văzut, deoarece oricine ar fi fost cu ochii pe Hristos şi nu pe ochiul ascunsului, ci ca să-l elibereze de vrăji pe bunul său amic şi complice al atîtor lucruri — violul, listele de evadaţi, cultul său pentru Demon — Tizonelli urmărise din automobil autodafé-ul, departe de gîndul că ceea ce-şi închipuia avea chiar loc într-adevăr. Deschise ochii cu cîteva clipe mai înainte de-a fi încredinţat flăcărilor Carne Crudă şi, o clipă mai tîrziu, în timp ce treceau prin piaţeta bisericii Santo Domingo, o violentă zdruncinătură zgudui automobilul de jos în sus, caroseria, geamurile, aerul, totul tună, şi la o anumită distanţă în faţa lor înspre nord, văzură ridicîndu-se în azurul pe care vîlvătaia, bubuitura şi ecourile succesive ale prăpădului îl făcuseră mai adînc, limba pămîntului ce se lipea de cer, pulbere şi fum — parcă ar fi fost un pluton de execuţie care împuşca îngeri. Tizonelli simţi cum carnea i se face bucăţi de spaimă pe haine, ca şi cum şi el ar fi fost atins de explozie... dacă din vina lui eşua complotul pregătit de popor... dacă nu se putea da asaltul, dacă-i vor măcelări pe dansatori... dacă atentatul nu reuşise... dacă... dacă... dacă... totul era cîştigat sau pierdut... totul... totul... Automobilul acceleră, dar la cererea cuiva care propusese să se întoarcă — de ce să continue dacă nu mai rămăsese nimeni de capturat — Tizonelli, deşi prăbuşit, reacţionă: trebuia să se ştie dacă eminenţele invitate sosiseră într-adevăr şi dacă mai rămăsese ceva din persoanele lor şi din costumele pe care le purtau. Monoton, profund, se auzea în depărtare, distilat în tăcerea care-i urmase exploziei, ecoul marelui Torotumbo, ca şi cum loveau pe case părăsite, pe case scobite, pe scoarţe de case, cu frunţile lor, taurii toro-negri, taurii toro-bravi, taurii toro-tumbo, taurii toro-toro... al dansului care continua în centrul şi în sudul oraşului, înflăcărat tot de amurg şi de ceva care semăna cu focurile de artificii, deşi detunătura se auzea mai seacă, mai trosnitoare, în direcţia bazelor aeriene.

In faţa teatrului Colón, maşina începu să înainteze la pas, oprită de mulţimea care alerga la locul catastrofei, revărsîndu-se din toate părţile, din toate ungherele străzii, ţîşnind din pămînt, plouînd din cer, cu părul în ciucuri, cu

hainele vraişte, cu faţa descompusă, cu picioarele şi mîinile agitîndu-se ca zdrenţele impulsului lor, ca peticile fricii lor... să se salveze... să se salveze... mulţime pe care automobilul o despica pînă ce devenea o plută în undele unui imens fluviu omenesc... să se salveze... să se salveze... pe acolo!... pe acolo!... era singurul lucru pe care reuşeau să-l articuleze în fuga lor... să se salveze... să se salveze... pe-acolo, pe la casa negustorului de măşti... da... da... pe-acolo, pe-acolo! Şi în întîmpinarea celor care fugeau fragmentînd monologul asfixiei lor...

Da, da, sînt mulţi morţi... a sărit în aer un bloc întreg... pe-acolo... pe la casa negustorului de măşti... da, sînt mulţi morţi, mulţi morţi! spuneau cu disperare cei ce încercau să se apropie care cum putea de locul exploziei, majoritatea din curiozitate, fără să lipsească pungaşii care profitau şi nici rudele persoanelor care locuiau prin partea locului şi alergau înnebunite să dea ajutor familiilor lor. Ciocniri, înghiontiri, lovituri, ciomăgeli, haine sfîşiate sau pierdute, vaietele celor care se jeluiau pe pămînt fără să găsească milă, călcaţi în picioare cînd cădeau, tîrîţi imediat, morţi, dacă nu se ridicau prin mijloace proprii. Nimeni nu ştia ce se întîmplase... Unii fugeau. Alţii veneau. Automobilul fu părăsit în mijlocul unui vîrtej de trupuri şi de capete iar ocupanţii lui, zbătîndu-se să ajungă la locul catastrofei, începură să se lupte din răsputeri împotriva avalanşelor omeneşti care le tăiau drumul prin străzi cu porţi închise, lungi ca nişte coşciuge. Uneori se rărea coloana de transfugi, goluri prin care se năpusteau Tizonelli şi însoţitorii lui. Trebuiau să profite în pas de curse, în trap, cu paşi mari, de spaţiile acelea care dispăreau cînd soseau valurile de vecini ce locuiau lîngă casa lui Tamagás. Reuşiseră să iasă afară cu ce aveau pe ei, după explozia care prăbuşise ziduri şi acoperişuri, şi înaintau fără să ştie cum, dezorientaţi, gesticulînd, căutînd să găsească o legătură între faptul că erau vii dar fără avutul lor, în timp ce alţii izbutiseră să-şi salveze uneltele, bijuteriile, jucăriile, coliviile, papagalii, cîinii, pisicile, găinile...

Tizonelli se informă în dreapta şi în stînga cine murise, dar pe oamenii pe care explozia i-a atins, i-a zgîlţîit şi i-a scuturat nu-i interesa cine murise, le era de ajuns că nu erau ei, înfiguraţi, animalizaţi, trăind în zdrenţele lor, fără să întoarcă ochii de teamă să nu mai vadă acoperişurile caselor prăbuşindu-se în tăcerea celor care nu reuşiseră să iasă şi în strigătele răniţilor.

In punctele strategice, ocupate mai dinainte, se luptau muncitori şi ţărani, cu măştile încă pe faţă. Tragică sărbătoare de carnaval. Se dădea asaltul. Se auzeau canonada şi împuşcăturile în centrul şi în sudul oraşului care-şi îngrămădea casele ca să nu rămînă în umbra străzilor lui stinse, cît timp avea să mai fie lumină în cerul de plumb nocturn şi nori cărbunoşi ce se dezagregau la trecerea reflectoarelor şi a păsărilor fugare. Tizonelli se pierdu de tovarăşii lui. Continua să se îndrepte spre casa negustorului de măşti. Dar cum să înainteze prin mulţime, prin învălmăşeală, prin tumult. Inainta şi era silit să dea înapoi. Mut, cu un văl de lacrimi fierbinţi pe

pupilele-i de plumb, începu să-i fie teamă că nu veniseră invitații. Dacă săriseră în aer o dată cu casa negustorului de măști nu s-ar mai fi dat nici o bătălie. De ce nu-l auzea nimeni ? De ce treceau pe lîngă el fără să-i răspundă ? Doar el avea cheia victoriei și totuși nu-l ascultau. Bazele și cărămizile ar înceta să reziste, numai de l-ar auzi cineva, de l-ar auzi. În zadar se înălța și striga. Trebuia să știe dacă sosiseră invitații. Renunță la pretenția de a se face auzit de mulțime. Intră sub un portal să-și tragă sufletul. Alte persoane se opriră alături de el. Le simți prezența și-i întrebă la întîmplare : Spuneți-mi, doamnă, nu știți dacă Monseniorul sosise ?... Tinere, nu știi dacă Nunțiul era deja acolo ?... Ar putea să-mi spună domnul dacă președintele se afla în casa negustorului de măști ?... Nu-l vedeau, dar o luau la fugă de pe pragul porții, temîndu-se că au dat peste un nebun. Și într-adevăr avea o față de nebun, palidă, albă, osoasă, cu părul zburlit sub șapcă, cu pantalonii tirbușon, cu pantofii cu talpă dublă, cu cămașa descheiată descoperindu-i părul nisipos de pe piept și cu un soi de rîs înghețat cînd întreba dacă sosiseră invitații. Cineva îl trase de braț ; puțin a lipsit să nu-i smulgă mîneca hainei de pînză, și-l întrebă ce serbare dădea și cine-i erau invitații...

— Serbarea mea, bolborosi Tizonelli, este arderea lui Carne Crudă și a invitaților, domnul Arhiepiscop, domnul Nunțiu, domnul Președinte și un necunoscut yancheu cu glugă... Cel care-l ținea de mînecă îi dădu drumul, dar cînd nu-i mai fu la îndemînă și se pierdu în noapte, își dădu seama că nu era chiar atît de nebun. Cineva trecu povestind și curînd se răspîndi zvonul că în casa negustorului de măști se aflau printre dărîmături corpurile mai multor persoane deghizate în arhiepiscopi, și că printre ei era unul care, în dorința de a nu-i lipsi nici un detaliu de la costumul lui de Președinte al Republicii, își pusese pînă și marea panglică albastru cu alb de-a curmezișul pieptului.

Dar mulțimii, pe care spaima o împingea să se pună la adăpost, îi urmă trecerea celor care, fără să mai danseze acum, urmau totuși ritmul de Torotumbo în cucerirea pozițiilor ce le erau indicate, și vocea lui Tizonelli anunțînd că cei care muriseră în explozie nu erau travestiți. Vestea slăbi rezistența. Agenții de poliție își smulgeau uniformele și le lăsau să cadă ca pe niște măști. Prin Bulevardul al 12-lea înaintă un tanc care trăgea pe la colțuri, străzile deveneau pustii și se apropie în mijlocul cutremurării caselor care trepidau la trecerea lui, pînă la locul atentatului, îndreptă un reflector asupra dărîmăturilor, îl stinse cînd lumina lovi rămășițele celor ce păreau într-adevăr niște travestiți, își amuți focurile și dispăru. Mai tîrziu a fost văzut prin împrejurimile Comandamentului Armelor, părăsit lîngă uniformele pe care oamenii care-l conduceau reușiseră să le scoată și să le arunce în stradă, ca și atîtea alte măști. Ecouri de mortiere. Cîte un bubuit de artilerie. Noaptea clănțănitoare. Și strigătele lui Tizonelli : Nu erau mascați, erau chiar ei !... Nu erau travestiți, erau chiar ei !... Eu am pus bomba în capul Dracu-

lui!... Eu am pus dinamită la picioarele lui Tamagás!...

Muncitorii și țăranii au doborît toate punctele de rezistență. Mulți cădeau, dar și mai mulți continuau. În cîteva locuri din centrul orașului lupta s-a dus din casă în casă. În fiecare casă, în fiecare bloc, poporul dărîma rezistența dușmanului. Tancuri părăsite, carapace de fier mort pe străzile deșarte, dădeau imaginea înfrîngerii opresorilor, a celor care smulseseră țăranilor pămîntul, muncitorilor legile de muncă și dăduseră străinătății bogățiile țării.

Poporul urca în ritm de Torotumbo spre cucerirea munților, a munților săi. Pe cap, penele pe care uraganul nu le domesticise. În picioare, încălțările pe care cutremurul de pămînt nu le stricase. În ochi, nu umbra nopții, ci lumina zilei noi. Și pe spetele negre și goale, o mantie de sudoare seculară. Mersul lui de piatră, de rădăcină de arbore, de șuvoi de apă, lăsa în urmă — ca niște gunoaie — toate măștile cu care se îmbrăcase orașul ca să-l înșele. Poporul urca spre munți, sub drapelele de pene albastre de *quetzal*, dansînd Torotumbo.

CUPRINS

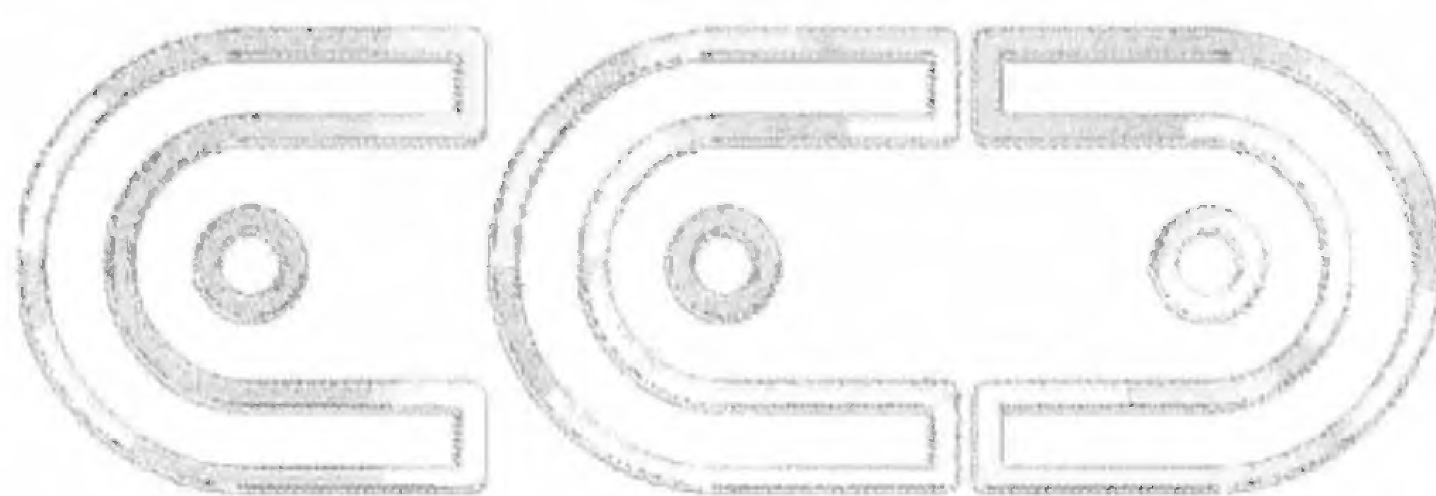
Redactor responsabil : RAUL JOIL
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

Dat la cules 08.05.1964. Bun de tipar 30.06.1964. Apărut 1964. Tiraj 20 135 ex. broşate. Hîrtie tipar înalt ediţii mat tip B de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 12,45. Coli tipar 10,62. A. nr. T. 5433 C. Z. pentru bibliotecile mari 89. C. Z. pentru bibliotecile mici 89—31=R.

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", B-dul Ilie Pintilie nr. 58—60, Bucureşti — R.P.R. comanda nr. 1001.

CLUB

Scanare și prelucrare digitală

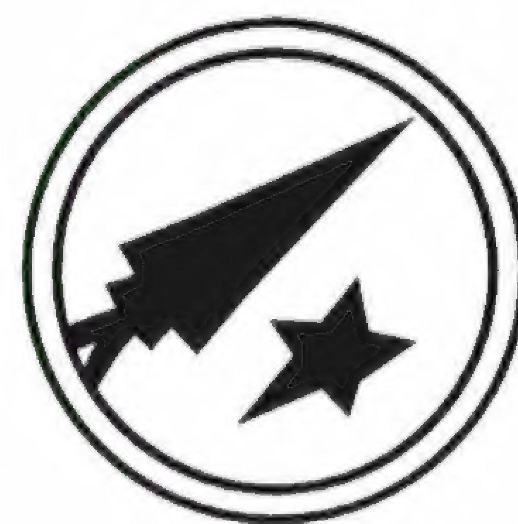
de

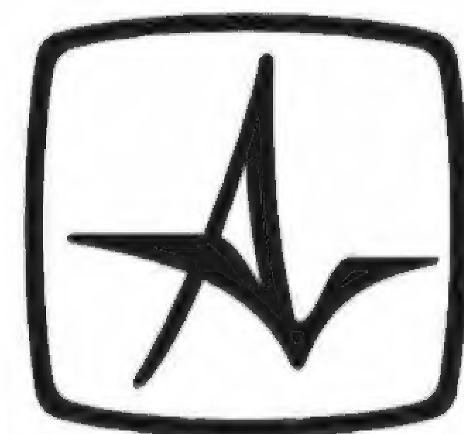
Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

